

Bulletin advokacie

Vyjádření k obžalobě a odměna obhájce • K nové právní úpravě předběžného opatření o úpravě poměrů dítěte • Dědická nezpůsobilost – jak je to s okamžikem naplnění skutkové podstaty • Vyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení Rady (EU) 2017/1939 a českého trestního řádu • Zástupci ČAK v mezinárodních organizacích informují •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Představenstvo ČAK schválilo své programové prohlášení, jeho členové si rozdělili oblasti svého působení. Podrobnosti čtěte na str. 4-9.

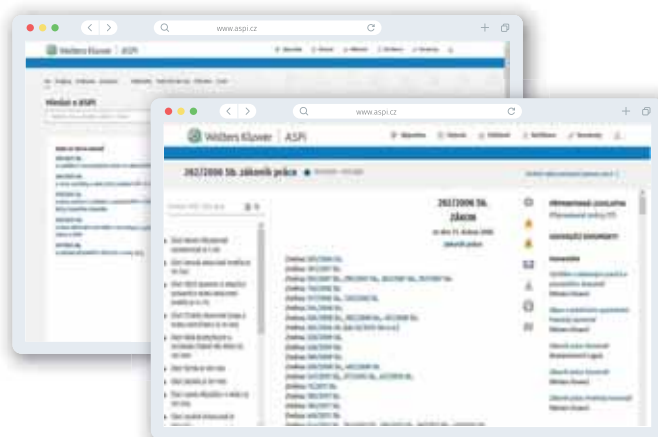
**GALAVEČER
PRÁVNÍKA ROKU
PŘELOŽEN
NA KVĚTEN 2022.
Viz str. 10.**

ASPI

*Nejkratší cesta
k právním informacím*

ASPI vyvíjíme s vámi pro vás

- > Přehledné a rychlé vyhledávání
- > Všechny potřebné souvislosti pohodlně na jednom místě
- > Snadná práce s časovým zněním
- > Větší pohodlí díky personalizovaným informacím
- > Jednoduché citování textů a sdílení poznámek
- > Součástí jsou unikátní ASPI Průvodce

Zkuste zdarma na
www.aspi.cz

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:
Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská, Hana Saitzová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:
Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte
na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamací při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 20. 12. 2021 v nákladu
17 300 výtisků.

Obálka: 2. schůze představenstva ČAK

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Martin Maisner: **Den poté** 3

Aktuality

Nově zvolení funkcionáři ČAK a oblasti jejich působení 4
Programové prohlášení představenstva ČAK zvoleného 22. 10. 2021 7
**Galavečer dvojročníku Právníka roku 20/21 přesunut
do bezpečnější doby** 10
**Pozastavení advokáti budou opět moci komunikovat
přes datové schránky Red.** 10
ČAK podepsala memorandum s Law Society of England and Wales
Eva Indruchová 12
Předseda ČAK jednal s předsedou Pařížské advokátní komory
Eva Indruchová 12
Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném 14

Z právní teorie a praxe

Články

Vyjádření k obžalobě a odměna obhájce Jan Kocina 19
**Sporné otázky výhrady přednostního pořadí limitovaného
věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu**
Studie k § 982 odst. 2 občanského zákoníku – 2. část Petr Tégl 22
K nové právní úpravě předběžného opatření o úpravě poměrů dítěte
Renáta Šínová 28
**Dědická nezpůsobilost – jak je to s okamžikem naplnění
skutkové podstaty** Václav Bednář 36
**Vyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení Rady (EU) 2017/1939
a českého trestního řádu** Lukáš Hendrych 39

Z judikatury

**NS: K povaze zákonného předkupního práva podle § 3056 o. z.
a k nárokům předkupníka při uzavření kupní smlouvy
a jejím následném zrušení** 45
**ÚS: K určení rozhodující příčiny nedoložení platné plné moci
zástupcem účastníka řízení** 53
**ÚS: K odepření přístupu k dovolacímu soudu nesprávným
posouzením dovolání jako vadného** 56
**NSS: Nutnost souhlasu opatrovníckého soudu u návrhu podaného
zákoným zástupcem nezletilého ve správním soudnictví** 60
SD EU: K pojmu „pracovní doba“ 62
ESLP: Ke covid pasům 63
**Glosa: K rozhodnutí NS ohledně zpětné účinnosti zákona
o náhradě újmy způsobené povinným očkováním** 65

Z odborné literatury

Zbyněk Loebel, Pavel Loutocký, Martin Maisner, Michal Matějka,
Radim Polčák, Marina Urbániková: **Online soudnictví v České republice**
(Jiří Novák ml.) 70

z advokacie

Z české advokacie

Rodičovská odpovědnost a očkování Daniela Kovářová	71
Z kárné praxe Petra Vráblíková	72
Odešli do nebeské síně	72

Z Evropy a ze světa

Zástupci ČAK v mezinárodních organizacích informují	73
ČAK a Asociace Masaryk uspořádaly mezinárodní konferenci v Paříži Eva Indruchová.....	77
Mezinárodní seminář ke svěřenským fondům v Praze Lenka Vojřívová	77

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie	78
--	----

Z právnické společnosti

Po JUDr. Aleši Pejchalovi přebírá štafetu u Evropského soudu pro lidská práva JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. Red.	80
--	----

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého	85
Víte, že... Stanislav Balík	85
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary.....	87
Table of Contents	88

ZIZLAVSKY ➤ **30 let**

insolence firem
příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vaším zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zaslanych příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zaslání portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Den poté

Název svého úvodníku jsem si pochopitelně vypůjčil z oblasti hollywoodské tvorby, i když si nejsem jist, jestli si někdo tento – tenkrát katastrofický a dnes už spíše úsměvný – film ještě pamatuje.

Přesněji řečeno – nejsme den poté, ale více než měsíc poté, tedy po sněmu, konkrétně po 8. sněmu České advokátní komory. Sněm byl z mnoha důvodů rekordní, protože se na něm zúčastnil historicky rekordní počet delegátů a mnozí ti, kdo byli zvoleni do orgánů Komory, obdrželi historicky nejvíce hlasů – počítáno v absolutních číslech. Sněmu se také účastnilo významné množství mladých advokátů, a to v daleko větší míře, než tomu bylo v minulosti. To jsou všechno dobré zprávy jak pro Českou advokátní komoru, tak pro advokátní stav.

Advokátní stav nicméně vstupuje do těžké doby. Vstupuje do doby pandemie, hrubého a možná zbytečného omezování lidských práv ve jménu zdravotních opatření, přičemž řada těchto omezení daleko přesahuje přijatelný rámec. Do doby, kdy je výkon advokacie bezohledně kriminalizován, rozhovory obhájců s jejich mandanty jsou bezostyšně odposlouchávány bez relevantního právního důvodu a pokusy prolomit advokátní mlčenlivost jsou v podstatě kontinuální ať již na poli legislativním, nebo v každodenní činnosti justice. A aby toho nebylo málo, žijeme také v době, kdy se ekonomika drží taktak nad vodou a inflace je – po dlouhém období, kdy jsme na nějakou inflaci nemuseli ani myslet – více než znatelná.

Sněm navíc poměrně jednoznačně vytyčil směr dalšího vývoje české advokacie. Uložil novému představenstvu digitalizovat a modernizovat výkon správních agend České advokátní komory, což bude znamenat změny nejen organizační, ale – pokud se to vedení ČAK podaří prosadit – i změny legislativního rámce advokacie. Tento směr se dá vyjádřit několika vznosnými a líbivými větami, ale představuje neuvěřitelné množství práce, určitá rizika a – obávám se – i nezanedbatelné finanční náklady.

Česká advokacie má tedy velké plány v době, která advokacii ani jejímu rozvoji rozhodně nepřeje. Nové představenstvo má určitou výhodu v tom, že je názorově poměrně sjednocené a vůle k plánovaným změnám mu rozhodně nechybí. Jenže situace je poněkud napjatá, protože pokud ČAK nemůže hospodařit se ztrátou, tak se musí držet hodně při zdi. Nezávislost ČAK je totiž vykoupena tím, že hospodaří výlučně se svými prostředky, které pocházejí z příspěvků jejích členů.

Bude tedy záležet na nás, členech nového představenstva, jak se s touto situací popasujeme. Jsem opatrný optimista a jsem přesvědčen, že se nám to může podařit,

pokud nenastanou zásadní překážky, jako je drastické zdražování, zlostná nevěle zákonodárců nebo jiné nečekané situace. Také dobře víme, že je to práce nevděčná a že ať se nám povede cokoliv, vždycky to pro někoho bude buď málo, nebo si bude myslet, že je to vlastně špatně. Ale jsme už dospěli a taková perspektiva nás určitě neodradí. Tak nám držte palce.

JUDr. MARTIN MAJSNER, PhD, MCI Arb,
místopředseda ČAK

Nově zvolení funkcionáři ČAK

Na prvním jednání představenstva konaném dne 3. 11. 2021, o němž jsme již informovali, byl předsedou Komory, který ji bude v nadcházejícím dvouletém funkčním období reprezentovat – ve smyslu čl. 7 odst. 2 organizačního řádu ČAK –, zvolen JUDr. Robert Němec, LL.M. Místopředsedkyní pověřenou dohledem nad činností pobočky ČAK v Brně byla zvolena JUDr. Michala Plachká, LL.M. Dalšími místopředsedy byli zvoleni: JUDr. Martin Maisner, PhD., MCI Arb., JUDr. Monika Novotná a JUDr. Petr Toman, LL.M.

Na druhé schůzi představenstva konané dne 14. 12. 2021 si pak členové i náhradníci představenstva rozdělili odpovědnost za jednotlivé úseky činnosti ČAK, a to následujícím způsobem:

PŘESED ČAK

JUDr. Robert Němec, LL.M.

„V plném rozsahu se hlásím ke společnému programovému prohlášení představenstva. Svoji úlohu vidím jako roli dirigenta, který bude řídit těleso složené z členů a náhradníků, z nichž každý bude zodpovědný za realizaci společného programového prohlášení v konkrétní oblasti.“

Další působnost zejména v oblastech:

- Legislativa, především v oblasti civilního a procesního práva
- Účast ČAK v mezinárodních advokátních organizacích, budování a upevňování bilaterálních vztahů
- Efektivní řízení a digitalizace agend ČAK

MÍSTOPŘESEDOVÉ ČAK

JUDr. Monika Novotná, LL.M., místopředsedkyně pro hospodářskou činnost ČAK

„Moderní Komora – pro advokáty i pro jejich ochranu.“

Další působnost zejména v oblastech:

- Rozpočtový a hospodářský výbor ČAK
- Legislativa, především v oblasti veřejného práva a daňových předpisů
- Sekce pro veřejné právo
- Vzdělávání advokátních koncipientů a s tím související reforma advokátních zkoušek

JUDr. Martin Maisner, PhD., MCI Arb., místopředseda pro mezinárodní vztahy ČAK

„Moderně a efektivně, ale s respektem k nejlepší tradicím.“

Další působnost zejména v oblastech:

- Dohled na Odborem mezinárodních vztahů ČAK
- Digitalizace právních služeb
- Digitalizace agend ČAK
- Sekce pro rozhodčí řízení

JUDr. Petr Toman, LL.M., místopředseda pro vnější vztahy ČAK

„Prostřednictvím vnějších vztahů se chci podílet na tom, aby advokacie byla sebevědomým, silným a noblesním stavem.“

Působnost zejména v oblastech:

- Vnější vztahy, mediální oblast a PR
- Výkon funkce předsedy redakční rady BA a AD a Výboru pro vnější vztahy a internetové rady
- Dohled na Odborem vnějších vztahů ČAK
- Legislativa, především v oblasti trestního práva a advokátních předpisů

JUDr. Michala Plachká, LL.M., místopředsedkyně pověřená dohledem nad činností pobočky ČAK v Brně

„Komora, kterou můžeme mít rádi.“

Působnost zejména v oblastech:

- Dohled nad činností pobočky ČAK v Brně
- Vzdělávací aktivity, zejména na pobočce ČAK v Brně
- Komunikace ČAK v „nových médiích“

a oblasti jejich působení

ČLENOVÉ PŘEDSTAVENSTVA ČAK

JUDr. Tomáš Sokol

„Odbornost. Odpovědnost. Odvaha.“

Působnost zejména v oblastech:

- Trestněprávní legislativa, zapojení ČAK do příprav nového trestního řádu
- Legislativa související s advokátní mlčenlivostí
- Problematika vinklářství

JUDr. Michal Žižlavský

„Prosazují silnou Komoru, která zabrání zániku naší profese.“

Působnost zejména v oblastech:

- Insolvenční legislativa, insolvenční sekce
- Zapojení ČAK do příprav civilního řádu soudního
- Oblast médií a vnějších vztahů ČAK, Výbor pro vnější vztahy ČAK a internetová rada

Mgr. Lukáš Trojan

„Advokátní komora – silná navenek, přátelská uvnitř.“

Působnost zejména v oblastech:

- Legislativa v trestněprávní oblasti
- Výbor zákonné advokátní mlčenlivosti a Výbor pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů
- Monitoring soudních sporů vzniklých z kárných rozhodnutí
- Dohled nad Odborem matriky
- Vytvoření poradního orgánu pro oblast etiky

JUDr. Lucie Dolanská Bányaiová, Ph.D.

„Vzdělaná a kultivovaná advokacie je základem advokacie důvěryhodné a respektované.“

Působnost zejména v oblastech:

- Vzdělávání, především rozvoj dalšího (celoživotního) vzdělávání advokátů
- Mezinárodní vztahy ČAK
- Sekce pro rozhodčí řízení

Mgr. František Korbel, Ph.D.

„Silná Česká advokátní komora v legislativě.“

Působnost zejména v oblastech:

- Legislativa, především v oblasti soukromého práva
- Digitalizace právních služeb a agend ČAK

JUDr. Ondřej Trubač, Ph.D., LL.M.

„Komora jsme my, ne oni.“

Působnost zejména v oblastech:

- Hospodářský a rozpočtový výbor ČAK
- Mezinárodní vztahy, zejména spolupráce s německy mluvícími oblastmi
- Vnější vztahy ČAK v oblasti spolupráce s ostatními právními profesními organizacemi a soudy
- Vzdělávání advokátů a koncipientů

NÁHRADNÍCI PŘEDSTAVENSTVA ČAK

JUDr. Antonín Mokrý

„Vzdělaná advokacie s respektem doma i v zahraničí.“

Působnost zejména v oblastech:

- Sekce pro mezinárodní právo a právo EU
- Česká delegace v CCBE

JUDr. Radim Miketa

„Regiony musí být v advokacii slyšet.“

Působnost zejména v oblastech:

- Výbor regionálních zástupců ČAK
- Dohled nad Odborem výchovy a vzdělávání

Mgr. Kamil Blažek

„Chci advokacii vlivnou ve veřejném prostoru a s dobrou pověstí ve společnosti.“

Působnost zejména v oblastech:

- Legislativa a relevantní advokátní lobbying
- Mezinárodní vztahy
- Spolupráce advokacie s veřejným sektorem a politickou reprezentací

Mgr. Hana Gawlasová

„Nezávislost, respekt, spolupráce.“

Působnost zejména v oblastech:

- Programová podpora advokátek a advokátních koncipientek
- Mezioborová spolupráce ČAK s dalšími právníckými profesními organizacemi
- Budování dostupného systému know-how dokumentů a procesů pro advokáty

Mgr. Pavel Kroupa

„Vzájemná komunikace klíčem k úspěšné spolupráci.“

Působnost zejména v oblastech:

- Součinnost a kooperace v oblasti náplně práce pobočky ČAK v Brně
- Komunikace s advokáty, zejména v oblasti sociálních sítí a prostřednictvím funkčního webu ČAK

PŘEDSEDA KONTROLNÍ RADY

JUDr. Jan Mikš

MÍSTOPŘEDSEDOVÉ KONTROLNÍ RADY

JUDr. Erik Orlet
JUDr. Petr Poledne, Ph.D.
JUDr. Irena Schejbalová
Mgr. Petr Smejkal

PŘEDSEDA KÁRNÉ KOMISE

JUDr. Tomáš Herblich

MÍSTOPŘEDSEDOVÉ KÁRNÉ KOMISE

JUDr. Josef Skácel
Mgr. Michal Zahnáš

PŘEDSEDA ODVOLACÍ KÁRNÉ KOMISE

JUDr. Bohuslav Sedlatý

MÍSTOPŘEDSEDOVÉ ODVOLACÍ KÁRNÉ KOMISE

Mgr. Martin Bělina
JUDr. Jiří Hartmann

PROGRAMOVÉ PROHLÁŠENÍ

představenstva ČAK zvoleného 22. 10. 2021

PREAMBULE

Posláním představenstva i všech dalších orgánů České advokátní komory je dobrá správa advokacie. Hlásíme se k činnosti našich předchůdců s vědomím, že současné postavení advokacie, její úspěchy i prohry, jsou výsledkem jejich práce, kterou dělali s nejlepším nasazením při výkonu advokacie a v její prospěch. Na těchto základech chceme nyní stavět a pracovat na tom, aby při zachování všeho, co se povedlo vybudovat již nyní, byla Komora také schopná se flexibilně a rychle posouvat v rámci nových technologií, způsobů komunikace i systémů své vlastní správy.

Advokacie vždy byla, je a musí zůstat silná, jednotná, samosprávná a nezávislá. Advokacie musí důrazně chránit důvěrnost vztahu mezi advokáty a jejich klienty. Ochranu těchto hodnot si bereme jako náš hlavní závazek.

Silná a jednotná Komora může prosazovat zájmy advokacie coby největší profesní skupiny právníků a chránit oprávněné zájmy každého jednotlivého advokáta. Povinné členství advokátů v Komoře, v jedné Komoře, vnímáme jako nedílnou součást této hodnoty.

Samosprávná musí být advokacie proto, že opakem samosprávy je státní správa. Nepřipustíme správu advokacie státními úředníky, Ministerstvem spravedlnosti, finančními či dokonce živnostenskými úřady.

Nezávislá musí být advokacie proto, aby své vlastní záležitosti

ti mohla spravovat sama, bez vnějších vlivů a omezení. Jedině tak bude eliminován vliv státu a tradičně rozpínavé byrokracie na činnost advokacie i na každého jednotlivého advokáta. Jedině tak bude každému občanu naší republiky zachováno nikým neomezené právo na poskytnutí právní pomoci, garantované článkem 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Důvěrnost vztahu mezi advokátem a klientem je součástí práva na soudní ochranu a spravedlivý proces a podmiňuje existenci právního státu. Jde o nejcennější hodnotu, jež byla svěřena advokacii před více než 150 lety. V posledních letech čelí advokacie, advokáti i celá veřejnost opakovaným snahám o její omezení. Budeme mlčenlivost nekompromisně chránit bez ohledu na to, zda jde o oblast politickou, občanskou, podnikatelskou nebo trestněprávní.

ZÁKLADNÍ PRINCIPY

Princip společné ochrany práv všech advokátů a koncipientů bez rozdílu všemi dostupnými zákonnými prostředky. Budeme podporovat činnost Výboru pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů, který shromažďuje informace o nezákonných postizích advokátů a koncipientů nejen v trestní oblasti. Budeme podporovat činnost Výboru zákonné advokátní mlčenlivosti. Budeme podporovat a rozvíjet činnost dalších výborů a sekcí tak, aby se staly nejen odborným zázemím pro rozhodování představenstva a dalších orgánů Komory v daných oblastech, ale aby svými výstupy pomáhaly především všem advokátům a koncipientům, kteří se na ně obrátí.

Princip moderní správy společných záležitostí advokacie. Každý advokát musí mít jistotu, že jsou jeho prostředky spravovány odborně, loajálně, efektivně a s tou nejlepší profesionalitou a péčí. Přesně tak je budeme spravovat i my. Jsme přesvědčeni, že každý advokát musí mít kdykoliv a bez překážek možnost se o tom osobně přesvědčit a získat veškeré podklady, o které si požádá. Podporujeme proto kroky, které při zachování nezbytné důvěrnosti klientských dokumentů a informací zjednoduší přístup advokátů k nim, zejména jejich získání elektronickou cestou.

Princip otevřených dveří Komory každému advokátovi a kon-

cipientovi. Připravíme nové webové stránky Komory, které kromě potřebných informací o činnosti Komory samostatně pro veřejnost a samostatně pro advokáty umožní pokročilý způsob vzájemné komunikace na dálku. Prověříme zájem advokátů o vznik mobilní aplikace, která by zjednodušovala přístup advokátů a advokátních koncipientů k informacím o činnosti Komory a umožňovala vzájemnou přímou komunikaci.

Princip stálé komunikace s mocí výkonnou, zákonodárnou, a především všemi stavy justice a jejich zájmovými spolky s cílem prosazovat oprávněné zájmy advokacie. Součástí tohoto principu je pořádání společných setkání s kolegy, notáři, exekutory, státními zástupci, soudci, akademickou obcí, poslanci a senátory Parlamentu České republiky, představiteli Ministerstva spravedlnosti a dalších složek justice nejen na ce-

lostátní, ale i regionální úrovni. Princip stálé komunikace zahrnuje pořádání společných kongresů, seminářů, setkání, bilaterálních či multilaterálních jednání či přednášek apod.

Princip plné podpory různých způsobů výkonu advokacie bez ohledu na to kde, jakým způsobem a kým je vykonávána, budou-li přitom zachovány hodnoty uvedené v preambuli tohoto prohlášení.

Princip silné regionální samosprávy, která by se měla stát základem dalšího rozvoje Komory a rozhodování o podstatných záležitostech advokacie. Posílíme účast regionálních zástupců ve výborech, sekcích a dalších poradních orgánech Komory. Rozšíříme počet výjezdních zasedání v moravské pobožce Komory spojených se setkáním představenstva s regionálními zástupci Komory.

VÝŠE UVEDENÉ PRINCIPY CHCEME PROMÍTNOUT V JEDNOTLIVÝCH OBLASTECH:

Komora a její organizace

Nestrannost, profesionalita a efektivita činnosti Komory jsou naším základním programovým cílem. Každý advokát i koncipient musí mít možnost vědět, jaké hodnoty Komora zastává, jaké zákonné úkoly plní, jakými činnostmi se zabývá a jak mu může pomoci. Budeme všem srozumitelně a jasně sdělovat, jaká rozhodnutí jsme jako představenstvo Komory učinili, včetně důvodů pro naše rozhodnutí. Zjednodušíme přístup advokátů k informacím o hospodaření s prostředky Komory, které byly Komore svěřeny formou příspěvků advokátů na její činnost. Zvážíme možnost výkonu praxe advokátního koncipienta i v jiném než plném pracovním úvazku.

Sněm

V souladu s usnesením 8. sněmu ČAK konaného 22. 10. 2021 budeme usilovat o přijetí právní úpravy, která by umožnila advokátům podílet se na rozhodování sněmu konaného v roce 2025 i jiným než současným prezenčním způsobem.

Budeme se podrobně zabývat i tématy, která nebyla sněmem schválena. I ta mohou být námětem přínosných změn: konceptem vzdělávání koncipientů, písemnými zkouškami psanými na PC, implementací programu criminal compliance apod.

Příspěvky

Zvážíme možnost změny výše příspěvků, které platí každý advokát na činnost Komory (10 600 Kč), tak, aby zohledňovaly zejména délku advokátní praxe a výkon rodičovských povinností začínajících advokátů a advokátek, a to vše za předpokladu dodržení vyrovnaného rozpočtu ČAK.

Vnější vztahy advokacie

Advokacie musí být vidět, musí být slyšet a musí být schopna přesvědčit o svých zájmech nejen ty, kteří o ní rozhodují, ale i laickou veřejnost. Z tohoto důvodu **budeme podporovat smysluplné projekty, kterými budou objasňovány a prosazovány základní hodnoty a principy advokacie a její role v systému justice.**

Podporujeme vydávání Bulletinu advokacie. Považujeme jej

po 65 letech jeho nepřetržité existence a získání několika prestižních ocenění pro nejlepší právnický časopis roku za symbol advokacie, její odbornosti, tradice a historické kontinuity. Současně budeme prosazovat, aby co největší část nákladů spojených s jeho vydáváním byla hrazena z placené inzerce při současném rozšíření počtu odborných článků a informací ze života advokátů. Podpoříme dodávání tištěné verze Bulletinu advokacie pouze těm advokátům, kteří o něj mají zájem.

Je-li Bulletin advokacie symbolem tradice, je pro nás **internetový Advokátní deník symbolem moderního vývoje.** Komora jej začala vydávat v roce 2019 a postupně se stává primárním informačním zdrojem o životě české advokacie, jeho advokátů a koncipientů, ale i médiem ovlivňujícím pohled odborné i laické veřejnosti na činnost advokátů. Podporujeme jeho další rozvoj tak, aby i nadále přinášel co nejaktuálnější informace s postupným využíváním nových komunikačních prostředků (např. videoreportáže, podcasty, reportáže apod.). I v tomto případě budeme prosazovat, aby byl co nejvíce finančně soběstačný.

Vytvoříme **nové webové stránky Komory**, které obsahově provážíme s Bulletinem advokacie, Advokátním deníkem, účty ČAK na sociálních sítích a dalšími dosud využívanými komunikačními prostředky tak, aby se vzájemně doplňovaly, podporovaly a umocňovaly svůj dopad. Kromě stávajícího účtu ČAK na Twitteru zřídíme **oficiální účet ČAK na LinkedIn** a zvážíme případně i využití dalších sociálních sítí.

Podporujeme úzkou spolupráci Komory s advokáty, koncipienty a jejich spolky, které propagují odbornost a dobré jméno advokacie v konkrétních právnických odvětvích (Unie obhájců ČR, Unie rodinných advokátů, Asociace insolvenčních správců a další).

Etika

Důležitým pilířem výkonu advokacie je její etika coby jeden z pilířů, na nichž advokacie stojí. **Vytvoříme poradní orgán, který bude nápomocen představenstvu při výkladu etických pravidel.** Zasadíme se, aby Komora pomáhala advokátkám a advokátům v situacích, kdy si nejsou jisti etickým výkladem. Zdůrazníme etiku advokáta jako téma v rámci výchovy a vzdělávání advokátů i v rámci advokátních zkoušek.

Ochrana trhu právních služeb

Nadále budeme pracovat na tom, aby bylo realizováno právo na právní pomoc poskytovanou advokáty. Budeme důsledně vystupovat proti neoprávněnému poskytování právních služeb (vinklaření).

Legislativa

Komora je připomínkovým místem a stálým hostem Legislativní rady vlády, může tedy uplatňovat připomínky k veškerým legislativním návrhům. **Budeme usilovat o posílení tohoto postavení tak, aby se Komora stala tzv. obligatorním připomínkovým místem**, pokud jde o návrhy týkající se výkonu advokacie. Budeme se aktivně podílet na spolupráci Komory i s dalšími legislativními orgány, zejména Ministerstvem spravedlnosti a dalšími ministerstvy a výbory Poslanecké sněmovny a Senátu.

Budeme podporovat **aktivní účast Komory při novelizaci a rekodifikaci zásadních právních předpisů, které se přímo či nepřímo týkají výkonu advokacie**. Vedle samotného zákona o advokacii jde především o procesní a hmotněprávní předpisy v oblasti občanského, správního a trestního práva. Základním úkolem Komory je prosazovat právo na právní pomoc poskytovanou advokáty. Na těchto činnostech budeme spolupracovat s poradními orgány a odbornými sekcemi Komory.

Konkrétně **budeme prosazovat advokátský proces v rámci nového občanského soudního řádu**. Slibujeme si od toho zvýšení profesionality, úrovně a kapacity, resp. rychlosti justice. Budeme prosazovat důraznou ochranu advokátní mlčenlivosti, aby v širším smyslu poskytovala ochranu důvěrnosti vztahu mezi klientem a advokátem (např. regulace odposlechu advokátů nad rámec stávající úpravy trestního řádu). Budeme podporovat odstraňování bariér při poskytování právních služeb advokáty, zejména v souvislosti s digitalizací státní správy, jako je rozvoj ověřování elektronických podpisů, identifikace klientů, konverze elektronických dokumentů, využívání elektronické identifikace advokáta k čerpání veřejných online služeb, včetně možnosti vzdáleného nahlížení do spisů atd. Budeme bránit narůstající tendenci rozměňování trhu právních služeb v důsledku poskytování právních služeb neadvokátními subjekty. Budeme podporovat rozvoj online soudních a správních jednání tam, kde je to vhodné, a digitalizaci soudních spisů.

Zasadíme se o **úpravu a indexaci advokátního tarifu**, zejména tam, kde tarifní hodnota neodpovídá náročnosti právní služby. Budeme usilovat o zachování právního charakteru procesů soudního typu, včetně oblasti restrukturalizace a insolvence.

Vzdělávání

Vnímáme významnou potřebu zlepšení vzdělávacího systému advokátů a advokátních koncipientů. **Podporujeme úpravu vzdělávacího systému tak, aby mohl (zčásti nebo zcela) fungovat i v online prostředí**. Zdůrazníme praktický element všech částí vzdělávacího systému s ohledem na to, že je nutnou součástí přípravy na advokátní zkoušky, to vše po širší diskusi, která bude zahrnovat všechny zúčastněné, včetně přednášejících a včetně advokátních koncipientů.

Podporujeme rozvoj e-learningu soudobými metodami. Nikoliv místo prezenčního vzdělávání, ale jako doplněk a alternativu současného systému vzdělávání především proto, aby se vyšlo vstříc časovým možnostem koncipientů. Už v minulosti se e-learningová forma vzdělávání osvědčila v rámci kurzů, které pořádala Komora ve spolupráci s programem HELP Rady Evropy.

Prosadíme, aby školení advokátů a advokátních koncipientů vedli jen lidé s opravdovými lektorskými schopnostmi. Zavedeme aktivní a efektivní zpětnou vazbu na pořádaná školení.

Zvážíme obnovení prezenčních školení advokátních koncipientů. Jen osobní účast pomůže navázat kolegiální a společenské vztahy, které vždy pomáhaly kultivovat advokacii a vytvářet dlouhodobá přátelství mezi advokáty.

Budeme pokračovat v **rozvoji systému dalšího vzdělávání advokátů**, který je postaven na principu motivované dobrovolnosti a osobní odpovědnosti advokátů za profesní rozvoj.

Informační technologie

Podporujeme elektronizaci justice i advokacie a důsledné využívání informačních technologií v rámci profesní samosprávy. Je zcela přirozené, aby komunikace se soudy a dalšími justičními orgány probíhala za pomoci informačních technologií tam, kde je to vhodné. Justice nemůže stát mimo vývoj informačních technologií ve společnosti. O videokonferenční komunikaci mezi advokáty a jejich vězňenými klienty jsme se již zasadili. Videokonferenční účast advokáta u soudního jednání přinese úsporu času stráveného na cestě. Tuto formu komunikace ale nechceme vnucovat všem advokátům a ve všech jednáních, ale přinášíme ji jako alternativu tam, kde to je ku prospěchu věci a klienta.

Digitalizace soudních spisů a možnost vzdáleného přístupu advokátů do nich pak bude díky prostředkům elektronické identifikace, včetně jednoduché bankovní identity, dalším milníkem, kterého chceme dosáhnout.

Budeme pokračovat v **digitalizaci agend ČAK** tak, abychom advokátům umožnili efektivní vyřizování agend v Komore, včetně extranetového přístupu k účtu advokáta.

Mezinárodní aktivity

Česká advokacie nestojí ve světě evropské ani světové advokacie osamocena. Aktivní role Komory v Radě evropských advokátních komor (CCBE) je přínosná pro každého advokáta. To je zřejmé s ohledem na intenzivní legislativní činnost evropských orgánů. Role CCBE při prosazování advokátních témat, ale též například povinnosti mlčenlivosti, je naprosto zásadní. V jednotě je síla, a to platí také o jednotě advokacie evropské.

Spolupráce se světovými advokacemi, např. v rámci IBA, zahrnuje společné sdílení informací, inovací, know-how a best practice, vzájemnou podporu, semináře a konference. Máme za to, že jsou přínosné, neboť přinášejí inspiraci a osvětu pro českou advokacii a její advokáty a advokátní koncipienty.

Podpoříme zapojení více advokátů do mezinárodních aktivit. Využijeme zkušenosti advokátů, kteří působili nebo působí v mezinárodních institucích, například v CCBE, a těch, kteří rozvíjejí nadnárodní právní praxi.

Galavečer dvojročníku Právníka roku 20/21 přesunut do bezpečnější doby

Vážené advokátky, vážení advokáti!

právník roku 20/21

Jak jste již mnozí zjistili, původně ohlášená rezervace vstupenek na galavečer dvojročníku Právníka roku 20/21 nebyla vůbec spuštěna, resp. byla pozastavena.

Vývoj pandemické situace v posledních týdnech a s tím související vládní opatření výrazně zpochybnily možnost reálně tento velký společenský večer na přelomu ledna a února 2022 uspořádat.

Představenstvo ČAK na svém zasedání 14. prosince 2021 po dohodě se spoluorganizátorem, společností EPRAVO.CZ, rozhodlo, že galavečer bude přesunut na konec května 2022. Všichni věříme, že v tu dobu bude situace s covidem-19 jakž takž pod kontrolou a bude možné galavečer uspořádat v obvyklém počtu hostů, v obvyklých prostorách i s obvyklým doprovodným programem.

Vítězové dvojročníku Právníka roku 20/21 si takovou poctu jistě zaslouží, a i česká justice si zaslouží opět se potkat na své největší společenské akci. Jsme si jisti, že pro Vás připravíme atraktivní program a že díky posunutému termínu si večer užijeme bezpečně a poprvé i ve venkovních prostorách japonské zahrady, která k TOP HOTELU Praha patří.

Sledujte média ČAK, zejména informace na webu, v AD a na twitterovém účtu, kde budeme včas s předstihem informovat o konkrétním datu konání galavečera a možnosti, jak si rezervovat vstupenky i ubytování.

♣ Organizační štáb Právníka roku

Pozastavení advokáti budou opět moci komunikovat přes datové schránky

Česká advokátní komora upozorňuje advokátky a advokáty, kteří mají pozastavený výkon advokacie a zneprístupněné datové schránky, že s účinností od 1. ledna 2022 budou mít své datové schránky opětovně zpřístupněny.

Od tohoto data (od 1. ledna 2022) tedy bude Česká advokátní komora komunikovat s pozastavenými advokáty a advokátkami opět prostřednictvím datových schránek.

Vzhledem k této situaci upozornujeme, že **opětovné zpřístupnění datové schránky s původními přihlašovacími údaji bude probíhat pouze u těch advokátů, u kterých ještě neuplynulo období tří let od pozastavení advokátní činnosti.** V tomto případě bude ze systému datových schránek zaslána do datové schránky advokáta informační zpráva o této události. Pakliže měl advokát nastavené notifikace na nové dodané zprávy e-mailem nebo telefonicky, bude mu opětovně

zpřístupnění notifikováno původně zvoleným způsobem pro příchod nové datové zprávy.

Pokud ale tříleté období již proběhlo, budou přihlašovací údaje do datové schránky advokátovi zaslány na adresu sídla podnikání. V případě potřeby lze o tyto nové údaje také kdykoliv požádat na nejbližším pracovišti Czech

POINT, anebo lze do datové schránky přistupovat bez použití přihlašovacích údajů, a to pomocí elektronických identifikačních prostředků, jako je například bankovní identita.

Kompletní návod k používání datových schránek lze najít na webových stránkách www.mojedatovaschranka.cz či v informačních videích na www.datoveschranky.info.

♣ Red.

Barbora Košinárová

Zákon o pozemních komunikacích. Komentář

2021 | vázané v plátně | 488 | 1 490 Kč | obj. číslo BK88

Publikace vychází z aktuálního znění zákona o pozemních komunikacích. Obsahuje systematický a analytický výklad jednotlivých ustanovení s důrazem na relevantní judikaturu, odbornou literaturu a dostupná stanoviska příslušných orgánů veřejné moci. Výklad je zasazen do kontextu celého právního řádu a obsahuje i výklad předpisů souvisejících, zejména vyhlášky č. 104/1997 Sb., kterou se provádí zákon o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů. Důraz je v komentáři kladen na praktický výklad využitelný pro potřeby právní praxe. Publikace je proto určena všem subjektům, které s předmětnou právní úpravou aktivně pracují – příslušným správním orgánům a organizacím.

Tomáš Jirmásek

Odměna insolvenčního správce. Komentář

2021 | vázané v plátně | 312 | 990 Kč | obj. číslo BK93

Komentář k vyhlášce o odměně insolvenčního správce je první publikací, která se tomuto předpisu uceleně věnuje. Kniha je psána s důrazem na podrobné rozvedení všech témat, aniž by to bylo na újmu snaze o nejvyšší možnou praktičnost a pochopitelnost výkladu. Komentář pracuje s množstvím judikatury, uvádí konkrétní vzorce pro výpočet všech druhů odměn i praktické příklady. Samozřejmostí je výklad problémů již řešených, nevyhýbá se však ani problémům dosud neřešeným. Z jedné třikrát novelizované vyhlášky činí přechodná ustanovení fakticky čtyři stále aplikované vyhlášky; komentář se přehledným způsobem věnuje všem. Vedle klasického komentování jednotlivých ustanovení vyhlášky obsahuje kniha i rozsáhlou část obecnou; ta zahrnuje jednak komentář k vybraným ustanovením insolvenčního zákona týkajícím se odměny a hotových výdajů insolvenčního správce.

Andrášek/Drážďanský

Zákon o službě vojáků v záloze. Komentář

2021 | vázané v plátně | 168 | 790 Kč | obj. číslo BK83

Komentář představuje původní výklad jednotlivých ustanovení této specifické právní úpravy s důrazem na relevantní judikaturu, odbornou literaturu a dostupná stanoviska příslušných orgánů veřejné moci. Výklad zákona je zasazen do kontextu celého právního řádu a postihuje i systémové návaznosti souvisejících předpisů. Publikace je díky svému praktickému zaměření určena všem, kteří s předmětnou právní úpravou aktivně pracují, tedy příslušným správním orgánům, ale i jinak zainteresovaným subjektům, zejména samotným vojákům a dalším zájemcům o řešenou problematiku.

Jemelka/Vetešník/Libosvár

Zákon o kontrole. Komentář. 2. vydání

2021 | vázané v plátně | 368 | 990 Kč | obj. číslo BK82

Druhé, rozšířené a aktualizované vydání komentáře usnadní odborné i laické veřejnosti orientaci v kontrolním řádu. Publikace popisuje jeho obecná ustanovení, úkony předcházející kontrole, její průběh, ustanovení společná, přechodná a zrušovací a změny dalších zákonů. Umožňuje porozumět sporným ustanovením kontrolního řádu a na názorných příkladech ukazuje, jak by měla být kontrolní činnost v praxi vykonávána, a to s ohledem na soudní judikaturu i názory odborné veřejnosti.

Dörfl/Lehká/Visinger/Krysl

Zákon o znalcích. Komentář

2021 | vázané v plátně | 440 | 1 190 Kč | obj. číslo BK877

Publikace se zaměřuje nejen na výklad jednotlivých ustanovení zákona, ale prostřednictvím tohoto výkladu přináší také pohled na širší souvislosti činnosti znalců. Velkou pozornost věnuje analýze náležitostí znaleckého posudku a správnému postupu znalce při jeho vypracování, který je nově upraven nejen zákonem, ale též prováděcí vyhláškou. Obsahuje rovněž řadu praktických pohledů a zkušeností s efektivním využíváním znaleckého posudku jako důkazního prostředku v soudním řízení i jeho hodnocení soudem.

ČAK podepsala memorandum s Law Society of England and Wales

Dne 26. listopadu 2021 se uskutečnilo v Paříži setkání představitelů ČAK a Law Society Anglie a Walesu, během kterého došlo ke slavnostnímu podpisu *Memoranda o porozumění mezi Českou advokátní komorou a Law Society of England and Wales*. Za ČAK memorandum podepsal její předseda JUDr. Robert Němec, LL.M., za Law Society prezidentka Law Society of England and Wales I. Stephanie Boyce.

Slavnostního podpisu se dále zúčastnila JUDr. Eva Indruchová, vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK, a Mickael Laurans, vedoucí mezinárodního odboru Law Society.

Law Society je advokátní komorou sdružující téměř 157 000 aktivních advokátů – tzv. solicitorů – v Anglii a Walesu. Celkem je všech kvalifikovaných solicitorů 180 000.

Podpis memoranda s Law Society navazuje na mezinárodní iniciativu ČAK v souvislosti s vystoupením Spojeného království z Evropské unie, kdy ČAK jako první advokátní komora na světě podepsala dne 25. února 2021 pobrexítové memorandum s Bar Council of England and Wales, která sdružuje advokáty – tzv. barristery. Nyní tak ČAK zformalizovala své vztahy jak s advokátní profesí barristerů, tak solicitorů.

Memorandum je v každém případě vyvrcholením dlouhodobých, více než přátelských vztahů mezi ČAK a Law Society. Těchto vztahů a spolupráce si ČAK velmi váží a zavazuje se je i nadále udržovat a rozvíjet.

❖ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, Ph.D., LL.M., vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK

Předseda ČAK jednal s předsedou Pařížské advokátní komory

Předseda ČAK JUDr. Robert Němec, LL.M., se 26. listopadu 2021 setkal v Paříži rovněž s předsedou Pařížské advokátní komory (PAK), panem Olivierem Cousi, a to u příležitosti zahájení zdejšího soudního roku.

ČAK a PAK mají dlouhodobě nadstandardní vztahy, od roku 2019 navíc zformalizované *Memorandem o vzájemné spolupráci*. PAK je největší advokátní komorou ve Francii – sdružuje přes 30 000 advokátů. Předseda PAK také vystoupil v říjnu na 8. sněmu ČAK, byť s ohledem na pandemickou situaci pouze online. Doktor Němec osobně vyjádřil PAK podporu ve věci aktuálně projednávané francouzské legislativy, která velmi podstatným způsobem ohrožuje advokátní tajemství ve Francii. Dále oba předsedové diskutovali nad prioritami blížícího se předsednictví Francie (leden až červen 2022) a České republiky (červenec až prosinec 2022) v Radě EU. ČAK v tentýž den uspořádala ve spolupráci se svým dlouhodobým partnerem, frankofonní Asociací Masaryk, seminář pro české a francouzské advokáty a konci-pienty (*zprávu o semináři najdete na str. 77*).

❖ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, LL.M., Ph.D., vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK

united for harmony.

Pohovka PABLO.
designér: Claudio Bellini

S pohovkou PABLO vnesete slunce z jižní Itálie do Vaší kanceláře! Pablo navrhl designér Claudio Bellini a inspiroval se životním stylem, kulturou a krajinou slunné jižní Itálie. Je to první pohovka, u které si můžete vybrat ze dvou výšek zad. Moduly můžete vzájemně kombinovat a u některých je i police ze šedě lakovaného dřeva nebo temperovaného bílého skla. K dispozici pouze v Natuzzi Italia v Praze a Brně.

V Jámě 3, **Praha 1**
Rohanské nábřeží 25, **Praha 8**
Svratecká 989, **Modřice**
Příkop 4, **Brno centrum**

www.natuzzi.cz

NATUZZI
ITALIA

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném

- o výši a splatnosti příspěvku na činnost České advokátní komory (dále jen „Komora“) za rok 2022,
- o výši a splatnosti odvodu do sociálního fondu Komory za rok 2022,
- o výši a splatnosti odvodu do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2021,
- o výši a splatnosti pojistného pro rok 2022.

Výše uvedené platby je možné uhradit dohromady v jedné částce pod jednotným variabilním symbolem, jehož struktura je uvedena v následujícím sdělení.

I. Příspěvek na činnost Komory za rok 2022

Výše příspěvku advokáta na činnost Komory za rok 2022 činí

- 10 600 Kč,
- 3 800 Kč, byl-li advokátovi pozastaven výkon advokacie,
- 1/12 příspěvku uvedeného v bodě a) za každý i započatý kalendářní měsíc daného kalendářního roku, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů v průběhu roku 2022, a to za podmínky, že k zápisu došlo do šesti měsíců od složení advokátní zkoušky. Výše příspěvku se zaokrouhuje na celé koruny nahoru.
- 5 300 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2022 a nejde-li o případ dle bodu c).

Příspěvek je splatný do 20. ledna 2022.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2022, je příspěvek splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Tato lhůta platí při změnách v průběhu roku a u všech plateb.

II. Odvod do sociálního fondu Komory za rok 2022

Výše odvodu advokáta do sociálního fondu Komory za rok 2022 činí

- 500 Kč,
- 250 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2022,
- odvod neplatí advokáti, kterým byl pozastaven výkon advokacie.

Odvod je splatný do 20. ledna 2022.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2022, je odvod splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Výše a splatnost příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory se vztahuje rovněž na usazené evropské advokáty a advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii.

Příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory se **platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který je příspěvek nebo odvod placen, a pětimístného registračního čísla advokáta**.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2022 je 202204876.

III. Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2021

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů jsou povinni platit advokáti, usazení evropská advokáti a obchodní společnosti zřízené k výkonu advokacie, kteří zaměstnávají advokátní koncipienty.

Výše odvodu za jednoho advokátního koncipienta za rok 2021 činí

- a) 3 600 Kč;
- b) pokud pracovní poměr advokátního koncipienta netrval celý kalendářní rok, činí výše odvodu 1/12 z částky uvedené ad a) za každý započatý měsíc trvání pracovního poměru; povinnost platit odvod vzniká dnem zápisu do seznamu advokátních koncipientů;
- c) pokud byl advokátnímu koncipientovi pozastaven výkon právní praxe, ale jeho pracovní poměr k povinnému advokátovi nadále trvá, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který pozastavení právní praxe advokátního koncipienta trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta došlo;
- d) pokud advokátní koncipient přerušil výkon právní praxe z důležitých osobních překážek v práci na dobu delší než 60 po sobě následujících pracovních dnů, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu došlo. Povinný advokát je na výzvu Komory povinen důvod a dobu trvání přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta hodnověrně doložit; pokud tak neučiní, nárok na snížení výše odvodu mu zanikne.

Odvod je splatný do 20. ledna 2022.

Poměrná částka příspěvku do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů je splatná posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, v němž pracovní poměr advokátního koncipienta skončil.

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů se **platí převodem na účet Komory č. 6724361087/2700**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomílkou nebo lomítkem, sestávající z posledního dvojčíslí roku, za který je odvod placen (21), a pětimístného registračního čísla advokátního koncipienta**.

Příklad: Variabilní symbol pro odvod za advokátního koncipienta s registračním číslem 14876 za rok 2021 je 2114876.

IV. Pojištění profesní odpovědnosti pro rok 2022

HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2022 **do 31. 12. 2021**; č. ú. 12432011/0100
- nezasílají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění
- mají-li pozastaven výkon advokacie, hromadné pojištění neplatí
- nepřejí-li si být nadále účastní hromadného pojištění, sdělí neprodleně tuto skutečnost Komoře

POJIŠTĚNÍ NA ZÁKLADĚ RÁMCOVÉ POJISTNÉ SMLOUVY Č. 2904309313, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH DODATKŮ (DÁLE JEN „HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ ADVOKÁTŮ“), UZAVŘENÉ MEZI GENERALI ČESKOU POJIŠŤOVNOU, A. S., A KOMOROU:

Hromadné pojištění advokátů se vztahuje pouze na odpovědnost advokáta za škodu, kterou způsobí v souvislosti s poskytováním právních služeb on sám, tzn. hromadné pojištění advokátů se u advokátů vykonávajících advokacii samostatně bude vztahovat na odpovědnost za škodu, za kterou advokát sám odpovídá klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii. Limit pojistného plnění z hromadného pojištění advokátů činí 7 000 000 Kč.

Pojistné se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který se pojistné vztahuje, a pětímístného registračního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2022 je 202204876.

Pro hromadné pojištění advokátů je rozhodný seznam advokátů ke dni 1. 1. a 1. 7. kalendářního roku.

Podle pojistné smlouvy jsou hromadným pojištěním advokátů pojištěni advokáti zapsaní do seznamu advokátů v půlročním období, a to od 1. 1. do 30. 6. a od 1. 7. do 31. 12. příslušného kalendářního roku (bez ohledu na to, zda v průběhu těchto období byli do tohoto seznamu zapsáni další advokáti nebo z něj byli někteří advokáti vyškrtnuti). Znamená to, že účastníky hromadného pojištění advokátů do 30. 6. 2022 budou i advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 1. až 30. 6. 2022, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Tito advokáti budou platit pojistné až na II. pololetí roku 2022, a to v poloviční výši. Advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 7. až 31. 12. 2022 budou účastníky hromadného pojištění advokátů do 31. 12. 2022, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Povinnost zaplatit pojistné budou mít až pro rok 2022. Znamená to, že advokáti, kteří budou zapsaní do seznamu advokátů v období od 2. 1. do 1. 7. 2022, hradí pouze poloviční pojistné ve výši 3 350 Kč. Toto poloviční pojistné je splatné do týdne po zápisu nebo změně ve způsobu výkonu advokacie.

Hromadné pojištění se nevztahuje na:

- Advokáty s **pozastaveným výkonem advokacie**, neboť v době pozastavení výkonu advokacie advokacii nevykonávají.
- **Advokáty, kteří advokacii vykonávají v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti**, jejichž předmětem podnikání je výkon advokacie (dále jen „zaměstnaný advokát“). Za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie zaměstnaným advokátem odpovídá jeho zaměstnavatel. Zaměstnaný advokát odpovídá svému zaměstnavateli za škodu takto způsobenou při plnění pracovních úkolů podle zákoníku práce.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží nejpozději do 31. 12. 2021 Komoře stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy dosvědčující, že je pro rok 2022 individuálně pojištěn. Minimální limit pojistného plnění však nesmí být nižší, než kolik by činil v případě hromadného pojištění advokátů, tj. 7 000 000 Kč. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

2. Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2022 **do 31. 12. 2021**; č. ú. **12432011/0100**
- nedokládají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění; advokáti odpovídají sami za správné nastavení limitu pojistného plnění

Viz předchozí informace týkající se advokátů vykonávajících advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění, **a navíc:**

Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou účastni hromadného pojištění advokátů, jsou dále povinni být individuálně pojištěni pro případ vzniku závazku, k jehož splnění je advokát podle zvláštních právních předpisů povinen z důvodu solidární odpovědnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako společník sdružení (§ 14 zákona) za újmu, za kterou advokát odpovídá podle § 24 odst. 1 zákona a podle zvláštních právních předpisů z důvodu solidární odpovědnosti, **bude u každého společníka sdružení stanoven pro rok 2022 částkou 7 000 000 Kč v případě dvoučlenného sdružení, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem všech společníků sdružení.**

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník sdružení z důvodu solidární odpovědnosti, **se vztahuje i na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky sdružení.**

***Příklad:** U tříčlenného sdružení je povinný minimální limit pojistného plnění pro každého ze společníků sdružení 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč. Pokud je tento společník sdružení účasten hromadného pojištění s limitem pojistného plnění 7 000 000 Kč, je třeba, aby se dále individuálně pojistil do limitu 9 000 000 Kč, tj. zvýšil si limit o dalších 2 000 000 Kč.*

INDIVIDUÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Advokáti pojištění individuální pojistnou smlouvou, stejně jako společnosti pojištěné individuální pojistnou smlouvou, doručí Komoře potvrzení o pojištění do datové schránky, osobně, příp. poštou. Na e-maily nebude brán zřetel. Individuálně pojištěnými se rozumí:

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně

Spolupracující advokáti

Pokud je spolupracující advokát pojištěn v rámci individuálního pojištění společnosti nebo advokáta, se kterými trvale spolupracuje, a z tohoto důvodu si nepřeje být účastníkem hromadného pojištění, je povinen tuto skutečnost Komoře oznámit do 31. 12. 2021; pokud tak neučiní, bude zahrnut do hromadného pojištění advokátů a bude povinen zaplatit pojistné jako samostatný advokát.

2. Zahraniční advokáti a usazení evropsští advokáti

Hromadné pojištění advokátů se nevztahuje na advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii (tzv. zahraniční advokáti) a na usazené evropské advokáty. Ti jsou povinni pojistit se individuálně. Minimální limit pojistného plnění činí 7 000 000 Kč.

3. Advokáti vykonávající advokacii jako společníci obchodní společnosti

Advokáti vykonávající advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementáři komanditní společnosti nejsou účastní hromadného pojištění, a jsou tedy povinni být pojištěni samostatně, včetně pojištění pro případ vzniku závazku k náhradě škody, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a advokát je podle zvláštních předpisů povinen k jeho splnění z důvodu ručení jako její společník.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii ve veřejné obchodní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude u každého ze společníků společnosti stanoven pro rok 2022 částkou 7 000 000 Kč v případě dvoučlenné společnosti, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem společníků veřejné obchodní společnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako komplementář komanditní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude u každého z komplementářů stanoven pro rok 2022 částkou 7 000 000 Kč v případě společnosti o celkovém počtu dvou komplementářů, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem komplementářů této společnosti.

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementář komanditní společnosti z důvodu ručení, **se vztahuje také na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky příslušné obchodní společnosti.**

Příklad: Společnost (veřejná obchodní nebo komanditní) se třemi společníky/komplementáři hradí pojistné pro povinný limit pojistného plnění 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč za každého společníka/komplementáře. Pojistné platí přímo pojistiteli.

4. Advokátní společnosti

Společnost s ručením omezeným a komanditní společnost musejí být od svého vzniku do dne svého zrušení pojištěny pro případ odpovědnosti za škodu, za kterou klientovi odpovídají podle § 24 odst. 2. Minimální limit pojistného plnění z pojištění společnosti musí činit nejméně 50 000 000 Kč za každého společníka společnosti s ručením omezeným, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, nebo nejméně 10 000 000 Kč za každého komanditistu komanditní společnosti, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, minimálně však 50 000 000 Kč u společnosti s ručením omezeným a 10 000 000 Kč u komanditní společnosti. **Individuální pojistné smlouvy sjednané pro pojistné období roku 2022 jsou advokáti povinni předložit Komoře nejpozději do 31. 12. 2021, bez ohledu na to, že již v předchozím roce či v předchozích letech doklad o individuálním pojištění Komoře předložili.** Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

Platné znění usnesení představenstva ČAK č. 4/2009 Věstníku je k dispozici na webových stránkách Komory www.cak.cz.

MÁTE PRÁVO NAKUPOVAT VÝHODNĚ!

Vytiskne i recepty na cukroví

EPSON
EXCEED YOUR VISION

Epson EcoTank L6550

Multifunkční tiskárna do formátu A4
Wi-Fi tisk z mobilních chytrých zařízení
Skenování, kopírování, fax i oboustranný tisk
Velká inkoustová nádržka se snadným doplňováním

obj. kód: PE124a27ke55

Na online schůzkách zazáříte

FOSCAM

Foscam 2K USB Web Camera

Webkamera s 2K rozlišením
Integrovaný mikrofon, zorný úhel 84°
Technologie potlačení okolního šumu
Univerzální držák pro uchycení

obj. kód: FOSC_101

Vypucuje pracovní stůl

clean IT

CLEAN IT čistící roztok s utěrkou, 2 x 30 ml

Čistící roztok s utěrkou z mikrovlákna
Pro notebook, tablet i LCD obrazovku
Odstraní masťotu, prach a otisky prstů
Vhodný pro přenášení v notebookové brašně

obj. kód: JD790a1

Osobní údaje a smlouvy má nejraději

LEITZ
JOB WELL DONE

LEITZ IQ AutoFeed 100 P4

Skartovačka s automatickým podavačem
Ušetří až 98 % času oproti manuální skartovačce
Zásobník na 100 listů A4, objemný 34l koš
Skartace dokumentů podporuje nařízení GDPR

obj. kód: LTZ020b

Veškeré informace a podmínky programu
najdete zde: www.alza.cz/advokati

alza.cz

z právní teorie a praxe

Vyjádření k obžalobě a odměna obhájce

Dne 1. 10. 2020 nabyl účinnosti zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „tr. řád“), ve znění pozdějších předpisů, a některé další trestní předpisy (dále jen „novela“).

Novela se výrazným způsobem dotkla jak trestního práva hmotného, tak trestního práva procesního a rozšířila velmi výrazně okruh případů, které je možné řešit pomocí institutu dohody o vině a trestu a v návaznosti na tuto změnu i používání prohlášení viny jako skutečnosti, která může mít velmi značný dopad pro ukládání druhu a výměry trestu, včetně možnosti pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Otázkám, které souvisí s přijetím novely, byla a je věnována pozornost i na stránkách Bulletinu advokacie.¹

Doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.,
je advokátem a pedagogem Fakulty
právníké ZČU v Plzni a Vysoké
školy podnikání a práva, a. s.

Formální náležitosti obžaloby a vyjádření k obžalobě

Ust. § 177 tr. řádu do doby účinnosti novely obsahovalo obligatorní náležitosti podané obžaloby pod písm. a) až d). Přijatou novelou došlo k rozšíření obligatorních náležitostí obžaloby o nově uvedené skutečnosti pod písm. d) § 177 s tím, že dosavadní písm. d) tohoto ustanovení bylo označeno jako písm. e). Nově novelou zakotvená náležitost obžaloby upravila, že obžaloba musí také obsahovat **návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry nebo návrh na upuštění od potrestání**; pokud je navrhován trest propadnutí majetku, peněžitý trest nebo trest propadnutí věci, uvede se, zda a jaké věci byly zajištěny pro účely jeho výkonu.

Novela se také významným způsobem dotkla dosavadního ust. § 196 tr. řádu, a to tím, že za dosavadní odst. 1 tohoto ustanovení byl nově zařazen odst. 2 a 3 s tím, že dosavadní odst. 2 je po novele odst. 4 a dosavadní odst. 3 je odst. 5 tohoto ustanovení.

Podle nového znění § 196 odst. 2 tr. řádu **předseda senátu spolu s doručením opisu obžaloby upozorní obžalovaného, že má právo se v jím stanovené lhůtě vyjádřit ke skutečnostem uvedeným v obžalobě**, zejména,

- a) zda se cítí být nevinný nebo vinný spácháním skutku nebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a z jakých důvodů,
- b) zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu,
- c) zda souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením a
- d) které skutečnosti považuje za nesporné.

Toto ustanovení samozřejmě nevylučuje, aby se obžalovaný a jeho obhájce vyjádřili k jakýmkoliv skutečnostem, které považují s ohledem na vedené trestní řízení za důležité. Může být v tomto vyjádření samozřejmě navrhováno mj. to, aby obžaloba byla předběžně projednána a k tomuto návrhu aby byly uváděny z pohledu obhajoby podstatné skutečnosti.

Podle dalšího nového znění § 196 odst. 3 tr. řádu předseda senátu spolu s upozorněním podle odst. 2 poučí obžalovaného o následcích spojených s vyjádřeními uvedenými v § 196 odst. 2 tr. řádu; **poučí jej zároveň o tom, že vyjádření k obžalobě, nejde-li o doznání nebo prohlášení viny, může za něj učinit jeho obhájce**, a to i když se hlavní líčení koná v jeho nepřítomnosti. Zašle-li obžalovaný vyjádření k obžalobě, předseda senátu ho doručí státnímu zástupci.

V obecné rovině je nutné konstatovat, že **velmi důležitou součástí obhajoby obviněného v řízení před soudem je**

¹ Např. P. Zaoralová: Dohodnut trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu, Bulletin advokacie č. 11/2016, str. 38-42; J. Kocina: Aktuální otázky dohody o vině a trestu, Bulletin advokacie č. 11/2020, str. 17-20; P. Vantuch: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby, Bulletin advokacie č. 4/2021, str. 24-29; Š. Gondeková: Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného, Bulletin advokacie č. 5/2021, str. 40-43.

také jeho obhajoba od podání obžaloby do doby nařízení hlavního líčení nebo do doby zahájení hlavního líčení, případně do doby rozhodnutí soudu podle § 188 tr. řádu, tj. do doby vydání rozhodnutí po předběžném projednání obžaloby.

Pokud to dostatečně odůvodňují výsledky vyšetřování, státní zástupce podá obžalobu proti obviněnému a připojí k ní spisy a přílohy. **Státní zástupce je povinen** podle § 176 odst. 1 věty druhé **o podání obžaloby vyrozumět obviněného, obhájce a poškozeného**, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známo, a je-li obviněný advokátem, též ministra spravedlnosti a předsedu Komory. **Vyrozumění o podané obžalobě se provádí ve stručném přípisu státního zástupce**, ve kterém je obsaženo pouze sdělení, kdy byla na obviněného u konkrétního soudu podána obžaloba pro trestný čin označený názvem a ustanovením tr. zákoníku.

Zákonná úprava v žádném případě nevyklučuje, aby soud doručil obžalobu obviněnému a jeho obhájci bezprostředně po jejím podání k soudu.² Předseda senátu může nechat opis obžaloby doručit tedy i dříve, než nařídí hlavní líčení, přičemž potřeba předběžného projednání obhajoby může vyvstat až v návaznosti na vyjádření k obžalobě, které k ní obhajoba poskytne ještě dříve, než soud ve věci nařídil hlavní líčení.³

Opis obžaloby musí být doručen nejpozději s předvoláním k hlavnímu líčení nebo vyrozumění o něm, a to ve smyslu § 196 odst. 5 tr. řádu.

Většina předsedů senátů (samosoudců) však dává pokyn k doručení obžaloby společně s předvoláním obviněného k hlavnímu líčení a s vyrozuměním obhájce o jeho konání. Je však třeba poukázat na to, že **pokud předseda senátu nedoručí obžalobu dříve, než nařizuje hlavní líčení, je z pohledu obhajoby žádoucí, aby o doručení této obžaloby po jejím podání požádal před nařízením hlavního líčení obhájce, a za situace, že této žádosti nebude vyhověno, aby si obhájce podanou obžalobu opatřil** např. ofocením při nahlédnutí do spisu po doručení obžaloby u příslušného soudu.

Obhajoba obžalovaného má po vyrozumění o podání obžaloby fakticky dvě možnosti, a to vyčkat na doručení obžaloby soudem, nebo vyčkat na doručení rozhodnutí soudu např. učiněné po předběžném projednání obžaloby, nebo si obstarat obžalobu a po obeznámení se s ní rozhodnout o dalším postupu. Z pohledu obhajoby se jeví žádoucí a v některých případech i nutné opatření si této obžaloby poté, co obhájce obdržel vyrozumění o jejím podání k soudu. Je třeba poukázat na to, že pokud obhájce pouze bere na vědomí podání obžaloby, jejíž obsah nezná, potom

nemůže bez znalosti obžaloby např. navrhnout, aby soud obžalobu předběžně projednal a učinil některá rozhodnutí uvedená v § 188 odst. 1 písm. a) až f) tr. řádu, a zejména s ohledem na současnou právní úpravu nemůže kvalifikovaně zpracovat a soudu doručit vyjádření k podané obžalobě, které je nově upraveno právě v § 196 odst. 2 tr. řádu. Je však třeba dodat, že ani právní úprava účinná do 1. 10. 2020 nevyklučovala, aby obhájce učinil k podané obžalobě vyjádření. **Pokud si obhájce neopatří podanou obžalobu poté, co byl vyrozuměn o jejím doručení k soudu, nemusel by takovýto pasivní přístup obhájce být v souladu s ust. § 16 odst. 1 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii**, podle něhož je advokát při výkonu advokacie povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné. **Takovýto přístup advokáta by nebyl ani v souladu s § 41 odst. 1 tr. řádu**, podle kterého je obhájce povinen poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívat k hájení jeho zájmu prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci. V odborné literatuře jsou popisovány podrobně skutečnosti, které se vztahují k obhajobě obviněného v řízení před soudem od podání obžaloby do nařízení hlavního líčení nebo do rozhodnutí podle § 188 tr. řádu.⁴

S přihlédnutím k nové právní úpravě a shora uvedeným skutečností je **nepochybné, že by si měl obhájce, poté, co byl vyrozuměn státním zástupcem o podání obžaloby, opatřit obžalobu**. Po vyhodnocení obsahu obžaloby by měl vyhodnotit veškeré skutečnosti vztahující se k obhajobě obžalovaného s tím, že pokud to bude považovat za prospěšné, měl by se k podané obžalobě vyjádřit.

Odměna obhájce za vyjádření k obžalobě

S ohledem na nově přijatou zákonnou úpravu upravující v § 196 odst. 2 tr. řádu i vyjádření k obžalobě se v jedné konkrétní věci⁵ obhájce domáhal přiznání odměny za sepsání vyjádření k obžalobě. Soud tuto odměnu obhájci nepřiznal s odůvodněním, že se nejedná o žádný úkon právní služby předpokládaný § 11 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, advokátní tarif (dále jen „AT“).⁶

Obhájce podal proti usnesení, kterým nebyla přiznána tato odměna za sepsání vyjádření k obžalobě, stížnost a ve věci rozhodoval Vrchní soud v Praze.⁷ Tento soud podané stížnosti vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a **obhájci přiznal odměnu za sepsání vyjádření, když dospěl k závěru, že podle § 11 odst. 1 písmeno d) AT advokátu náleží mimosmluvní odměna za vyjádření k podané obžalobě**.⁸

Toto rozhodnutí Vrchního soudu je nutné považovat za věcně správné.

Podle § 11 odst. 1 písm. d) AT advokátu náleží mimosmluvní odměna za písemné podání a návrh ve věci samé, výzvu k plnění se základním skutkovým a právním

2 P. Šámal a kol.: Trestní řád II, Komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 2516.

3 A. Drašík, J. Fenyk a kol.: Trestní řád, Komentář, II. díl, Wolters Kluwer ČR, Praha 2017, str. 146.

4 P. Vantuch: Trestní řízení z pohledu obhajoby, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 511-559.

5 Věc vedená u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 34 T 1/2021.

6 Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 9. 2021, č. j. 34 T 1/2021-969.

7 Věc vedená u Vrchního soudu v Praze pod sp. zn. 7 To 98/21.

8 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 10. 2021, sp. zn. 9 To 98/2021.

rozbohem předcházející návrhu ve věci samé. Věc sama je soudní praxí vykládána jako předmět, pro který se řízení vede, v řízení sporném je to nárok, o kterém má být v řízení věcně rozhodnuto. Předmětem, pro který se vede trestní řízení, je skutek, jehož podstatou je jednání pachatele a jím způsobený následek relevantní z hlediska trestního práva hmotného, resp. rozhodování o vině a trestu a nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení.⁹ Podle § 11 odst. 3 AT náleží za úkony právní služby neuvedené v § 11 odst. 1, 2 AT odměna jako za úkony, jimž jsou svou povahou a účelem nejbližší.

Vyjádření k obžalobě v trestním řízení se dotýká samotné podstaty věci. Za situace, kdy obhájce obviněného činí vyjádření k obžalobě dokonce podle nové právní úpravy na podkladě výslovné výzvy soudu, dokonce v přesně vymezeném rozsahu a ve stanovené lhůtě v době před zahájením hlavního líčení, **není možné dovodit, že vyjádření k obžalobě bylo plně účtovatelným úkonem právní služby** podle § 11 odst. 1 písm. d) v návaznosti na § 11 odst. 3 AT.

Závěr

Novela v § 196 tr. řádu zavedla institut vyjádření obžalovaného k podané obžalobě státního zástupce. V návaznosti na skutečnosti popisované v tomto článku je třeba dospět k závěru, že **advokát by si měl po vyrozumění státního zástupce o podání obžaloby zásadně opatřit podanou obžalobu a v návaznosti na její obsah zvážit, zda pro obhajobu je účelné vyjádřit se písemně k podané obžalobě.**

Vyjádření obhájce k podané obžalobě se dotýká samé podstaty trestní věci a za situace, že obhájce učiní vyjádření k podané obžalobě, jedná se o plně účtovatelný úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. d) AT za použití § 11 odst. 3 AT. ❖

9 J. Fenyk, D. Čísařová, T. Gřivna a kol.: Trestní právo procesní, 7. vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2019, str. 29-32; J. Jelínek a kol.: Trestní právo procesní, 5. vydání, Leges, Praha 2018, str. 27-32.

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyj

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

NOVINKA

Lavický a kol.

Občanský zákoník I Obecná část (§ 1–654) Komentář. 2 svazky. 2. vydání

- nové vydání komentáře zachycuje právní názory, k nimž dospěla doktrína i právní praxe, podrobuje je analýze a zaujímá k nim souhlasný, či naopak kritický postoj
- komentář je sepsán tak, aby názory v něm uvedené byly založeny na odůvodněných teoretických východiscích, ale zároveň nespouštěly ze zřetele fakt, že komentář je dílo praktické, a proto musí poskytovat návod k řešení situací každodenního života

2021 | vázané s přebalem | 2 296
3 790 Kč | obj. číslo EVK25

Králíčková • Hrušáková • Westphalová a kol.

Občanský zákoník II Rodinné právo (§ 655–975) Komentář. 2. vydání

- druhé, podstatně přepracované vydání reaguje na právní názory formulované novou judikaturou, akademickou sférou a jinými komentáři k občanskému zákoníku
- zpracována byla zcela nově problematika péče o zdraví dítěte a o jmění dítěte
- zvláštní pozornost je věnována procesním aspektům a mezinárodnímu právu rodinnému

2020 | vázané s přebalem | 1 256
2 990 Kč | obj. číslo EVK26

Spáčil • Králík a kol.

Občanský zákoník III Věcná práva (§ 976–1474) Komentář. 2. vydání

- druhé vydání komentáře k absolutním majetkovým právům přináší 400 stran výkladu navíc; zásadních změn doznala část věnovaná judikatuře
- komentář poskytuje řešení praktických problémů, které se v praxi objeví, případně již objevily, i s variantními možnostmi řešení, tam, kde dosud rozhodovací praxe schází

2021 | vázané s přebalem | 1 688
3 590 Kč | obj. číslo EVK27

Objednávejte na **www.beck.cz**

 273 139 219 beck@beck.cz

Sporné otázky výhrady přednostního pořadí limitovaného věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu

Studie k § 982 odst. 2 občanského zákoníku – 2. část

V následujícím článku, resp. v jeho dvou na sebe navazujících částech (první díl vyšel v BA č. 11/2021 – pozn. red.), se zabývám výhradou přednostního pořadí limitovaného věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu. Je třeba zdůraznit, že jde o jeden z nástrojů umožňujících modifikaci zákonných pravidel o pořadí limitovaných věcných práv evidovaných ve veřejném seznamu.

Doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.,
je pracovníkem Ústavu státu a práva
Akademie věd ČR.

Pokračování článku z BA č. 11/2021.

Obsah a forma právního jednání (smlouvy) o zřízení výhrady pořadí

Obsah

Obsahem právního jednání je vyhrazení lepšího pořadí před vznikajícím (či již existujícím a zapsaným) limitovaným věcným právem, resp. vyhrazení pořadí stejného s pořadím vznikajícího (či již existujícího a zapsaného) práva. Jde tedy o **smluvní modifikaci zákonných pravidel o knihovním pořadí**, která by jinak – nebýt využití institutu výhrady –

79 E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 19.

80 Shodně J. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 6, či E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 33.

81 B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 9.

82 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 61.

83 K. Zaradkiewicz in K. Pietrzykowski (red.), op. cit. sub 31, komentář k čl. 250, m. č. 9.

84 B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 9; K. Zaradkiewicz in K. Pietrzykowski (red.), op. cit. sub 31, komentář k čl. 250, m. č. 9.

85 Tak již A. Hartmann: Obecný knihovní zákon s předpisy knihovního práva, katastrální zákon, 2. vydání, Československý kompas, Praha 1934, str. 198.

86 V polské doktríně B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 9; s pochybnostmi rovněž K. Zaradkiewicz in K. Pietrzykowski (red.), op. cit. sub 31, komentář k čl. 250, m. č. 9. V německé nauce Kutter in J. v. Staudingers Kommentar, 2007, komentář k § 881, m. č. 44; cit. dle K. Zaradkiewicz in K. Pietrzykowski (red.), op. cit. sub 31, komentář k čl. 250, m. č. 9.

87 Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 1927, sp. zn. R I 672/27 (Vážný, č. 7251), plyne, že uvedení oprávněné osoby v poznámce pořadí nemá vliv na platnost poznámky.

nastoupila (u práv vznikajících), resp. která již nastoupila (u práv již existujících a zapsaných).

Je-li výhrada zřizována současně s limitovaným věcným právem, které má být výhradou odsunuto, je vhodné učinit ji součástí smlouvy o zřízení takového věcného práva.⁷⁹ Není však vyloučeno ani právní jednání učiněné samostatně, tj. vedle smlouvy o zřízení věcného práva (viz výše).

Z právního jednání bude muset vyplývat – kromě samozřejmého požadavku specifikace tabulárního objektu –, pro **jaký typ věcného práva** se výhrada zřizuje (např. služebnost), **co má být obsahem tohoto práva** (např. právo chůze po pozemku), popř. též **rozsah takového práva** (např. výše pohledávky u zástavního práva⁸⁰). Zároveň musí být jasné, **před kterým limitovaným věcným právem má být výhrada zřízena**, resp. se kterým právem má výhrada získat stejné pořadí. Pro specifikaci práva, pro něž se výhrada zapisuje, se tedy v zásadě budou vyžadovat shodné požadavky jako pro zápis věcného práva samotného (viz však dále k výjimkám). V obou případech působí princip speciality věcných práv ve stejné míře.

Nejednotný je přístup polské dogmatiky. Obecná shoda je na tom, že výhrada vyžaduje takové označení práva, jež je způsobilé založit ochranu (jistotu) osob, jejichž práva následují v pořadí za výhradou; řečeno jinak, osobám majícím práva s pořadím za výhradou musí být zřejmé, jaké právo jejich právům předchází, resp. jaké právo může být zapsáno v pořadí výhrady.⁸¹ Rozpory však vznikají ohledně konkrétního naplnění tohoto základního požadavku. Dle některých názorů (liberálních) postačuje obecné vymezení limitovaného věcného práva pouze jeho typem, resp. druhem (např. služebnost), s tím, že k precizování takového práva by vlastník přistoupil později (např. služebnost inženýrské sítě).⁸² Oproti tomu zastánci přísnějšího přístupu – např. Zaradkiewicz – vyžadují **alespoň uvedení druhu práva a jeho obsahu**.⁸³ Je-li však pro specifikaci práva důležitý i jeho **rozsah** (typicky u hypotéky), je nutné i stanovení tohoto prvku.⁸⁴

Specifikace osoby, již má výhrada svědčit, není nutná.⁸⁵ Jak již řečeno, často ani nebude taková osoba v okamžiku zřizování výhrady známa, resp. nemusí ani existovat. To je panující mínění německé i polské dogmatiky.^{86, 87} V Polsku se však vyskytují i některé názory odlišné. Tvrdí se, že nut-

nost specifikace osoby oprávněného může pro některé případy plynout z čl. 14 UKW (tomuto ustanovení odpovídá § 982 odst. 2 i. f.), dle něhož má-li být právo zapsáno v širším rozsahu, než jak plyne z výhrady, vyžaduje se souhlas osob majících svá věcná práva v pořadí za zapsanou výhradou. Podle těchto názorů je sice pravda, že osoba oprávněného zpravidla není rozhodujícím elementem pro stanovení obsahu práva; na druhou stranu však není vyloučeno, aby vlastnosti osoby spoluutvářely rozsah, popř. způsob výkonu určitého limitovaného věcného práva. V této souvislosti se odkazuje na čl. 298 KC, dle něhož v případě absence ujednání o rozsahu a způsobu výkonu osobní služebnosti rozhoduje potřeba oprávněného.^{88, 89} K tomu viz i § 1264 odst. 1, dle něhož „Není-li míra služebnosti určena, rozhoduje potřeba panujícího pozemku.“ Domnívám se, že ani tyto případy nezakládají nutnost identifikace oprávněného subjektu; nejde zde o nic jiného než o zákonné subsidiární stanovení rozsahu, popř. způsobu výkonu, limitovaného věcného práva. Toto podpůrné řešení však plyne z obecně závazného právního předpisu a uplatní se tehdy, není-li zde odlišná dohoda. Třetí osoby proto musí počítat s tím, že neplyne-li ze zapisované výhrady v knize něco jiného, nastoupí obecné zákonné řešení. Pokud mají tyto osoby o rozsahu, resp. způsobu výkonu limitovaného věcného práva, pro něž se vyhrazuje pořadí, pochybnosti, nic jim nebrání v neudělení souhlasu se zápisem výhrady.

Není nutné specifikovat ani právní titul, který má vést ke vzniku práva, pro něž se výhrada zřizuje; nevědomost třetích osob o titulu pro ně nemůže představovat žádné riziko.

Obsahem smlouvy nemusí být ani stanovení doby, do níž má privilegované právo vzniknout, resp. doby, do níž má být v pořadí výhrady takové právo do knihy zapsáno.⁹⁰

Forma

V Polsku se dovozuje, že smlouva o změně pořadí limitovaných věcných práv obecně nevyžaduje ke své platnosti žádnou zvláštní formu; jsou však i názory opačné (nicméně pro účely zápisu změny pořadí do věcné knihy je nutná vkladová listina s úředně ověřenými podpisy⁹¹). Argumentuje se míněním, že pořadí není součástí obsahu věcného práva, a dále tím, že zákon pro tento typ právního jednání nevyžaduje zvláštní formu.

Vyjdeme-li však z opačné teze, že pořadí spoluvytváří obsah věcného práva,⁹² pak změna pořadí je změnou obsahu věcného práva, tj. změnou věcného práva samotného. Z § 560 plyne, že „Písemnou formu vyžaduje právní jednání, kterým se zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší.“ Ustanovení obsahuje výčet dispozičních, resp. obligačně-dispozičních právních jednání, jejichž objektem je nemovitá věc, tj. právních jednání, která bezprostředně působí na věcněprávní poměry; pro taková jednání stanoví požadavek písemné formy. Závěr je proto takový, že smluvní změna pořadí limitovaných věcných práv na nemovité věci (v tom i smluvní výhrada pořadí, resp. výhrada založená jednostranným právním jednáním vlastníka tabulárního objektu se souhlasem dotčené osoby) vyžaduje písemnou formu.

V české literatuře se k této otázce dosud objevil jen jeden názor. Podle něj „Forma ujednání o výhradě přednostního

ho pořadí bude záviset na tom, jaká věc je jeho předmětem. Je-li předmětem ujednání o výhradě přednostního pořadí, ať již je uzavíráno jako vedlejší ujednání při smlouvě o zřízení věcného práva, nebo samostatně, věc nemovitá, je třeba považovat je za dohodu, kterou se ve smyslu § 560 mění věcné právo k nemovité věci. Mění se totiž jeden z atributů věcného práva, kterým je právě jeho pořadí. Tudíž je třeba pro toto ujednání vyžadovat písemnou formu. S ohledem na § 561 odst. 2 musí být navíc projevy jednajících osob na téže listině.“⁹³

S uvedenými závěry se ztotožňuji. Výhradu ovšem mám k použité argumentaci, resp. k terminologii. Mluví-li totiž autorka o změně „jednoho z atributů“ věcného práva k nemovité věci, pak by to naopak mělo znamenat, že takové právní jednání nevyžaduje formu dle § 560. Nedorozumění je způsobeno tím, že citovaný názor používá spojení „atribut práva“ pro označení obsahu práva.

Zápis výhrady pořadí do veřejného seznamu

Dle čl. 13 odst. 3 UKW výhrada pořadí vyžaduje zápis do věcné knihy. Jednotně se uznává, že zápis má konstitutivní charakter.⁹⁴ Občanský zákoník způsob zápisu neřeší (ani obecně) a ani neuvádí, který okamžik je pro vznik účinků výhrady rozhodující (zákon pouze říká, že přednostní pořadí lze vyhradit a zapsat do veřejného seznamu); bude proto třeba postupovat dle speciálních předpisů upravujících veřejné seznamy; ze zřetele ovšem nelze ztrácet ani obecné knihovní principy, resp. obecné principy věcných práv.

Pokud jde o katastr nemovitostí, předpokládá katastrální zákon zápis výhrady přednostního pořadí na základě poznámky [§ 23 odst. 1 písm. s)]. Poznámka nemá právotvorný charakter v tom smyslu, že by zakládala, měnila či rušila věcná práva. Výše bylo řečeno, že výhrada sice není věcným právem (s ohledem na princip *numerus clausus*), avšak právní účinky zapsané výhrady jsou zásadně shodné s účinky zapsaných limitovaných věcných práv (publicita, působení *erga omnes*). V souladu s celkovou koncepcí výhrady pořadí proto mám za to, že zápis do katastru – byť ve formě poznámky – uděluje výhradě účinky *erga omnes*; výhrada tak získává pozici obdobnou pozici limitovaného věcného práva. Lze proto říci, že zápis výhrady má „quasikonstitutivní účinky“. V tomto ohledu by bylo smysluplné, aby se výhrada zapisovala vkladem.

Do okamžiku zápisu změny (resp. podání návrhu na zápis změny) nemohou být zákonná pravidla o pořadí dotče-

88 „Zakres służebności osobistej i sposób jej wykonywania oznacza się, w braku innych danych, według osobistych potrzeb uprawnionego z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego i zwyczajów miejscowych.“

89 B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 9. Srov. i § 1264 odst. 1.

90 Tamtéž, komentář k čl. 13, m. č. 11.

91 E. Gniewek in Z. Radwański (ed.): System Prawa Prywatnego, Tom 4, Prawo rzeczowe, 2. vydání, C. H. Beck, Warszawa 2007, str. 358, m. č. 64; S. Rudnicki, op. cit. sub 70, komentář k čl. 12, m. č. 2.

92 K tomu v podobnostech viz P. Tégl: O kolizi limitovaných věcných práv a způsobech jejího řešení (pokus o uvedení do problematiky), Právní rozhledy č. 20/2016.

93 L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 32 (zvýraznil aut.).

94 B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 15; T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 62.

na s účinky vůči třetím osobám, byť by o takovém ujednání věděly; ujednání tak bude mít pouze účinky *inter partes*. To znamená, že nároky z takového ujednání nepřecházejí na singulární sukcesory smluvních stran, ujednání nepoživá veřejné víry a nemůže k němu být přihlédnuto při rozvrhovém řízení v neprospěch třetí osoby.⁹⁵

Příklad: *Pozemek je zatížen zapsaným právem stavby. Vlastník pozemku má se stavebníkem uzavřenou smlouvu, v níž stavebník souhlasí se zřízením výhrady pořadí před právem stavby; výhrada však v katastru dosud zapsána není. Stavebník zároveň dává právo stavby do zástavy zástavnímu věřiteli, který ví o ujednané (a dosud nezapsané) výhradě mezi vlastníkem pozemku a stavebníkem. Bude-li návrh na zápis zástavního práva k právu stavby podán u katastrálního úřadu dříve než návrh na zápis výhrady, není možné výhradu zapsat bez souhlasu zástavního věřitele. Jeho pozice by se totiž zhoršila (právo stavby, které působí jako zástava, by bylo dotčeno následným zápisem výhrady).*

Byla-li výhrada pořadí zapsána, lze její rozsah či obsah měnit jen stejným způsobem, jakým vznikla. Pro takové případy by se proto vyžadoval nový souhlas všech osob, jež mají svá knihovní práva zapsána v pořadí za výhradou,⁹⁶ ledaže by následná změna znamenala zúžení rozsahu výhrady, popř. jiný druh výhody pro dotčené osoby. I zde by změna výhrady začala působit vůči třetím osobám až zápisem do knihy.

Může se stát, že **výhrada bude zapsána v rozporu se skutečným právním stavem**; např. výhrada se má dle ujednání týkat zástavního práva pro pohledávku do výše 10 tis. Kč, ovšem do knihy bude zapsána v rozsahu 100 tis. Kč. V takovém případě mohou nastoupit pravidla o ochraně dobré víry (§ 984); viz výše, kapitola *Možnost aplikace § 984 na výhradu pořadí?*

Vzhledem k tomu, že zápisem výhrady dochází k odsunutí jiného knihovního práva, je nutné, aby v momentu podání návrhu na zápis výhrady bylo odsunované právo buď již zapsáno (při následné výhradě, resp. následném zřízení), nebo aby byl současně s návrhem na zápis výhrady navrhován i zápis tohoto odsunovaného práva (při počáteční výhradě, resp. počátečním zřízení). Návrh na zápis výhrady před právem v knize dosud nezapsaným, resp. před právem, jehož zápis se současně nenavrhuje, by měl být zamítnut; k tomu viz i výklad níže, kapitola *Zánik výhrady pořadí*.

Není vyloučeno zapsat výhradu pořadí pouze na omezenou dobu.⁹⁷

Zápis práva, pro něž bylo vyhrazeno pořadí, do veřejného seznamu

Obecně

Zřízení výhrady (a její zápis do knihy) je pouze prvním krokem. Druhým je pak samotné zřízení limitovaného věc-

ného práva, pro něž bylo pořadí vyhrazeno (privilegované právo), resp. zápis tohoto práva do knihy v pořadí výhrady. Teprve zápisem práva ve vyhrazeném pořadí dochází ke skutečné realizaci⁹⁸ celého institutu. Jde o naplnění „formální slupky materiálním jádrem“; lze mluvit o **fázi výkonu výhrady pořadí** (*Ausübung des Vorbehalts*). Od tohoto okamžiku je výhrada fakticky srovnatelná se změnou pořadí věcných práv;⁹⁹ od tohoto okamžiku rovněž může reálně vzniknout kolize mezi oběma (více) zapsanými právy.

Bylo-li v pořadí výhrady zapsáno věcné právo, přestává mít od tohoto okamžiku výhrada povahu samostatného (abstraktního) institutu a **začíná spoluutvářet obsah konkrétního věcného práva**. Zřízením limitovaného věcného práva a jeho zápisem ve vyhrazeném pořadí došlo k vyčerpání (konzumaci) výhrady.

Jak již upozorněno výše, to, zda bude ve vyhrazeném pořadí posléze určité právo zapsáno, záleží primárně na rozhodnutí vlastníka (výhrada pořadí tak teoreticky nemusí být vůbec využita). **Ze zápisu výhrady nevzniká třetí osobě přímý nárok na zápis věcného práva samotného**, ledaže by třetí osoba měla vůči vlastníkovi na takový zápis určitý právní titul. Nárok třetí osoby může plynout např. z obligační smlouvy, v níž se vlastník zavázal, že oprávněnému zapíše na své věci výhradu a posléze zřídí limitované věcné právo v pořadí zapsané výhrady. Uvedená smlouva může mít i charakter smlouvy o smlouvě budoucí (§ 1785 a násl.). Vlastník se takto může zavázat i vůči více různým oprávněným.

Pro zřízení limitovaného věcného práva, jež má být zapsáno v pořadí výhrady, platí obecná úprava materiálního práva – tedy např. pro právo stavby § 1243 a násl., pro služebnost § 1260 a násl., pro zástavní právo § 1312 a násl. apod. **Není nutné, aby právní jednání vedoucí ke zřízení limitovaného věcného práva obsahovalo klauzuli o tom, že právo má být do knihy zapsáno v pořadí výhrady.**¹⁰⁰ Knihovnímu úřadu však musí být zřejmé, že právo navrhované k zápisu má být zapsáno právě v pořadí výhrady. Samotný zápis práva do knihy jinak probíhá na základě obecných (standardních) postupů; žádná speciální problematika zde nevzniká. Je však vhodné zdůraznit, že knihovnímu úřadu náleží přezkoumání toho, zda je právo způsobilé k zápisu v pořadí výhrady (tedy zda se jedná o stejný druh, obsah, popř. rozsah práva, jak plyne z výhrady).

Nejasné je, zda o tom, že zřizované právo má být zapsáno v pořadí výhrady, může rozhodnout vlastník tabulárního objektu jen se souhlasem oprávněného, bez jeho souhlasu, či dokonce proti jeho vůli. Řešení této otázky sice nebude příliš praktické, neboť oprávněný z věcného práva se zřejmě nebude bránit tomu, aby jeho právo získalo lepší pořadí, než by mu za normálních okolností náleželo; přesto však k této skutečnosti může dojít (oprávněný může mít určité důvody, pro něž nechce se svým právem předstoupit již zapsaná jiná věcná práva). Mním, že neplyne-li z titulu, jímž se zřizuje věcné právo, povinnost vlastníka nechat zapsat toto právo v „běžném“ pořadí, pak má vlastník na výběr, zda výhradu pořadí využije. Takto zapsané právo (v pořadí výhrady) nelze chápat jako plnění s vadou;¹⁰¹ pokud však bylo dohodnuto, že vlastník není oprávněn nechat zapsat právo v pořadí výhrady, pak je povinen tuto vůli oprávněného respektovat. Opačný

95 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 1936, sp. zn. Rv I 322/36 (Vážný, č. 15023). Shodně E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 14, m. č. 2.

96 Shodně T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 82 a násl.

97 Shodně L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 36.

98 E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 35.

99 J. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 15.

100 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 75.

101 Oprávněnému se naopak dostává výhody.

postup by znamenal porušení smluvní povinnosti (nicméně i v takovém případě by zápisem v pořadí výhrady toto právo získalo prioritu).

O zápis práva v pořadí zapsané výhrady může žádat vždy aktuální knihovní vlastník; nikoli tedy snad ten subjekt, který výhradu v minulosti zřídil, pokud již knihovním vlastníkem není (viz výše). Zda může o zápis práva v pořadí výhrady požádat i osoba, v jejíž prospěch byla výhrada zřízena, záleží na knihovních předpisech. Dle Vrzalové „*Jiné osobě (než tabulárnímu vlastníku – pozn. aut.) naopak výhrada přednostního pořadí nezakládá (...) právo domáhat se zápisu již zřízeného věcného práva v tomto pořadí. Přednostní pořadí zarezervované vlastnictví nemovitosti může být využito pouze s výslovným souhlasem vlastníka nemovitosti. Tento souhlas může být buďto součástí žádosti o zápis věcného práva, které má být zapsáno v přednostním pořadí, nebo může být udělen i samostatně, pak z něj ovšem musí nepochybně vyplývat, pro které konkrétní zřizované věcné právo je vydáván. Bez souhlasu vlastníka nemovitosti pouze na základě žádosti podané osobou oprávněnou z věcného práva nelze zápis věcného práva v přednostním pořadí provést.*“¹⁰²

S tímto závěrem lze v obecné rovině souhlasit. Leč je třeba dodat, že primárně záleží na konstrukci jednotlivých knihovních předpisů, které mohou připustit podání návrhu na zápis práva ve vyhrazeném pořadí i osobě oprávněné z takového práva. Bude-li navíc ze samotného titulu zřízení věcného práva plynout souhlas vlastníka se zápisem zřizovaného práva v pořadí výhrady, nic by nemělo bránit zápisu již na základě žádosti oprávněného.

Zápis práva v rozsahu výhrady

K zápisu práva, pro něž bylo vyhrazeno pořadí, se obecně nevyžaduje souhlas osob, jejichž práva byla výhradou v minulosti odsunuta (ani souhlas osob, jež mají svá práva na těchto právech). Nevyžaduje se však ani souhlas osob, které nabyly svá věcná práva až poté, co byla výhrada v knize zapsána. Toto východisko je zcela logické. Došlo-li poté, co byla výhrada na tabulárním objektu zapsána, k nabytí dalších knihovních práv (resp. práv na těchto právech), nemohou být oprávnění z takových práv dotčeni pozdějším zápisem limitovaného věcného práva v rozsahu zapsané výhrady. Svá práva totiž nabyli se znalostí zápisu v knize, tedy se znalostí rizika, že výhrada může být kdykoli v budoucnosti „naplněna“ materiálním obsahem.

Výjimku zákon stanoví pro případy, kdy právo, jemuž svědčí výhrada, má být do knihy zapsáno v **širším rozsahu**, než jak to z výhrady vyplývá (viz dále).

Zápisem práva v **rozsahu výhrady** se míní nikoli jen zápis ve stejném rozsahu kvantitativním, nýbrž i ve vyhrazené „kvalitě“; tj. **zápis limitovaného věcného práva takového typu (druhu), pro něž bylo vyhrazeno pořadí, se stejným obsahem a ve stejném rozsahu** (viz však dále).

Podmínka zápisu práva **stejného typu**, pro který bylo pořadí vyhrazeno, se *prima facie* jeví být jasná a bezproblémová; není splněna např. tehdy, svědčí-li výhrada zástavnímu právu, avšak navrhuje se zápis práva stavby. Nepochybně však mohou v této souvislosti vznikat i některé sporné situace.

Diskusní může být posouzení případu, kdy je výhrada zapsána pro právo určitého typu, ale do knihy se navrhuje zapsat právo sice jiného typu, ovšem se stejným hospodářským účelem. Vhodným příkladem je výhrada zapsaná pro právo stavby, přičemž do katastru se navrhuje zapsat v pořadí výhrady služebnost, jejímž obsahem je právo umístit na pozemku stavbu. Výhrada zapsaná pro právo stavby počítala s tím, že právo stavby může být zřízeno na 30 let. I služebnost, jejíž zápis v pořadí výhrady se navrhuje, však byla zřízena na 30 let. Oba instituty tedy mají shodnou hospodářskou povahu – opravňují titulovaný subjekt zříditi na cizím pozemku stavbu, a též stejný rozsah (trvání 30 let).

Přes tyto podobnosti míním, že princip legality a princip pravdivosti knihy vylučují využití výhrady pro zápis práva hospodářsky sice podobného, typově však odlišného od práva, pro něž byla výhrada zapsána. Navíc, **právní důsledky služebnosti a práva stavby jsou v mnoha směrech odlišné**. Tak např. právo stavby je převoditelné (a zatížitelné), oproti tomu služebnosti lze převádět a zatěžovat pouze velmi omezeně (srov. § 1265). Uvedený závěr dle mého názoru plyne přímo i z **díky § 982 odst. 2 věty druhé i. p.**, kde se říká: „*K zápisu práva, pro něž bylo vyhrazeno pořadí*“, tedy práva *takového typu*, pro který bylo pořadí vyhrazeno.

Rozsahem práva se míní jeho **rozsah kvantitativní**. Toto kritérium je jednoduše zjistitelné u zástavního práva. Bylo-li pořadí zřízeno pro zástavní právo do maximální výše 1 mil. Kč, není možné je zapsat pro 1,2 mil. Kč, resp. pro jistinu ve výši 1 mil. Kč a příslušenství apod. Nic samozřejmě nebrání využití výhrady k zápisu práva v *menším rozsahu*; ani tehdy se logicky nevyžaduje souhlas třetích osob.¹⁰³

Není vyloučeno, aby byla výhrada využita **postupnými zápisů více práv téhož druhu**, pokud ve svém souhrnu nepřesáhnou rozsah výhrady.¹⁰⁴ Tento postup je však prakticky představitelný pouze u zástavních práv (výhrada je zřízena do výše 1 mil. Kč, přičemž postupně bude zapsáno zástavní právo pro pohledávku 500 tis. Kč, zástavní právo pro pohledávku 300 tis. Kč a zástavní právo pro pohledávku 200 tis. Kč).¹⁰⁵ U jiných limitovaných věcných práv je myslitelný jen velmi obtížně (snad u některých služebnostech¹⁰⁶), resp. je zcela nemožný (u věcných předkupních práv).

Část polské dogmatiky uvádí, že požadavku na zápis práva ve stejném rozsahu **není vyhověno** tehdy, je-li hypotéka zapsána **sice v nejvyšší přípustné sumě** (jak plyne z výhrady), ovšem pro **zajištění jiné pohledávky**, než jak plyne z vý-

102 L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 38. Opačně za účinnosti OKZ A. Hartmann, op. cit. sub 86, str. 202: „*K žádosti za vklad zástavního práva v poznamenaném pořadí jest oprávněn zpravidla věřitel (...)*.“

103 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 14, m. č. 11.

104 Shodně A. Hartmann, op. cit. sub 86, str. 202: „*V poznamenaném pořadí pro zamýšlené zadlužení lze vložit zástavní právo pro úvěr do vyznačené výše bez ohledu na to, zda byl úvěr poskytnut jedním věřitelem a najednou či v časových obdobích v různých částkách různými věřiteli.*“ Srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 1931, sp. zn. R I 1044/30 (Vážný, č. 10433).

105 Pak platí, že všechna postupně zapisovaná zástavní práva mají **vůči sobě stejné pořadí**. V německé doktríně shodně J. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 13.

106 Bylo by zřejmě možné uvažovat o zápisu výhrady pro právo služebnosti chůze pro dvě osoby s tím, že posléze by byly zřízeny dvě samostatné služebnosti dvěma různými oprávněnými. Podobně by platilo pro služebnosti, které opravňují k pobírání určitých požitků (srov. např. právo na vodu dle § 1272 odst. 1).

hrady.¹⁰⁷ Czech však uvádí (poněkud nejasně a bez argumentace), že daný požadavek rozsahu je zachován i tehdy, pokud se „hypotéka vztahuje dodatečně i na jiné pohledávky, než které jsou uvedeny v zapsané výhradě“.¹⁰⁸ Poté dává následující příklad: *Vlastník nemovitosti zřídil výhradu pro hypotéku do výše 500 tis. eur, která má zajistit přesně určenou pohledávku z úvěrové smlouvy. Následně je požádáno o zápis hypotéky do knihy (ve výši 500 tis. eur), přičemž z listiny obsahující právní jednání o zřízení hypotéky plyne, že hypotéka zajišťuje uvedenou pohledávku z úvěrové smlouvy a dále (kumulativně) dodatečně pohledávku ze smlouvy o zápůjčce. V těchto případech není nutný souhlas třetích osob k zápisu hypotéky do knihy.*¹⁰⁹

Někdy může být sporné (nejasné), zda se právo navrhané k zápisu rozchází s evidovanou výhradou co do svého obsahu nebo naopak rozsahu. Vyřešení tohoto problému však zpravidla nebude prakticky důležité; podstatné je, že navrhaný zápis je v rozporu s výhradou. Tak např. bylo-li vyhrazeno pořadí pro služebnost chůze, nemůže být zapsáno pro služebnost jízdy (zde se zřejmě mění nejen obsah služebnosti, nýbrž i její rozsah). Bylo-li pořadí zřízeno pro předkupní právo, které může být vykonáno jen v případě úplatných dispozic s tabulárním objektem, nelze zapsat předkupní právo i pro dispozice bezúplatné (zde se zřejmě mění spíše jen rozsah práva, nikoli však již jeho obsah).

V **pochybnostech**, zda rozsah či obsah práva navrhaného k zápisu odpovídá výhradě pořadí, je třeba dát přednost principu knihovní přisnosti a zápis práva nepovolit (bez souhlasu všech dotčených osob).

Zápis práva v širším rozsahu, než jak to z výhrady vyplývá

Hodlá-li knihovní vlastník zapsat právo v širším rozsahu, než jak plyne z výhrady, vyžaduje se dle díkce zákona **souhlas s takovým zápisem ze strany všech osob, jejichž práva jsou výhradou omezena**. Souhlas těchto osob se však nevyžaduje se **samotným zřízením práva**, které má být v pořadí výhrady zapsáno (tedy např. souhlas s uzavřením smlouvy), byť by toto právo bylo zřizováno nad rámec výhrady.¹¹⁰

Osoby, jejichž práva jsou výhradou omezena, však nemusí být nutně totožné s těmi osobami, jež v minulosti daly souhlas se zápisem samotné výhrady do knihy. Osobami, jež v minulosti sice nedaly souhlas se zápisem výhrady, avšak přesto jsou jejich práva výhradou omezena, jsou ty osoby, jejichž práva byla do knihy zapsána až po zápisu výhrady.

Pokud je však některým z pozdějších zapsaných práv právo vlastníka tabulárního objektu (typicky vlastnická služebnost), jeho souhlas se nevyžaduje; resp. tento souhlas bude mlčky obsažen již v návrhu na zápis práva v širším rozsahu. Nevyžaduje se ani souhlas osob, jejichž práva na tabulárním objektu mají pořadí před zapsanou výhradou (jich se zápis práva v širším rozsahu nemůže dotknout). Nevyžaduje se však ani souhlas osob, jejichž práva na tabulárním objektu existují, ovšem dosud nejsou v knize zapsána (jde o práva vzniklá mimoknihovně, ať již vznikla před zápisem výhrady, či až poté).¹¹¹ Zde totiž platí § 981; nezapsaná práva mají vždy pořadí za všemi právy zapsanými. Pak se jich nemůže dotknout ani jakákoli změna pořadí zapsaných práv.

Podrobnější rozbor vyžaduje kritérium požadavku **souhlasu těch osob, jejichž práva jsou výhradou omezena**. Není totiž jasné, zda tuto podmínku vykládat **doslovně** (čili žádat souhlas všech osob, vůči nimž zapsaná výhrada působí), nebo naopak zda je nutný souhlas pouze těch osob, jichž se může zápis práva v širším rozsahu **negativně dotknout** (interpretace pomocí teleologické redukce¹¹²); k tomu viz i výklad výše.

Požadavek souhlasu třetích osob k zápisu práva v širším rozsahu je nepochybně odůvodněn **zájmem na jejich ochraně** (na ochraně jejich existujících věcných práv); proti jejich vůli nemůže být výhrada využita pro jiné právo (právo jiného obsahu), než pro které je zřízena, avšak ani pro stejné právo v širším rozsahu. Je však třeba upozornit na to, že **širší rozsah práva nemusí být vždy nutně chápán jako element dotýkající se negativně** práv jdoucích v pořadí za výhradou. Důležitým aspektem posouzení je zde nejen typ práva, pro něž je vyhrazeno pořadí, ale i typ práva, které jde v pořadí za výhradou. Tak např. má-li být v pořadí výhrady zapsáno zástavní právo v širším rozsahu, než jaký z výhrady plyne, a následujícím právem je rovněž zástavní právo, dotčení pozdějšího zástavního práva je nepochybné. Pokud je ovšem pozdějším právem věcné předkupní právo, pak předkupníkovi může být lhostejné, zda v řadě před ním jde zástavní právo pro pohledávku 500 tis. Kč (jak plyne z výhrady), či pro pohledávku 1 mil. Kč (jak se navrhuje zapsat). V tomto druhém případě je však třeba mít na paměti, že realizací zástavního práva (nuceným zpeněžením zástavy) mohou zaniknout limitovaná věcná práva mající pořadí za zástavním právem. Pokud by tomu tak bylo (zde záleží na exekučních předpisech), je i samotný zápis zástavního práva v širším rozsahu, než jak plyne z výhrady, způsobilý k negativnímu dotčení následujících věcných práv – tedy v uváděném případě k dotčení věcného předkupního práva.¹¹³

Podobně je-li výhrada zapsána pro předkupní právo, přičemž toto právo může být dle výhrady využito pouze při zamýšleném úplatném zcizení, těžko může být dotčen oprávněný z později zapsané služebnosti, bude-li se v pořadí výhrady navrhopvat zápis předkupního práva jak pro případ úplatného, tak i bezúplatného zcizení.

Uzavírám proto konstatováním, že **osobami, jejichž práva jsou výhradou omezena, jsou pro účely zápisu práva v širším rozsahu pouze ty osoby, jichž se může zápis práva v širším rozsahu negativně dotknout**¹¹⁴ (přítom absence souhlasu všech potřebných osob by měla představovat zápisnou překážku). Tento závěr dle mého mínění není v rozporu s výše uvedeným názorem, že pro zápis samotné výhrady je třeba souhla-

107 E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 14, m. č. 3: „(...) *przekraczając zakres zastrzeżenia pierwszeństwa wpis hipoteki zabezpieczającej inną wierzytelność, niż pierwotnie zastrzeżono; choćby nawet nie przekroczone sumy hipoteki (...)*“ (zvyraznil aut.); T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 14, m. č. 9.

108 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 14, m. č. 9.

109 Tamtéž.

110 Shodně T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 14, m. č. 14, 16, 17.

111 Tamtéž, komentář k čl. 14, m. č. 5.

112 Viz blíže F. Melzer: *Metodologie nalézání práva*, Úvod do právní argumentace, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2011, m. č. 270 a násl.

113 K tomu viz i T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 14, m. č. 12.

114 Se shodnými závěry tamtéž. Opacně L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 37.

su všech osob, jejichž práva jsou již na tabulárním objektu zapsána. Jde o typově jiné situace, které vyžadují odlišné řešení.

Udělení souhlasu je právní jednání, pro něž kodex nevyžaduje **žádnou specifickou formu**. Zvláštní formální požadavky mohou pochopitelně plynout z jiných předpisů.

Pokud jde o **časové aspekty souhlasu**, je možné, aby souhlas byl udělen současně s návrhem na zápis práva, resp. kdykoli později v rámci řízení o zápisu práva do knihy. V případě katastrálního řízení by měl katastrální úřad při nedoložení souhlasu současně s návrhem přerušit řízení a vyzvat navrhovatele k odstranění nedostatku. Neučiní-li tak navrhovatel, mělo by následovat zamítnutí návrhu, resp. částečné zamítnutí (viz bezprostředně následující text).

Navrhuje-li se zápis práva v širším rozsahu, než jak plyne z výhrady, a navrhovatel nedoloží souhlas dotčených osob (např. ani po výzvě knihovního orgánu), klade se otázka, zda knihovní orgán může (resp. musí) zapsat právo alespoň v tom (menším) rozsahu, který plyne z výhrady. Znamenalo by to tedy, že knihovní orgán vyhová návrhu na zápis pouze zčásti, přičemž ve zbytku návrh zamítne. Toto řešení přirozeně přichází v úvahu jen tam, kde se navrhuje zápis **téhož práva, pro něž byla výhrada zřízena** (nikoli též tam, kde se navrhuje zápis zcela jiného práva), a **kumulativně** za předpokladu, že **povaha práva vůbec připouští zápis v menším rozsahu, než je navrhováno**.

Příklad č. 1: *Výhrada je zřízena pro zástavní právo k zajištění pohledávky do výše 100 tis. Kč. V pořadí výhrady se navrhuje zapsat služebnost chůze. Zápis nemůže být proveden, neboť se jedná o právo jiného druhu.*

Příklad č. 2: *Výhrada je zřízena pro zástavní právo k zajištění pohledávky do výše 100 tis. Kč. V pořadí výhrady se navrhuje zapsat zástavní právo pro pohledávku ve výši 120 tis. Kč. Zástavní právo lze zapsat pouze pro část navrhované výše (v rozsahu výhrady), neboť povaha tohoto práva umožňuje, aby návrhu bylo vyhověno jen částečně.*

Jinou myslitelnou variantou řešení výše naznačené situace je postup, kdy knihovní orgán zapíše v pořadí výhrady pouze tu část práva, jejíž rozsah odpovídá výhradě, a ve zbytku rozhodne o zápisu práva v běžném (tj. aktuálně nejhorším) pořadí.

Konečně **třetí možnost** je taková, že knihovní orgán zamítne návrh jako celek a v pořadí výhrady nezapíše ani tu část práva, která svým rozsahem odpovídá výhradě.

Přikláním se k řešení, že v popsaném typu případů by měl knihovní orgán **rozhodnout o zápisu práva pouze v rámci výhrady**, přičemž ve zbytku by mělo následovat zamítnutí návrhu. Zápis „zbytku práva“ v aktuálně nejhorším pořadí není možný, neboť takový postup nebyl navrhován. Navrhovatel chtěl zapsat v rámci výhrady právo v celém rozsahu (nikoli snad jen jeho část); neměl tedy v úmyslu štěpit zapisované právo. Tím, že by knihovní orgán zapsal část práva v pořadí výhrady a část v aktuálně nejhorším pořadí, rozhodl by *ultra petitem*.

Zánik výhrady pořadí

Výhrada pořadí – rozdílně od institutu upraveného v § 983 (tj. od možnosti zápisu přednostního práva ke zříze-

ní věcného práva jiné osobě) – zpravidla nebude zřizována se záměrem naplnit formu určitým materiálním obsahem v předem zamýšleném budoucím okamžiku či určité časové periodě. Teoreticky tak může být tabulární objekt zatížen výhradou neomezenou dobu.¹¹⁵ Jak již bylo poznamenáno, nic nebrání tomu, aby výhrada byla již od počátku zřízena s určitým časovým omezením; např. pevně stanovenou dobou trvání, popř. v kombinaci s rozvazovací podmínkou.¹¹⁶

Bylo-li výše poznamenáno, že výhrada se svojí povahou blíží povaze limitovaného věcného práva, pak pro její osud musí platit podobné principy. Zejména je zřejmé, že pokud při exekčním prodeji tabulárního objektu zpravidla zanikají jeho věcněprávní zatížení, musí se totéž týkat i výhrady.¹¹⁷ Podobné závěry platí pro insolvenční řízení. Rozhodující roli zde však hrají exekuční (insolvenční) předpisy a jimi nastavené mechanismy.

Samostatnou úvahu vyžaduje otázka **možnosti výmazu výhrady z knihy předtím, než byla spojena s určitým věcným právem**. Vzhledem k tomu, že z výhrady neplyne žádné osobě automaticky přímý nárok na její „vyplnění“ konkrétním právem, je čistě na vůli vlastníka tabulárního objektu, jak s výhradou naloží. Může se proto kdykoli rozhodnout, že výhradu nehodlá využít, a požádat o její výmaz z knihy. **Souhlas jakékoli další osoby není nutný**; to se týká jak osob, jejichž práva jsou zapsána v pořadí před výhradou, tak i osob s právy v pořadí za výhradou. Souhlas se nevyžaduje ani od osob, s jejichž souhlasem byla výhrada do knihy zapisována. Výmaz výhrady se nemůže dotknout pozice žádné z nich. Minim, že tyto závěry musí platit i **tam, kde tabulární vlastník měl obligační (smluvní) povinnost zapsat v pořadí výhrady věcné právo konkrétnímu oprávněnému**. Ani v takovém případě nemůže obligačně oprávněný zabránit výmazu výhrady z knihy. Nepochybně mu však budou vznikat proti knihovnímu vlastníku práva z porušení smlouvy.

Jak již řečeno, bylo-li v pořadí výhrady zapsáno věcné právo, přestává mít od tohoto okamžiku výhrada povahu samostatného (abstraktního) institutu a **začíná spoluutvářet obsah konkrétního věcného práva**. Zřízením limitovaného věcného práva a jeho zápisem ve vyhrazeném pořadí došlo k vyčerpání výhrady. Zanikne-li limitované věcné právo, zaniká se vším všudy, tj. včetně svého pořadí. **Není tedy možné tvrdit, že zánik věcného práva má za následek opětovné uvolnění (obživnutí) výhrady**, přičemž vlastník ji může znovu naplnit novým obsahem.¹¹⁸ **Výjimku** však představuje případ, kdy výhrada byla původně zapsána pro **zástavní právo**. Pokud zapsané zástav-

115 V připravovaném polském kodexu se však navrhuje omezit možnost využití výhrady dobou deseti let. Z důvodové zprávy týkající se úpravy veřejných registrů právních statků plyne následující: „Projekt zakládá jednak, že zastrzeżenie pierwszeństwa nie może istnieć bezterminowo, bowiem mogłoby to stanowić istotne i niepożądane ograniczenie obrotu. Zarówno w przypadku zastrzeżenia terminowego, jak i wówczas, gdy zastrzeżenie bezterminowe nie zostało wykonane w ciągu dziesięciu lat od jego dokonania (tj. nie ujawniono prawa, dla którego pierwszeństwo zostało zastrzeżone), uprawniony, któremu przysługuje prawo rzeczowe na dobrę prawnym, może jednostronnie żądać wykreślenia zastrzeżenia.“

116 Shodně L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 35.

117 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 14.

118 Shodně tamtéž, komentář k čl. 13, m. č. 76.

ní právo později zaniklo, avšak nebylo z knihy dosud vymazáno, lze nepochybně využít institut uvolněné zástavy (§ 1380 a násl.).

Spornou otázkou je, co se děje s výhradou, pro kterou dosud nebylo zapsáno věcné právo, pokud v mezidobí již zaniklo právo (práva), jež bylo výhradou původně (resp. následně) odsunuto.¹¹⁹ V polské doktríně se názory různí. Dle prvního mínění **spolu se zánikem původně odsunutého práva automaticky zaniká i zapsaná výhrada**; její další trvání je totiž neodůvodněné (výhrada se stává nefunkční, ne-

boť původní motivy, pro něž byla zřízena, zde již nadále nejsou).¹²⁰ Dle oponentního názoru v takových případech zůstává výhrada zachována a může sloužit pro pozdější využití; argumentuje se tím, že UKW takový důsledek (tj. zánik výhrady) výslovně nepředpokládá.¹²¹ **Příkláním se k prvnímu řešení**, které bere v úvahu funkci institutu výhrady. Není-li možné počáteční zřízení výhrady bez existujícího konkurujícího práva, nemá smysl ani přetrvávající existence výhrady tam, kde konkurující práva již zanikla. Funkčně se jedná o shodné situace. Druhé řešení je založeno pouze na argumentech formálních.

I když přijmeme řešení, dle něhož výhrada zaniká se zánikem všech práv v horším pořadí,¹²² výjimku je třeba opět připustit pro zaniklé, z knihy však dosud nevyřazené zástavní právo, které je zapsáno v pořadí za výhradou. V tomto případě existuje možnost vlastníka využít postupu dle § 1380 a násl. (uvolněná zástava). Dokud tedy není zaniklé zástavní právo z knihy vymazáno, existuje stále možnost vlastníka spojit uvolněnou zástavu (uvolněné zástavní právo) s jiným dluhem. Zapsaná výhrada je proto stále plně funkční. ❖

119 Je bez pochybností, že zánik (všech) práv, která předcházela výhradě, nemá na její další trvání žádný vliv, pokud stále existuje alespoň jedno právo, jež má pořadí za výhradou.

120 Tak např. B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 31; shodně K. Zaradkiewicz in K. Pietrzykowski (red.), op. cit. sub 31, komentář k čl. 250, m. č. 15, který poukazuje na shodné stanovisko německé nauky (Kutler in J. v. Staudingers Kommentar, 2007, komentář k § 881, m. č. 44). Shodně v Německu též J. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 10.

121 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 92.

122 Popř. se zánikem všech dalších výhrad zapsaných v horším pořadí, by pro tyto výhrady nebylo dosud zapsáno věcné právo.

K nové právní úpravě předběžného opatření o úpravě poměrů dítěte

Následující článek se zaměřuje na novelizaci zákona o zvláštních řízeních soudních provedenou zákonem č. 363/2021 Sb., která nabývá účinnosti k 1. 1. 2022. Byť jistě přijímaná s dobrými úmysly, představuje riziko nejednotného výkladu v právní úpravě předběžného opatření o úpravě poměrů dítěte.

JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., působí jako of counsel v rámci advokátní kanceláře Havel & Partners, s. r. o., v Praze a jako odborná asistentka PF UP v Olomouci.

Úprava poměrů dítěte je vždy záležitostí, kterou s ohledem na její povahu doprovázejí často též silné emoce a napjatá očekávání výsledku. Není pochybností, že problematika soudní úpravy poměrů dítěte nabývá na velké pozornosti odborné i laické veřejnosti, sledována je pak především problematika „faktické“ existence rovnosti mezi rodiči. Soudy se současně potýkají se vzrůstajícím počtem případů, jejichž předmětem jsou otázky před několika lety ještě tak často soudně neřešené, jako je určení bydliště, ško-

ly či přijetí dítěte.¹ Již jen z těchto důvodů mám za to, že je-li přijímána nová právní úprava zasahující do takto mimořádně citlivých otázek, měla by být podrobena široké a dlouhé diskusi, aby se předešlo vzniku jakýchkoli jejích případných (dalších) nedostatků. Podle mého názoru je zejména nevhodné, přináší-li nová právní úprava takové formulace, které vyvolávají nejasnost o jejich budoucím výkladu a zakládají velké riziko do budoucna nejednotné praxe.

Cíl zákona č. 363/2021 Sb. ve vztahu k právní úpravě předběžného opatření o úpravě poměrů dítěte

Novelizace zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), kterou přináší zákon č. 363/2021 Sb., si zjevně podle svého znění kladla za cíl vyřešit dvě podstatné otázky, jež v praktických souvislostech působily, pokud jde o úpravu poměrů dítěte, závažné problémy.

¹ V tomto vychází autorka ze zkušeností z vlastní praxe, jakož i informací, které se objevují především na tzv. rodinněprávních sympozii pořádaných Justiční akademií ČR.

Na úvod je třeba připomenout, že právní úprava předběžného opatření o úpravě poměrů dítěte je obsažena jak v z. ř. s., tak v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu (dále jen „o. s. ř.“).

V z. ř. s. je právní úprava obsažena v § 452 a násl. a týká se tzv. **zvláštního předběžného opatření**, tj. předběžného opatření, které lze vnímat jako speciální právní úpravu aplikovatelnou pro případ naplnění znaků skutkové podstaty uvedených v § 452 z. ř. s.

V o. s. ř. se použijí ust. § 74 a násl., tj. **obecná úprava předběžných opatření**; zvláštní právní úpravu, pokud jde o úpravu poměrů dítěte, o. s. ř. neobsahuje.

Již v minulosti se objevila **polemika o tom, jaký je vzájemný vztah ust. § 452 a násl. z. ř. s. a § 74 a násl. o. s. ř., pokud jde o možnost soudu rozhodnout o odnětí dítěte z péče rodičů**, resp. z péče primárně pečující osoby. Vytvořily se dva názorové proudy, z nichž představitelé jednoho trvali na výkladu, který pro „okamžité, resp. zatímní“ odnětí dítěte z péče primárně pečující osoby jakýkoli jiný postup než předběžné opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. odmítal. Představitelé druhého proudu nalézali argumenty pro to, aby mohlo být v této otázce postupováno i tzv. obecným předběžným opatřením podle § 74 a násl. o. s. ř.² Velmi podstatným bodem, na kterém se představitelé těchto dvou názorových proudů nemohli shodnout, byla **otázka přípustnosti rozhodnout o odnětí dítěte z péče doposud primárně pečující osoby (zpravidla rodiče) výlučně k návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí** (dále jen „OSPOD“), **nebo též k návrhu jiného subjektu, resp. o tomto rozhodnout i bez návrhu**. Z povahy věci a znění právní úpravy pak jednoznačně vyplývalo, že nebyl-li zde dán návrh OSPOD, nebylo možné postupovat jinak než podle § 74 a násl. o. s. ř., neboť postup podle § 452 a násl. z. ř. s. byl možný výlučně právě k návrhu OSPOD.

Spor byl *de facto* vyvolán přijetím z. ř. s. a tzv. harmonizační novelizace o. s. ř., provedené zákonem č. 293/2013 Sb., která nabyla účinnosti k 1. 1. 2014 a která zrušila do té doby existující ust. § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř., podle něž bylo to, že i tzv. obecným opatřením je možné odejmout dítě z péče rodičů, postaveno najisto. Představitelé názorového proudu uznávajícího pouze zásah podle § 452 a násl. z. ř. s. poukazovali na to, že cílem zrušení § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř. bylo právě znemožnění takového postupu podle § 74 a násl. o. s. ř.; představitelé druhého proudu pak odkazovali na to, že takovému postupu nic nebrání, neboť je možné použít § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř. obsahující tzv. generální klauzuli.³

Celou situaci měl pak vyřešit náleží Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20. Ten byl na různých fórech prezentován i tak, že vyloučil aplikaci obecného předběžného opatření pro úpravu poměrů dítěte, spočívající v jeho odnětí z péče primárně pečující osoby.⁴ Při důkladné analýze nálezu je však nutné konstatovat, že takovou odpověď na otázku přípustnosti postupu podle § 74 a násl. o. s. ř., pokud zde není dán návrh OSPOD, uvedený náleží nepřináší. Jeho podstatou bylo zhodnocení, zda je možné, jsou-li splněny podmínky pro vydání předběžného opatření podle § 452 a násl. z. ř. s., aby soud dle své diskrece postupoval podle § 74 a násl. o. s. ř.;⁵ jinými slovy, zda je možné, aby pak takto vydané předběžné opatření mělo od rozhod-

nutí podle § 452 a násl. z. ř. s. odlišný režim. Ústavní soud **zcela správně uzavřel, že jsou-li splněny podmínky pro rozhodnutí podle § 452 a násl. z. ř. s., musí soud postupovat podle § 452 a násl. z. ř. s. a dodržet kogentní podmínky takového předběžného opatření, zejména pak dobu jeho trvání.** Ústavní soud tedy zcela správně konstatoval, že ust. § 452 a násl. z. ř. s. nesmí být obcházena, a jsou-li splněny všechny podmínky k tomu, aby soud takové předběžné opatření vydal, soud nemůže rozhodnout o vydání předběžného opatření, které bude trvat bez dalšího šest měsíců.⁶

Uvedený náleží současně výslovně potvrzuje, že o úpravě poměrů dítěte je možné rozhodnout jak zvláštním předběžným opatřením podle § 452 a násl. z. ř. s., tak obecným předběžným opatřením podle § 74 a násl. o. s. ř. K tomu, zda soud může *ex officio* umístit dítě mimo péči primárně pečující osoby do vhodného prostředí v případě, že k takovému postupu nepodá OSPOD návrh, přičemž je ale soud přesvědčen, že je takový postup v zájmu dítěte, se předmětný náleží výslovně nevyjádřil.

Odpověď pak nelze nalézt ani ze – spíše rozpačité – snahy Ústavního soudu vyjádřit **rozdíl mezi předběžným opatřením podle § 452 a násl. z. ř. s. a předběžným opatřením podle § 74 a násl. o. s. ř.**; Ústavní soud podotýká, že „*nalézt hranici pro to, kdy je již namíste vydat ‚speciální‘ předběžné opatření podle § 452 z. ř. s., může činit v praxi nemalých problémů, a bude záležet vždy na skutkových okolnostech v dané opatrovnické věci. Opětovně s odkazem na doktrínu (srov. J. Jirsa: Komentář k § 452, op. cit.) lze uvést příklad, že chodilo-li by dítě ‚za školu‘, lze je odevzdat do péče jiné osoby, která na ně lépe dohlédne, a v tomto případě by bylo namíste použít před-*

2 I s přihlédnutím k tomu, jak je nyní věc upravena novelizací provedenou zákonem č. 363/2021 Sb., se pak autorka dále těmto otázkám do podrobnosti nevěnuje. Autorka otevřeně přiznává, že patřila ke druhému názorovému proudu a s použitím obecného předběžného opatření podle § 74 a násl. o. s. ř. při splnění zákonných podmínek pro jejich vydání neměla problémy. K tomuto odkazuje na R. Šínová: Několik poznámek k použitelnosti obecného předběžného opatření v rámci péče soudu o nezletilé, Soudní rozhledy č. 11-12/2019, str. 353 a násl. Ke druhému názorovému proudu patřili představitelé Ministerstva práce a sociálních věcí, Mgr. Křístek a Mgr. Hoffschneiderová, srov. např. A. Hoffschneiderová: O konceptu nejlepšího zájmu dítěte, Epravo.cz [online], 31. 10. 2021 [cit. 28-10-2021]. K dispozici na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-dite-106509.html>.

3 Srov. též důvodovou zprávu k zákonu č. 363/2021 Sb. Nadto, s naprostou jistotou mohu říci, že účelem zrušení § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nebylo znemožnění odevzdání dítěte do péče pomocí předběžného opatření podle § 74 a násl. o. s. ř., neboť zákonodárce takto neuvažoval. Tuto jistotu zakládám na tom, že jsem byla projednávání přijetí z. ř. s. přítomna, přičemž ke zrušení § 76 odst. 1 písm. b) z. ř. s. došlo skutečně z důvodu, že je aplikovatelné ust. § 76 odst. 1 písm. e) z. ř. s.

4 Takovéto závěry byly prezentovány např. na konferenci pořádané Unii rodinných advokátů v roce 2021.

5 Ústavní soud uvádí: „*Klíčovou otázkou pro posouzení ústavní stížnosti je tedy za prvé to, za jakých (skutkových a právních) okolností opatrovnický soud vydává ‚speciální‘ předběžné opatření podle § 452 z. ř. s., a za druhé též to, je-li povinností opatrovnického soudu vydat toto ‚speciální‘ předběžné opatření podle § 452 z. ř. s., jsou-li pro to splněny zákonné požadavky, nebo zda je na jeho volné úvaze, vydá-li toto ‚speciální‘ předběžné opatření nebo ‚běžné‘ předběžné opatření podle § 76 a násl. o. s. ř.‘*“ (bod 28 náleží Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20).

6 Ústavní soud konstatuje, že „*rozhodne-li obecný soud ‚obecným‘ předběžným opatřením podle § 76 a násl. o. s. ř. i za situace, kdy jsou naplněny podmínky pro vydání ‚zvláštního‘ předběžného opatření podle § 452 z. ř. s., aniž jsou však dodrženy kogentní podmínky pro vydání takového zvláštního předběžného opatření dle § 459 odst. 1 a § 460 odst. 1 z. ř. s., jde o procesní postup neslučitelný s ústavními kautelami řízení ve věcech péče o dítě a zasahující do práv dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a též do jeho práva nebo práva dotčeného rodiče na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny‘*“ (bod 44 náleží Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20).

běžné opatření podle § 76 o. s. ř. Pokoušelo-li by se však dítě za školou v partě starších dětí o experimenty s tvrdými drogami, nepochybně by to byl důvod pro vydání ‚speciálního‘ předběžného opatření podle § 452 z. ř. s. O výjimečnosti ‚speciálního‘ předběžného opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. svědčí též to, že toto předběžné opatření může soud nařít jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí (§ 454 odst. 1 z. ř. s.).⁷

Ústavní soud se tedy zjevně pokusil apelovat na to, že pouhé chození za školu není naplněním předpokladů zásahu podle § 452 a násl. z. ř. s., naproti tomu, pokud při tomto chození dochází k narušení výchovy dítěte i experimenty s drogami, je již namístě o rychlém zásahu uvažovat. Neodpověděl však na to, jak má soud postupovat, pokud by OSPOD takové chování neshledal jako tak závažné, aby bylo zasáhnuto podle § 452 a násl. z. ř. s., přičemž by soud však měl za to, že je zde zásah prostřednictvím předběžné úpravy poměrů dítěte nutně třeba. **Základní problém vymezující, kdo je tím, kdo primárně nese odpovědnost za posouzení, zda je třeba do poměrů dítěte zasáhnout, tudíž daný nálezy nevyřešil.**

Ze znění diskutovaného nálezu se však lze oprávněně domnívat, že Ústavní soud oficiálně zásah nevyloučil. Ústavní soud však důrazně poukázal na to, s čímž nelze než souhlasit, že i v případě postupu podle § 74 a násl. o. s. ř. je třeba sledovat též dobu trvání předběžného opatření, a to právě s odkazem na právní úpravu podle § 452 a násl. z. ř. s. S takto popsáním stavem nebyl zákonodárce zjevně spokojen, a proto si jako první cíl pro novou právní úpravu předběžných opatření vymezil vyřešení toho, kdy je možné odejmout dítě z péče primární pečující osoby s konečnou platností.⁸

Druhou otázkou, na kterou se nová právní úprava zaměřila, je výše naznačená problematika doby trvání předběžných opatření upravujících poměry dítěte vydaných podle § 74 a násl. o. s. ř.

Doba trvání předběžného opatření upravujícího poměry dítěte je přitom velmi palčivá nejen v případě, že bylo předběžným opatřením rozhodnuto o odnětí dítěte z péče jeho rodičů, resp. primárně pečující osoby, kdy dítě bylo umístěno zcela mimo tuto péči buď do náhradní rodinné péče, nebo do ústavní výchovy, ale též v případě, že jde o úpravu poměrů dítěte v případě konfliktu jeho rodičů (zpravidla souvisejícího s rozpadem jejich vztahu). V praxi bývá v těchto souvislostech někdy hovořeno o odlišení situací „**veřejné-**

ho práva rodinného“ a „soukromého práva rodinného“,⁹ s tímto rozlišením se spíše neztotožňuji, používám je zde toliko pro objasnění odlišení obou situací. Zatímco v prvním případě se jedná o zásah v podobě umístění dítěte do vhodného prostředí mimo jeho prostředí dosavadní, ve druhém případě jde typicky o vymezení, jak mají být upraveny poměry dítěte, pokud jde o podíl péče příslušného rodiče do doby, než je o poměrech dítěte meritorně rozhodnuto.

Přitom do doby přijetí novelizace provedené zákonem č. 363/2021 Sb. byla otázka doby trvání předběžného opatření, jímž byly podle § 74 a násl. o. s. ř.¹⁰ upraveny poměry dítěte, velmi upozadována; to pak s odkazem na to, že na rozdíl od předběžného opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. právní úprava § 74 a násl. o. s. ř. o časovém omezení trvání předběžného opatření nic nestanoví. Pro praxi tak byl typický výklad, že předběžné opatření trvá do rozhodnutí ve věci samé bez ohledu na to, jak dlouho bude řízení probíhat.

Předběžná opatření, kterými bylo dítě z důvodu vzniku rodičovského konfliktu předběžně (fakticky) odevzdáno jednomu z rodičů a druhému z rodičů v důsledku předběžného opatření byl stanoven toliko minimální kontakt (např. v podobě víkendového styku jednou za 14 dní), a to poté, co několik let dítě žilo s oběma rodiči ve společné domácnosti, mají pro dítě nepochybně velmi závažné důsledky. K těmto důsledkům se pak v minulosti opakovaně vyjadřoval Ústavní soud, jenž poukázal na to, že **dlouhotrvající předběžné opatření může vést k narušení poměrů dítěte tak, že si fakticky pouhým plynutím času zvykne na nové uspořádání poměrů.**¹¹

Odborná veřejnost se proto před přijetím novelizace začala zabývat posouzením toho, zda není třeba doplnit právní úpravu předběžných opatření upravujících poměry dítěte o jasné časové omezení doby jejich trvání i pro případy, kdy je předběžným opatřením upravena péče jeho rodičů, kteří jsou v té době v konfliktu.¹² O odpověď se pak měla rovněž pokusit v tomto článku analyzovaná novelizace v podobě zák. č. 363/2021 Sb.

Novelizace předběžného opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. a odnětí dítěte z péče rodičů

Nová právní úprava přijatá novelizací č. 363/2021 Sb. vložila do ust. § 454 z. ř. s. jasné vymezení, že předběžné opatření, „*jímž má být nařízeno umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké*“, může soud nařít jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jakkoli můžeme polemizovat o správnosti nastavení této právní úpravy z hlediska toho, že touto právní úpravou se pravomoc vyhodnotit situaci dítěte a případný zásah do jeho poměrů prakticky výlučně přenáší na OSPOD, právní úprava je srozumitelná a je zřejmé, že oficiální zásah soudu, jakož i případný zásah k návrhu jiné osoby (včetně rodiče dítěte), je zcela vyloučen.

V žádném případě nelze zpochybnit, že se touto právní úpravou **zákonodárce snaží poskytnout „dvojitou“ ochranu dítěti, do jehož poměrů je zasahováno tak závažným způsobem, jakým je jeho umístění mimo péči rodičů nebo osoby příbuzné či blízké, neboť se musí na takovém zásahu shodnout jak**

7 Bod 30 nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20.

8 K tomuto lze citovat přímo i pasáž z obecné části důvodové zprávy k zákonu č. 363/2021 Sb.: „*Cílem navrhované úpravy je vyjasnit, na základě jakého procesního postupu může dojít k odebrání dítěte z péče rodičů na základě předběžného opatření.*“

9 Rodinné právo veřejné je vnímáno jako oblast rodinného práva, do kterého vstupuje veřejnoprávní prvek v podobě otázek řešených podle zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí; naproti tomu rodinné právo soukromé typicky pokrývá běžné rodičovské konflikty a vztahy mezi manžely.

10 Jiným postupem to ani nebylo možné, v těchto otázkách nebyla dána legitimace OSPOD, ledaže by rodičovský konflikt dosáhl takové intenzity, že by z důvodu těžkého psychického dopadu konfliktu na dítě bylo namístě uvažovat o jeho odnětí z péče rodičů (což byla v praxi situace zcela výjimečná).

11 Srov. usnesení Ústavního soudu, ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. I. ÚS 1942/2016.

12 Autorka vychází ze setkání zástupců Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva práce a sociálních věcí, soudců i OSPOD, ke kterému došlo v prosinci 2019, jehož se účastnila. O těchto otázkách se na tomto setkání diskutovalo. Schůzka se uskutečnila 5. 12. 2019 na půdě MPSV.

OSPOD, tak soud. Stále však mám za to, že primárním orgánem, který je nadán pravomocí upravovat poměry dítěte, je soud a jakékoli přenesení odpovědnosti za správné vyhodnocení situace na OSPOD považují za spíše nešťastné.

Problematické pravděpodobně nebudou situace, kdy OSPOD bude mít za to, že je třeba předběžným opatřením zasáhnout, avšak soud bude jiného názoru; naproti tomu zcela zásadní problém může nastat, pokud např. v již probíhajícím řízení bude mít soud za to, že je třeba do poměrů dítěte zasáhnout za účelem jeho ochrany, avšak OSPOD tento názor sdílet nebude. Pokud však bude následně vyhodnoceno, že takovýto postup (tj. nečinnost) byl nesprávný a názor soudu byl správný, avšak byl současnou právní úpravou paralyzován, ponese odpovědnost za nesprávné rozhodnutí OSPOD. **Z hlediska nastavení civilní pravomoci soudů by tudíž vhodnějším řešením byla možná iniciace předběžného opatření soudem, avšak vždy se stanoviskem OSPOD;** soud by ale zůstal primárně odpovědný, a byl by tak povinen zdůvodnit, proč se od stanoviska OSPOD odchýlil. Zákon č. 363/2021 Sb. je však již přijat, ke dni 1. 1. 2022 nabývá účinnosti, a další polemika je tedy v tomto smyslu zbytečná.

Nově je stanovena doba trvání předběžného opatření na nezbytně nutnou dobu v délce nepřesahující tři měsíce od jeho vykonatelnosti (§ 459 z. ř. s.). Předběžné opatření může být pak prodlouženo, vždy pak maximálně opět na dobu tří měsíců.

Je nezbytné zdůraznit, že změna ust. § 454 z. ř. s. s sebou přináší další významné důsledky, které, jak bylo výše naznačováno, však působí dosti zmatečně. Právní úprava § 452 a násl. z. ř. s. ve znění před přijetím zák. č. 363/2021 Sb. jasně vymezovala, že speciální režim tohoto předběžného opatření je přípustný jako celek vždy a pouze výlučně na návrh OSPOD. Zvláštní předběžné opatření představovalo mimořádný institut, jenž byl výlučně k dispozici OSPOD. Jeho prostřednictvím tak nebylo zasahováno do poměrů mezi rodiči prostřednictvím jejich vzájemných návrhů.

Právní úprava účinná od 1. 1. 2022 i nadále jasně vymezuje, že postup zvláštního předběžného opatření podle § 452 z. ř. s. směřuje k přijetí rozhodnutí, kterým soud dítě, jež se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče nebo jehož život, normální vývoj nebo jiný důležitý zájem jsou vážně ohroženy nebo narušeny, umístí do vhodného prostředí, které v rozhodnutí označí. K tomu ale nová právní úprava v § 454 z. ř. s. uvádí, že „*předběžné opatření, jímž má být nařízeno umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké, může soud nařídit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí*“. Z právní úpravy, která srozumitelně vymezovala, že postup podle § 452 a násl. z. ř. s. je přípustný toliko k návrhu OSPOD, vznikla nyní právní úprava, která vymezuje, co je přípustné předběžným opatřením nařídit výlučně k návrhu OSPOD. **Základní otázkou tedy je, zda tato nová právní úprava znamená, že zvláštní předběžné opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. se od 1. 1. 2022 „otevřít“ i pro jiné potenciální navrhovatele než pro OSPOD.**

Mám za to, že právní úprava je naprosto jasná a pomocí argumentum *a contrario* lze interpretaci § 454 z. ř. s. vyvodit, že k ostatním opatřením, která nejsou v § 454 z. ř. s. vypočtena, tedy není návrhu OSPOD třeba. Platí tedy, že ocitlo-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče, jsou-li jeho

život, normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohroženy nebo narušeny, a z těchto důvodů podá návrh na umístění dítěte do své péče babička, lze postupovat nově podle § 452 a násl. z. ř. s.? Domnívám se, že tento výklad z nové právní úpravy vyplývá, byť je otázkou, zda toto bylo jejím cílem, resp. cílem zákonodárce. Důvodová zpráva totiž k těmto otázkám uvádí, že by se mělo postupovat podle režimu obecného předběžného opatření, resp. vymezuje, že by mělo být postupováno podle obecné úpravy (tj. § 74 a násl. o. s. ř.).¹³ Předpoklad právní úpravy, že v těchto otázkách bude postupováno podle obecné právní úpravy, pak zjevně vyplývá z § 452 odst. 3 z. ř. s. (viz níže). Citované ustanovení odkazuje na to, že „*ustanovení tohoto pododdílu o trvání a prodloužení doby trvání předběžného opatření se použijí i na předběžné opatření podle občanského soudního řádu, jímž má být účastníkovi uloženo, aby odevzdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče osoby dítěti příbuzné nebo blízké*“.

Důvodová zpráva celou situaci završuje tím, že „*nená být ani nadále vyloučeno, aby bylo dítě na návrh orgánu sociálně-právní ochrany na základě tzv. rychlého předběžného opatření umístěno ve vhodném prostředí, kterým může být s přihlédnutím k okolnostem také péče osob dítěti příbuzných nebo blízkých*“.¹⁴

Právní úprava se výslovně nevyjadřuje ani k tomu, zda je možné podle § 452 a násl. z. ř. s. nově postupovat i bez návrhu. S ohledem na ust. § 13 z. ř. s. a systematiku celé právní úpravy z. ř. s., která pak jasně stanoví, co je možné toliko k návrhu,¹⁵ je zjevné, že k jiné úpravě poměrů (než je úprava podle § 454 z. ř. s., jež je možná jen k návrhu OSPOD) je možné vyslovit předběžné opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. i bez návrhu.

K celé záležitosti je třeba poznamenat, že právní úprava místní příslušnosti pro nařízení předběžného opatření změněna nebyla, zůstává tedy podle § 453 zakotvena ve prospěch navrhovatele. Naproti tomu byla změněna lhůta pro rozhodnutí; **nově bude o návrhu dle § 452 a násl. z. ř. s. třeba rozhodnout bezodkladně,** bude-li rozhodnuto po uplynutí 24 hodin, uvede soud v odůvodnění skutečnosti, pro které nebylo možné rozhodnout dříve (srov. § 456 z. ř. s. ve znění novelizace č. 363/2021 Sb.). Žádný mezní limit pro rozhodnutí stanoven není.

Je tedy zjevné, že **od 1. 1. 2022 nastane v oblasti tzv. opatrovníckého soudnictví zcela nová situace.** Předběžné opatření dle § 452 a násl. z. ř. s. bylo doposud považováno za předběžné opatření nařizované výlučně k návrhu OSPOD. To však bude třeba nově chápat jako předběžné opatření, k jehož nařízení bude možné přistoupit podle toho, co jím má být nařízeno; podle toho bude určeno, zda toto lze nařídit jen k návrhu OSPOD (umístění dítěte mimo péči rodičů či péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké), nebo k návrhu jiné osoby, nebo

13 Srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 363/2021 Sb., zvláštní část (k části sedmé, čl. VIII). Zdroj www.noveaspi.cz. Důvodová zpráva uvádí, že „*Na návrh jiné osoby nebo i bez návrhu by mělo být podle obecné úpravy možné pouze upravit péči k dítěti mezi jeho rodiči, případně rozhodnout o odevzdání dítěte do péče osob dítěti příbuzných nebo blízkých. Zároveň nemá být ani nadále vyloučeno, aby bylo dítě na návrh orgánu sociálně-právní ochrany na základě tzv. rychlého předběžného opatření umístěno ve vhodném prostředí, kterým může být s přihlédnutím k okolnostem také péče osob dítěti příbuzných nebo blízkých.*“

14 Důvodová zpráva k zákonu č. 363/2021 Sb., zvláštní část (k části sedmé, čl. VIII). Zdroj www.noveaspi.cz.

15 Srov. k tomu např. v oblasti péče o nezletilé ust. § 468 z. ř. s.

i bez návrhu (umístění dítěte do péče rodičů, péče osoby příbuzné či blízké). Přitom zcela jednoznačně v oblasti péče o nezletilé zůstává aplikovatelná i právní úprava předběžných opatření podle § 74 a násl. o. s. ř., která se však částečně řídí jinými pravidly (především jinou úpravou místní příslušnosti soudů a délkou lhůty pro rozhodnutí).

Lze proto konstatovat, že **doposud chápané základní rozdíly mezi § 452 a násl. z. ř. s. a § 74 a násl. o. s. ř., jež vyvolávaly pochybnosti po přijetí harmonizační novelizace o. s. ř.,¹⁶ se fakticky a definitivně setřely** (tj. pojetí § 452 a násl. z. ř. s. jako mimořádného akutního opatření jen k návrhu OSPOD bylo opuštěno).

Základním odlišujícím kritériem budou základní skutkové podstaty § 74 o. s. ř. a § 452 z. ř. s.; k aplikaci § 452 a násl. z. ř. s. bude namísto přistoupit, pokud zde bude takový zásah vyžadovat „intenzita situace“, zatímco obecná skutková podstata § 74 o. s. ř. odkazuje toliko na „zatímní potřebu“ úpravy poměrů. V případě postupu podle § 452 z. ř. s. bude třeba vysvětlit, že se jedná o situaci, kdy se dítě ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče nebo jeho život, normální vývoj nebo jiný důležitý zájem jsou vážně ohroženy nebo narušeny; v případě obecné úpravy dle § 74 o. s. ř. tato potřeba odpadá.

S přihlednutím k tomu, že ust. § 452 odst. 3 z. ř. s. nově též na předběžná opatření dle občanského soudního řádu deklaruje aplikovatelnost ustanovení o předběžném opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. (pokud jde o dobu trvání a případného prodloužení), **se nabízí otázka, zda je vůbec podstatné to, že bude postupováno podle § 452 a násl. z. ř. s. nebo podle § 76 o. s. ř. v případech, kdy nepůjde o návrh OSPOD o umístění dítěte mimo péči rodičů, osoby příbuzné nebo blízké.** Neboť předběžná opatření budou bez ohledu na to, podle které právní normy byla vydána, trvat stejnou dobu. Podstatné to však s ohledem na právní úpravu je, neboť o předběžných opatřeních rozhodují soudy příslušné podle jiných pravidel a ve lhůtách, jež jsou rovněž nastaveny odlišně.

Od 1. 1. 2022, pokud půjde např. o umístění dítěte do péče jeho prarodiče (babičky), bude možné postupovat jak podle § 452 a násl. z. ř. s. (a to k návrhu babičky či návrhu OSPOD, ale i bez návrhu), tak podle § 74 a násl. o. s. ř. (k návrhu babičky nebo bez návrhu).

V prvním případě bude rozhodovat o situaci soud podle navrhovatele, ve druhém obecný soud dítěte. Základním odlišujícím kritériem bude intenzita potřebnosti zásahu, když v případě postupu podle § 452 a násl. z. ř. s. bude třeba návrh podložit tím, že se dítě ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče, jeho život, vývoj nebo jiný důležitý zájem jsou vážně ohroženy nebo narušeny. Naproti tomu, pokud taková premisa naplněna nebude, ale bude stále třeba zatímní úpravy poměrů, bude postupováno podle § 74 a násl. o. s. ř.

¹⁶ K tomu viz výše.

¹⁷ Uvedený příklad je pak též sám o sobě problematický, neboť může být v důsledku § 454 z. ř. s. sporné, zda vůbec může babička návrh podat, pokud má být v důsledku předběžného opatření dítě svěřeno do její péče tak, že je svěřeno „mimo péči rodičů“. Já mám za to, že k tomu legitimována je, protože vnímám účel úpravy tak, že je zasahováno do péče osob, u kterých je péče o dítě přirozená, tj. je cíleno na vytržení dítěte z přirozeného prostředí. Výklad, který by neumožňoval babičce požádat o úpravu poměrů vnuka z důvodu, že matka např. droguje, a muselo by se počkat pouze na návrh OSPOD, mi z hlediska *ratio legis* nedává smysl.

¹⁸ Srov. sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte.

Je pak vysoce polemické, zda taková úprava dává smysl. Náročnost odlišení těchto situací, tj. výše uvedené intenzity zásahu, už totiž zdůrazňoval i Ústavní soud (viz výše). Mělo by platit, že chodí-li dítě za školu a babička má za to, že z těchto důvodů má o něj nyní pečovat ona, protože rodiče péči nezvládají, postupuje podle § 76 o. s. ř. u soudu příslušného podle dítěte. Naproti tomu, pokud je s chozením dítěte za školu spojené i užívání návykových či omamných látek, postupuje babička podle § 452 a násl. z. ř. s. u soudu podle jejího bydliště.¹⁷

Výše uvedené vyvolává poměrně závažné pochybnosti o správnosti nastavení právní úpravy. Lze konstatovat, že toto téměř jistě nebylo účelem a smyslem nové právní úpravy. Zejména pak s ohledem na to, že důvodová zpráva odkazuje na použití obecné právní úpravy u těchto návrhů, přičemž obdobný závěr vyplývá i z § 452 odst. 3 z. ř. s. Avšak ust. § 454 z. ř. s. je těžko interpretovatelné jinak, než bylo výše naznačeno; novelizovaná právní úprava jasně stanoví, jaké otázky soud nařizuje na návrh OSPOD. Je tedy zjevné, že jiné otázky nařizuje soud na návrh jiných osob nebo i bez návrhu. Platí tedy, že situaci, kterou Ústavní soud vymezil jako velmi obtížnou, jsme novou právní úpravou bohužel fakticky ještě prohloubili.

Jak tedy s touto situací naložit?

Novelizace právní úpravy předběžných opatření o úpravě poměrů dítěte si jistě zasloužila (a zaslouží) komplexnější revizi a dílčí zásahy, ale změny zaváděné zákonem č. 363/2021 Sb. podle mého názoru praxi neúplně napomohou. Takové konstatování však současně nepomůže, neboť právní úprava nabývá účinnosti od 1. 1. 2022, a mělo by tedy být zřejmé, jak má být v těchto případech nadále postupováno. Výklad, jak má být postupováno, musí vždy korespondovat s nejlepším zájmem dítěte jako základní premisou v těchto otázkách.¹⁸ Zájmu dítěte pak nenapomůže, pokud budeme bránit efektivnímu zásahu v důsledku případné procesní obstrukce v podobě zatížení řízení polemikou, zda mělo být postupováno podle § 452 a násl. z. ř. s., nebo podle § 74 a násl. o. s. ř., pokud k tomu současně nebudou přidruženy závažné procesní důsledky, které zasahují do práv dítěte. Přitom je pak třeba připomenout, že závažným rozdílem pro obě právní úpravy byla především odlišná úprava doby jejich trvání, která byla ust. § 452 odst. 3 z. ř. s. odstraněna. Dále existoval též rozdílný okamžik vykonatelnosti. I v tomto novelizace provedená zákonem č. 363/2021 Sb. přinesla změnu, když nově může být podle § 457 z. ř. s. určen i u předběžného opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. pozdější okamžik vykonatelnosti než okamžik jeho „vydání“.

V duchu výše citovaného nálezu Ústavního soudu je nutné zdůraznit, že rozdílný postup při úpravě poměrů předběžným opatřením podle § 452 a násl. z. ř. s. a předběžným opatřením podle § 74 a násl. o. s. ř. byl Ústavním soudem kritizován zejména z důvodu právě odlišné doby trvání takového zásahu. Ústavní soud výslovně konstatoval, že „shledal, že za neústavní postup obecných soudů, zasahující do práv dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, a též do jeho práva nebo práva jeho rodiče na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, je nutné posoudit takovou situaci, rozhodne-li opatrov-

nický soud ‚běžným‘ předběžným opatřením podle § 76 a násl. o. s. ř., i za situace, jsou-li splněny podmínky pro vydání ‚speciálního‘ předběžného opatření podle § 452 z. ř. s., přičemž nejsou dodrženy kogentní podmínky vyplývající z § 459 odst. 1 a § 460 odst. 1 z. ř. s. Takovýto procesní postup obecných soudů je neslučitelný se samotnou povahou a podstatou řízení ve věcech péče o dítě (srov. též sub 24).¹⁹ Ústavní soud současně zdůraznil, že „ústavně konformní by byl takový postup krajského soudu, kdyby v souladu s kogentním § 459 odst. 1 z. ř. s. stanovil délku předběžného opatření na měsíc a poté ji, avšak vždy po zvážení všech relevantních okolností, prodloužoval v souladu s § 460 odst. 1 z. ř. s. Neučinil-li tak krajský soud, dopustil se neústavního zásahu zejména do práv nezletilých, ale též stěžovatelky.“²⁰

Z uvedeného vyplývá, že **po 1. 1. 2022 má být v situaci, kdy se dítě ocitne ve stavu nedostatku řádné péče, jeho život, vývoj nebo jiný důležitý zájem jsou vážně ohroženy nebo narušeny, postupováno podle § 452 a násl. z. ř. s. Jestliže má být situace vyřešena umístěním dítěte mimo péči rodičů, osoby dítěti příbuzné či blízké, nelze postupovat jinak než k návrhu OSPOD; má-li být zvoleno jiné opatření, lze postupovat na návrh jiné osoby nebo i bez návrhu. Pro nařízení předběžného opatření je přítom příslušný obecný soud navrhovatele. Nejedná-li se o situaci, kdy je potřeba akutního zásahu z důvodu nedostatku řádné péče, resp. ohrožení života, vývoje nebo důležitého zájmu, je však třeba zatímni úpravy, postupuje soud podle § 74 a násl. o. s. ř.** Tímto postupem není vyloučeno, aby bylo dítě odevzdáno do péče rodiče, osoby příbuzné nebo blízké. K nařízení tohoto předběžného opatření je příslušný obecný soud dítěte. I pokud je vydáno takovéto předběžné opatření, platí pro dobu jeho trvání a její prodloužení ust. § 452 a násl. z. ř. s. I pokud bylo tedy rozhodnuto o takové úpravě poměrů dítěte postupem podle § 74 a násl. o. s. ř., je ochrana dítěte v podobě časově omezené doby trvání zásahu do jeho poměrů zaručena.

Právě z těchto důvodů si dovoluji uzavřít, že neshledávám zásadní problém v tom, pokud bude v době probíhajícího řízení o úpravě poměrů dítěte vznesen navrhovatelem (s bydlištěm odlišným od soudu příslušného k vedení řízení) návrh na úpravu poměrů dítěte z důvodu nedostatku řádné péče, a nebude se současně jednat o umístění dítěte mimo péči rodičů, osoby příbuzné či blízké, aby soud, který probíhající řízení vede, postupoval i podle § 74 a násl. o. s. ř. Soud musí především poskytnout ochranu zájmům a potřebám dítěte. S ohledem na to, jak je nová právní úprava koncipována, nelze shledat ochranu zájmů dítěte v postupu, kdy je podán odůvodněný návrh na úpravu z důvodu nedostatku řádné péče u soudu, jenž vede řízení, tímto však bude v důsledku odlišné místní příslušnosti vyslovena jeho místní nepřislusnost a věc bude postoupena soudu místně příslušnému, který je současně soudem, jenž však spis o nezletilém nevede, je však soudem podle bydliště, resp. sídla navrhovatele.

Soud, který vede řízení o péči o nezletilého, bude především v dané situaci poměřovat, jaký postup je z hlediska zájmu dítěte nejvhodnější. Bude tedy poměřovat, zda vysloví místní nepřislusnost a věc postoupí, aby mohlo být rozhodnuto podle § 452 a násl. z. ř. s., nebo rozhodne o téže věci postupem podle § 74 a násl. o. s. ř., přičemž doba trvání předběžného opatření a pravidla pro jeho prodloužení budou stejná. Domnívám se, že z hlediska ústavní ochrany

zájmů dítěte je vhodnější druhý naznačený postup (tj. rozhodnout); to však samozřejmě s výhradou individuálních okolností případu (byť si lze situaci, kdy bude více v zájmu dítěte vyslovit místní nepřislusnost a postoupit věc soudu, který s řízením nemá nic společného, ale v jehož obvodu bydlí např. babička dítěte, představit spíše jen těžko).

Bohužel, je však nezbytné zdůraznit, že výše uvedené nelze nikdy využít v případě, kdy bude navrhovatelem OSPOD. Tomuto přísluší aktivní věcná legitimace pouze podle § 452 a násl. z. ř. s. a k jeho návrhu, je-li podán OSPOD jako orgánem sociálně-právní ochrany vykonávajícím působnost podle zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a nikoli zástupcem účastníka (tj. kolizním opatrovníkem dítěte), nelze podle § 74 a násl. o. s. ř. postupovat. Soud, který vede řízení o péči o nezletilé, proto nemůže situaci vyřešit jako v případě návrhu jiné osoby postupem podle § 74 a násl. o. s. ř., ale s ohledem na místní působnost OSPOD, která je založena na jiných principech, než je příslusnost soudu, nezbyvá než ponechat rozhodnutí o předběžném opatření i v rukou soudu, který s vedením řízení nemusí mít nic společného.

Je zjevné, že zákonodárce v rámci novelizace provedené zákonem č. 363/2021 Sb. opomněl, že *ratio legis* původní právní úpravy byl právě výše zmiňovaný toliko rychlý akutní zásah OSPOD v situaci, kdy zpravidla žádné meritorní řízení o úpravě péče ještě neprobíhá a bude v důsledku nařízení předběžného opatření zahájeno. Zákonodárce původní úpravu zjevně tvořil za situace, kdy o možnosti postupovat podle § 74 a násl. o. s. ř. nebyly pochybnosti. V tomto kontextu dávala místní příslusnost podle navrhovatele smysl (jde o rychlý zásah soudu, který je navrhovatelem nejbližší). Současná právní úprava však již komplexně upravuje, že se jedná o zásah, který nemusí být učiněn do 24 hodin; proto i s přihlédnutím k tomu, že sama důvodová zpráva poukazuje na to, že předběžné opatření může směřovat též k umístění dítěte do péče osob příbuzných, je zjevné, že k návrhu může dojít kdykoli, a to i v průběhu řízení. Aby o takovém návrhu už rozhodoval soud odlišný od soudu, který vede řízení, nedává nejmenší smysl, avšak řešení pro návrh podaný OSPOD zde již nalézt nelze. **Soud, který vede řízení, buď může vydat rozhodnutí zatížené nedostatkem místní příslusnosti, nebo věc postoupit.** Jeví se mi, že v tomto je právní úprava skutečně nedomyšlená a může v budoucnu působit značné obtíže.²¹

19 Srov. bod 35 nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20.

20 Srov. bod 41 téhož nálezu.

21 Tento článek pak nepoukazuje na všechny problematické aspekty nové právní úpravy v § 452 a násl. z. ř. s., neboť pro to není obsahový prostor. Alespoň zmínkou tak lze poukázat též na to, že problematické je samotné omezení aktivní legitimace na umístění dítěte mimo péči rodičů, resp. osoby dítěti příbuzné nebo blízké, neboť tato právní úprava výslovně nedopadá na situace, kdy jsou poměry dítěte měněny za situace, kdy se dítě již mimo péči rodičů nachází. Není tak zřejmé, zda i v takovém případě (např. změna osoby pěstouna, jež není pro dítě osobou blízkou) bude možnost nařídit příslušné předběžné opatření přípustná na návrh OSPOD, nebo i bez tohoto návrhu; to ostatně platí i v případě změny nařízení ústavní výchovy apod. Mám pak za to, že v těchto souvislostech je změně jeho přirozeného prostředí. Proto by měla být právní úprava takto vykládána i v situacích výše uvedených a mělo by být na návrhu OSPOD i v těchto situacích trváno. Ze stejných důvodů se domnívám, že pak již není nutné trvat na tom, aby to byl výlučně opět OSPOD, kdo bude oprávněn podat návrh na zrušení předběžného opatření, neboť zde se již jedná o navrácení dítěte zpět do jeho přirozeného prostředí a musí být umožněno, aby takový návrh mohli i nadále podat sami rodiče, resp. osoba dítěti blízká.

Novelizace předběžného opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. a úprava poměrů mezi rodiči a doba jejího trvání

V důsledku výše uvedeného novelizace otevírá i otázku, kterou je **použitelnost zvláštního předběžného opatření na úpravu poměrů dítěte v případě rodičovského konfliktu**. Především, v důsledku nového znění § 452 odst. 3 z. ř. s. je třeba se zabývat případnou dobou trvání takové úpravy. V kontextu výše uvedeného (tj. zrušení dosavadní právní úpravy, která přiznávala aktivní legitimaci k podání návrhu na předběžné opatření podle § 452 a násl. z. ř. s. toliko OSPOD) nelze shledat podklad pro výklad, který by případně aplikaci § 452 a násl. z. ř. s. i v těchto případech bránil, budou-li současně naplněny předpoklady § 452 z. ř. s. z materiálního hlediska. Pokud tedy bude rodičovský konflikt takové intenzity, že bude možné dítě považovat za dítě, jehož život, vývoj nebo jiný důležitý zájem je rodičovským konfliktem vážně ohrožen nebo narušen, neshledávám pro aplikaci § 452 a násl. z. ř. s. žádné překážky. Avšak v kontextu výše popsaného vysoce problematického zachování právní úpravy místní příslušnosti podle návrhovatele lze předpokládat, že bude preferován postup podle § 74 a násl. o. s. ř.

Klíčovou otázkou však při vydání takového předběžného opatření zůstává v úvodu tohoto článku naznačená **doba, po jakou má takové předběžné opatření trvat**. Ust. § 452 odst. 3 z. ř. s. výslovně stanoví, že omezená doba trvání a pravidla pro prodloužení předběžného opatření dle § 452 a násl. z. ř. s. (tj. omezení doby trvání předběžného opatření na tři měsíce) platí i pro předběžné opatření podle občanského soudního řádu, pokud jím bylo rozhodnuto o odevzdání dítěte do péče osoby dítěti příbuzné nebo i jiné osoby. **Tato nová právní norma však obsahuje takové časové omezení i pro předběžné opatření, kterým bylo podle občanského soudního řádu nařízeno, aby jeden z rodičů odevzdal dítě do péče druhého z rodičů.**

22 Srov. např. L. Drápal in J. Bureš, L. Drápal a kol.: Občanský soudní řád, Komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2006, str. 302.

23 I při pouhém zadání těchto pojmů do internetových vyhledávačů je možné nalézt tyto výroky:

- a) „*Odevzdání do péče.*“ Např. rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 5. 2019, sp. zn. 56 Co 10/2019, poukazuje na výrok soudu prvního stupně, kterým okresní soud rozhodl o povinnosti matky odevzdat nezletilého M. G. každý sudý kalendářní týden v roce vždy v sobotu od 9:00 do 19:00 hod. a každé úterý od 15:00 do 18:00 hod. do péče otce s tím, že rodiče jsou povinni si nezletilého předat ve stanovenou dobu před bydlištěm matky.
- b) „*Předání do péče.*“ Viz k tomu např. usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 3346/17, z něhož vyplývá, že bylo vykonáváno rozhodnutí ukládající matce předat nezletilé do péče v blíže určených termínech.
- c) „*Strpění péče.*“ Např. Městský soud v Praze v rozhodnutí ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 39 Co 426/2017, potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým byla matce uložena povinnost strpět péči otce o nezletilé děti od čtvrtka lichého týdne 15:00 hod., kdy si nezletilé děti převezme v Mateřské škole se sídlem P. J., do následujícího pondělí (v sudém týdnu), kdy je do 8:00 hod. do stejného zařízení opět odevzdá. Pokud v lichém týdnu ve čtvrtek, resp. v sudém týdnu v pondělí, školka nebude v provozu, nebo děti nebudou přítomny, bude místem předání, resp. převzetí dětí místo bydliště matky v 15:00 hod., resp. v 8:00 hod., sudý týden ve čtvrtek od 15:00 hod., kdy si děti převezme v mateřské škole se sídlem P. J. do 18:00 hod., kdy je matce opět odevzdá v místě jejího bydliště.
- d) „*Oprávnění péče.*“ Takový výrok vyplývá např. z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2018, sp. zn. III. ÚS 3147/17.
- e) „*Oprávnění ke styku a případně jemu odpovídající strpění styku.*“ Např. rozhodnutí Okresního soudu v Příbrami ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 6 Nc 6017/2016.

Pojem „*odevzdání do péče*“ však zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, upravující poměry dítěte a jeho rodičů, **neobsahuje**. Tento pojem zjevně navazuje na procesní úpravu § 76 písm. b) o. s. ř. v jeho znění do 31. 12. 2013; k obsahu tohoto pojmu však ani literatura, ani judikatura nestanovuje nic podrobnějšího, ale lze z ní dovodit, že se v kontextu tehdejší úpravy v o. s. ř. jednalo o nástroj směřující k obdobnému výsledku jako předběžné opatření v tehdejších § 76a o. s. ř. (dnes § 452 a násl. z. ř. s.). Rozdíl byl však v aktivní legitimaci a výše naznačené akutnosti zásahu.²² Podstatou tedy bylo předání dítěte do péče jedné osoby.

S tímto výkladem však nelze v současné době v žádném případě vystačit. Především, „*odevzdání*“ je jednorázová aktivita, nedávalo by smysl „*odevzdání*“ omezovat na tři měsíce. Podstatné je přitom, **co takový výrok znamená konkrétně pro poměry dítěte a jeho vztah s oběma rodiči, resp. co to znamená pro péči druhého rodiče, který byl povinen dítě „odevzdat“**. Podstatné je primárně se zabývat přesným výkladem situací, na které má nová právní úprava dopadat. Je přitom zjevné, že samotné jazykové znění právní úpravy nám v ničem nápomocno není, neboť ze samotného pojmu „*odevzdání*“ do péče se nelze dobrat žádného závěru. Pro rodičovské konflikty je přitom typické, že soudy zatímni úpravu poměrů koncipují jako jakési zatímni vymezení podílu péče každého z rodičů o dítě; terminologické ukotvení takového postupu je však různé, neboť je rozhodováno o „*svěření do péče*“, „*pěči*“, „*předání do péče*“, „*odevzdání do péče*“, jakož i o „*úpravě styku*“. Pro obsahově zcela stejnou úpravu poměrů dítěte je tak možné se setkat s poměrně velkým množstvím jazykově jinak formulovaných výroků.²³

Používají-li soudy pro úpravu téhož z jazykového hlediska více výrazů, je právní úpravu podle mého názoru třeba interpretovat především z hlediska jejího účelu. Účelem nové právní úpravy bez pochybností bylo (byť o jeho naplnění lze polemizovat, viz výše) poskytnutí vyšší míry ochrany dítěti. S tímto účelem nelze než souhlasit a podporovat jej. Jak vyplývá z úvodu tohoto článku, zásah předběžným opatřením do poměrů dítěte je zásahem velmi závažným a je třeba dbát zvýšené opatrnosti. Právě z těchto důvodů **došlo k jasnému zakotvení časového omezení předběžných opatření vydaných podle o. s. ř., aby bylo zabráněno tomu, že budou i nadále poměry dětí upravovat dlouhotrvající předběžná opatření, jimiž byly poměry dítěte zásadně změněny.**

V tomto duchu pak musí být přistupováno k úpravě v § 452 odst. 3 z. ř. s., jenž časově omezuje dobu trvání předběžného opatření, kterým bylo rozhodnuto o odevzdání dítěte do péče druhého z rodičů. Jestliže totéž opatření (tj. jasné vymezení pečující role jednoho z rodičů) může být výrokem vyjádřeno nejen jako „*odevzdání*“ do péče, ale též jako „*předání*“ do péče, uložení povinnosti „*strpět*“ péči, či naopak přiznání práva péči „*vykonávat*“, jakož v podobě úpravy styku, lze akceptovat výklad, který by časové omezení podle § 452 odst. 3 z. ř. s. připustil jen u předběžných opatření, která budou jazykově koncipována jako „*odevzdání*“ do péče. Takový restriktivní a formální výklad by vedl k obrovskému roztržitému praxe a v žádném případě by nebyl v zájmu dítěte.

Především je nutné připomenout, že **podstatou problému je poměřování, zda poskytnout dítěti vyšší nebo nižší míru ochrany**. V tomto případě vždy platí, že **povinnost soudu každé tři mě-**

síce přezkoumat, zda trvají důvody pro úpravu nařízenou předběžným opatřením, je vždy vyšší mírou ochrany dítěte než předběžné opatření, které přezkumu nepodléhá. Navíc takový přezkum vede k (již v úvodu tohoto článku naznačenému) nežádoucímu odstranění nerovnosti mezi předběžnými opatřeními, kterými bylo do poměrů dítěte závažně zasaženo. Mám za to, že nelze pochybovat o tom, že nalezneme-li dítě v parku a umístíme jej do pěstounské péče na přechodnou dobu, je vhodné a žádoucí jeho poměry za tři měsíce přezkoumat. Dosavadní právní úprava však takovou povinnost nestanovovala u např. desetiletého dítěte, které bylo jedním z rodičů uneseno 200 km daleko od rodiče druhého a tomuto bylo do meritorního rozhodnutí přiznáno právo se s dítětem jednou za 14 dní o víkendy stýkat, ačkoli po dobu 10 let mohlo dítě s tímto rodičem rozvíjet svůj vztah každý den. Pro tuto nerovnost však fakticky neexistoval žádný důvod, neboť i ve druhém případě mohl tento zásah vést, pokud jde o dítě a jeho budoucí vývoj, k velmi závažným důsledkům.

Jak bylo výše naznačeno, i předběžné opatření o úpravě poměrů dítěte mezi rodiči má a může mít, zejména trvá-li dlouho, závažné důsledky. Současně je třeba poukázat na to, že ačkoli to Ústavní soud vylučuje,²⁴ stále se v praxi objevují předběžná opatření, která jsou založena toliko na tzv. minimálním kontaktu jednoho rodiče s dítětem.²⁵ **Právě i pro tyto závažné důsledky, na něž Ústavní soud poukazuje, je třeba se přiklonit k extenzivnímu výkladu pojmu „odevzdání dítěte do péče druhého z rodičů“ v kontextu ust. § 452 odst. 3 z. ř. s.**

Tento pojem, který nenalézá žádnou úpravu v hmotném právu, by měl být s ohledem na *ratio legis* nového ustanovení vykládán tak, že povinnost soudu omezit předběžné opatření dobou trvání a současně i případná povinnost přezkoumávání dalších podmínek pro jeho prodloužení je dána vždy, když se jedná o takový zásah do poměrů mezi rodiči a dítětem, že lze takový zásah považovat za faktické „odevzdání“ dítěte jednomu z rodičů. Uvedená povinnost soudu se tedy musí aplikovat na všechna předběžná opatření, kterými je upravena osobní péče o dítě mezi rodiči (bez ohledu na to, zda ji označujeme jako „péči“, nebo jako „styk“), a to tak odlišně od stávajících poměrů dítěte tak závažným způsobem, že dochází k zásadní změně vztahu dítěte s jedním z rodičů. Typicky se proto bude jednat o „prvoupravu“ poměrů dítěte, jehož rodičům se vztah rozpadl a jehož poměry doposud soudním rozhodnutím nebyly upraveny (stejně jako v případě rodičů, kteří byli doposud schopni se na úpravě poměrů dítěte domluvit, nyní to však možné není). **Časové omezení tak bude podle mého názoru vždy platit zejména pro situace, kdy je po rozpadu vztahů mezi rodiči „předběžně svěřováno“ dítě jednomu z rodičů do péče a druhému z rodičů je upraven toliko styk** (ačkoli tento druhý rodič v řízení deklaruje, že má zájem vykonávat péči rovnocenně). Bez ohledu na to, jak je výrok formulován, se v takovém případě jedná o odevzdání dítěte do péče druhého z rodičů.

Vzniknou-li soudu pochybnosti, zda rozhodnutí, které vydává, naplňuje charakter rozhodnutí podle § 452 odst. 3 z. ř. s., měl by se v souladu se zásadou *in favorem* účastníka přiklonit k závěru, že je namístě dobu trvání takového opatření omezit, neboť přezkum existence důvodů pro zásah do poměrů dítěte je vždy pro dítě poskytnutím vyšší míry ochrany, než je tomu v případě, že je existence předběžného opatře-

ní časově neomezena. **V každém případě je zcela nepřijatelné, aby bylo ust. § 452 odst. 3 z. ř. s. vykládáno tak, že časové omezení se týká pouze předběžných opatření, která budou ve výroku obsahovat slovo „odevzdat“, a pokud tam takový pojem obsažen nebude, bude předběžné opatření trvat neomezeně, a to bez ohledu na to, jakým způsobem jím byly poměry nezletilého fakticky upraveny a jak závažně do nich bylo zasaženo.** K době trvání doplňuji, že dle nového znění § 460 z. ř. s. účinky předběžného opatření zaniknou nejpозději uplynutím jednoho roku od jeho vykonatelnosti.

Závěr

Závěrem tak nezbyvá než konstatovat, že novelizace předběžných opatření o úpravě poměrů dítěte, účinná k 1. 1. 2022, jistě chtěla odpovědět na palčivé otázky soudobé praxe, avšak její výklad bude spíše tuto palčivost prohlubovat, a především pro očekávanou nejednotnost praxe bude velmi riziková. Výše bylo naznačeno, jakým směrem by se podle mého názoru měl výklad nových ustanovení ubírat. Je přitom podstatné zdůraznit, že se jedná o skutečnosti velmi závažné, týkající se života a poměrů dítěte, které do budoucna mnohdy významně ovlivní celý vývoj dítěte. Zejména v pochybnostech je proto vždy třeba přiklonit se k výkladu, který umožní efektivní a rychlou ochranu zájmů dítěte, před nalezením řešení, které z formálních důvodů ochranu dítěte znemožní.

V každém případě se však nemůžeme po 1. 1. 2022 podle mého názoru dostat ani do situace, že budou všechny návrhy na předběžné opatření o úpravě poměrů dítěte dosud koncipované jako svěření do péče a úprava styku formulovány jako „odevzdání do péče druhého z rodičů“ a všechna rozhodnutí na ně navazující se budou pojmu odevzdat do péče s cílem neaplikovat § 452 odst. 3 z. ř. s. a možnosti nepřezkoumávat existující úpravu poměrů takové formulaci vyhýbat. Takovou praxi zákonodárce v žádném případě nastolit nechtěl a zejména s přihlédnutím k důležitosti ochrany zájmů dítěte a s ohledem na ústavně zaručenou ochranu práv dítěte a jeho práva na soudní ochranu je třeba ji všeobecně a kategoricky nepřipustit. ❀

24 Ústavní soud se k tomuto vyjádřil především ve svém stěžejním nálezu ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I. ÚS 618/05, na nějž pak odkazuje ve svých dalších rozhodnutích. Je možné poukázat např. na usnesení ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. I. ÚS 1942/16, ve kterém Ústavní soud konstatoval: „Ústavní principy týkající se rozhodování o styku rodičů s dětmi dopadají i na rozhodnutí o předběžných opatřeních. Ve věcech péče o nezletilé je nutné použít takové interpretace účelu předběžného opatření, která je v souladu s čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, jehož výsledkem rozhodně nemůže být minimální míra ochrany základních práv jako určitého standardu. Jinými slovy, předběžné opatření upravující styk rodičů s dětmi musí být použito s ohledem na charakter a význam jím chráněného zájmu, kterým je umožnit i rodiči, který s dítětem trvale nežije, pravidelný a co nejšířší kontakt, protože je to právě množství času, ve kterém je možné realizovat i neverbální výchovné působení rodiče, tzv. výchova přítomností či příkladem, která je, jak je obecně známo, tou nejúčinnější výchovnou metodou. Je nutno mít na zřeteli, že jakákoliv deformace vztahu rodič-dítě v důsledku odcizení je v pozdější době jen těžko napravitelná [Nález ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I. ÚS 618/05 (N 204/43 SbNU 279), bod 19]. Proto již předběžná opatření určující rozsah styku s dítětem musí zohlednit základní práva všech dotčených osob, neboť mohou být v účinnosti i několik měsíců, a mohou tedy podstatně ovlivnit kvalitu vztahu mezi rodičem a dítětem nejen po dobu trvání předběžného opatření, ale i do budoucna. Hrozí nebezpečí, že dítě si zvykne na uspořádání vztahů nastavené předběžným opatřením a s ohledem na zájem dítěte bude komplikované jej v budoucnu změnit. Tím by namísto soudu v merituu věci fakticky rozhodl čas.“

25 V tomto autorka vychází ze svých vlastních praktických zkušeností, kdy se s předběžnými opatřeními upravujícími pouze tzv. minimální kontakt setkává opakovaně.

Dědická nezpůsobilost – jak je to s okamžikem naplnění skutkové podstaty

Následující článek se zabývá problémem při výkladu otázky, kdy má dojít k naplnění jednotlivých skutkových podstat dědické nezpůsobilosti. Na základě historického srovnání vývoje jednotlivých skutkových podstat se snažím vyvrátit dosavadní pohled na tuto problematiku a docházím k závěru, že není důvodu, aby se jednotlivé skutkové podstaty posuzovaly odlišně.

JUDr. Václav Bednář
působí na Právnické fakultě UP
v Olomouci a na Vysoké škole
Karlovy Vary, o. p. s.

Dědická nezpůsobilost je tradičním institutem dědického práva, který je v občanském zákoníku upraven bez přestávky již více než dvě stě let. V nějaké podobě byla dědická nezpůsobilost upravena jak v obecném zákoníku občanském, tak i v obou občanských zákonících přijatých v socialistickém Československu, které byly inspirovány převážně sovětským právem. Konečně je dědická nezpůsobilost upravena i v platném občanském zákoníku.

Je třeba konstatovat, že **pojem dědická nezpůsobilost je sice pojmem již tradičním, ale není používán zcela vhodně.** Pokud dnes řešíme obecně otázku dědické způsobilosti, pak odpověď na ni nacházíme primárně v § 1479 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“), dle kterého, kdo zemře před zůstavitelem nebo současně s ním, nedědí. Dědicky způsobilý je tak pouze ten, kdo již v okamžiku zůstavitelovy smrti existoval nebo se narodil či vznikne po zůstavitelově smrti. Zde lze hovořit o dědické způsobilosti objektivní (absolutní). Proto **objektivně dědicky nezpůsobilým bude ten, kdo se zůstavitelovy smrti nedožil, zanikl nebo zemřel současně se zůstavitelem.**

Naproti tomu **dědickou nezpůsobilost vymezenou dnes v § 1481 a 1482 o. z. je třeba považovat za dědickou nezpůsobilost subjektivní (relativní).** Ostatně i v minulosti se hovořilo v této souvislosti spíše o nehodnosti dědit¹ nebo o dědické nezpůsobilosti v užším slova smyslu.² **Z jazykového hlediska by bylo zřejmě vhodnější použít i dnes pro případy skutkových podstat upravených v § 1481 a 1482 o. z. pojmu dědická nehodnost.** To by bylo i více odpovídající vymezení skutkových podstat v § 1482, jelikož tam se fakticky o dě-

dickou nezpůsobilost nejedná, ale jde jen o vyloučení určité osoby ze zákonné dědické posloupnosti, jinak je osoba dědicky způsobilá. Nicméně, vzhledem k zaužívanosti pojmu, byla dědická nezpůsobilost použita i ve stávajícím občanském zákoníku jako **jednotící pojem pro případy, kdy nějaká osoba přichází o možnost dědit ex lege mimo vůli zůstavitele.**

Ačkoliv, jak již bylo zmíněno, je dědická nezpůsobilost institutem tradičním, jeho úprava zaznamenala v průběhu času řadu dílčích, možná na první pohled ne příliš zásadních změn. Avšak tyto změny mohou mít a mají poměrně značný vliv na výklad tohoto institutu a přinásejí otázky, které dosud nebyly uspokojivě zodpovězeny.

První otázka, nad níž se chci v rámci tohoto článku zamyslet, je otázka týkající se okamžiku, kdy má být skutková podstata dědické nezpůsobilosti naplněna. Zodpovězení této otázky se dnes jeví jako problematické jen v případě skutkových podstat upravených v § 1481 o. z. V případě skutkových podstat uvedených v § 1482 o. z. je řešení v zásadě jasné a vyplývá přímo z textu občanského zákoníku.

Vyloučení ze zákonné dědické posloupnosti dle § 1482 o. z.

První ze skutkových podstat upravených v § 1482 odst. 1 o. z. spojuje vyloučení manžela zůstavitele ze zákonné dědické posloupnosti s tím, že v den smrti zůstavitele probíhá řízení o rozvod manželství, které bylo zahájeno na návrh zůstavitele, přičemž důvodem pro podání návrhu bylo domácí násilí proti zůstaviteli. Zde je nepochybné, že skutková podstata musela být naplněna před zůstavitelovou smrtí.

Obdobně tomu je i v případě druhé skutkové podstaty dle § 1482 odst. 2 o. z., která počítá s tím, že ze zákonné dědické posloupnosti jsou vyloučeni rodiče zůstavitele, jestliže byli zbaveni rodičovské odpovědnosti pro její zneužívání či zanedbávání. K naplnění skutkové podstaty tak opět mohlo dojít jen na základě chování rodičů za života jejich dítěte. Problém může nastat v případě, kdy bude podán návrh na zbavení rodičovské odpovědnosti, avšak dítě zemře v průběhu řízení. Vzhledem k tomu, že skutková podstata nepočítá jen se zneužíváním či zanedbáváním, ale rodič musí být soudem zbaven rodičovské odpovědnosti, pak by se zřejmě doslovným výkladem skutkové podstaty mělo dospět k závěru, že v pří-

1 Viz J. Krčmář: Občanské právo, díl V., Právo dědické, Všeherd, Praha 1933, str. 10.

2 R. Holub a kol.: Komentář k občanskému zákoníku – právo dědické, Orbis, Praha 1957, str. 81.

padě, kdy dítě v průběhu řízení o zbavení rodičovské odpovědnosti zemře, nelze následně aplikovat ust. § 1482 odst. 2.

Nicméně s odkazem na ust. § 2 odst. 2 o. z. si dovolím tvrdit, že v případě úmrtí dítěte v průběhu řízení o zbavení rodičů rodičovské odpovědnosti by mělo být možné požádat soud o to, aby v řízení konstatoval nikoliv to, že rodičovské odpovědnosti zbavuje, což procesně zřejmě nelze, ale aby konstatoval, že k okamžiku smrti dítěte byly splněny podmínky pro zbavení rodičovské odpovědnosti. Toto rozhodnutí by pak ve smyslu § 2 odst. 2 o. z. mělo postačovat k tomu, aby bylo v rámci pozůstalostního řízení konstatováno, že rodiče nemohou dědit na základě intestátní dědické posloupnosti. Striktní doslovný výklad ust. § 1482 odst. 2 o. z. by odporoval smyslu a účelu ustanovení o vyloučení z dědického práva podle zákonné dědické posloupnosti.

Dědická nezpůsobilost dle § 1481 o. z.

Podstatně zajímavější pak je řešení otázky, kdy má dojít k naplnění skutkové podstaty dědické nezpůsobilosti v případě skutkových podstat vymezených v § 1481 o. z. Ten zahrnuje dvě skutkové podstaty. Spáchání činu povahy úmyslného trestného činu proti vybrané skupině osob a dopuštění se zvrženíhodného činu proti poslední vůli zůstavitele.

Zvrženíhodné jednání proti poslední vůli zůstavitele

V případě zvrženíhodného jednání proti poslední vůli zůstavitele lze činy, kterými má být skutková podstata naplněna, rozdělit v podstatě do dvou okruhů.

Do prvního je možné zahrnout **přímá jednání proti zůstavitelově projevu vůle učinit poslední pořízení**. Sem můžeme řadit např. donucení zůstavitele sepsat poslední vůli, listivé svedení k jejímu sepsání, ale i úmyslné zabránění či neumožnění zůstaviteli projevit svoji poslední vůli.³ V těchto případech nebude sporu o tom, že k takovému jednání, aby byla naplněna skutková podstata dědické nezpůsobilosti, bude muset dojít za života zůstavitele.

Druhým okruhem zvrženíhodného jednání pak budou **činy, které směřují vůči již projevené poslední vůli zůstavitele, jejichž cílem je změna okruhu dědiců či velikosti dědických podílů**. Zde půjde zejména o falšování, zničení či podvržení zůstavitelovy poslední vůle. Bude sem ale také patřit jiné jednání dědice, kterým se dědic bude snažit vyvolat uspořádání dědické posloupnosti v rozporu se zůstavitelovou vůlí. V duchu rozhodnutí Nejvyššího soudu⁴ tak může být tímto činem i snaha o změnu okruhu zákonných dědiců, k čemuž může dojít např. tím, že zůstavitelův potomek v pozůstalostním řízení záměrně neuvede své sourozence, kteří nemají zůstavitele zapsaného v rodném listě, ale o kterých zůstavitelův potomek nade vši pochybnost ví. Případně se může jednat o situaci, kdy se bude osoba vydávat za potomka zůstavitele, aniž by jí skutečně byla, ve snaze vyloučit z dědického práva vzdálenější příbuzné. Zvrženíhodným činem proti poslední vůli zůstavitele tak může být i jednání proti zákonné dědické posloupnosti, jelikož i to, že zůstavitel neseíše závěť či dědickou smlouvu, ale rozhodne se zanechat pozůstalost svým zákonným dědicům, je nepochybně projevem jeho vůle. Proto i snahy o zásah do okruhu zákonných dědiců je třeba posuzovat jako čin, který směřuje k naplnění skutkové podstaty dědické nezpůsobilosti.

V případě činů směřujících proti již nějakým způsobem projevené poslední vůli zůstavitele bude zpravidla k naplnění skutkové podstaty docházet až po zůstavitelově smrti, byť samozřejmě nelze vyloučit, že k některým činům může dojít již za zůstavitelova života (např. zničení závěti). Nicméně, ve většině případů k takovému jednání bude docházet až po zůstavitelově smrti, jelikož až tehdy se dědicové o existenci závěti zpravidla dozvědí, případně zjistí její skutečný obsah. Falšování závětní listiny se nepochybně může potenciální dědic dopustit již za života zůstavitele, nicméně není to příliš pravděpodobné, jelikož platí pravidlo § 1576 o. z., dle kterého pozdější závěť ruší předchozí, pokud vedle ní nemůže obstát.

Historicky docházelo k vývoji výkladu ohledně toho, k jakému okamžiku mělo dojít k naplnění skutkové podstaty dědické nezpůsobilosti v případě zvrženíhodného činu proti poslední vůli zůstavitele. Nejprve docházela judikatura k závěru, že zvrženíhodný čin musí být spáchán ještě za života zůstavitele,⁵ nicméně ještě za účinnosti obecného zákoníku občanského došlo k přehodnocení těchto závěrů a jak judikatura,⁶ tak i literatura⁷ začala tendovat k výkladu, že skutková podstata může být naplněna i po zůstavitelově smrti, avšak před podáním dědické přihlášky.⁸ S tím, jak byly občanským zákoníkem z roku 1950 zrušeny dědické přihlášky, stal se výklad jednoznačným a od té doby je konstantně judikováno⁹ i dovozováno v odborné literatuře,¹⁰ že k naplnění skutkové podstaty může dojít i po smrti zůstavitele.

Čin povahy úmyslného trestného činu

V případech již výše popsaných skutkových podstat je, zdá se, výklad ustálen a odpovídá i smyslu a účelu úpravy dědické nezpůsobilosti. U poslední skutkové podstaty, kterou je dnes spáchání činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předkům, potomkům či manželovi, tomu však tak není. Dnes je obecně přijímán názor, prezentovaný Fialou v komentáři,¹¹ že spáchání takového činu způsobuje dědickou nezpůsobilost jen tehdy, pokud ke spáchání došlo za života zůstavitele. Tento názor je dlouhodobě zakořeněn, ale ve většině případů není v literatuře nijak blíže zdůvodňován. Autoři si zpravidla vystačí s prostým konstatováním,¹² případně odvoláním se na to, že takový závěr vyplývá z logiky věci.¹³

3 Rozhodnutí ze dne 17. 11. 1926, Rv I 875/26, Vážný 6491.

4 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5543/2015.

5 Viz rozhodnutí Gl. U. 15149 publikované in F. Rouček, J. Sedláček a kol.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, III. díl, 1. vydání, V. Linhart, Praha 1936, str. 45. „Také podvržení posledního pořízení zakládá nehodnost dědití. Vyloučení z dědického práva nastane však jen tehdy, stalo-li se tak za zůstavitelova života.“

6 Tamtéž Gl. U. n. F. 4407.

7 A. Hartmann: Poslední pořízení, V. Linhart, Praha 1935, str. 24.

8 Rozhodnutí ze dne 2. 11. 1943, Rv II 315/43, Vážný 18612.

9 Viz rozhodnutí EC 19/54-44 publikované in op. cit. sub 2, str. 86:

„Zvrženíhodné jednání dědice proti projevu poslední vůle zůstavitele zakládá dědickou nezpůsobilost, i když k němu došlo po smrti zůstavitele.“

10 R. Fiala, K. Beerová in R. Fiala, L. Drápal a kol.: Občanský zákoník IV, Dědické právo (§ 1475-1720), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2015, str. 39.

11 Tamtéž, str. 38.

12 J. Lazar a kol.: Občianske právo hmotné, 1. zväzok, IURA EDITION, Bratislava 2007, str. 568.

13 J. Mikeš: Dědické právo, Panorama, Praha 1981, str. 97, obdobně J. Mikeš in O. Jehlička, J. Švestka, M. Škárová a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 9. vydání, C. H. Beck, Praha 2004, str. 677.

Ostatně stejně se k problému stavěla i literatura¹⁴ k občanskému zákoníku z roku 1950, nicméně v Holubově komentáři¹⁵ bylo možné nalézt alespoň náznak argumentace, proč se autor domnívá, že tomu tak má být „... k jeho spáchání muselo dojít za života zůstavitele. Opačný výklad, podle něhož by byla založena dědická nezpůsobilost tím, že se určitá osoba dopustila úmyslného trestného činu po smrti zůstavitele proti ostatním osobám uvedeným v § 522 obč. zák., by se jako výklad extensivní nesrovnával s povahou ustanovení § 522 obč. zák. jako ustanovení výjimečného a při časové neomezenosti uvedeného jednání by mohl vést v praxi k nežádoucím důsledkům.“ Nicméně vzhledem k tomu, že autor v tomtéž komentáři naopak dovozuje,¹⁶ že skutková podstata zavrženíhodného jednání proti poslední vůli zůstavitele může být naplněna až po zůstavitelově smrti, a to také bez omezení, pak je otázkou, jak mohl autor dospět v obdobných případech ke zcela rozdílným závěrům.

Pro alespoň nějaký náznak toho, proč je dnes výklad v případě obou skutkových podstat dle § 1481 o. z. odlišný, se tak musíme vrátit až do úpravy obecného zákoníku občanského a literatury k němu. I zde autoři trvali na tom, že v případě skutkové podstaty spáchání úmyslného trestného činu muselo ke spáchání dojít za života zůstavitele.¹⁷ Avšak právě v obecném zákoníku občanském a formulaci skutkové podstaty můžeme najít odpověď na to, proč výklad původně správný a odpovídající smyslu zákona se postupně stal výkladem, který je již překonaný a neodpovídá smyslu a účelu dnešního § 1481 o. z.

Skutková podstata dědické nezpůsobilosti se totiž v průběhu času a různých občanských zákoníků měnila. Původní úprava v obecném zákoníku občanském vycházela z toho, že dědicky nehodným je ten, kdo se dopustil zločinu proti zůstaviteli. Od účinnosti občanského zákoníku z roku 1950 však došlo k rozšíření okruhu osob, proti kterým měl být trestný čin spáchán, a to o manžela zůstavitele, zůstavitelovy děti a rodiče. **Dnes je okruh ještě širší, zahrnuje všechny zůstavitelovy předky a potomky a také registrovaného partnera zůstavitele.** Proto **původně správný a logický výklad, že zločin musel nastat toliko za života zůstavitele a nemohlo k němu dojít před narozením zůstavitele a ani po jeho smrti, odpovídal.** Jelikož bylo nemožné dopustit se zločinu proti někomu, kde ještě nebo již neexistoval, snad s výjimkou hanobení ostatků zůstavitele – tento trestný čin byl však do trestního zákoníku zařazen až později. Nicméně **od účinnosti občanského zákoníku z roku 1950 toto základní východisko padlo, jelikož skutková podstata počítala s širším okruhem osob, proti kterým mohl být trestný čin spáchán.** Smyslem a účelem ust. § 1481 o. z. dnes je odejmout dědické právo tomu, kdo se nějakým způsobem proviní proti zůstavitelově vůli či proti osobám zůstaviteli nejbližším. Tato ochrana tak navazuje na ust. § 3 odst. 2 písm. b) o. z., kterým se zvláště chrání rodina.

Je proto jistě namístě přehodnotit a změnit dosud zažitý výklad této skutkové podstaty a přestat činit ve výkladu skutkových pod-

stat dle § 1481 o. z. rozdíl v tom, v jaký okamžik má dojít k jejich naplnění. Nelze tak dále tvrdit, že čin povahy úmyslného trestného činu, byť proti osobě odlišné od zůstavitele, musí být spáchán jen za zůstavitelova života, jelikož je smyslem ochrana zůstavitele, a že spáchání činu povahy úmyslného trestného činu by mělo být způsobilé mu přivodit nějakou újmu. To není pravda a teorie to vlastně ani nikdy netvrdila, jelikož konstantně setrvává na názoru, že **pro dědickou nezpůsobilost vůbec není podstatné, zda se zůstavitel o spáchání tohoto činu za svého života dozvěděl.**¹⁸ Jak již bylo řečeno, **dědická nezpůsobilost nastává ex lege**¹⁹ a vůle zůstavitele pro její vznik není zapotřebí, zůstavitel však může zákonné následky spojené s dědicovým chováním zrušit tím, že dědici jeho jednání výslovně promine.

Jak již bylo naznačeno, smyslem úpravy dědické nezpůsobilosti není primárně ochrana zůstavitele a jeho vůle, k tomu zde máme jiné instituty dědického práva, jako třeba vydědění. Vydědění je postaveno na volním rozhodnutí zůstavitele a dává mu možnost odejmout nepominutelnému dědici jeho právo na povinný díl dle uvážení. Je třeba zmínit, že i v případě vydědění je připuštěna možnost, kdy existenci skutkové podstaty a jejího naplnění budou dokazovat dědicové, viz úprava v § 1648 o. z., nicméně i zde se předpokládá, že k vydědění směřovala zůstavitelova vůle. **U dědické nezpůsobilosti je tomu přesně opačně, zákon s určitým chováním dědicovým spojuje ex lege následek v podobě dědické nezpůsobilosti, a to bez ohledu na vůli zůstavitele.** Tomu je pouze umožněno, aby tento zákonný následek zvrátil. **Proto se jako správné jeví dovozovat, že k naplnění skutkové podstaty dědické nezpůsobilosti může dojít kdykoliv a omezování této možnosti jen na dobu života zůstavitele nemá žádnou oporu v zákoně a odporuje i smyslu a účelu ustanovení.**

Přitom nelze tento výklad vztahovat jen k naplnění skutkové podstaty po smrti zůstavitele, ale je jistě možné, aby k jejímu naplnění došlo ještě před narozením zůstavitele. Lze si představit situaci, kdy manžel zavraždí těhotnou manželku, přičemž se podaří počaté dítě zachránit. Pokud by následně toto dítě zemřelo, pak by jeho otec, manžel zavražděné, byl dědicem nezpůsobilým i po svém synovi. Zde se jeví jako nedůvodné rozlišovat, kde manžel zavraždí matku svého dítěte před jeho narozením nebo den po narození. V případě trestných činů spáchaných po smrti zůstavitele vůči zůstavitelovým blízkým bude postupováno shodně jako v případě zavrženíhodného činu proti poslední vůli zůstavitele, není proto důvod se obávat, že by tento výklad přinášel nějaké obtížné interpretační problémy.

Závěrem

Pokud jde o naplnění důvodu skutkové podstaty dědické nezpůsobilosti, pak z výše podaného je možné učinit obecný závěr, že **tam, kde to není vyloučeno povahou věci** (např. v případě skutkových podstat dle § 1482 o. z. nebo v případě zavrženíhodných činů, které vedou k přímému ovlivňování vůle zůstavitele, jako je donucení k sepsání posledního pořízení), **není žádný důvod posuzovat skutkové podstaty odlišně, a proto naplnění skutkové podstaty není závislé na tom, zda je v danou chvíli zůstavitel naživu.** Dosavadní výklad, který činí ničím neodůvodněný rozdíl mezi skutkovými podstatami upravenými v § 1481 o. z. je tak potřeba odmítnout. ❀

14 V. Knapp a kol.: Učebnice občanského a rodinného práva, díl III, Orbis, Praha 1954, str. 20.

15 Op. cit. sub 2, str. 83.

16 Tamtéž, str. 84.

17 Op. cit. sub 7, str. 23, nebo F. Rouček in op. cit. sub 5, str. 39.

18 F. Rouček in op. cit. sub 5, str. 39, nebo op. cit. sub 2, str. 84, nebo R. Fiala, K. Beerová in op. cit. sub 10, str. 37.

19 R. Fiala, K. Beerová in op. cit. sub 10, str. 36.

Vyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení Rady (EU) 2017/1939 a českého trestního řádu

Úřad evropského veřejného žalobce je v kontextu europeizace trestního práva výrazným krokem vpřed. Při bližším pohledu na právní rámec, který tuto novou unijní instituci de iure vymezuje, však nalezneme spoustu nejasností a problémů. Jedním z nich je i obsah pojmů vyšetřování a trestní stíhání. Tyto pro trestní řízení zásadní instituty totiž unijní nařízení 2017/1939 chápe jinak než český trestní řád. Cílem tohoto článku je zaměřit se na to, jak tyto procesněprávní instituty chápe nařízení a jak je chápe český právní řád. Stejně tak zmiňuji i dopady těchto nejasností na průběh trestních řízení, která bude Úřad evropského veřejného žalobce vést.

JUDr. Mgr. Lukáš Hendrych
je interním doktorandem Katedry
trestního práva PF UK v Praze.

Vytvoření Úřadu evropského veřejného žalobce (*The European Public Prosecutor's Office*, dále jen „EPPO“) je v oblasti europeizace trestního práva významným, ba přímo revolučním krokem. Vůbec poprvé vznikl subjekt s nadnárodní pravomocí vyšetřovat a trestně stíhat přeshraniční trestnou činnost napříč členskými státy EU, minimálně pokud jde o trestné činy poškozující nebo ohrožující finanční zájmy EU. EPPO měl původně začít vykonávat činnost do konce roku 2020, nakonec však pravomocemi disponuje od 1. června 2021.

Proces postupného vytváření této unijní instituce však sahá až do minulého století. První myšlenky týkající se EPPO totiž nalezneme již v *Corpus Juris* z roku 1997 i v jeho revizované verzi z roku 2000.¹ Primární právo EU však tehdy pro zřízení EPPO neobsahovalo žádný právní základ. Ten byl sice následně vtělen do Smlouvy o Ústavě pro Evropu z roku 2004, ta ale nebyla nikdy ratifikována. Někteří autoři tvrdí, že tento rozdíl mezi entuziazmem Komise a odměřeným přístupem ze strany členských států pramení z tradičního odmítání zemí vzdát se – byť částečně – své suverenity v tak citlivé oblasti, jakou je trestní právo.² Na potřebu ochrany finančních zájmů EU se ale nezapomnělo.

S rozvojem vnitřního trhu a s ním spojenou svobodou pohybu osob, zboží, služeb i kapitálu jde samozřejmě ruku v ruce posilování přeshraniční trestné činnosti, s čímž jsou spojeny čím dál větší finanční škody. Ty se dotýka-

jí jak unijního rozpočtu, tak z logiky věci i rozpočtů jednotlivých členských zemí, a tedy i evropských daňových poplatníků. To byl jeden z důvodů, proč byl **právní základ pro zřízení EPPO nakonec vtělen do čl. 86 Smlouvy o fungování Evropské unie**. Toho Komise využila a v roce 2013 představila návrh nařízení, které EPPO zřizuje.³ Během legislativního procesu se ale ukázalo, že snaha o unijní harmonizaci a užší integraci v oblasti trestního práva je v současné době opravdu tvrdým oříškem. Potřebnou jednomyslnost v Radě EU se najít nepodařilo a státy odhodlané EPPO vytvořit se musely vydat cestou tzv. posílené spolupráce.⁴ V roce 2017 pak spatřilo světlo světa nařízení Rady 2017/1939, kterým se provádí posílená

1 *Corpus Juris* je trestněprávní studie, která měla za cíl nalézt způsob, jak zajistit lepší ochranu finančních zájmů EU, resp. tehdy Evropských společenství. Studie se sice nikdy neměla stát kodexem trestního práva EU, mnoho jejích myšlenek ale nalezneme v později navržené nebo přijaté unijní legislativě. Samotný dokument byl rozdělen na část pojednávající o trestním právu hmotném a na část týkající se trestního práva procesního. Hmotná část obsahovala mj. výčet osmi skutkových podstat „evropských“ trestných činů, které by měly být harmonizovány. Součástí procesní části byl mj. návrh na zřízení úřadu, který by měl být nadán vlastní vyšetřovací pravomocí ve všech členských zemích (viz T. Gřivna: *Projekt evropského veřejného žalobce*, in J. Jelínek et al.: *Trestní právo Evropské unie*, 1. vydání, Leges, Praha 2014, str. 330-334, nebo J. Jelínek, J. Ivor et al.: *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*, Leges, Praha 2015, str. 143).

2 F. Giuffrida: *The European Public Prosecutor's Office: King without kingdom?* [online], Centre for European Policy Studies (CEPS), 2017, no. 3 [cit. 15. 9. 2019]. Dostupné z: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2017/02/RR2017-03_EPPO.pdf, str. 3.

3 A. Weyembergh, Ch. Briere: *Towards a European Public Prosecutor's Office* (EPPO) [online], Study for the LIBE Committee, Directorate-General for Internal Policies, European Parliament, 2016 [cit. 10. 9. 2019]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571399/IPOL_STU\(2016\)571399_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571399/IPOL_STU(2016)571399_EN.pdf), str. 4.

4 „*Posílená spolupráce umožňuje na základě zvláštních rozhodovacích postupů výjimku z ustanovení Smlouvy o EU a Smlouvy o FEU ve smyslu hlubší integrace některých členských států. (...) Posílená spolupráce může být zaměřena in inteno na prohloubení implementace v oblastech, kde již integrační postupy probíhají, anebo in extenso tam, kde je za účelem naplnění cílů Smluv potřeba zasáhnout do dalších oblastí spolupráce mezi členskými státy. (...) Posílená spolupráce je podle čl. 20 SEU vymezena toliko pro rámec nevylučných pravomocí. (...) Každá posílená spolupráce je kdykoli otevřena všem členským státům (čl. 20 SEU a čl. 328 SFEU).“ (M. Tomášek, V. Týč et al.: *Právo Evropské unie*, 1. vydání, Leges, Praha 2013, str. 129).*

spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce (dále jen „nařízení“).

Problémy spojené s EPPO a jeho vytvářením však nezmizely, ba naopak. Přijetí nařízení bylo kompromisem šestnácti států,⁵ což se zásadně projevilo v jeho konečném znění. **Výsledný právní rámec, který fungování EPPO vymezuje, z toho důvodu obsahuje celou řadu problematických aspektů a nejasností, na které je třeba se v prvních měsících fungování EPPO blíže zaměřit.** Jak bylo zmíněno výše, členské státy mají dlouhodobě jistý odpor k harmonizaci trestněprávních předpisů, a proces europeizace trestního práva tak probíhá ve srovnání s některými jinými unijními politikami dosti pozvolna. Výsledná přijatá řešení na poli trestního práva jsou proto často polovičatá, a ne úplně efektivní. Tyto pochybnosti v jistých ohledech vzbuzuje i EPPO. Důvodem je zejména **absence harmonizace trestního práva procesního i hmotného napříč EU.** Nařízení v žádném případě nevytváří komplexní, systematické a ucelené evropské trestní právo, jeho ustanovení jsou v mnoha ohledech vágní a odkazují na vnitrostátní právní úpravu.

EPPO se tak při své činnosti bude řídit jednotlivými vnitrostátními právními řády podle toho, ve které zemi bude probíhat to které trestní řízení ve věci spadající do jeho působnosti. Dokladem této polovičatosti je i hmotněprávní základ pro fungování EPPO. Tím je **směrnice EP a Rady (EU) 2017/1371 ze dne 5. 7. 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie (PIF Directive)** [dále jen „směrnice“]. Jak je známo, unijní směrnice jednotlivým zemím stanoví cíl, kterého má být dosaženo, způsob a prostředky jeho dosažení však ponechává v rukou těchto zemí. Čl. 22 odst. 1 nařízení v tomto ohledu stanoví, že EPPO je příslušný k vyšetřování a trestnímu stíhání trestných činů poškozujících nebo ohrožujících finanční zájmy EU, které jsou vymezeny ve směrnici, jak byla provedena ve vnitrostátním právu, „bez ohledu na to, zda by stejné trestné jednání mohlo být podle vnitrostátního práva klasifikováno jako jiný druh trestného činu“.⁶

Závislost na národním trestním právu hmotném i procesním ovšem přináší řadu problémů, které souvisejí mj. s fragmentací trestněprávních předpisů a institutů napříč EU. To vede i k **rozporům a nejasnostem mezi nařízením a vnitrostátními**

ními právními předpisy. Těchto rozporů a nejasností je mnoho,⁷ v tomto článku se však budeme zabírat pouze jedním, ale o to více palčivým a kruciólním problémem. Tím je **nejednoznačnost a rozdílnost mezi pojmy vyšetřování (investigation) a trestní stíhání (prosecution).**

Tyto zásadní procesněprávní instituty totiž chápe unijní nařízení a český trestní řád odlišně, což by mohlo vnést do prvních měsíců fungování EPPO značné problémy. I z toho důvodu je zásadní si tyto pojmy, a zejména pak rozdíly v jejich chápání ze strany nařízení a trestního řádu vyjasnit.

Vyšetřování a trestní stíhání ve světle trestního řádu

Dříve než přejdeme k analýze předmětných ustanovení nařízení, je třeba si ujasnit předmětné pojmosloví a procesněprávní instituty, jak jsou chápány v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) [dále též „tr. řád“ nebo „trestní řád“], tedy v rámci českého trestního práva procesního. Trestní řízení je v České republice zahajováno na základě § 158 odst. 3 tr. řádu, a to sepsáním úředního zápisu o zahájení úkonů trestního řízení. Tento záznam sepisuje policejní orgán, který je také povinen jeho opis zaslat do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci. Totožné ustanovení zároveň umožňuje, aby trestní řízení policejní orgán zahájil již provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. Těmito kroky je zahájeno tzv. přípravné řízení neboli předsoudní fáze trestního řízení.

Přípravné řízení pak trestní řád dělí na fázi prověřování (fáze před zahájením trestního stíhání) a fázi vyšetřování (postup od zahájení trestního stíhání do skončení přípravného řízení). Pokud jde o fázi prověřování, ta slouží k prověřování a objasňování skutečností důvodně navštěvujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a ke zjištění jeho pachatele.⁸ V této fázi je policejní orgán oprávněn zejména:

- a) požadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob,
- b) vyžadovat odborná vyjádření a znalecké posudky,
- c) obstarat potřebné podklady, zejména spisy a jiné materiály,
- d) provádět ohledání věci či místa činu,
- e) vyžadovat zkoušku krve či odběr biologického materiálu,
- f) vyhotovovat zvukové a obrazové záznamy, snímat otisky, vykonat prohlídku těla,
- g) zadržet podezřelého,
- h) zajistit věci pro důkazní účely za podmínek § 78 až 81 tr. řádu,
- i) užít operativně pátrací prostředky, tedy předstíraný převod, sledování osob a věci a použití agenta, nebo
- j) provádět neodkladné a neopakovatelné úkony.⁹

Policejním orgánem se pro účely fáze prověřování rozumí podle § 12 odst. 2 tr. řádu útvary Policie ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, resp. pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů, pověřené orgány Vězeňské služby ČR, pověřené celní orgány, pověřené orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace a pověřené orgány Vojenského zpravodajství.¹⁰

5 Nyní se posílené spolupráce účastní 22 zemí. Součástí EPPO i nadále nejsou Polsko, Maďarsko, Švédsko, Dánsko a Irsko.

6 Čl. 22 odst. 1 nařízení 2017/1939.

7 Více k problematickým aspektům budoucího fungování EPPO viz např. J. Jelínek: Evropský veřejný žalobce v evropském prostoru, Kriminální věda č. 1/2018, str. 59-74, nebo J. Jelínek: The European Public Prosecutor's Office as a New Form of Institutional Judicial Cooperation Among EU Member States, Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS) [online], 2018, vol. 12, no. 2, str. 84-99 [cit. 25. 4. 2019], dostupné z: <http://www.cejiss.org/static/data/uploaded/1534140599526645/Jel%C3%ADnek%20-%20The%20European%20Public%20Prosecutors%20Office.pdf>, nebo L. Hendrych: Problematické aspekty Úřadu evropského veřejného žalobce v českém kontextu, Státní zastupitelství č. 2/2021, str. 9-18, nebo L. Hendrych: Úřad evropského veřejného žalobce: Velké ambice i pochybnosti, Právní prostor [online], 18. 8. 2020 [cit. 14. 10. 2020], dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/urad-evropskeho-verejneho-zalobce-velke-ambice-i-pochybnosti>.

8 Viz § 158 odst. 1, 3 tr. řádu.

9 Viz § 158 odst. 3 tr. řádu.

10 J. Jelínek et al.: Trestní právo procesní, 4. vydání, Leges, Praha 2016, str. 490-491.

Fáze prověřování pak může vyústit v odložení věci (§ 159a odst. 1 až 5 tr. řádu), odevzdání věci jinému orgánu [§ 159a odst. 1 písm. a), b) tr. řádu], dočasné odložení trestního stíhání (§ 159b a 159c tr. řádu), rozhodnutí o nestíhání podezřelého (§ 159d tr. řádu) či ve vydání usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. řádu). Vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání je pak zahájeno trestní stíhání. Zároveň se však tímto krokem dostáváme do **fáze vyšetřování, tedy do druhé fáze přípravného řízení počínající právě zahájením trestního stíhání**. Trestní stíhání se zahájí, „*nasvědčují-li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba*“.¹¹ Zahájit trestní stíhání smí policejní orgán, výjimečně i státní zástupce, a to na základě § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu.¹² Důležité je v tomto ohledu zmínit, že předmětné ustanovení *in fine* stanoví, že „*proti jeho rozhodnutí je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu*“.

Význam zahájení trestního stíhání je obrovský. Spočívá zejména v tom, že se trestní stíhání začíná vést proti určité osobě, která se stává obviněným. Obviněný může uplatňovat práva na základě tr. řádu, kupř. si zvolit obhájce a radit se s ním, stejně tak lze proti obviněnému od okamžiku zahájení trestního stíhání užít všech prostředků podle tr. řádu. **Zahájení trestního stíhání je podmínkou, bez níž nelze provádět určité úkony ani vydávat rozhodnutí**, včetně rozhodnutí o vazbě podle § 68 tr. řádu, zadržení obviněného podle § 75 tr. řádu či vyšetření duševního stavu podle § 116 odst. 1 tr. řádu. Stejně tak je zahájením trestního stíhání vymezen předmět trestního řízení a dokazování se vždy musí týkat skutku, pro který bylo trestní stíhání zahájeno. Zahájení trestního stíhání pak má význam i ve vztahu k pokračování trestného činu, kdy se jednání spáchané po vydání usnesení posuzuje jako nový skutek. Zároveň se tímto rozhodnutím přerušuje promlčení trestního stíhání podle § 34 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku.¹³ Ve fázi vyšetřování vyšetřující orgány shromažďují důkazy o skutečnostech důležitých pro posouzení případu. Jde např. o důkazy o tom, zda se stal skutek a zda je trestným činem, zda jej spáchal obviněný, o podstatných okolnostech majících vliv na posouzení povahy a závažnosti činu apod.¹⁴ Důležité je v tomto ohledu si uvědomit, že **rozsah vyšetřování, resp. vyšetřovacích úkonů, se liší v závislosti na tom, zda jde o standardní přípravné řízení, rozšířené přípravné řízení či zkrácené přípravné řízení**. Stejně tak pojem vyšetřovací orgán nemá stejný obsah jako orgán policejní podle § 12 odst. 2 tr. řádu. Vyšetřovacím orgánem se pro účely vyšetřování rozumí útvary Policie ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, státní zástupce, kapitán lodi na dálkových plavbách a pověřený orgán Vojenské policie.¹⁵

Fáze vyšetřování může vyústit v:

- a) podání obžaloby (§ 176 tr. řádu) či návrhu na ochranné opatření (§ 178 tr. řádu),
- b) podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 a 308 tr. řádu),
- c) schválení narovnání (§ 309 tr. řádu),
- d) zastavení trestního stíhání (§ 172 tr. řádu),
- e) postoupení věci jinému orgánu (§ 171 tr. řádu),

- f) přerušení trestního stíhání (§ 173 tr. řádu),
- g) vrácení věci k doplnění [§ 174 odst. 2 písm. d) tr. řádu],
- h) sjednání dohody o vině a trestu (§ 175a a 175b tr. řádu).

V případě mladistvých přichází v úvahu i odstoupení od trestního stíhání mladistvého podle § 70 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Po fázi vyšetřování následuje **fáze soudní**, přičemž řízení před soudem se zahajuje na podkladě obžaloby či v případě zkráceného přípravného řízení na základě návrhu na potrestání.¹⁶

Wyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení

Tolik k základnímu vhledu do podoby trestního řízení, resp. do jeho předsoudní fáze, podle českého tr. řádu. **V následující části si představíme základní pojmy vyšetřování a trestní stíhání, jak je chápe nařízení, a tedy EPPO.**

Na úvod je třeba uvést, že procesněprávními instituty vyšetřování a trestní stíhání se zaobírá **kapitola V nařízení**. Problematice vyšetřování se věnují oddíly 1 a 2 této kapitoly, konkrétně jde o čl. 26 až 33. Pokud jde o trestní stíhání, tomu je věnován oddíl 3, konkrétně pak čl. 34 až 38. Při pohledu na tato ustanovení zjistíme, že pojetí institutů *vyšetřování a trestní stíhání*, jak jsou chápány českým zněním nařízení, nekorespondují se zněním trestního řádu.

Wyšetřování

O počátku vyšetřování – tedy o zahájení trestního řízení – hovoří **čl. 26 nařízení** nazvaný „**Zahájení vyšetřování a rozdělení pravomocí v rámci Úřadu**“. Odst. 1 předmětného ustanovení stanoví, že „*pokud v souladu s příslušným vnitrostátním právem existují dostatečné důvody se domnívat, že dochází nebo došlo ke spáchání trestného činu, který spadá do pravomoci Úřadu, zahájí vyšetřování evropský pověřený žalobce v členském státě, který je podle svého vnitrostátního práva příslušný pro daný trestný čin*“. Odst. 3 pak upřesňuje, že „*pokud evropský pověřený žalobce vyšetřování nezahájil, dá stálá komora, již byl daný případ přidělen, za podmínek stanovených v odstavci 1 evropskému pověřenému žalobci pokyn k zahájení vyšetřování*“.

Podle nařízení tedy **trestní řízení zahajuje evropský pověřený žalobce**. Je-li nečinný, dá k zahájení pokyn příslušná stálá komora. Nařízení ale počítá také s možností, že trestní řízení ve věci spadající do působnosti EPPO zahájí **i policejní orgán daného členského státu**. V takovém případě může EPPO uplatnit své evokační právo podle čl. 27 odst. 1, 3 nařízení

¹¹ Tamtéž, str. 510.

¹² Tamtéž, str. 512.

¹³ Tamtéž, str. 515, 516.

¹⁴ Viz § 89 odst. 1 tr. řádu.

¹⁵ Viz k problematice vyšetřovacích orgánů § 161 odst. 1 až 8 tr. řádu.

¹⁶ Op. cit. sub 10, str. 484.

a případ převzít. Podle odst. 6 evokační právo uplatňuje evropský pověřený žalobce. Podle čl. 10 odst. 4 písm. b) může dát k uplatnění evokačního práva evropskému pověřenému žalobci pokyn i stálá komora. Jistý náznak předělu v rámci přípravného řízení můžeme vyzorovat v čl. 33 odst. 1 nařízení, který pojednává o „zatčení v průběhu přípravného řízení“. Dané ustanovení stanoví, že „evropský pověřený žalobce, který případ projednává, může nařídit zatčení podezřelé či obviněné osoby nebo její vzetí do vazby v souladu s vnitrostátním právem použitelným v obdobných vnitrostátních případech, nebo může o toto zatčení či vzetí do vazby požádat“. Jelikož je toto ustanovení součástí oddílu týkajícího se vyšetřování, je možné se domnívat, že nařízení má skutečně v tomto oddíle na mysli celou předsoudní fázi trestního řízení. Pokud se totiž v čl. 33 hovoří o zatčení „podezřelé či obviněné osoby nebo její vzetí do vazby“, může se dle českého tr. řádu jednat jak o fázi před zahájením trestního stíhání, tak o fázi po zahájení trestního stíhání. Dle trestního řádu je totiž možné rozhodnout o vzetí do vazby pouze u osoby obviněné, a nikoli u osoby podezřelé.

Trestní stíhání

„Pokud evropský pověřený žalobce, který případ projednává, považuje vyšetřování za dokončené, předloží dohlížejícímu evropskému žalobci zprávu obsahující stručné vyličení případu a návrh rozhodnutí o tom, zda vést trestní stíhání u vnitrostátního soudu, nebo zda zvážit postoupení případu, jeho odložení nebo zvláštní způsob řízení,“ uvádí čl. 35 odst. 1 nařízení. Další část ustanovení pak stanoví, že „dohlížející evropský žalobce tyto dokumenty předá příslušné stálé komoře, a pokud to považuje za nezbytné, připojí vlastní posouzení. Pokud stálá komora přijme podle čl. 10 odst. 3 rozhodnutí navržené evropským pověřeným žalobcem, postupuje tento žalobce v dané věci v souladu s ním.“ Odst. 2 pak upřesňuje, že pokud stálá komora s postupem navrženým evropským pověřeným žalobcem nesouhlasí, může rozhodnout či udělit pokyny dle svého uvážení.

Pokud evropský pověřený žalobce navrhne podat obžalobu u vnitrostátního soudu, musí o takovém návrhu příslušná stálá komora rozhodnout do 21 dnů. V takovém případě – tedy pokud evropský pověřený žalobce navrhuje podat obžalobu – nemůže stálá komora rozhodnout o odložení případu, může ale na základě zmíněného čl. 35 odst. 2 nařízení rozhodnout jiným způsobem či udělit jiný pokyn. Z výše uvedeného vyplývá, že **kde nařízení mluví o trestním stíhání, má na mysli až fázi soudní.**

Dle nařízení však předsoudní fáze může skončit vedle podání obžaloby rovněž i postoupením případu podle čl. 34 odst. 1, odložením případu dle čl. 39 odst. 1 či tzv. zvláštním způsobem řízení podle čl. 40 odst. 1. O všech těchto postupech rozhoduje vždy příslušná stálá komora. Otázkou zůstává, **zdali je proti takovým rozhodnutím stálých komor přípustná stížnost.** Nařízení o takové možnosti nehovoří. Trestní řád ovšem proti usnesení o odložení věci podle § 159a či proti usnesení o postoupení věci podle § 171 či proti usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 podání stížnosti připouští. Zde vidíme další rozpor mezi zně-

ním nařízením a zněním tr. řádu, přičemž znění nařízení poskytuje v tomto ohledu, jak se zdá, menší právní ochranu, a to jak poškozenému, tak za určitých okolností i podezřelému či obviněnému, který také může mít za jistých okolností zájem na tom bránit se proti rozhodnutí stálé komory o odložení či postoupení věci.

Alternativní interpretace nařízení

Z výše uvedeného plyne, že **kde nařízení hovoří o fázi vyšetřování (investigation), má na mysli celou předsoudní fázi trestního řízení, tedy celé přípravné řízení, jak jej chápe trestní řád. Kde nařízení naopak hovoří o trestním stíhání (prosecution), má na mysli fázi soudní, tedy fázi od podání obžaloby, popř. návrhu na potrestání.** Dle této logiky tedy nařízení **nedělá rozdíly v rámci přípravného řízení, které – na rozdíl od tr. řádu – nedělí na fázi před zahájením trestního stíhání a fázi vyšetřování.**

Tato interpretace přitom stále vzbuzuje kontroverze a nejasnosti jak mezi státními zástupci, tak mezi akademiky. Možností jak vykládat znění nařízení ve světle trestního řádu, může být více. Vedle výše zmíněného je možné uvažovat i v intencích toho, že kde nařízení mluví o trestním stíhání (prosecution), má v českém právním prostředí na mysli fázi od zahájení trestního stíhání podle § 160 tr. řádu. Minimálně v rámci akademické debaty je možné uvažovat i o této interpretaci nařízení, a to z důvodu důležitosti vydání usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 tr. řádu.

Jak bylo uvedeno výše, vydání usnesení o zahájení trestního stíhání má pro vedení trestního řízení zcela stěžejní význam, přičemž výrazně mění právní postavení osoby, proti níž se trestní řízení vede. I z toho důvodu je možné mít za to, že by se čl. 34 až 38 nařízení teoreticky mohly aplikovat již od fáze vyšetřování, jak ji definuje český trestní řád. V takovém případě by stálá komora rozhodovala nejen o podání obžaloby, ale rovněž by na návrh evropského pověřeného žalobce rozhodovala i o vydání usnesení o zahájení trestního stíhání. Důvodem pro tyto úvahy je zejména ochrana osoby, proti níž se řízení vede.

Jak už bylo zmíněno, v kontextu českého právního řádu nelze bez vydání usnesení o zahájení trestního stíhání kupř. rozhodnout o vazbě či o vyšetření duševního stavu. Stejně tak nám usnesení o zahájení trestního stíhání vymezuje předmět trestního řízení a následně dokazování se vždy musí týkat skutku, pro který bylo trestní stíhání zahájeno. Vymezení skutku je přitom stěžejní i pro fázi soudní, přičemž zde musí být zachována tzv. totožnost skutku. Stejně tak má zahájení trestního stíhání význam v kontextu pokračování trestného činu nebo v kontextu promlčení trestního stíhání. Tento demonstrativní výčet vyzdvihující důležitost vydání usnesení o zahájení trestního stíhání pro celé trestní řízení včetně fáze soudní tedy do jisté míry odůvodňuje zmíněné úvahy, že ustanovení pojednávající v nařízením o trestním stíhání by bylo možné interpretovat v souladu se zněním českého trestního řádu.

Pokud bychom k takové interpretaci v praxi přistoupili, znamenalo by to, že by o vydání usnesení o zahájení trestního stíhání rozhodovala na návrh evropského pověřeného ža-

lobce příslušná stálá komora. Ta by vedle zahájení trestního stíhání mohla dle nařízení rozhodnout i o odložení případu, postoupení případu či o tzv. zvláštních způsobech řízení. V tomto kontextu je třeba dodat, že stálá komora by na návrh evropského pověřeného žalobce následně rozhodovala i o podání obžaloby, návrhu na ochranné opatření či návrhu na potrestání. Stálá komora jakožto orgán dohlížející na práci evropských pověřených žalobců by tak měla ve svých rukou jednak rozhodnutí o tom, zda vést trestní stíhání proti konkrétní osobě, jednak i rozhodnutí o tom, zda postavit obviněného před soud.

Dle mého názoru by tento postup více korespondoval se smyslem zřízení EPPO jakožto nezávislého nadnárodního orgánu s přeshraniční pravomocí vyšetřovat a trestně stíhat trestné činy vymezené v nařízení a ve směrnici. Při této interpretaci by se pak ustanovení nařízení pojednávající o fázi vyšetřování (*investigation*) uplatnilo v rámci trestních řízení vedených v České republice pouze na fázi prověřování. Ustanovení nařízení pojednávající o trestním stíhání (*prosecution*) by se pak uplatnila v rámci trestních řízení vedených v České republice na celé stadium trestního stíhání, tedy vedle fáze soudní rovněž i na fázi vyšetřování v rámci předsoudní fáze trestního řízení.

Vedle důležitosti vydání usnesení o zahájení trestního stíhání v kontextu českého trestního práva procesního je možné tuto alternativní interpretaci nařízení obhájit i jinak. Příkladem může být třeba možnost předání trestního řízení do jiného členského státu podle čl. 26 odst. 5 písm. a) nařízení. To uvádí, že příslušná stálá komora má možnost za určitých okolností rozhodnout „do přijetí rozhodnutí o zahájení trestního stíhání“ o předání případu do jiného členského státu. Pokud bychom uvažovali v intencích toho, že by bylo možné předat celé trestní řízení do jiného státu se zcela jiným trestním řádem i těsně před podáním obžaloby, je tato možnost velmi na pováženou. Trestní řízení se totiž musí řídit procesními předpisy státu, ve kterém se trestní řízení vede, a to z důvodu neexistence „evropského trestního řádu“. V souvislosti s nebezpečím tzv. *forum shopping*, tedy nežádoucí praktiky předávání trestního řízení do jiného státu např. z důvodu, že zde za stejnou trestnou činnost hrozí vyšší trestní sazba či jsou zde příznivější podmínky pro vykonání určitých vyšetřovacích úkonů atd., je namístě se domnívat, že **možnost předat případ do jiného státu by měla být povolena pouze do vydání usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 tr. řádu.** To by bylo možné v případě, že budeme znění nařízení interpretovat tak, že kde nařízení mluví o trestním stíhání (*prosecution*), má na mysli stadium trestního stíhání, jak jej chápe český trestní řád. V opačném případě bude skutečně možné předat trestní řízení do jiného státu v průběhu celého přípravného řízení, tedy až do podání obžaloby či návrhu na potrestání, což je dle mého názoru krajně nevyhovující.

Důsledky pro trestní řízení

Tolik k akademickým úvahám ohledně možné alternativní interpretace nařízení. Jak již bylo zmíněno, v praxi

se však s největší pravděpodobností uplatní výklad zmíněný prve, tedy že **kde nařízení hovoří o trestním stíhání (*prosecution*), má na mysli fázi soudní podle českého tr. řádu, kde mluví o vyšetřování (*investigation*), má na mysli celé přípravné řízení.**

Jaké bude mít tato interpretace nařízení v praxi důsledky? Z důvodu neexistence harmonizovaného trestního práva hmotného i procesního v EU je třeba se v jednotlivých trestních řízeních vedených EPPO řídit dle příslušných vnitrostátních právních řádů. Na evropské úrovni totiž nebyl přijat žádný „evropský trestní řád“. Trestní řízení vedená EPPO tak budou fragmentovaná v tom smyslu, že každé trestní řízení se bude řídit jiným trestním právem procesním, a to podle toho, v jaké zemi se to které trestní řízení bude vést, což s sebou zcela jistě přinese negativa, která se budou v průběhu činnosti EPPO opakovaně projevovat. Pokud bude případ projednávat a dozorovat evropský pověřený žalobce v České republice, bude se celé trestní řízení vést podle českého právního řádu. To mj. vyplývá i z čl. 5 odst. 3 nařízení, který stanoví, že „*vyšetřování a trestní stíhání vedená jménem Úřadu se řídí tímto nařízením. Vnitrostátní právo se použije v rozsahu, ve kterém není daná věc upravena tímto nařízením. Není-li v tomto nařízení stanoveno jinak, je rozhodným vnitrostátním právem právo toho členského státu, jehož evropský pověřený žalobce daný případ v souladu s čl. 13 odst. 1 projednává. Pokud se případ řídí vnitrostátním právem i tímto nařízením, má toto nařízení přednost.*“

Tím se dostáváme k problematice přípravného řízení. Jak vyplývá z výše uvedeného, pojmy prověřování a vyšetřování dle trestního řádu nařízení nezná. K této nejednoznačnosti zcela jistě přispěl ne zcela vhodný překlad oficiálního znění nařízení do českého jazyka. V tomto ohledu je třeba předpokládat, že **trestní řízení bude i v kontextu případů spadajících do působnosti EPPO i nadále povětšinou zahajovat policejní orgán,** a to na základě § 158 odst. 3 tr. řádu, jak bylo stanoveno výše. Pokud jde o vydání usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 tr. řádu, tento postup nařízení logicky nezná a nepředpokládá. I v tomto ohledu je třeba použít národní úpravu. Trestní stíhání podle tr. řádu tak může i v rámci trestního řízení vedeného evropským pověřeným žalobcem zahájit podle § 160 tr. řádu policejní orgán pod dozorem evropského pověřeného žalobce.

Usnesení o zahájení trestního stíhání ale může být vydáno i na základě pokynu evropského pověřeného žalobce, a to mj. na základě čl. 13 odst. 1 nařízení, který praví, že „*evropští pověřený žalobci jednají jménem Úřadu ve svých členských státech a mají stejné pravomoci jako vnitrostátní žalobci, pokud jde o vyšetřování, trestní stíhání a podání obžaloby, navíc k jim svěřeným zvláštním pravomocem a postavení a s výhradou těchto pravomocí a postavení, za podmínek stanovených v tomto nařízením*“, ve spojitosti s § 174 tr. řádu.

Pokyn k zahájení trestního stíhání však může teoreticky dát i dohlížející evropský žalobce v Lucemburku, což vyplývá z čl. 12 odst. 3 nařízení. V něm se dočteme, že „*dohlížející evropští žalobci mohou v konkrétním případě a v souladu s příslušným vnitrostátním právem a s pokyny vydanými příslušnou*

stálou komorou vydat pokyny evropskému pověřenému žalobci, který případ projednává, kdykoli je to nezbytné pro účinné vedení vyšetřování nebo trestního stíhání, v zájmu spravedlnosti nebo k zajištění soudržného fungování Úřadu“.

Z ust. čl. 10 odst. 5 nařízení pak vyplývá i možnost, aby takový pokyn vydala příslušná stálá komora. Toto ustanovení konkrétně stanoví, že „prostřednictvím evropského žalobce, který na určité vyšetřování nebo trestní stíhání dohlíží, může příslušná stálá komora v souladu s příslušným vnitrostátním právem vydat k tomuto případu pokyny evropskému pověřenému žalobci, který případ projednává, je-li to nezbytné pro účinné vedení vyšetřování či trestního stíhání, v zájmu spravedlnosti nebo k zajištění soudržného fungování Úřadu“.

Problém ale nastává v případě podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání ze strany obviněného podle § 160 odst. 7 tr. řádu. Otázkou totiž zůstává, kdo o takové stížnosti bude vlastně rozhodovat, přičemž je třeba myslet na zachování nezávislého a nestranného posouzení takové stížnosti. V úvahu v tomto ohledu připadá třeba následující postup, který vyplývá mj. z § 146 tr. řádu ve spojitosti s § 12 odst. 5 tr. řádu. Pokud by o zahájení trestního stíhání rozhodl policejní orgán, o stížnosti by mohl rozhodnout dozorový evropský pověřený žalobce. Pokud by však takové usnesení bylo vydáno na pokyn či se souhlasem evropského pověřeného žalobce, ten by o případné stížnosti již rozhodovat nemohl. V takovém případě připadá do úvahy rozhodování o stížnosti dohlížejícím evropským žalobcem v Lucemburku.

Pokud by však k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání vydal pokyn dohlížející evropský žalobce nebo stálá komora, tito by již o případné stížnosti nemohli rozhodovat. V takovém případě připadá v úvahu jediné, a to svěřit rozhodnutí o takové stížnosti jiné stálé komoře. V tomto ohledu ale nastává problém, že v této jiné stálé komoře s největší pravděpodobností již nebude přítomen nikdo s dostatečnou a kvalifikovanou znalostí českého právního řádu a českého jazyka. Otázkou tedy v tomto ohledu zůstává, zdali by taková stálá komora byla vůbec způsobilá o takové stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání kvalifikovaně rozhodnout. V tomto ohledu můžeme jis-

tě v budoucnu očekávat řadu právních sporů, přičemž tuto kontroverzi budou zcela jistě využívat v první řadě obhájci obviněných.¹⁷

Závěr

Vytvoření Úřadu evropského veřejného žalobce je zcela jistě v rámci europeizace trestního práva výrazným krokem vpřed. Při bližším pohledu na právní rámec vymezující fungování EPPO *de iure* však objevíme řadu nejasností a problematických bodů. Ty vyplývají v první řadě z nedostatečné harmonizace trestního práva hmotného i procesního na ujní úrovni. V EU totiž doposud nebyl přijat žádný evropský trestní řád ani evropský trestní zákoník. Trestní řízení vedená EPPO se tedy budou muset i nadále řídit procesními předpisy členských zemí, ve kterých bude dané trestní řízení vedeno.

Jedním z důsledků těchto nejednoznačností a nedostatečné harmonizace v oblasti trestního práva je i odlišná interpretace nařízení v jednotlivých členských státech. V kontextu českého právního řádu můžeme jako příklad uvést problematiku institutů vyšetřování (*investigation*) a trestní stíhání (*prosecution*). Při porovnání znění českého trestního řádu a nařízení dojdeme k závěru, že české a evropské pojmosloví vzájemně nekorespondují. **Kde nařízení hovoří o vyšetřování (*investigation*), má na mysli celé přípravné řízení, tedy celou předsoudní fázi trestního řízení. Na druhou stranu, kde nařízení hovoří o trestním stíhání (*prosecution*), má na mysli fázi soudní.** Nařízení tedy nekoresponduje se stadii trestního řízení podle českého tr. řádu. Ten trestní řízení dělí na fázi předsoudní (tedy přípravné řízení) a fázi soudní, přičemž přípravné řízení navíc dělí na fázi prověřování (tedy fázi před zahájením trestního stíhání) a fázi vyšetřování (tedy fázi po zahájení trestního stíhání).

Vedle tohoto výkladu však do úvahy přichází i alternativní pohled na to, jak nařízení a instituty v něm obsažené v kontextu českého trestního řádu vykládat. Za určitých okolností totiž **lze uvažovat i v intencích toho, že kde nařízení hovoří o vyšetřování, má v kontextu trestního řízení vedeného v České republice na mysli pouze fázi prověřování,** tedy stadium trestního řízení před zahájením trestního stíhání. Na druhou stranu, **kde nařízení hovoří o trestním stíhání, mohlo by při tomto alternativním výkladu mít na mysli stadium trestního stíhání,** jak je chápe český trestní řád. Ať tak či onak, tyto nejasnosti v pojmosloví a oficiálním překladu nařízení do českého jazyka budou v budoucnu činit potíže jak státním zástupcům, tak obhájčům obviněných i soudům, přičemž na definitivní ustálení praxe si budeme muset ještě pár měsíců počkat.¹⁸ ❀

17 L. Hendrych: Problematické aspekty Úřadu evropského veřejného žalobce v českém kontextu, Státní zastupitelství č. 2/2021, str. 9-18.

18 Tento text byl zpracován v rámci projektu studentského vědeckého výzkumu „Vývoj finančněprávní a trestněprávní regulace pod vlivem normotvorby Evropské unie“ realizovaného v letech 2020-2022 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, SVV 260 493/2020“.

C. H. BECK NOVINKA

Moravec/Kotoučová

Insolvenční zákon Komentář. 4. vydání

2021 | vázané v plátně | 1 840
2 990 Kč | obj. číslo EKZ205

Objednávejte na www.beck.cz

Nejvyšší soud:

K povaze zákonného předkupního práva podle § 3056 o. z. a k nárokům předkupníka při uzavření kupní smlouvy a jejím následném zrušení

Zákonné předkupní právo podle § 3056 o. z. je právem věcným; v případě nabytí vlastnického práva na základě kupní smlouvy vzniká předkupníkovi právo na převod věci vůči jejímu nabyvateli. Takové právo má předkupník i v případě, že účastníci kupní smlouvy následně uzavřou dohodu o zrušení této kupní smlouvy. V takovém případě své právo uplatňuje předkupník vůči převodci.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 22 Cdo 805/2021

K věci:

Soud prvního stupně rozsudkem zamítl žalobu o nahrazení projevu vůle žalované s uzavřením tam specifikované kupní smlouvy, jejímž předmětem měly být dvě stavby v k. ú. XY, obci XY – budova s č. p. XY stojící na pozemku parc. č. XY a budova bez č. p. a e. č. stojící na pozemku parc. č. XY (dále také „předmětné stavby“ a „předmětné pozemky“), za kupní cenu 4 700 000 Kč a rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně po provedeném dokazování vyšel ze zjištění, že žalovaná jako vlastnice předmětných staveb, stojících na předmětných pozemcích ve vlastnictví žalobce, uzavřela dne 4. 5. 2017 kupní smlouvu, kterou prodala předmětné stavby za kupní cenu ve výši 4,7 mil. Kč svému jednateli a společníkovi I. B., aniž by tyto stavby nabídla k odkupu žalobci. Na výzvu a nabídku nového vlastníka I. B. ze dne 3. 5. 2018 a 1. 6. 2018 k možnému odkupu předmětných staveb za kupní cenu 15 mil. Kč žalobce reagoval dopisem ze dne 18. 6. 2018, kterým tuto nabídku odmítl, a naopak se domáhal převedení předmětných staveb do svého vlastnictví za částku 4,7 mil. Kč, tedy za stejných podmínek, jaké byly uvedeny v předmětné kupní smlouvě. Dne 5. 7. 2018 uzavřely smluvní strany předmětné kupní smlouvy dohodu o zrušení závazku (dissoluční dohodu), kterou si sjednaly zánik veškerých práv a závazků z předmětné kupní smlouvy s účinností ke dni jejího uzavření, tj. ke dni 4. 5. 2017, a vlastnické právo k předmětným stavbám bylo k návrhu ze dne 9. 7. 2018 vloženo v katastru nemovitostí opět ve prospěch žalované.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce jako vlastník předmětných pozemků, na nichž jsou umístěny předmětné stavby ve vlastnictví žalované, a žalovaná jako vlastnice předmětných staveb umístěných na pozemcích ve vlastnictví žalobce, mají z důvodu odděleného vlastnictví pozemků a staveb podle § 3056 zák. č. 89/2012 Sb., ob-

čanský zákoník (dále jen „o. z.“), vzájemné předkupní právo k předmětným stavbám a předmětným pozemkům. V řízení bylo prokázáno, resp. nebylo sporu o tom, že žalovaná dne 4. 5. 2017 uzavřela s kupujícím B. předmětnou kupní smlouvu podle § 2079 a násl. o. z., na jejímž základě mu prodala za kupní cenu ve výši 4,7 mil. Kč předmětné stavby, aniž by v souladu s § 3056 odst. 1 a § 2143 o. z. nabídla předmětné stavby ke koupi žalobci, čímž porušila jeho předkupní právo.

Poté, co tehdejší nabyvatel předmětných staveb B. dopisy ze dne 3. 5. a 1. 6. 2018 nabídl žalobci podle § 2143 o. z. odkup předmětných staveb za kupní cenu ve výši 15 mil. Kč ujednanou v kupní smlouvě uzavřené s novým koupěchtivým, žalobce dopisem ze dne 18. 6. 2018 tuto nabídku B. odmítl a naopak se po něm podle § 2144 odst. 1 o. z. domáhal splnění povinnosti nabídnout mu předmětné stavby za kupní cenu 4,7 mil. Kč, dohodnutou v předmětné kupní smlouvě, s upozorněním na možné uplatnění práv předkupníka u soudu pro případ odmítnutí této nabídky. Po této nabídce k odkupu žalovaná uzavřela dne 5. 7. 2018 s B. dissoluční dohodu podle § 1981 o. z., kterou si smluvní strany sjednaly zánik veškerých závazků z předmětné kupní smlouvy s účinností ke dni 4. 5. 2017, aniž by zřídily závazek nový, a k následnému návrhu ze dne 9. 7. 2018 bylo opět vlastnické právo k předmětným stavbám zapsáno ve prospěch žalované.

Uvedené zrušení závazku dohodou stran ve smyslu § 1981 o. z. je jedním z přirozených a v soukromém právu samozřejmých způsobů zániku. Jde o jeden z projevů smluvní svobody a respektu k autonomii vůle smluvních stran, při němž se důsledně vychází ze zásady, že stranám je ponechána volnost si závazek mezi sebou nejen zřídít, ale i jej zrušit. V případě dissoluce zaniká celý závazkový vztah, přičemž účinky zániku závazku dohodou nastávají zásadně *ex nunc*. *Inter partes* ovšem nelze vyloučit odchýlnou úpravu, tedy nic nebrání tomu, aby si strany sjednaly účinky své dissoluční smlouvy zpětně, případně zpětné účinky nemožno nastat vůči třetím osobám. V daném případě nastaly

účinky předmětné dissoluční dohody mezi jejími stranami zpětně ke dni 4. 5. 2017 (*ex tunc*) a vůči žalobci jakožto třetí osobě ke dni 5. 7. 2018 (*ex nunc*). **Ke dni podání žaloby v této věci, tj. ke dni 2. 1. 2019, tak zanikl závazkový vztah z předmětné kupní smlouvy mezi žalovanou jakožto prodávající a B. jakožto kupujícím, v důsledku čehož nemá žalovaná, která je nadále vlastníkem předmětných staveb, povinnost nabídnout je žalobci jakožto zákonnému předkupníkovi k odkupu za kupní cenu 4,7 mil. Kč ve smyslu § 3056 odst. 1 a § 2143 o. z.** Soud proto z důvodu nedostatku pasivní věcné legitimace žalované, která ke dni podání žaloby již nebyla nositelkou tvrzené hmotněprávní povinnosti, žalobu zamítl.

K odvolání žalobce **odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že nahradil projev vůle žalované s uzavřením tam specifikované kupní smlouvy a rozhodl o nákladech řízení.**

Odvolací soud doplnil dokazování mj. usnesením Rady hl. m. Prahy č. 2085 ze dne 28. 8. 2018, ze kterého zjistil, že rada vyjádřila souhlas s využitím zákonného předkupního práva na úplatné nabytí předmětných staveb do vlastnictví žalobce za celkovou kupní cenu 4,7 mil. Kč. Z výpisu z obchodního rejstříku žalované ke dni 28. 12. 2018 vyplynulo, že B. byl jednatelem a jediným společníkem žalované. Přípisem žalobce adresovaným žalované k rukám B. ze dne 18. 6. 2018, č. j. MHMP 964712/2018, měl odvolací soud za prokázané, že žalobce využil své předkupní právo k předmětným stavbám za kupní cenu 4,7 mil. Kč, neboť zjistil, že uzavřením předmětné kupní smlouvy bylo porušeno jeho předkupní právo zakotvené v § 3056 o. z. Přípis byl odeslán doporučeně poštou dne 27. 6. 2018.

Předmětná kupní smlouva uzavřená dne 4. 5. 2017 mezi žalovanou a B. byla ve smyslu § 2145 o. z. uzavřena s rozvazovací podmínkou uplatnění předkupního práva. B. (koupěchtivý) jako jediný jednatel a společník žalované musel vědět o zákonném předkupním právu dle § 3056 o. z. Rozvazovací podmínka je vázána na uplatnění předkupního práva. Uplatněním předkupního práva dochází k naplnění rozvazovací podmínky, ale pouze tehdy, pokud je předkupní právo uplatněno předkupníkem vůči dlužníkovi (§ 2145 o. z. ve spojení s § 548 odst. 2 o. z.). Jejím splněním dochází k zániku povinností stran z kupní smlouvy uzavřené s koupěchtivým, a to *ex nunc*, v důsledku čehož k okamžiku splnění rozvazovací podmínky dlužník a koupěchtivý přestávají být vázáni účinky mezi nimi uzavřené smlouvy.

Odvolací soud považoval za způsob uplatnění předkupního práva žalobcem přípis ze dne 18. 6. 2018, který byl odeslán žalobcem dne 27. 6. 2018 žalované k rukám B. – jediného jednatele a společníka žalované. Žalobce v tomto přípise vyjádřil zájem využít své předkupní právo a nabytí předmětné stavby za uvedenou kupní cenu 4,7 mil. Kč do svého vlastnictví, a to případně i pomocí soudní cesty. Platí zde domněnka doby dojití podle § 573 o. z. (třetí pracovní den po odeslání). Uplatnění předkupního práva tak bylo doručeno žalované dne 2. 7. 2018. Tím došlo ke splnění rozvazovací podmínky a v tomto okamžiku zanikla účinnost předmětné kupní smlouvy uzavřené mezi prodávajícím (žalovanou) a koupěchtivým (B.). Její uzavření tak nemá žádné právní následky. Došlo k zániku povinností stran z předmětné kup-

ní smlouvy. **Podle odvolacího soudu nebylo tedy možné následně uzavření dissoluční dohody dne 5. 7. 2018 mezi žalovanou a B., kterou měli anulovat předmětnou kupní smlouvu, neboť uplatněním rozvazovací podmínky žalobcem se obnovil právní vztah, který zde byl před uzavřenou předmětnou kupní smlouvou.** Žalobce tak řádně uplatňoval předkupní právo po žalované, která je ve věci pasivně legitimována.

Proti rozsudku odvolacího soudu **podala žalovaná dovolání**, neboť napadené rozhodnutí podle ní závisí na vyřešení následujících otázek:

1. Odvolací soud posoudil dopis žalobce ze dne 18. 6. 2018 jako platné uplatnění předkupního práva. Podle zák. č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze (dále jen „ZHMP“), však takové jednání vyžadovalo předchozí souhlas zastupitelstva hl. m. Prahy. Jinak je podle § 72 odst. 2 ve spojení s § 59 odst. 3 písm. k) a § 43 odst. 2 ZHMP takové jednání absolutně neplatné, přičemž odvolací soud měl povinnost k této neplatnosti přihlídnout bez návrhu. Tím se odvolací soud odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu (např. od rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 1329/2014, 30 Cdo 3130/2005, 30 Cdo 3049/2007). Otázkou rovněž je, zda obsah dopisu lze vůbec považovat za právní jednání. Podle žalované jde pouze o nezávazný návrh dalšího postupu, neboť v něm není vyjádřena vůle předkupní právo uplatnit.

2. Odvolací soud dále nesprávně dovodil, že je ve vztahu k žalované dána pasivní věcná legitimace. Podle § 2144 o. z. se totiž lze domáhat převodu vlastnického práva k nemovitosti pouze vůči nástupci žalované (nabyvateli), nikoliv vůči samotné žalované jako povinné z předkupního práva. Navíc byla porušena povinnost zaplatit kupní cenu zakotvená v § 2148 o. z. Žalobce měl podle jejího názoru kupní cenu zaplatit do tří měsíců po nabídce. V projednávané věci sice nabídka nebyla učiněna, nicméně tato lhůta by měla běžet od okamžiku uplatnění předkupního práva žalobou (od 31. 12. 2018). Tyto otázky žalovaná považuje v rozhodování dovolacího soudu za dosud neřešené.

3. V dalších otázkách žalovaná namítá porušení procesních práv spojených s právem na spravedlivý proces. Konkrétně vytkla překvapivost napadeného rozhodnutí; odvolací soud nikterak nevypořádal klíčová tvrzení dovolatelky o nedostatku její pasivní legitimace a založil své rozhodnutí na skutečnostech, které nebyly předmětem dokazování (okamžik doručení dopisu žalobce ze dne 18. 6. 2018, posouzení tohoto dopisu jako právního jednání a vyhodnocení jeho náležitostí a platnosti, vědomost B. o předkupním právu). Napadené rozhodnutí navíc nebylo řádně odůvodněno, neboť se v něm právně odvolací soud s těmito námitkami nevypořádal. Došlo k porušení zásady dvojinstančnosti civilního soudního řízení a zásady rovnosti zbraní.

Žalovaná navrhla odklad právní moci napadeného rozhodnutí. Dále navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření k dovolání žalované předně uvedl, že nesouhlasí s návrhem na odklad právní moci. Ve vztahu k otázce 1. se vyjádřil tak, že nepovažuje uplatnění zákonného předkupního práva za právní jednání, které bez další-

ho směřuje k nabytí vlastnického práva k nemovitosti. Uplatnění tohoto práva nepostačuje k převodu. Opačný názor, tj. že v tomto případě mělo dopisu ze dne 18. 6. 2018 předcházet rozhodnutí zastupitelstva hl. m. Prahy, je velmi formalistický a výrazným způsobem by limitoval samotné fungování žalobce.

Co se týče zaplacení kupní ceny, nebyla učiněna žádná nabídka žalované vůči žalobci. V tomto případě byla kupní cena zaplacená až poté, co soud předvídaným způsobem rozhodl o dokončení postupu pro uplatnění zákonného předkupního práva, tj. zaplacení kupní ceny. Žalobce nesouhlasí ani s námitkou 2., že žalovaná není pasivně věcně legitimovaná. V době podání žaloby totiž nebyl vlastníkem předmětných staveb nabyvatel B., nýbrž žalovaná. Otázku zaplacení kupní ceny pak považuje za otázku skutkovou; žalovaná navíc v předchozím řízení netvrdila zmeškání lhůty k zaplacení. Ve vztahu k procesním námitkám žalobce uvedl, že tvrzená překvapivost představuje vadu řízení, která nemůže založit přípustnost dovolání. Napadené rozhodnutí nepovažuje za překvapivé a už vůbec nejde o vadu, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nepovažuje jej ani za nepřezkoumatelné – odvolací soud jej řádně a přesvědčivě odůvodnil. K námitkám o porušení zásad dvojinstančnosti a rovnosti pak podle žalobce nelze podle § 242 o. s. ř. přihlížet. Navrhuje, aby bylo dovolání odmítnuto.

Dovolání je částečně přípustné, není však důvodné.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) a odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Žalovaná v dovolání vymezila otázku platnosti uplatnění předkupního práva, ke kterému mělo dojít dopisem žalobce ze dne 18. 6. 2018.

Tato otázka nezakládá přípustnost dovolání pro svou bezpředmětnost.

V usnesení ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3407/2015, Nejvyšší soud dovodil, že v případech zákonného předkupního práva (tedy i předkupního práva podle § 3056 o. z.) je namísto aplikovat ustanovení o smluvním předkupním právu (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003, nebo ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 33 Cdo 4737/2018), tedy ust. § 2140 a násl. o. z. Judikatura (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3982/2009) i odborná literatura (srov. např.

J. Porod in J. Petrov a kol.: Občanský zákoník, komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 2170) se dále shodují na tom, že zákonná předkupní práva mají povahu věcných práv.

Podle § 2144 odst. 1 o. z. je-li předkupní právo zřízeno jako právo věcné, opravňuje předkupníka domáhat se vůči nástupci druhé strany, jenž věc nabyt koupí nebo způsobem postaveným ujednáním o předkupním právu koupí na roveň, aby mu věc za příslušnou úplatu převedl.

Citované ustanovení zakotvuje v právním řádu tzv. právo retracts. Toto právo vznikne předkupnímu, kterému svědčí věcné (zákonné) předkupní právo, tehdy, nesplní-li povinný z předkupního práva svoji povinnost nabídnout věc předkupnímu ke koupí, zakotvenou v § 2140 odst. 1 o. z. Ve španělském civilním právu, v němž má právo retracts dlouhou tradici, je tzv. *retracto legal* (zákonný retract) chápán jako právo na subrogaci za stejných podmínek, jako byly sjednány ve smlouvě, namísto toho, kdo věc nabývá koupí [srov. čl. 1521 Código Civil z roku 1889 (dostupný na <http://www.boe.es>), nebo K. Eliáš: O zákonném předkupním právu spoluvlastníků, Právní rozhledy č. 5/2009, str. 153 a násl.]. Ve starší české literatuře bylo popsáno jako „*věcné právo k cizímu pozemku, podle něhož jistá osoba (retrahent, Nähergelter) při prodeji pozemku jest oprávněna vkročit v trh, tj. žádati, aby prodávaný pozemek prodán byl jenom jí, ovšem za splnění podmínek nabízených třetím (jiným) kupcem*“ (Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, 21. díl, R (Ř) – Rozkoš, J. Otto, Praha 1904, str. 607). Právo retracts zanikne okamžikem dalšího převodu, neboť dospěje standardní povinnost učinit nabídku ke koupí (srov. např. J. Porod in J. Petrov a kol.: Občanský zákoník, komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 2170).

V daném případě svědčilo žalobci k předmětným stavbám žalované zákonné předkupní právo podle § 3056 o. z. Dne 4. 5. 2017 došlo mezi žalovanou a B. k uzavření kupní smlouvy ohledně předmětných nemovitostí a následně k jejich převodu na B. Žalovaná přitom nesplnila povinnost upravenou v § 2140 odst. 1 o. z. nabídnout předmětné stavby žalobci ke koupí. V důsledku toho vzniklo žalobci oprávnění podle § 2144 o. z. domáhat se vůči nástupci druhé strany, aby mu věc za příslušnou úplatu převedl (tzv. právo retracts).

Zákon nestanoví speciální postup při uplatnění tohoto práva. Nepodmiňuje přípustnost uplatnění práva retracts žalobou ani předchozím učiněním konkrétního právního jednání. Předkupník je tedy oprávněn uplatnit právo retracts žalobou, aniž by jí nutně předcházela výzva předkupníka koupěchtivému k převedení věci, k níž je věcné předkupní právo zřízeno, resp. k níž mu svědčí zákonné předkupní právo.

Z uvedeného vyplývá, že **otázka platnosti „právního jednání“ žalobce** učiněného v dopisu ze dne 18. 6. 2018, v němž oznámil, že je připraven předmětné stavby odkoupit za cenu 4,7 mil. Kč, a upozornil na možnost domáhat se jejich převedení soudní cestou, **je v poměrech této věci bezpředmětná.** Bez ohledu na to, zda dopis žalobce v této věci – jak zpochybňuje dovolatelka – vůbec obsahuje právní jednání, totiž žalobce mohl uplatnit svůj nárok z titulu vzniklého práva

retraktu soudní cestou bez dalšího a až obsah žaloby bylo možné poměřovat s postupem žalobce předepsaným pro nabývání nemovitostí podle ZHMP.

Žalovaná dále namítla, že v souladu s § 2144 o. z. není v dané věci pasivně věcně legitimována, neboť není „nástupkyní druhé strany“.

Tato otázka zakládá přípustnost dovolání, neboť otázka pasivní legitimace k uplatnění nároku z porušení předkupního práva podle § 3056 o. z. ve skutkových individuálních poměrech této věci v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, **není však důvodná.**

Jak bylo uvedeno výše, z citovaného § 2144 odst. 1 o. z. vyplývá, že právo retracts opravňuje předkupníka domáhat se vůči nástupci druhé strany, jež věc nabyt koupí nebo způsobem postaveným ujednáním o předkupním právu koupí na roveň, aby mu věc za příslušnou úplatu převedl. Dovolací soud navzdory této formulaci nemůže přisvědčit námitce žalované, že z důvodu, že dne 5. 7. 2018 uzavřeli žalovaná a B. dohodu o zániku závazku z kupní smlouvy, se měl žalobce domáhat předmětných staveb nikoliv po ní, nýbrž po B.

Právo retracts vzniklé v důsledku porušení povinnosti žalované nabídnout předkupníkovi předmětné stavby ke koupi v dané věci dohodou o zániku závazku z kupní smlouvy nezániklo, neboť nedošlo k „novému“ převodu, čímž by dospěla standardní povinnost učinit nabídku ke koupi. To odpovídá i smyslu § 2146 o. z., který, ač na tuto situaci zákonnou textací přímo nedopadá, vyjadřuje jasný účel úpravy, a sice chránit předkupníka před situacemi, v nichž by bylo jeho právo znehodnoceno ujednáními, jež by ve výsledku vedla k zániku práva před jeho využitím a současně ponechala vlastnictví věci v rukou dlužníka nebo jež by způsobila změnu závazku v kupní smlouvě [srov. např. L. Svoboda in M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník, komentář VI., Závazkové právo, zvláštní část (§ 2055-3014), 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 126-127]. Lze proto § 2146 o. z. použít v dané věci přiměřeně.

Z důvodu, aby v řízení v této do jisté míry atypické situaci na straně žalované vystupoval pasivně legitimovaný subjekt, pak bylo nezbytné žalovat právě žalovanou, která se po zániku závazku z kupní smlouvy opět stala vlastnící předmětných staveb, a nikoliv B.

Jak bylo uvedeno výše, zákonné předkupní právo podle § 3056 o. z. je právem věcným; vážne tedy na věci v tom smyslu, že jakmile bylo porušeno, vzniká povinnost převést věc předkupníkovi na nabyvatele. **V situaci, která nastala v této věci, zákonné předkupní právo vzniklo a v důsledku jednání žalované a B., jímž došlo ke zrušení předmětné kupní smlouvy a nabytí vlastnického práva žalovanou, přešla tato povinnost na žalovanou.**

Žalovaná dále namítla, že žalobce nesplnil povinnost stanovenou v § 2148 o. z. – nezaplatil včas žalované kupní cenu předmětných staveb.

Tato otázka také zakládá přípustnost dovolání, neboť v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, není však důvodná.

Podle § 2148 odst. 1 o. z. zaplatí předkupník kupní cenu v ujednané lhůtě, jinak do osmi dnů po nabídce u věci movi-

té a u nemovité věci do tří měsíců po nabídce. Neučiní-li to, předkupní právo zanikne.

Smyslem zákonné úpravy je dosáhnout toho, aby v případě řádného postupu spočívajícího v nabídce předkupníkovi bylo v relativně krátké zákonné době na tuto nabídku reagováno zaplacením kupní ceny ze strany předkupníka pod sankcí zániku předkupního práva.

Citované ustanovení se v poměrech řešené věci neuplatní, a sice proto, že žalovaná v rozporu s § 2140 odst. 1 o. z. neučinila žalobci nabídku ke koupi předmětných staveb. Jinými slovy, žalobce se nedomáhá převodu předmětných staveb z titulu využití předkupní nabídky žalované, nýbrž z titulu porušení předkupního práva (práva retracts) vzniklého v důsledku nesplnění povinnosti žalované učinit žalobci nabídku. Je proto třeba v této věci vyjít z lhůty, která byla sjednána v předmětné kupní smlouvě mezi žalovanou a B., na jehož místo se žalobce žalobou domáhal vstoupit.

Zákon vychází z preference smluvně sjednané lhůty k zaplacení kupní ceny věci. Taková lhůta byla stanovena ve smlouvě, k jejimuž uzavření nahradil odvolací soud projev vůle žalované. Podle čl. 2 této smlouvy činila dva měsíce. Bylo proto třeba vyjít v této věci z uvedené lhůty, neboť splatnost kupní ceny byla určena obecným způsobem. V dané věci jde o to, že stejné podmínky jsou splnitelné, a proto byla splatnost stanovena stejně jako v původní smlouvě (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4846/2009, dostupný na www.n soud.cz).

Vzhledem k tomu, že je pro rozhodnutí dovolacího soudu rozhodující stav v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu (srov. § 243f odst. 1 o. s. ř.), nemohl se dovolací soud v tomto řízení zabývat tím, zda žalobce ve dvouměsíční lhůtě od právní moci napadeného rozhodnutí kupní cenu zaplatil. Je třeba odmítnout názor, že by se v tomto případě měla uplatnit zákonná lhůta s počátkem od učinění nabídky, neboť v tomto případě žalovaná žádnou nabídku žalobci neučinila. Samotné doručení dopisu žalobce ze dne 18. 6. 2018 ani podání žaloby nemůže mít pro běh lhůty k zaplacení kupní ceny relevanci, neboť nejde o nabídku dlužníka v kontextu § 2140 odst. 1 o. z.

Přípustnost dovolání nezakládá ani námitka dovolatelky, že usnesením Rady hl. m. Prahy č. 2085 ze dne 28. 8. 2018 ani usnesením zastupitelstva hl. m. Prahy č. 39/125 ze dne 6. 9. 2018 nebylo schváleno uplatnění předkupního práva vůči žalované, ale vůči B.

Dovolací soud nemá žádnou pochybnost – i s přihlédnutím k tomu, že B. byl v rozhodné době jediným jednatelem a společníkem žalované –, že oběma usneseními žalobce bylo jasné schváleno uplatnění nároků z předkupního práva žalobce vyplývajících z kupní smlouvy mezi žalovanou a jejím jednatelem ze dne 4. 5. 2017, což následně žalobce navenek deklaroval podáním žaloby proti žalované.

Dále žalovaná namítá překvapivost a nedostatečné odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, porušení zásady dvojinstančnosti řízení a zásady rovnosti.

Ani tyto námitky přípustnost dovolání nezakládají.

Nepředvídatelným, resp. překvapivým, je takové rozhodnutí, které nebylo možné na základě zjištěného skutkového

stavu věci, postupu odvolacího soudu a dosud přednesených tvrzení účastníků řízení předvídat. O překvapivé rozhodnutí jde pouze tehdy, jestliže odvolací soud založí své rozhodnutí na skutečnostech, které účastníkům nebo některému z nich nebyly známy, nebo o nichž sice věděli, ale nepovažovali je podle dosavadních výsledků řízení za rozhodné pro právní nebo skutkové posouzení věci. Překvapivé tak není rozhodnutí odvolacího soudu jen proto, že skutečnosti zjištěné dokazováním právně hodnotil jinak než soud prvního stupně [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. 22 Cdo 1696/2017 (dostupné na www.nsoud.cz)].

O případ překvapivého rozhodnutí v dané věci zjevně nešlo. Žalovaná v dovolání neuvádí, že nebylo možné na základě zjištěného skutkového stavu věci, postupu odvolacího soudu a dosud přednesených tvrzení účastníků řízení rozhodnutí odvolacího soudu předvídat. Žalovaná v rámci této námitky pouze uvádí, že se odvolací soud dostatečně nevypořádal s její argumentací o absenci její pasivní věcné legitimace. Subjektivní „překvapení“ o právním závěru však nezakládá překvapivost napadeného rozhodnutí. I kdyby snad bylo možné o takové „vadě“ uvažovat, dovolací soud ji zhojil tím, že se s námitkou nedostatku pasivní věcné legitimace podrobně vypořádal. Stejně tak se vypořádal i s dalšími uplatněnými námitkami žalované.

V usnesení ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1599/2013 (dostupné na www.nsoud.cz), Nejvyšší soud souhrnně vložil, že „dvojinstančnost není obecnou zásadou občanského soudního řízení (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3820/2009, nebo ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 33 Cdo 199/2012) a ani ústavně zaručeným právem (srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 150/03, uveřejněný pod č. 128 ve svazku 31 Sbírký náleží a usnesení Ústavního soudu České republiky, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. II. ÚS 2826/07). Navíc ust. § 213 odst. 4 o. s. ř. (týkající se možnosti odvolacího soudu doplnit dokazování v odvolacím řízení) nestanoví meze, které odvolací soud nesmí při doplnění dokazování překročit, nýbrž naopak určuje, za jakých podmínek odvolací soud není povinen dokazování doplňovat, a v případě splnění těchto podmínek tedy ponechává na jeho úvaze, zda dosud neprovedené navržené důkazy provede v odvolacím řízení, nebo zda za účelem jejich provedení rozhodnutí soudu prvního stupně podle ust. § 219a odst. 2 o. s. ř. zruší. Odvolacímu soudu se povinnost provést tyto důkazy neukládá, ale ani se mu to nezakazuje, a v rozporu se zákonem není tedy postup, kdy odvolací soud tyto důkazy provede a vezme je v úvahu při rozhodování ve věci samé, i když mohl za účelem provedení těchto důkazů rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2433/2009, ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 464/2011, a ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 25 Cdo 84/2013).“

Co se týče související námitky na provedení dalšího dokazování k platnosti uplatnění předkupního práva žalobcem dopisem ze dne 18. 6. 2018 (okamžik doručení, rozhodnutí zastupitelstva a Rady hl. m. Prahy), tato není důvodná. Jak bylo uvedeno výše, žalobce uplatnil právo reaktu vzniklé v důsledku porušení povinnosti žalované učinit žalobci nabídku na koupi předmětných staveb žalobou na nahrazení

projevu vůle žalované s uzavřením kupní smlouvy. Důvodnost této žaloby není podmíněna předchozí výzvou žalobce k plnění. Z toho důvodu by bylo zcela nadbytečné zabývat se okolnostmi týkajícími se „platnosti právního jednání“ učiněného v dopise žalobce.

Tím je odklizená i námitka porušení § 118a o. s. ř. odvolacím soudem. Poučení účastníků řízení podle § 118a odst. 2 o. s. ř. totiž přichází v úvahu jen tehdy, je-li pro uplatnění odlišného právního názoru soudu zapotřebí doplnit skutková tvrzení, bez nichž by nebylo možné rozhodnout ve prospěch účastníka, který má povinnost tvrzení [srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 213/2012, nebo ze dne 18. 1. 2018, sp. zn. 22 Cdo 4776/2017 (dostupné na www.nsoud.cz)]. Jinak řečeno, vznik poučovací povinnosti podle § 118a odst. 2 o. s. ř. se pojí se změnou právní kvalifikace projednávané věci. Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 121/2003, uvedl, že „poučení podle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř. slouží tomu, aby účastníci tvrdili rozhodné skutečnosti (povinnost tvrzení) a aby ke svým tvrzením označili důkazy (povinnost důkazní). Jestliže však žaloba byla zamítnuta (nebo obrana proti ní neobstála) nikoli proto, že by účastníci neunesli důkazní břemeno, ale na základě zjištěného skutkového stavu, nebylo zde ani důvodu pro postup soudu podle § 118a o. s. ř. Jinak řečeno, postup podle § 118a o. s. ř. přichází v úvahu jen tehdy, jestliže účastníky uvedené tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci; postačují-li v řízení uskutečněná tvrzení a navržené (či nenavržené, ale provedené) důkazy pro objasnění skutkové stránky věci i při případném jiném právním názoru soudu, není třeba k poučení podle ust. § 118a odst. 2 o. s. ř. přistupovat.“ To je i případ této věci.

Vzhledem k nepotřebnosti pro právní posouzení věci je bezdůvodnou rovněž námitka o tvrzeném porušení zásady rovnosti zbrani při hodnocení dopisu ze dne 18. 6. 2018 a o aplikaci rozvazovací podmínky podle § 2145 o. z.

Jelikož dovolací soud neshledal dovolání žalované důvodným a rozhodnutí netrpělo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř. ani jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. **dovolání zamítl.**

Komentář:

Problematikou zákonného předkupního práva v režimu § 3056 o. z. jsme se na stránkách Bulletinu advokacie zabývali před více než dvěma lety v souvislosti s tehdy aktuálním rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. **22 Cdo 2979/2018**. V komentáři k tomuto rozhodnutí jsme shrnuli do té doby existující rozhodovací praxi Nejvyššího soudu k zákonnému předkupnímu právu a nyní na tento komentář navazujeme. **Uvedené rozhodnutí řešilo ve vztahu k předkupnímu právu tzv. spoluvlastnický prvek.**

I další významné rozhodnutí vztahující se k předkupnímu právu podle § 3056 obsahovalo tzv. spoluvlastnický prvek, byť přímo o řešení předkupního práva ve vztahu ke spoluvlastníkům nešlo (NS **22 Cdo 1503/2020**). Týkalo se mj. předkupního práva podle § 3056 o. z. při převodu pozemku

nebo stavby na osoby převodci blízké formulací závěru, že předkupní právo vlastníka pozemku a stavby na něm zřízené podle § 3056 odst. 1 o. z. není vyloučeno jen samotnou skutečností, že pozemek nebo stavba je převáděna na osoby převodci blízké. Potřeba řešení uvedené otázky vyvstala v souvislosti se závěry nalézacích soudů, které „propojily“ institut podílového spoluvlastnictví a předkupního práva podle § 3056 o. z. úvahou, že v případě převodu vlastnického práva k pozemku nebo stavbě na osobu převodci blízkou je předkupní právo podle § 3056 o. z. vyloučeno s ohledem na analogickou aplikaci výluky z předkupního práva podle zákonných ustanovení o podílovém spoluvlastnictví.

Uvedené rozhodnutí tak neřeší „konkurenci“ dvou různých typů předkupních práv; propojení podílového spoluvlastnictví a předkupního práva podle § 3056 o. z. je v tom, že právní argumentace soudů nižších stupňů vztáhla výluky z předkupního práva danou převodem věci na osobu blízkou i na předkupní právo podle § 3056 o. z. Argumentace Nejvyššího soudu při řešení této otázky vyšla z odlišného účelu obou předkupních práv se závěrem, že **důvody, pro které se omezuje předkupní právo oprávněných osob v poměrech podílového spoluvlastnictví a převodu spoluvlastnického podílu, nelze analogicky vztáhnout na předkupní právo směřující k superficiální zásadě.**¹

Nejvyšší soud v této souvislosti provedl celkovou právní analýzu předkupního práva podílových spoluvlastníků v jednotlivých časových etapách provedených novelizací občanského zákoníku a následně sumarizoval své úvahy závěrem, že účelem předkupního práva podle § 3056 o. z. je dosáhnout vlastnické jednoty a spojení stavby s pozemkem formou naplnění tzv. superficiální zásady, kterou zákon v obecné podobě pro stavby zřízené po 1. 1. 2014 obecně normuje v § 506.

Účel předkupního práva obsažený v § 1124 o. z. je odlišný, neboť má směřovat jednak ke scelování vlastnictví, a tím ke snižování, resp. odklizení, rizika sporů o správu společné věci, a jednak má spoluvlastníkům poskytnout nástroj, aby zabránili nabytí spoluvlastnického podílu osobou, která doposud ve spoluvlastnickém vztahu nevystupovala a u níž nelze vyloučit zvýšené riziko vzniku sporů s dosavadními spoluvlastníky; má tak jít o preventivní nástroj před vznikem sporů. Současně se z této skupiny vyjímají osoby blízké převodci, u nichž se obecně předpokládá, že riziko sporů bude nižší (byť tento předpoklad nemusí být vždy naplněn). Zcela shodným způsobem bylo koncepčně pojímáno i předkupní právo podílových spoluvlastníků zakotvené v § 140 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Obdobným účelem je konstruováno v poměrech o. z. např. předkupní právo k rodinnému závodu, resp. ke spoluvlastnickému podílu na rodinném závodu ve smyslu § 704 o. z.

1 Uvedené rozhodnutí s jeho pouze redakčně upraveným obsahem a doplňujícím komentářem bylo publikováno v časopise Právní rozhledy č. 1/2021, str. 33.

2 K tomu srov. J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 1207.

3 Pro zajímavost lze uvést, že závěry rozhodnutí byly přijímány jako správné, samotnému rozhodnutí však byla „vytýkána“ přílišná argumentační podrobnost a pečlivost (k tomu blíže: <https://www.ceska-justice.cz/2020/12/karel-elias-na-obcansky-zakonik-se-uz-nevidam-jako-na-sve-dite/>). To je jev do jisté míry výjimečný, neboť soudním rozhodnutím je obvykle vytýkáno naopak to, že své závěry neodůvodňují dostatečně, případně vůbec (k tomu blíže <https://pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/rozhovor-petr-bezouska/>).

Tento preventivní účel u předkupního práva podle § 3056 odst. 1 o. z. dán není, neboť jeho cílem je prosazení vlastnické jednoty pozemku a stavby formou superficiální zásady. Takové pojetí předkupního práva zná občanský zákoník také např. u předkupního práva založeného v poměrech práva stavby ve smyslu § 1254 odst. 1 o. z. U těchto předkupních práv pak odpadá potřeba řešení problémů spojených s podílovým spoluvlastnictvím a vícečetnou vlastnickou strukturou u jedné věci, proto není rozšiřování pravidla obsaženého v § 1124 odst. 1 o. z. namístež prostřednictvím analogie na jiná zákonná předkupní práva.

Jinak řečeno, výjimka pro převod blízkým osobám má prostor pouze tam, kde je konstruována právě jako výjimka z pravidla, jehož primárním účelem je zabránění vstupu do právního vztahu třetím osobám. Tento předpoklad u předkupního práva podle § 3056 odst. 1 o. z. schází. Platí proto, že **předkupní právo podle § 3056 odst. 1 o. z. není vyloučeno jen samotnou skutečností, že dochází k převodu pozemku nebo stavby (v daném případě pozemků) na osoby převodci blízké.**

Takové pojetí a takový závěr je ostatně i ve shodě s chápáním předkupního práva podílových spoluvlastníků ve smyslu § 1124 odst. 1 o. z. v odborné literatuře, podle kterého zákonodárce novelou provedenou zákonem č. 460/2016 Sb. oproti režimu § 1124 odst. 1, 2 o. z., ve znění před novelou č. 460/2016 Sb., sice značně rozšířil rozsah předkupního práva, nicméně to nic nemění na tom, že jde o *ius singulare*, které nesleduje žádný imanentní princip či účel vlastní soukromému právu či spoluvlastnictví obecně a u něhož proto zásadně není namístež ani extenzivní výklad, ani analogická aplikace na jiné než výslovně stanovené případy.² S tímto závěrem je koncepčně ve shodě také úprava, kterou ve vztahu k předkupnímu právu přijal zákonodárce novelou provedenou zákonem č. 163/2020 Sb. s účinností k 1. 7. 2020 a která je zcela shodná s úpravou účinnou od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2017.³

Konec roku 2020 pak byl ve znamení dalších dvou významných rozhodnutí k předkupnímu právu ve smyslu přechodných ustanovení o. z. k pozemkům a stavbám; v jednom z nich se problematika podílového spoluvlastnictví ještě promítla, nebyla však stěžejní. V těchto rozhodnutích šlo o předkupní právo v případech, kdy stavby zřízené před 1. 1. 2014 byly postaveny na více pozemcích.

Ve věci vedené pod sp. zn. **22 Cdo 1952/2019** byla dovolacímu soudu k posouzení předložena otázka, **zda, případně za jakých podmínek, je dáno předkupní právo vlastníka pozemku a stavby na něm zřízené před 1. 1. 2014 za předpokladu, že stavba je zřízena na několika pozemcích.** S argumentací vycházející z prvotního, podrobného a klíčového rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 4572/2015 (R 103/2018) vyšel Nejvyšší soud pro další úvahy ze závěru, že stavba se stane součástí toho pozemku, na kterém se nachází z převážné části. Ve vztahu k přesahům stavby na další pozemky se použijí ustanovení o přestavku potud, že jejich podmínky splněny buď budou, anebo nebudou, ale i v takovém případě je stavba součástí pozemku, na kterém převážně leží (k tomu dále srov. NS 22 Cdo 1771/2019). Oproti názoru soudů nižších stupňů dospěl Nejvyšší soud při řešení dovoláním otevřeného otázky k závěru, že **zákonná úprava zakládá předkup-**

ní právo podle § 3056 odst. 1 o. z. mezi vlastníkem stavby a vlastníkem toho pozemku, na kterém je převážná část stavby, a to bez ohledu na to, zda vzhledem k přesahům stavby na další pozemky budou splněny podmínky pro použití ustanovení o přestavku. Tím se neztotožnil s argumentací odvolacího soudu potud, že „pokud nelze užít ustanovení o přestavku, nelze sjednotit právní režim pozemku a stavby a ust. § 3059 se v souzené věci nemůže uplatnit“.

Současně pak uvedené rozhodnutí řešilo otázku předkupního práva i s přihlédnutím k tomu, že oprávněnou osobou nebyl výlučný vlastník pozemku, na kterém se nacházela převážná část stavby, ale pouze jeden z podílových spoluvlastníků. Přestože tato skutečnost nebyla nalézacími soudy výslovně posuzována, Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí v této souvislosti uvedl, že vzhledem k absenci podrobnější úpravy výkonu věcného předkupního práva je namísto aplikovat ustanovení o smluvním předkupním právu (NS 22 Cdo 3407/2015). Při zvažování realizace předkupního práva v poměrech podílového spoluvlastnictví je tak nutné vycházet z § 2141 o. z., ze kterého lze dovodit, že **zákonně předkupní právo podle § 3056 odst. 1 ve spojení s § 3059 o. z. náleží i spoluvlastníkům pozemku, na němž se nachází převážná část stavby jiného vlastníka** (nebo opačně spoluvlastníkům stavby ve vztahu k pozemku, na kterém leží). Jestliže spoluvlastníci odkoupí stavbu podle velikosti svých spoluvlastnických podílů, dojde k žádoucímu sjednocení vlastnického režimu pozemku a stavby ve smyslu § 3058 odst. 1 o. z. Zákonně předkupní právo nelze pak spoluvlastníkům upřít ani v případě, že spoluvlastníci nevykoupi pozemek (stavbu) způsobem, který bude ve shodě s jejich spoluvlastnickými podíly na stavbě nebo pozemku, protože např. některému ze spoluvlastníků předkupní právo zanikne nebo ho některý z nich neuplatní (§ 2141 o. z. má dispozitivní povahu, a proto nelze ani vyloučit dohodu spoluvlastníků, kterou by si ujednali nabytí v podílech odlišných). V takovém případě sice nedojde k úplnému vlastnickému sjednocení, a tedy k naplnění zákonem privilegované superficiální zásady, nelze však přehlédnout, že pro spoluvlastníky ze zákona nevyplývá žádné omezení pro nabytí věci v odlišných podílech. Navíc by i při nabytí věci v jiných podílech, než by existovaly, na druhé věci (pozemku nebo stavbě), směřovalo příznání předkupního práva k dosažení další obecně žádoucí zásady, aby stavba nestála na cizím pozemku.

Další aktuální rozhodnutí k předkupnímu právu (NS 22 Cdo 1995/2020) řešilo další navazující otázky: a) zda v případě, že stavba leží na více pozemcích, avšak z převážné části na pozemku jejího vlastníka, a stala se proto jeho součástí ve smyslu § 3059, má vlastník pozemku, ke kterému stavba „přirostla“, předkupní právo vůči vlastníku toho zastavěného pozemku, na kterém stavba leží jen z menší části; tedy zda v případech uvedených v § 3059 o. z. je vyloučeno uplatnění předkupního práva vůči pozemku, na kterém není převážná část stavby, b) vzájemná vázanost předkupního práva vlastníka pozemku a vlastníka stavby, c) zda lze předkupní právo uplatnit i vůči stavbě, která je příslušenstvím jiné stavby, d) předkupní právo v případě neoprávněných staveb, e) další otázky předkupního práva spojené s individuálními poměry dané věci.

Ad a) Tuto pro dovolací řízení klíčovou otázku posoudil Nejvyšší soud v neprospěch existence předkupního práva k tzv. „sousedním“ pozemkům. Uzavřel, že **v případě, že je stavba zřízena na více pozemcích a stane se součástí jednoho z nich** (toho, na kterém je zřízena její převážná část), **nemá vlastník pozemku, jehož součástí se stavba stala, v případě, že nejsou splněny pro nabytí vlastnického práva k části sousedního zastavěného pozemku podle ustanovení o přestavku ve smyslu § 1087 o. z., předkupní právo.**⁴ Dovolací soud tento svůj dílčí závěr odůvodnil jasným textem zákonné úpravy – § 3059 věty první o. z.,⁵ z něhož vyplývá, že předkupní právo vlastníka stavby vůči vlastníku pozemku se týká jen toho pozemku, na kterém leží převážná část stavby. Vlastník pozemku, jehož součástí je stavba přesahující na sousední pozemek, v takovém případě nemá předkupní právo proti vlastníku sousedního pozemku, na kterém se nachází menší část stavby.

Ad b, d) Vzájemná vázanost předkupního práva vlastníka pozemku a vlastníka stavby – tato dílčí otázka se stala předmětem posouzení dovolacím soudem a v návaznosti na závěry nalézacích soudů, podle nichž předkupní práva vlastníka pozemku a vlastníka stavby jsou na sebe vázaná, jsou vzájemná, resp. nepodmíněná.⁶ Nalézací soudy pak učinily závěr, že pokud v konkrétní situaci nemůže jeden z nich předkupní právo uplatnit, nemůže je uplatnit ani druhý. Nejvyšší soud však dospěl k závěru, že **ve většině případů předkupního práva podle § 3056 o. z. bude k dispozici vlastníku pozemku, ale i vlastníku stavby, nicméně tento závěr neplatí bezvýjimečně.** Např. bude třeba odeprít předkupní právo v zásadě vlastníku neoprávněné stavby, zejména pokud při jejím zřízení nebyl v dobré víře, nebo dokonce jednal úmyslně.

Tím se dovolací soud stručně vyjádřil i k otázce, zda předkupní právo podle § 3056 o. z. svědčí i vlastníku neoprávněné stavby; protože však tato otázka nebyla hlavním předmětem dovolacího přezkumu, učinil k němu Nejvyšší soud poznámku v rámci řešení vzájemnosti předkupního práva vlastníka pozemku a vlastníka stavby jako jeden z případů vyloučení vzájemnosti předkupního práva § 3056.⁷ Vyloučení předkupního práva vlastníka stavby v takovém případě však nevyklučuje předkupní právo vlastníka zastavěného pozemku vůči vlastníku neoprávněné stavby.

Otázka předkupního práva vlastníka neoprávněné stavby je však mnohem složitější a komentářová literatura se této otázce věnuje podrobně s argumentací jak ve prospěch, tak i v neprospěch předkupního práva.⁸ Stručný závěr obsaže-

4 V případě, že by podmínky přestavku splněny byly, došlo by k nabytí vlastnického práva k části sousedního pozemku zastavěné přestavkem *ex lege*, a otázka předkupního práva ve smyslu § 3056 ve spojení s § 3059 by tak byla bezpředmětná.

5 „Je-li stavba zřízena na několika pozemcích, použijí se § 3056 až 3058 jen ve vztahu k pozemku, na němž je převážná část stavby.“

6 Byť se takové posouzení nabízí přímo z textu zákona, soudy k němu dospěly v individuálních poměrech dané věci vztahujících se především k otázce sub c).

7 Protože v případě předkupních práv podle § 3056 o. z. není jejich existence podmíněna vzájemností, byť ve většině případů bude předkupní právo svědčit vlastníku pozemku i vlastníku stavby, judikatura Nejvyššího soudu v této souvislosti pojem „vzájemnost“ nepoužívá.

8 Velmi podrobný výklad všech přechodných ustanovení k pozemkům a stavbám je obsažen ve druhém vydání tzv. velkého beckovského komentáře k občanskému zákoníku – k tomu srov. J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976-1474), Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2021, str. 1584-1643.

ný v odůvodnění rozhodnutí dovolacího soudu v zásadě koresponduje rozsáhlé argumentaci, která je v komentáři uvedena a která vychází z principu, že **vlastníkovi neoprávněné stavby předkupní právo nenáleží, nicméně s určitými individuálními výjimkami.**

Ad c) Zda lze předkupní právo uplatnit i vůči stavbě, která je příslušenstvím jiné stavby – zde se jednalo o specifikum konkrétního případu a řešení této situace není obsaženo ani v komentářové literatuře vzhledem ke značné atypičnosti, kdy ani nebylo dost dobře možné předpokládat, že by se taková otázka v praxi objevila.

Soud prvního stupně i odvolací soud uvedly, že **vlastník stavby, která je příslušenstvím jiné jeho stavby, ležící na jiném pozemku, nemá vůči vlastníku pozemku ohledně této jiné stavby předkupní právo.** Jinak řečeno: leží-li celá stavba vlastníka 2 na pozemku B, a tato stavba je příslušenstvím stavby 1 na pozemku A (v daném případě patřícímu vlastníku staveb 1 i 2), pak vlastník stavby 2 nemá vůči vlastníku pozemku B předkupní právo, vlastník pozemku B nemá předkupní právo ke stavbě 2. Je tomu tak proto, že kdyby vlastník pozemku B měl ke stavbě 2 předkupní právo a úspěšně je uplatnil, přerušil by se hospodářský vztah mezi věcí hlavní – stavbou 1, a jejím příslušenstvím – stavbou 2; to by bylo podle soudů nežádoucí, neboť to maří účel institutu příslušenství věci. Nemůže-li však předkupní právo v tomto případě uplatnit vlastník pozemku B, pak je vzhledem ke vzájemnosti předkupních práv, plynoucí z § 3056 odst. 1 o. z., nemůže ani vlastník stavby 2 uplatnit vůči vlastníku pozemku B.

S tímto právním východiskem se dovolací soud neztotožnil. Zdůraznil, že příslušenství věci je samostatným předmětem věcněprávních, a tedy i vlastnických vztahů a jeho právní osud není nezbytně spjat s osudem věci hlavní; v § 510 odst. 2 o. z. je vyjádřena toliko vyvratitelná právní domněnka ohledně osudu příslušenství. Protože však dovolací soud nepřijal pojetí bezvýjimečně vzájemně vázaného předkupního práva, nesdílel ani argumentaci, že vlastnice stavby (vlastnice nádrže) nemůže předkupní právo k pozemku uplatnit, protože je nemůže uplatnit vlastník pozemku vůči vlastníku nádrže, neboť by přerušil hospodářskou souvislost příslušenství a věci hlavní. V tomto ohledu pak dovolací soud uzavřel, že v dané věci uplatnila vlastnice hlavní věci (stavby) předkupní právo k pozemku, na kterém leží stavba, která byla podle názoru odvolacího soudu příslušenstvím její stavby; nelze jí předkupní právo upřít jen proto, že by snad mohlo být upřeno vlastníku pozemku.⁹ Naopak, realizaci předkupního práva dojde k žádoucímu sjednocení vlastnictví pozemku a stavby.

Ad e) Další otázky předkupního práva spojené s individuálními poměry dané věci – ve zbylé části se rozhodnutí dovolacího soudu vyjádřilo ke specifickým předmětům, o kterých žalobkyně tvrdila, že jejich vlastnictví zakládá její předkupní právo ve smyslu § 3056 odst. 1 a § 3059 o. z. Dovolací soud především zdůraznil, že výše uvedené

obecné závěry je třeba na tyto předměty vztáhnout s tím, že se následně vyjádřil k jednotlivým předmětům z hlediska poměrů dané věci. Protože jde však o ryze kazuistické závěry, které nemají větší zobecňující a praktický potenciál, jenom pro úplnost uvedme, že tímto reagoval dovolací soud na dovolací argumentaci vztahující se k¹⁰ „výběhu kravína s krmným žlabem“, k předkupnímu právu k pozemku, na kterém leží „obslužná vnitropodniková asfaltová komunikace“, k předkupnímu právu k pozemku, na kterém leží požární nádrž, resp. na argumentaci, která byla natolik obecná, že nemohla založit přípustnost dovolání. K těmto otázkám pak stojí za zmínku zejména závěr dovolacího soudu, že na existenci předkupního práva podle § 3059 o. z. nemá vliv, zda je stavba evidovaná v katastru nemovitostí, či nikoliv, resp. závěr, že při výkladu § 3059 odst. 1 o. z. je třeba vycházet ze zásad uvedených v § 2 o. z.; nicméně nelze vykládat právní předpis určitým způsobem jenom proto, že je to hospodářsky pro jednu stranu výhodné.

Dosavadní zkušenosti dovolacího soudu při rozhodování otázek týkajících se předkupního práva ukazují, že pro judikaturu řešící otázky s tím spojené je poměrně často typické, že do úvahy přichází více právních řešení a úkolem dovolacího soudu je usměrnit soudní praxi „výběrem“ jednoho z nich. Praktické obtíže spojené s hledáním optimálního řešení jsou spojeny také s tím, že v řadě případů lze různá právní řešení smysluplně vyargumentovat a konečné řešení se musí opírat i o principy a zásady nové soukromoprávní úpravy, aniž by však bylo vždy zcela jasně zřetelné (např. z textu zákona nebo důvodové zprávy), které principy jsou uvažovány jako prioritní při jejich vzájemné „konkurenci“. Dosavadní praktické zkušenosti ukazují, že finální názory Nejvyššího soudu se poměrně často odchylují od názorů zastávaných soudy prvního stupně i soudy odvolacími, byť i těmto vysloveným názorům nelze upřít jistou logiku a racionalitu.

I když je § 3056 o. z. ustanovením přechodným, je zřejmé, že vzhledem k celé konstrukci přechodných ustanovení vztahujících se k pozemkům a stavbám a východisku, že § 3056 o. z. dopadá na stavby zřízené před 1. 1. 2014, jakož i četnosti takových staveb, bude se soudní praxe setkávat s aplikací § 3056 o. z. ještě řadu let. Byť je proto dosavadní judikatura Nejvyššího soudu k § 3056 významná, nelze mít všechny otázky spojené a aplikací tohoto zákonného ustanovení za zodpovězené již proto, že praktické zkušenosti ukazují a potvrzují, že některé konkrétní situace a s tím spojené právní otázky nelze vůbec dopředu dost dobře předvídat, než se objeví v dané konkrétní věci. Proto je také třeba vnímat dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu jako základ mozaiky, do které postupem času přibudou další rozhodnutí, která budou spoluutvářet celkový obraz výkladu předkupního práva k pozemkům a stavbám v režimu přechodného ust. § 3056 o. z. ❀

Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

⁹ Tuto otázku nebylo nutné v této fázi dovolacího řízení řešit.

¹⁰ Zájemce i o tyto pasáže rozhodnutí je samozřejmě nalezne v textu odůvodnění rozhodnutí – www.nsoud.cz.

Ústavní soud:

K určení rozhodující příčiny nedoložení platné plné moci zástupcem účastníka řízení

Zahájil-li soudní řízení zástupce účastníka, aniž by byl k tomu řádně zmocněn a aniž by takto jednal úmyslně či z nedbalosti, takže náklady řízení mohly vzniknout v důsledku náhodné okolnosti, pak musí jít o náhodu „na jeho straně“; v případě, že nesplnění procesní povinnosti předložit plnou moc k zastupování mělo více příčin, je povinností soudu při stanovení náhrady nákladů následně zastaveného řízení podle § 147 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (tj. při jejich tzv. separaci) určit, která z nich je právně relevantní, a tedy komu lze takové porušení spojené s náhradou nákladů řízení „přičítat“, jinak soud poruší právo zástupce účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s právem na ochranu majetku podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

**Nález Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2021,
sp. zn. IV. US 1109/21**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadených rozhodnutí vrchního soudu a krajského soudu, přičemž tvrdil, že jimi byla porušena jeho základní práva zaručená čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Z ústavní stížnosti, z jejích příloh a z vyžádaného soudního spisu se podává, že krajský soud usnesením, vydaným v řízení o žalobě vedlejší účastnice (dále též jen „žalobkyně“) proti vedlejšímu účastníkovi (dále též jen „žalovaný“) o zaplacení 40 837 687 Kč s příslušenstvím, nepřiznal žalobkyni osvobození od soudních poplatků (výrok I.), podle § 104 odst. 2 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), řízení zastavil (výrok II.) a podle § 146 odst. 2 a § 150 o. s. ř. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.). Krajský soud vyšel z toho, že stěžovatel k podání žaloby a zastupování v tomto sporu přijal dne 30. 9. 2013 plnou moc od jednatele žalobkyně, ač ten byl již dne 22. 8. 2012 z funkce jednatele odvolán, tedy od osoby, která nebyla oprávněna za žalobkyni činit žádné úkony.

K odvolání žalovaného vrchní soud napadeným usnesením usnesení krajského soudu ve výroku III. potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Proti tomuto usnesení krajského soudu podal žalovaný **do- volání**. Nejvyšší soud na základě podaného dovolání zrušil jak usnesení vrchního soudu, tak usnesení krajského soudu ve výroku III. V odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že **stěžovatel z procesního hlediska zavinil zastavení řízení, neboť ani přes opatření soudu nedoložil své právo zastupovat žalobkyni**, a lze mu tak podle § 147 odst. 1 o. s. ř. uložit, aby žalovanému nahradil

náklady řízení, případně za podmínek uvedených v § 150 o. s. ř. žalovanému náhradu nákladů (vůči stěžovateli) nepřiznat.

Následně krajský soud napadeným usnesením (v řízení o zaplacení 40 837 687 Kč s příslušenstvím) uložil stěžovateli podle § 147 odst. 1 o. s. ř. nahradit žalovanému na nákladech řízení 703 005,70 Kč (výrok I.), a dále rozhodl, že vedlejší účastníci nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.), že se stěžovateli ukládá povinnost nahradit žalovanému na nákladech řízení 139 004,80 Kč (výrok III.) a že (v něm) stěžovatel a žalobkyně nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů řízení. Krajský soud, vázán právním názorem Nejvyššího soudu, dospěl k závěru, že stěžovatel z procesního hlediska zavinil zastavení řízení, neboť nedoložil právní zastoupení žalobkyně, a tudíž mu podle uvedeného ustanovení lze uložit, aby žalovanému uhradil náklady řízení (tzv. separace nákladů řízení), a dále neshledal, že by majetkové poměry stěžovatele či žalovaného odůvodnily aplikaci § 150 o. s. ř.

K odvolání stěžovatele i vedlejšího účastníka vrchní soud napadeným usnesením usnesení krajského soudu ve výroci I. a III. potvrdil a dále rozhodl, že stěžovatel je povinen nahradit žalovanému náklady odvolacího řízení ve výši 10 083 Kč. **Vrchní soud se plně ztotožnil s názorem krajského soudu, že stěžovatel zavinil zastavení řízení** a že nelze aplikovat ani § 150 o. s. ř., neboť je – jakožto výjimku z pravidla – nutné jej vykládat restriktivně, a navíc neobstojí-li důvody jeho použití ve vztahu mezi žalobkyní a žalovaným, tím méně mohou obstat důvody ve vztahu k osobě zúčastněné na řízení.

V ústavní stížnosti stěžovatel uvádí, že po vrácení věci Nejvyšším soudem jej krajský soud předvolal jako svědka na jednání dne 2. 10. 2019, na tomto jednání mu sdělil, že je účastníkem řízení, a přibližně v polovině jednání se mu dostalo poučení, že je povinen tvrdit, jak se případně uložení povinnosti zaplatit žalovanému náhradu nákladů řízení projeví v jeho majetkové sféře. Následně nevyhověl jeho návrhu na přiznání svědeckého. V této souvislosti stěžovatel krajskému soudu a vrchnímu soudu vytkl, že mu nevysvětlily, kdy

a jak se jeho procesní postavení mělo změnit, resp. jaké bylo jeho procesní postavení. Krajský soud mu měl odepřít čtená procesní práva, např. se na dané jednání připravit, nechat se právně zastoupit, doručovat listiny či nahlížet do soudního spisu, navrhnout důkazy a reagovat na důkazy již provedené. Krajský soud jej dále nepoučil ani k meritů věci, ani k separaci nákladů řízení, a porušil jeho právo navrhnout důkazy a reagovat na důkazy již provedené, resp. všechny jeho důkazní návrhy zamítl. Vrchnímu soudu stěžovatel vytkl, že se nezabýval souvisejícími odvolacími důvody.

Podle stěžovatele soudy obou stupňů také pominuly, že nebyl vyzván, aby doložil své oprávnění zastupovat žalobkyni. Výzva byla adresována opatrovníkovi žalobkyně a ten mu názor krajského soudu, že žalobu podal jako neoprávněná osoba, nesdělil. On sám vycházel ze zápisu v obchodním rejstříku, podle něhož mu plnou moc udělil řádný jednatel žalované. Nebylo mu doručeno ani usnesení krajského soudu o zastavení řízení, ačkoli to bylo avizováno ve sdělení ze dne 9. 12. 2016. Zastavení řízení nemohl nijak ovlivnit, a přesto má hradit jeho náklady. V této souvislosti poukázal na to, že **až s časovým odstupem po udělení plné moci bylo zjištěno, že se konala valná hromada, která měla jednatele odvolat ještě před udělením této plné moci, a namítl, že v dané věci postupoval správně při zahájení řízení a z procesního hlediska nezavinil ani jeho zastavení.** Obecné soudy pominuly rovněž, že opatrovník dne 24. 5. 2016 dodatečně schválil všechny jeho úkony. S ohledem na tyto skutečnosti stěžovatel tvrdil, že obecné soudy přistoupily k mechanické aplikaci práva, tedy že nezhodily, zda jejich rozhodnutí přinese také racionální a spravedlivé uspořádání vztahů, přičemž se odvolal na nález Ústavního soudu ze dne 3. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 170/11 (N 1/64 SbNU 3); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>.

Dále stěžovatel tvrdil, že vrchní soud se nevypořádal s jeho argumenty obsaženými v odvolání a že nedostatečně odůvodnil své rozhodnutí, resp. že ignoroval jeho podání a předložené důkazy. V návaznosti na to konkretizoval své odvolací námítky, přičemž uvedl, jak se s nimi vrchní soud vypořádal, resp. namítl, že se s nimi vypořádal nedostatečně, vadně či vůbec. Dále tvrdil, že krajský soud dostatečně neodůvodnil své závěry o jeho majetkových poměrech, jakož i to, proč nemůže být aplikován § 150 o. s. ř. Obecné soudy tak postupovaly v rozporu s právním názorem Ústavního soudu, jak plyne z nálezu ze dne 24. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 2588/16 (N 223/83 SbNU 481), týkajícím se povinnosti obecných soudů řádně odůvodnit svá rozhodnutí.

Stěžovatel následně vytkl vrchnímu soudu, že se nezabýval jeho odvolací argumentací, s tím, že v odvolání argumentoval jednak zásadou právní jistoty, resp. předvídatelnosti práva, a to s poukazem na nález Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 420/09 (N 131/53 SbNU 647), jednak tím, že případný nedostatek procesní plné moci lze odstranit, a to výzvou tomu, kdo v řízení vystupuje jako zmocněnec, přičemž poukázal na judikaturu Nejvyššího soudu (mj. na usnesení ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 733/2001), a konečně tím, že opatrovník po svém ustanovení do funkce jeho úkony schválil, přičemž poukázal na e-mailové zprávy ze dne 24. 5. 2016 a 8. 6. 2016 a judikaturu Nejvyššího soudu (např. na rozsudek ze dne 3. 2. 2004, sp. zn.

21 Cdo 1883/2003). Měl za to, že vrchní soud nedostál své povinnosti vypořádat se s námitkami účastníka řízení, jak plyne z judikatury Ústavního soudu [nálezy ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 593/17 (N 157/86 SbNU 589), a ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. I. ÚS 2568/07 (N 20/48 SbNU 213)].

Ústavní soud shrnul, že stěžovatel v ústavní stížnosti mj. namítl, že vrchní soud se řádně či vůbec nevypořádal s jeho odvolacími námitkami. Jak vyplývá ze stěžovatelova odvolání reprodukováného vrchním soudem v napadeném usnesení, stěžovatel uplatnil celkem 16 námitek, které lze rozdělit do čtyř skupin. **První skupinu představují námítky, jejichž podstatou bylo, že v daném řízení krajský soud upřel stěžovateli jeho procesní práva. Ve druhé stěžovatel zpochybnil závěr krajského soudu, že jako zástupce žalobkyně podle § 147 odst. 1 o. s. ř. zavinil vznik nákladů řízení. Třetí skupinu tvoří námítky týkající se (ne)použití moderačního práva podle § 150 o. s. ř. a čtvrtá se týká stanovení výše náhrady nákladů řízení.**

Z odůvodnění napadeného usnesení je podle Ústavního soudu patrné, že vrchní soud pouze konstatoval stěžovatelovo zavinění z důvodu, že nedoložil své zastoupení, dále vyloučil možnost použití moderačního práva podle § 150 o. s. ř., a následně se vyjádřil k otázce namítaného nesprávného vyčíslení nákladů řízení. Řadu argumentů přitom ponechal bez povšimnutí nebo se s nimi nevypořádal důsledně, a první skupinu námitek dokonce pominul úplně.

Ve vztahu ke druhé skupině námitek, jimiž stěžovatel zpochybnil závěr krajského soudu, že jako zástupce žalobkyně „zavinil“ vznik nákladů řízení, Ústavní soud poukázal na to, že zde vrchní soud toliko stroze konstatoval, že stěžovatel své zastoupení nedoložil, a tudíž postup podle § 147 odst. 1 o. s. ř. je namístě. Vůbec přitom nereagoval na stěžovatelovu výtku, že se krajský soud nezabýval otázkou, že to nebyl on, kdo zastavení řízení způsobil, která byla doplněna o řadu argumentů, mj. že stěžovatel nebyl vyzván, aby danou vadu odstranil, že domnělý jednatel žalobkyně mu plnou moc udělil, byl v době udělení plné moci jako jednatel žalobkyně zapsán v obchodním rejstříku, že o jeho odvolání valnou hromadou z funkce jednatele nevěděl, že valná hromada, na které byl tento jednatel odvolán, je nicotná, že soudem ustanovený opatrovník žalobkyně jím učiněné úkony nejprve schválil, jakož i že se nezabýval vztahy ve společnosti a podílem žalovaného na vzniku sporu.

Podle názoru Ústavního soudu nejde přitom o argumentaci zjevně irelevantní. Stěžovatel v soudním řízení argumentoval mj. tím, že mu plnou moc udělila osoba, která byla jako jednatel žalobkyně zapsána v obchodním rejstříku, resp. že nevěděl o tom, že byla z této funkce odvolána valnou hromadou dříve, než mu tuto plnou moc udělila. Jak Ústavní soud nastínil již v usnesení ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 563/01 (U 8/30 SbNU 519), pojem „zavinění“ obsažený v § 147 odst. 1 o. s. ř. nelze interpretovat v doslovném jazykovém smyslu, ale ve vztahu příčinné souvislosti, kdy musí existovat vztah příčinné souvislosti mezi jednáním (opomenutím) tohoto účastníka nebo jeho zástupce a náklady jiného účastníka, které by tomuto (jinak) nevznikly. Jde tedy o tzv. objektivní odpovědnost, jejímiž předpoklady jsou porušení (nesplnění) určité procesní povinnosti bez ohledu na to, zda k ní došlo v důsledku zaviněného jednání (opomenutí) účastníka či jeho zástupce, anebo náhody,

„*ktará se mu přihodila*“ (tj. nezaviněné objektivní události, kterou nebylo možné předvídat a která spočívala na jeho straně), dále pak vznik „*zbytečných*“ nákladů jiného účastníka a existence příčinné souvislosti mezi nimi.

Ústavní soud poukázal na to, že Nejvyšší soud v kasačním usnesení konstatoval, že je-li návrh na zahájení řízení podepsán pouze zástupcem účastníka na základě plné moci, který ani přes opatření soudu podle § 104 odst. 2 věty první o. s. ř. vůči němu učiněné toto zastoupení nedoložil, soud řízení podle § 104 odst. 2 věty třetí o. s. ř. zastaví; zástupce je pak osobou, která zastavení řízení zavinila, a proto tomuto lze podle § 147 odst. 1 o. s. ř. uložit, aby nahradil náklady řízení, které by bez jeho zavinění nevznikly. Odvolal se přitom na svou judikaturu a následně uzavřel, že stěžovatel své zastoupení nedoložil, a lze mu tudíž uložit, aby žalobkyni nahradil náklady daného řízení. Soudy nižších stupňů se tímto právním názorem bez dalšího řídily.

Ústavní soud z výše uvedeného dovodil, že povinnost účastníka nebo zástupce sice nastupuje bez ohledu na to, co bylo příčinou vzniku „zbytečných“ nákladů řízení, tedy zda šlo o zaviněné jednání, či toliko o náhodu, nicméně musí jít o jednání (opomenutí) právě tohoto účastníka nebo zástupce, které je v příčinné souvislosti se zastavením řízení, nebo musí jít o náhodu na jeho straně (opět v příčinné souvislosti se zastavením řízení). **V posuzované věci z ničeho neplyne, že by stěžovatel úmyslně či z nedbalosti zahájil dané řízení, aniž by byl k tomu (řáděně) zmocněn, a tudíž bylo třeba se zabývat otázkou, zda příčinu vzniku nákladů lze spatřovat v náhodě, k níž došlo (znovu nutné zdůraznit) na jeho straně.** Rozumí-li se náhodou objektivní událost, kterou nešlo předvídat (viz výše), pak tuto definici jistě splňuje např. zpoždění hromadného dopravního prostředku, v důsledku kterého se zástupce nedostaví na jednání soudu, anebo dopravní nehoda, i když ji zástupce sám nezavinil; naopak o náhodě na straně zástupce lze stěžovat např. tehdy, když protistrana sama vytvoří překážku, která mu zabrání zúčastnit se soudního jednání. Z tohoto důvodu je podle Ústavního soudu povinností obecných soudů, má-li porušení (nesplnění) procesní povinnosti účastníkem nebo jeho zástupcem několik příčin, určit, jaká z nich je právně relevantní (a komu tedy lze takové porušení „přičítat“).

Ústavní soud poukázal na to, že tímto určením se však obecné soudy nezabývaly, ačkoli stěžovatel v soudním řízení tvrdil, že nevěděl, a ani vědět nemohl, a to s ohledem na tehdy platný zápis v obchodním rejstříku, že plná moc, kterou mu společník a domnělý jednatel vedlejší účastnice udělil, není platná, a že ani tento jednatel nemohl na tuto skutečnost usuzovat, protože o konání valné hromady, na níž byl z funkce jednatele odvolán, nevěděl, protože nebyl na valnou hromadu pozván. Současně ze soudního spisu plyne, že společníci žalobkyně mají mezi sebou mnohaletý spor, přičemž mj. svolávají valné hromady, kde odvolávají druhého společníka z funkce jednatele, aniž by o tom tento druhý společník věděl, a sami se do této funkce jmenují, což vedlo mj. právě k tomu, že plná moc udělená stěžovateli nebyla platná. Otázkou tedy podle Ústavního soudu je, **v čem tkví rozhodující příčina nesplnění dané procesní povinnosti, tedy zda tato skutečně spočívá na stěžovateli, anebo (především) na společnických žalobkyně, tj. na žalovaném (a potažmo i vedlejší účastnici).**

Ústavní soud dodal, že poukaz Nejvyššího soudu na svou předchozí judikaturu není (nemusí být) případný, neboť jím uváděná rozhodnutí se týkala poněkud odlišné situace, ve které procesní úkony učinil zástupce, i když si byl vědom toho, že mu k tomu chybí oprávnění, případně si měl/musel být vědom toho, že zmocnění není platné (a ani přes výzvu soudu nebyl schopen oprávnění jednat za účastníka doložit). Zjevně tak bylo možné zastavení řízení přičítat zástupci účastníka řízení, zatímco **v posuzované věci zástupce (stěžovatel) zmocněn byl a nemohl (nemusel) si být (třeba jen v části řízení) neplatnosti plné moci vědom** (viz níže).

Podle Ústavního soudu lze přitom souhlasit se stěžovatelem, že právní názor Nejvyššího soudu vyjádřený v kasačním usnesení může být pro soudy nižších stupňů závazný jen potud, nevyjdou-li v následujícím řízení najevo další právně relevantní skutečnosti; nyní je na vrchním soudu, aby posoudil, zda za takové skutečnosti (s ohledem na právní názor, který Ústavní soud vyslovil výše) nelze považovat ty, které stěžovatel uvedl. To platí i pro argument žalovaného, že domnělý jednatel žalobkyně mohl zmocnit stěžovatele k podání tzv. společnické žaloby a stěžovatel následně mohl navrhnout soudu změnu žaloby a že neučinil-li tak, zavinil zastavení řízení; takový argument v soudním řízení dosud nezazněl, resp. se jím obecné soudy nezabývaly (neměly k tomu důvod), a Ústavní soud se necítí oprávněn jakkoli závěry obecných soudů v tomto ohledu předjímat, neboť by tím zasahoval do jejich rozhodování.

Ústavní soud konstatoval, že **bez posouzení výše naznačené otázky jde o stěžovatelem vytýkaný projev mechanické aplikace práva (a judikatury) obecnými soudy**, jejímž důsledkem může být neracionální či „nespravedlivé“ uspořádání vztahů mezi účastníky, což je předmětem opakované kritiky Ústavního soudu (např. v již odkazovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 170/11). Takový postup je o to více překvapující právě v daném případě, kdy stěžovateli bylo uloženo uhradit značnou částku a splnění této povinnosti bude zásahem do jeho majetku.

Jde-li o třetí skupinu námitek týkající se (ne)použití moderačního práva podle § 150 o. s. ř., z napadeného usnesení je podle Ústavního soudu patrné, že krajský soud se touto otázkou zabýval z toho hlediska, zda použití uvedeného ustanovení neodůvodňuje stěžovatelovy majetkové poměry. Vrchní soud se ztotožnil s názorem krajského soudu a současně uvedl, že v dané věci neobstojí důvody použití uvedeného ustanovení ve vztahu žalobkyně – žalovaný, a tudíž tím méně mohou obstát tyto důvody ve vztahu ke stěžovateli. Tímto způsobem se ale vrchní soud nevypořádal se stěžovatelovou argumentací, kterou není možné považovat za irelevantní, neboť pod pojmem důvody zvláštního zřetele hodné se nerozumí jen důvody spočívající v majetkových poměrech, ale podle právní teorie i praxe může třeba jít o okolnosti, které vedly k soudnímu uplatnění nároku, apod.

Ke zmíněnému argumentu vrchního soudu Ústavní soud podotkl, že není příliš srozumitelný, neboť Nejvyšší soud ve svém kasačním usnesení nevyšel z toho, že by ve vztahu mezi žalobkyní a žalovaným nebyly naplněny důvody ve smyslu § 150 o. s. ř., ale že toto ustanovení nelze použít, protože zastavení řízení nezavinila žalobkyně, ale stěžovatel, a naopak uložil soudům nižších stupňů, aby se existencí zmíněných důvodů na straně stěžovatele zabývaly, přičemž se nabízí, že Nejvyšší soud považoval za nutné upozornit na mož-

nost postupu podle uvedeného ustanovení právě (i) s ohledem na okolnosti, jimiž se Ústavní soud zabýval výše právě v souvislosti s otázkou „zavinění“ (vyloučil-li *a priori* jinou možnost, než že zastavení řízení zavinil stěžovatel).

Ústavní soud dále uvedl, že čtvrtá skupina námitek se týkala samotné výše nákladů řízení. Vrchní soud v této souvislosti nejprve akceptoval rozdělení řízení o nákladech krajským soudem do dvou fází, dále pouze akceptoval jeho závěry o důvodnosti provedení každého jednotlivého úkonu právní služby, resp. označil vyčíslení nákladů řízení za vycházející z dostatečných tvrzení a dokladů a za odpovídající advokátnímu tarifu. Ústavní soud uvedl, že vyjde-li z předpokladu, že z napadeného usnesení krajského soudu dostatečně plyne, s ohledem na jaké konkrétní úkony byla výše náhrady stanovena, a že se vrchní soud mohl po přezkoumání příslušných závěrů s nimi toliko ztotožnit, pak nelze pominout, že stěžovatel v odvolání namítl i to, že i když žalovaný postupně snižoval výši nároku na náhradu nákladů řízení, krajský soud nevzal v úvahu zásadu úspěchu ve věci. S touto námitkou se však vrchní soud podle Ústavního soudu vůbec nevypořádal.

Ústavní soud poukázal na to, že podle ustálené judikatury Ústavního soudu (viz výše) z ústavně zaručeného základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 a násl. Listiny pramení (i) právo účastníků v soudním řízení skutkově a právně argumentovat, s čímž koresponduje povinnost obecných soudů na tuto argumentaci reagovat, resp. se s ní náležitě (tj. srozumitelně, racionálně, v rozsahu odpovídajícím jejich relevanci a významu) vypořádat v odůvodnění svých rozhodnutí (a zajistit tak jejich „přezkoumatelnost“); to rovněž platí pro ná-

mitky, které účastník řízení vznese proti rozhodnutí soudu nižšího stupně v opravném prostředku. Neučiní-li tak, jde podle Ústavního soudu o projev libovůle v soudním rozhodování, který není slučitelný s výše uvedeným ústavně zaručeným základním právem účastníka řízení.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud konstatoval, že **vrchní soud napadeným usnesením porušil ústavně zaručené základní právo stěžovatele na soudní ochranu** podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 11 odst. 1 Listiny. Z tohoto důvodu podle § 82 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu toto rozhodnutí zrušil.

Jde-li o ústavní stížnost proti napadenému usnesení krajského soudu, Ústavní soud konstatoval, že v důsledku zmíněného procesního pochybení vrchního soudu nelze považovat stěžovatelovo odvolání za řádně projednané a že se v něm uplatněnými námitkami bude vrchní soud znovu zabývat. Kasační zásah Ústavního soudu ve větším rozsahu tak není z hlediska ochrany ústavně zaručených základních práv či svobod stěžovatele nezbytný, resp. by se ani neslučoval se zásadou minimalizace zásahů tohoto soudu do činnosti soudů obecných a principem subsidiarity ústavní stížnosti. Vzhledem k tomu Ústavní soud ústavní stížnost v této části odmítl jako nepřipustnou podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu. ❖

Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

Ústavní soud:

K odepření přístupu k dovolacímu soudu nesprávným posouzením dovolání jako vadného

Alternativní vymezení předpokladů přípustnosti dovolání, spočívající na jedné straně v tvrzení dovolatele, že dotčená právní otázka dosud nebyla v praxi dovolacího soudu řešena (viz doslovné znění § 237 o. s. ř.), a na straně druhé v současném tvrzení, že odvolací soud se při jejím řešení odchýlil od ustálené (konkrétně označené) judikatury Ústavního soudu [viz výrok III. stanoviska ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 (ST 45/87 SbNU 905; 460/2017 Sb.)], se vzájemně nevylučuje. Neabsentují-li v podání dovolatele jiné zákonné náležitosti (např. řádná formulace dotčené právní otázky, resp. vymezení dovolacího důvodu), je odmítnutí takového dovolání pro vady spočívající v nevymezení předpokladů přípustnosti odepřením přístupu stěžovatele k dovolacímu řízení, a tím i porušením čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

**Nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2021,
sp. zn. I. US 2904/20**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátila stěžovatelka, která se podanou ústavní stížností domáhala zrušení napadeného usne-

sení Nejvyššího soudu, neboť byla toho názoru, že jím bylo porušeno její právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), neboť Nejvyšší soud odmítl její dovolání pro vady, kterými podle ní netrpělo, a odepřel tak stěžovatelce přístup k dovolacímu řízení.

V posuzované věci řízení o žalobě stěžovatelky proti ved-

lejší účastníci o zaplacení částky 59 148 Kč s příslušenstvím jako nároku plynoucího ze zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. č. 82/1998 Sb.“), z něhož vzešlo i napadené rozhodnutí, předcházel **řízení o správním deliktu se složitým procesním průběhem**, který považoval Ústavní soud za nutné alespoň v podstatných bodech pro pochopení projednávané věci nastínit.

Rozhodnutím celního úřadu byla **stěžovatelka uznána vinou spácháním správního deliktu užití nekalých obchodních praktik** podle zák. č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a podle zák. č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů, v rozhodném znění (dále jen „zák. č. 191/1999 Sb.“), a byla jí mimo jiné uložena sankce propadnutí zadržенého zboží – bezmála 186 000 kusů plechovek energetických nápojů s označením „DURACELL“ (k jehož označení stěžovatelka nejprve disponovala ochrannými známkami, které byly později Úřadem průmyslového vlastnictví s účinky *ex tunc* prohlášeny za neplatné).

Proti uvedenému rozhodnutí se stěžovatelka bránila všemi dostupnými prostředky ochrany. Teprve u Nejvyššího správního soudu byla úspěšná. **Nejvyšší správní soud všechna rozhodnutí zrušil a vrátil věc do správního řízení se závěrem, že správní delikt se nestal, neboť až do doby zrušení ochranných známek orgánem veřejné moci se stěžovatelka mohla opírat o jejich legalitu** (s tím, že nelze směřovat soukromoprávní dopady nekalosoutěžního jednání s důsledky z něj plynoucími v oblasti správního trestání). Správní orgán proto následně správní řízení zastavil s odůvodněním, že se stěžovatelka správního deliktu nedopustila a že důvody pro zadržení zboží pominuly.

V mezidobí ovšem zadržенé zboží (považované po nějakou dobu i za propadnuté) expirovalo a tekutina začala z obalů vytékat. Celní úřad proto za účelem předejití vzniku škod na majetku státu (usklaňovacích prostor) rozhodl o jeho zničení a uložil stěžovateli povinnost nahradit státu vzniklé náklady spojené se zničením zboží [viz § 30 odst. 2 písm. b) zák. č. 191/1999 Sb., dále jen „rozhodnutí o uložení náhrady nákladů likvidace zboží“], kterou stěžovatelka splnila. **Proti uvedenému rozhodnutí se bránila, ovšem pouze odvoláním se ke správnímu orgánu druhého stupně.** S odvoláním nebyla úspěšná proto, že povinnost jí byla uložena na základě (v té době) pravomocného rozhodnutí o propadnutí zboží (viz předchozí odstavce). Žalobu ve správním soudnictví již proto nepodala. Konkrétně představovaly náklady spojené se zničením zboží částku 59 148 Kč, kterou později stěžovatelka uplatnila žalobou o náhradu škody proti státu, neboť žalovaná vedlejší účastnice nárok prostřednictvím Ministerstva financí České republiky odmítla splnit dobrovolně.

Obvodní soud žalobě stěžovatelky o zaplacení částky 59 148 Kč na základě výše popsaných skutečností svým rozsudkem vyhověl a zavázal vedlejší účastnici k náhradě nákladů řízení v téměř totožné výši. Dospěl k závěru, že je namístě aplikovat § 8 odst. 3 zák. č. 82/1998 Sb., tj. hledisko přípa-

du hodného zvláštního zřetele, a nevytýkat stěžovatelce nevyčerpání opravných prostředků proti rozhodnutí o uložení náhrady nákladů likvidace zboží, uspěla-li při soudním přezkumu „*páteřního správního rozhodnutí o správním deliktu*“, které bylo zrušeno a na jehož základě bylo správní řízení zastaveno se závěrem, že správní delikt se nestal a že důvod zadržení zboží pominul. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení (mezi nimi i likvidace zboží) je podle nalézacího soudu akcesorickým rozhodnutím, které – bylo-li řízení o správním deliktu zastaveno – nemá oporu v meritorním rozhodnutí (tedy ani zákonný podklad) a celní orgán je měl sám zrušit.

Městský soud uvedený rozsudek změnil a žalobu zamítl s odůvodněním, že pro právní posouzení věci je stěžejní rozhodnutí celního úřadu o uložení povinnosti nahradit náklady spojené s likvidací zboží, které zrušeno nebylo, a nemůže být proto kvalifikováno jako nezákonné rozhodnutí podle § 8 zák. č. 82/1998 Sb. Městský soud se na rozdíl od soudu nalézacího držel striktně odst. 1 a 2 uvedeného ustanovení a konstatoval, že obvodní soud hodnotil otázku existence odpovědnostního titulu (nezákonné rozhodnutí) nesprávně. K odstavci třetímu, který aplikoval obvodní soud, pouze uvedl, že se s jeho závěrem nelze ztotožnit a že odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu, jímž obvodní soud svůj právní závěr podepřel (rozsudek ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4389/2013), není přílehavý.

Nad rámec uvedeného městský soud doplnil, že jeho rozhodnutí koresponduje s obecně sdílenou představou spravedlnosti, neboť „*z provedených zjištění je nepochybné, že stěžovatelka se v době zahájení správního řízení zcela vědomě dopouštěla nekalosoutěžního jednání tím, že parazitovala na celosvětově známé ochranné známce společnosti Duracell Batteries BVBA*“ a nerespektovala předběžné opatření nařízené městským soudem, které bylo vydáno ještě před zadržením zboží v řízení pravomocně ukončeném rozsudkem městského soudu, jímž soud konstatoval nepoctivé těžení z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména ochranné známky DURACELL (nekalosoutěžní jednání) ze strany stěžovatelky. I kdyby tedy byly dány „*zvláštní důvody pro dosažení nezákonnosti rozhodnutí o uložení povinnosti nahradit náklady likvidace zboží z důvodu odpovědnosti žalované (vedlejší účastnice) za výsledek řízení (které dány nejsou), pak by bylo nezbytné zvažovat i analogickou aplikaci § 12 zákona [č. 82/1998 Sb.]. Výše uvedené skutečnosti jsou pak právě těmi důvody, které znemožňují nárok žalobkyně uznat důvodným.*“

Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky pro vady spočívající v nevymezení předpokladů jeho přípustnosti. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že stěžovatelka dovozovala splnění předpokladů přípustnosti dovolání jednak z toho, že odvolací soud založil své rozhodnutí na posouzení otázky hmotného práva, která dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešena (§ 237 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o. s. ř.“), a současně ze skutečnosti, že dovoláním napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva vztahující se k ochraně základních práv a svobod, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené (konkrétně specifikované) judikatury Ústavního soudu [viz stanovisko ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 (ST 45/87 SbNU 905; 460/2017 Sb.), dostupné na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako rozhodnutí zde citovaná]. Takové alternativní vymezení předpokladů přípustnosti dovolání

se však podle Nejvyššího soudu navzájem vylučuje, což činí podání nezpůsobilým projednání. Kromě toho Nejvyšší soud stěžovatelce vytkl, že nevymezila konkrétní právní otázku.

Podle stěžovatelky je přípustnost dovolání založena tím, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena následující právní situace: formálně existuje správní rozhodnutí o povinnosti k náhradě nákladů za zničení zboží (žalovaná částka), současně však neexistuje rozhodnutí o propadnutí věci (neboť bylo pro nezákonnost zrušeno), v důsledku čehož prve zmíněné správní rozhodnutí ztratilo svůj zákonný podklad. Rozhodnutí odvolacího soudu je podle stěžovatelky rozporné s judikaturou Ústavního soudu [nálezy ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08 (N 108/49 SbNU 567), a ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 642/05 (N 133/46 SbNU 249), k jejichž analogickému použití předložila stěžovatelka podrobnou argumentaci].

Takto vymezené alternativy splnění předpokladů přípustnosti dovolání se podle stěžovatelky vzájemně nevylučují [viz k tomu i nálezy ze dne 14. 5. 2018, sp. zn. I. ÚS 2869/17 (N 89/89 SbNU 343), bod 21, dále nálezy ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 2622/16 (N 79/85 SbNU 353), ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 980/17 (N 97/85 SbNU 619), či již citované stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16]. Závěr Nejvyššího soudu je proto v tomto ohledu nesprávný a vede k odepření přístupu stěžovatelky k dovolacímu řízení, a v důsledku toho i k porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti citovala z obsahu svého dovolání a uvedla, že „není možné akceptovat stav, kdy správní orgán postupuje od samého počátku ve věci nezákonně, tj. nezákonně zadržívá věc náležející osobě soukromého práva, vydá nezákonně meritorní rozhodnutí, jímž uloží její propadnutí, tuto věc nezákonně zničí a ještě ji donutí za toto nezákonně zničení zaplatit a následně se „formalisticky“ vymlouvá na nezrušení dílčího rozhodnutí, které ovšem v důsledku kasačního zásahu provedeného Nejvyšším správním soudem ztratilo svůj podklad“. A dále dodala, že jako konkrétně vymezenou právní otázku formulovala tezi, podle které „za situace, kdy bylo zrušeno rozhodnutí, jímž bylo odňato vlastnické právo žalobkyně k zajištěnému zboží, nemůže existenčně obstát ani usnesení ukládající povinnost k náhradě nákladů za zničení zboží“, kterou v podání jinými slovy v kontextu odůvodnění městského soudu a dotčené judikatury Ústavního soudu zopakovala ještě několikrát. Současně jde podle poznatků stěžovatelky o situaci, která nebyla Nejvyšším soudem dosud řešena.

Odmítl-li se Nejvyšší soud nastalou situací (zboží stěžovatelky bylo bez zákonné opory a bez náhrady nejprve zadrženo, následně zničeno, načež byla ještě nucena nést náklady jeho zničení) zabývat a odmítl-li dovolání stěžovatelky formalisticky jako vadné, porušil základní práva stěžovatelky zaručená čl. 36 odst. 1 a potažmo i čl. 11 odst. 1 Listiny. Formalistické a rozporné s principy materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky, dále jen „Ústava“) bylo i právní posouzení odvolacího soudu, který svým rozhodnutím vyprázdnil práva plynoucí stěžovatelce přímo z čl. 36 odst. 3 Listiny.

Po seznámení s vlastním spisem a připojenými přílohami dospěl Ústavní soud k závěru, že **ústavní stížnost je důvodná**. Otázkou přípustnosti dovolání se Ústavní soud podrobně zabýval v již citovaném stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, v němž přijal závěr, že neobsahuje-li dovolání vymezení před-

pokladů přípustnosti (§ 241a ve vazbě na § 237 o. s. ř.), není odmítnutí takového dovolání pro vady porušením čl. 36 odst. 1 Listiny. Úkolem Nejvyššího soudu není z moci úřední přezkoumávat správnost (věcného) rozhodnutí odvolacího soudu při sebemenší pochybnosti dovolatele, nýbrž je povinností dovolatele, aby způsobem předvídaným zákonem vymezil předpoklady přípustnosti dovolání z hlediska konkrétně odvolacím soudem vyřešené právní otázky z oblasti hmotného či procesního práva. Přístup k Nejvyššímu soudu je z vůle zákonodárce záměrně omezen a formalizován tak, aby se mohl podrobněji zabývat skutečně jen vybranými, právně složitými a soudní praxí dosud neřešenými případy (bližší viz citované stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16).

Ústavní soud přisvědčil, že ve věci sp. zn. III. ÚS 2478/18 odkazované Nejvyšším soudem skutečně Ústavní soud vyhodnotil jako porušení čl. 36 odst. 1 Listiny situaci, kdy dovolací soud meritorně projedná dovolání, ačkoli neobsahovalo zákonem předepsané náležitosti (zde řádné vymezení předpokladů jeho přípustnosti). Vedle tohoto spíše ojedinělého případu (podobně i nálezy ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. III. ÚS 4002/19) ovšem na druhou stranu Ústavní soud častěji Nejvyššímu soudu vytýká formalistické odmítnutí dovolání pro vady, kterými netrpělo [z poslední doby srov. nálezy ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. IV. ÚS 2071/20, ze dne 16. 6. 2020, sp. zn. IV. ÚS 410/20, ze dne 5. 9. 2018, sp. zn. I. ÚS 3029/17 (N 151/90 SbNU 453), a další]. Podle Ústavního soudu je zřejmé, že každé soudní řízení je jedinečně svými konkrétními okolnostmi a uvedené obecné principy je třeba aplikovat ve světle individuálního posouzení obsahu konkrétního podání [srov. nálezy ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. III. ÚS 3127/17 (N 236/87 SbNU 827)].

V uvedeném stanovisku Ústavní soud sice shledal, že odmítnutí dovolání pro vady spočívající v nevymezení předpokladů jeho přípustnosti není porušením čl. 36 odst. 1 Listiny, současně se však ve své judikatuře opakovaně zabývá přístupem Nejvyššího soudu k posouzení, zda podané dovolání zákonné náležitosti splňuje, či nikoli, a upozorňuje, že nadměrně (až přepjatě) formalistické hodnocení podání účastníka není namístě ani v přísně formalizovaném dovolacím řízení. Ve veškerém styku jednotlivce s veřejnou mocí platí princip (vtělený např. do § 41 odst. 2 o. s. ř.), že podání se posuzuje podle jeho obsahu, nikoli formy. I když nejsou dovolatelé, dokonce povinně zastoupení advokátem, mnohdy schopni své (zákonu odpovídající) požadavky formulovat jasně, stručně a výstižně, a jejich pointa je z nestrukturovaného textu sotva znatelná, neznamená to zároveň, že by bylo možné strukturálně nekvalitní text odmítnout bez dalšího, jsou-li z celkového jeho obsahu záměr a vůle dovolatele patrné a zákonným požadavkům podřaditelné [srov. k tomu podrobněji body 27-29 nálezu sp. zn. IV. ÚS 410/20, podobně i výše citovaný nálezy sp. zn. I. ÚS 980/17, nebo nálezy ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 1966/16 (N 45/84 SbNU 527), a ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. I. ÚS 354/15 (N 198/79 SbNU 251)].

Ústavní soud dospěl k závěru, že posledně popsaná situace nastala i u stěžovatelky. Předně se **Ústavní soud neztotožnil se závěrem Nejvyššího soudu, že alternativní vymezení předpokladů přípustnosti vedle sebe neobstojí, zvolila-li stěžovatelka nikoli dvě ze čtyř možností předvídaných § 237 o. s. ř., nýbrž vztáhla jeden z předpokladů přípustnosti k judikatuře Nejvyššího**

soudu, tedy že rozhodná otázka v ní dosud nebyla řešena (v souladu s výslovným zněním § 237 o. s. ř.), a druhý alternativní předpoklad přípustnosti spojila s porušováním základních práv v důsledku nerespektování konkrétně označené a vyargumentované judikatury Ústavního soudu, což je předpoklad dovozený ústavně konformním výkladem § 237 o. s. ř. [viz výrok III. stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, vycházející z nálezů ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 1594/16 (N 205/83 SbNU 269), a ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. I. ÚS 2135/16 (N 70/85 SbNU 247), a odůvodněný v bodech 42-44 stanoviska]. Jelikož podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby, nezbyvá Nejvyššímu soudu než uvedený výklad respektovat a takto vymezený předpoklad přípustnosti dovolání přimout jako řádné naplnění zákonných náležitostí.

Podle Ústavního soudu je přitom zřejmé, že jmenované alternativy se vzájemně nevylučují (pro úplnost Ústavní soud dodal, že *a priori* nelze vyloučit ani alternativní vymezení předpokladů přípustnosti výslovně formulovaných v § 237 o. s. ř., vymezi-li dovolatel např. současně více právních otázek k posouzení – viz již citovaný nálezn sp. zn. IV. ÚS 410/20). Příčí se principům logiky tvrdit, že by nemohla současně nastat situace, v níž se k určité otázce Nejvyšší soud dosud nevyjádřil, Ústavní soud se však již vyjádřil. Přesně takovou situaci, která není ostatně neznámá ani vlastní praxi Ústavního soudu, jak stěžovatelka přiléhavě podotkla (viz její argumentace v ústavní stížnosti, zejména viz v podstatných bodech skutkově shodný nálezn sp. zn. I. ÚS 2869/17), přitom stěžovatelka popsala.

Ústavní soud konstatoval, že uvedená vnitřní rozpornost prvního z nosných důvodů, pro který Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky jako vadné, by sama o sobě Ústavní soud ještě nevedla ke zrušení napadeného rozhodnutí (byť přímo odporuje např. stěžovatelkou zmiňovanému nálezn sp. zn. I. ÚS 2869/17), byl-li by správný jeho další nosný závěr o tom, že stěžovatelka kromě toho nevynechala konkrétní právní otázku, neboť i tuto zákonnou podmínku je dovolatel povinen splnit, aby bylo možné jeho podání považovat za bezvadné. Tento svůj závěr však Nejvyšší soud blíže neodůvodnil a Ústavní soud jej nesdílel.

Již z výše uvedené rekapitulace odůvodnění ústavní stížnosti je podle Ústavního soudu zřetelné, o co stěžovatelce ve věci jde. Její otázka není otázkou skutkovou, zpochybňuje právní posouzení věci odvolacím soudem a v návaznosti na § 237 o. s. ř. předkládá argumentaci, pro kterou je považovala za nesprávné, čímž naplnila i druhou z podmínek obsahových náležitostí dovolání – vymezení dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1-3 o. s. ř. (srov. bod 39 stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16).

Ústavní soud konstatoval, že dovolání stěžovatelky je skutečně koncipováno poněkud nepřehledně (dlouhé odstavce, nestrukturovaný text) – v tom dal Nejvyššímu soudu za pravdu. Z celkového jeho obsahu je nicméně v návaznosti na předmět řízení a právní posouzení věci odvolacím soudem, které stěžovatelka popsala a které považuje za nesprávné (§ 241a odst. 3 o. s. ř.), **seznatelné, že vznáší právní otázku, zda je pro přiznání nároku na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle § 8 zák. č. 82/1998 Sb. skutečně nutné požadovat jeho formální zrušení za situace, kdy se účastník domohl zrušení meritorního rozhodnutí, jež dalo navazujícímu**

akcesorickému rozhodnutí zákonný podklad, a již nemá v rukou možnost domoci se také zrušení navazujícího (nákladového) rozhodnutí, které zůstalo nezrušené „*viset*“. Jde o otázku, která podle stěžovatelky Nejvyšším soudem dosud řešena nebyla a kterou současně městský soud vyřešil v rozporu s konkrétně uvedenou ustálenou judikaturou Ústavního soudu (ta se sice vztahuje k odškodnění nezákonného omezení osobní svobody, nikoli nezákonného odnětí majetku, k tomu ale stěžovatelka podrobně argumentovala, proč ji považuje za analogicky aplikovatelnou). Na tuto otázku stěžovatelka nedostala od Nejvyššího soudu odpověď. Nedozvěděla se ani, proč ji nedostala (na úrovni odmítnutí dovolání jako nepřípustného např. z důvodu, že uvedená otázka již v judikatuře dovolacího soudu řešena je a právní posouzení odvolacího soudu je s ní souladné, popř. že odkazovaná judikatura Ústavního soudu není na věc aplikovatelná a proč).

Ústavní soud uvedl, že přinejmenším tuto úvahu (quasi-meritorní posouzení ve světle stěžovatelkou předestřené otázky, viz bod 41 stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16) je Nejvyšší soud stěžovatelce dlužen, neboť dovolání tvrzenými vadami netrpí, a Nejvyšší soud tak stěžovatelce v rozporu se zákonem přístup k dovolací instanci odepřel, čímž porušil čl. 36 odst. 1 Listiny. Tím ovšem Ústavní soud nepředjímá, zda má být dovolání shledáno přípustným a meritorně projednatelným. Uvedené posouzení je věcí Nejvyššího soudu.

Ústavní soud na základě výše uvedených důvodů **ústavní stížnosti vyhověl** a napadené usnesení Nejvyššího soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zrušil, neboť jím bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud dodal, že úkolem Nejvyššího soudu nyní bude zabývat se přípustností řádně vymezeného dovolání stěžovatelky z pohledu tvrzení, že otázka, zda je z pohledu § 8 odst. 3 zák. č. 82/1998 Sb. skutečně nutné vyžadovat formální zrušení akcesorického rozhodnutí, od něhož účastník odvozuje vznik škody a které pozbylo zákonného podkladu zrušením meritorního rozhodnutí, nebyla dosud v jeho praxi řešena, jakož i z pohledu tvrzeného rozporu právního posouzení věci odvolacím soudem se stěžovatelkou poukazovanými nálezy sp. zn. II. ÚS 590/08 a IV. ÚS 642/05. A s ohledem na obecnou závaznost rozhodnutí Ústavního soudu (viz čl. 89 odst. 2 Ústavy) Nejvyšší soud vypořádá také obecné závěry aktuálního nálezu ze dne 3. 6. 2021, sp. zn. II. ÚS 3516/20, relevantní z hlediska stěžovatelkou uplatněné argumentace. Stěžovatelčina potřeba dostat od vrcholného sjednocovatele judikatury odpověď na položenou otázku (ať už quasi-, či přímo meritorní) je o to naléhavější, jestliže obecné soudy zaujaly v předchozích fázích řízení k výkladu dotčeného § 8 zák. č. 82/1998 Sb. protichůdný postoj. Jak je patrné z porovnání odůvodnění rozhodnutí nalézacího a odvolacího soudu, k věci jsou možné dva přístupy – materiální a formalistický. Na Nejvyšším soudu bude posoudit, který z přístupů působí v podmínkách materiálního právního státu a ve světle nároků plynoucích jednotlivci na ústavní úrovni přímo z čl. 36 odst. 3 Listiny, jehož je zák. č. 82/1998 Sb. provedením, argumentačně přesvědčivěji. ❀

Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

■ Nejvyšší správní soud:

Nutnost souhlasu opatrovnického soudu u návrhu podaného zákonným zástupcem nezletilého ve správním soudnictví

K podání žaloby či jiného návrhu ve správním soudnictví nezletilým zastoupeným zákonným zástupcem není zpravidla třeba souhlasu opatrovnického soudu (§ 898 odst. 1 o. z.). Souhlas opatrovnického soudu k podání žaloby nezletilcem bude namísto typicky tam, kde se spor před správním soudem týká nemovitosti dítěte [srov. § 898 odst. 2 písm. a) o. z., např. rozhodnutí o odstranění stavby apod.] nebo jiné významné majetkové hodnoty. Správní soud je kromě toho oprávněn v každém jednotlivém případě vyhodnotit, jak podstatně by dané řízení mohlo zasáhnout do práv či povinností nezletilého a zda konkrétní žaloba vyžaduje schválení opatrovnického soudu.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2021, č. j. 10 As 123/2021-41

Žalobce J. B. byl žákem 5. třídy žalované Masarykovy základní školy a mateřské školy Český Těšín. Po uvolnění krizových opatření a zrušení zákazu prezenční výuky začal opět chodit do školy. Nesouhlasil však s tím, že škola po něm vyžadovala nošení roušek.

Podal proto proti škole zásahovou žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě, v níž popsal negativní dopady celodenního nošení roušky na zdraví včetně psychického stresu a označil opatření za zmatečná, nekoncepční a nekonzistentní. **Navrhoval tudíž, aby krajský soud označil za nezákonný zásah žalované spočívající ve vynuucování povinnosti nosit ochranné prostředky dýchacích cest a „ve výhrůžkách sankcemi v případě, kdy žalobce nebude splňovat povinnost nošení ochranných prostředků dýchacích cest“.** Dále se domáhal toho, aby soud zakázal žalované škole pokračovat ve vynuucování povinnosti nosit ochranné prostředky dýchacích cest a aby mu žalovaná škola umožnila pohyb a pobyt v prostorách školy bez nošení ochranných prostředků dýchacích cest.

Krajský soud žalobu usnesením ze dne 25. 2. 2021, č. j. 22 A 100/2020-28, odmítl, neboť ve věci nebyla dána pravomoc správních soudů. V odůvodnění vysvětlil, že žalovaná škola ve věci nevystupovala jako správní orgán. Jednala na základě opatření Ministerstva zdravotnictví, která mají povahu opatření obecné povahy.

Proti usnesení krajského soudu podal žalobce (stěžovatel) kasační stížnost. Namítal, že krajský soud neodůvodnil závěr o tom, že správní soudy nemají pravomoc věc rozhodnout. Upozorňoval, že v žalobě argumentoval též usnesením Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 19/20, a na něj navazujícím rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2020, č. j. 8 As 34/2020-100. Krajský soud se nicméně k této konkrétní argumentaci vůbec nevyjádřil. Jeho rozhodnutí je proto nepřezkoumatelné.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

Z odůvodnění:

Stěžovatel dle přesvědčení žalované nesplňuje a ani v řízení před krajským soudem nesplnil podmínku řízení dle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Stěžovatel totiž neosvědčil oprávnění zákonného zástupce zastupovat ho při podání žaloby či kasační stížnosti. **Žalovaná tvrdí, že toto oprávnění měl osvědčit souhlasem opatrovnického soudu.**

Nejvyšší správní soud k tomu uvádí následující.

Stěžovatel je nezletilé dítě, zastoupené zákonným zástupcem. Podle § 898 odst. 1 o. z. platí, že „*k právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty*“. Pro posouzení, zda je k nakládání s majetkem nezletilého zákonným zástupcem potřeba schválení opatrovnického soudu, je významným hlediskem způsoblost právního úkonu negativně zasáhnout do majetkové sféry nezletilého. Judikatura v této souvislosti vykládá povinnost přivolení opatrovnického soudu k podání žaloby velmi široce, nemusí tedy jít nutně jen o „*ryze majetkové záležitosti*“. Dle judikatury civilních soudů podání jakékoli žaloby „*je bezesporu neběžnou záležitostí, která může mít daleké dosahy do sféry nezletilého (např. kromě vzniklých práv a povinností, o kterých je rozhodováno v řízení, také nutnost hradit náklady soudního řízení)*“ [rozsudek NS ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2289/2011, ještě pro úpravu účinnou do 31. 12. 2013; ve vztahu k novému občanskému zákoníku shodně usnesení NS ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4531/2018].

Závěry citované civilní judikatury však nelze do řízení podle soudního řádu správního přebírat mechanicky. Je pravda, že ani podání žaloby ve správním soudnictví není „běžnou“ záležitostí. Potenciální zásah těchto řízení do majetkové sféry nezletilého však bude zpravidla nižší (dikci občanského zákoníku se bude obvykle týkat „*zanedbatelné majetkové hodnoty*“), a to pro rozdílný rozsah a strukturu nákladů řízení a zanedbatelnou výši soudního poplatku (ve srovnání s civilním soudnictvím);

nadto žalovanému správnímu orgánu se náhrada nákladů řízení zásadně nepřiznává (srov. rozsudek NSS ze dne 23. 1. 2020, č. j. 1 As 309/2019-51, bod 12). Ovšem i tam, kde výjimečně správní soud náhradu nákladů žalovanému či osobě zúčastněné na řízení přizná, jsou náklady přiznávány ve správním soudnictví typicky v řádech několika tisíců korun, tedy zcela nesrovnatelné s náklady obvykle přiznávanými v soudnictví civilním.

To ovšem neznamená, že nezletilci zastoupení zákonným zástupcem mohou bez přivolení opatrovnického soudu ve správním soudnictví žalovat zcela libovolně. Souhlas opatrovnického soudu k podání žaloby dítětem bude namísto typicky tam, kde se spor před správním soudem týká nemovitosti dítěte [srov. § 898 odst. 2 písm. a) o. z., např. rozhodnutí o odstranění stavby apod.] nebo jiné významné majetkové hodnoty. Správní soud je kromě toho oprávněn v každém jednotlivém případě vyhodnotit, jak podstatně by dané řízení mohlo zasáhnout do práv či povinností nezletilého a zda konkrétní žaloba vyžaduje schválení opatrovnického soudu. Soud má vždy přihlídnout k povaze toho či onoho sporu, včetně otázky, zda v souvislosti se soudním řízením nehrozí žalujícímu dítěti jiné významnější finanční náklady (srov. např. právo státu na náhradu nákladů řízení, které stát platil, ve smyslu § 60 odst. 4 s. ř. s.).

Dítě se kromě toho nesmí stát pouhým „vehiklem“ k uspokojování potřeby žalovat ze strany zákonných zástupců dítěte. Nejvyšší správní soud se hlásí k judikatuře Nejvyššího soudu, dle níž zákonní zástupci nemohou za nezletilé děti svévolně nebo zřejmě bezúspěšně uplatňovat práva či práva zneužívat. O takové případy půjde např., jestliže je zjevné, že důvodem podání žaloby je činit žalovanému obtíže, aniž má žaloba sama nějakou naději na úspěch (srov. např. usnesení NS ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4696/2014, či ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4999/2014). Pokud by např. zákonní zástupci za své nezletilé děti opakovaně podávali zjevně bezúspěšné správní žaloby, ať již s ohledem na jejich obsah či povahu, anebo s ohledem na předchozí konzistentní judikaturu, mohl by to být důvod pro potřebu přivolení opatrovnického soudu k podání žaloby. Již jen samotná mnohost podaných žalob může i ve správním soudnictví iniciovat potřebu souhlasu opatrovnického soudu, neboť případný opakovaný neúspěch může mít do majetkové sféry nezletilého zásadní dopad (ostatně v případech zneužití žalob bude mít správní orgán na přiznání nákladů řízení právo – srov. k tomu přiměřeně závěry usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 31. 3. 2015, č. j. 7 Afs 11/2014-47, č. 3228/2015 Sb. NSS, bod 29).

Nic z toho ovšem není v nynější věci patrné. Zdejšímu soudu není ani známé, že by zákonný zástupce za stěžovatele podával žaloby opakovaně, tím méně, že by nynější žaloba byla zjevně šikanózní či abuzivní (zneužívající právo). **Proto Nejvyšší správní soud nevidí problém v tom, že krajský soud v nynější věci přivolení opatrovnického soudu nepožadoval.**

Komentář:

Podle ust. § 36 odst. 1 o. z. platí, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy, bez ohledu na obsah ostatních ustanovení, způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu.

Podle § 898 odst. 1 o. z. dále platí, že k právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé

části tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty. Demonstrativní výčet právních jednání pak obsahuje odst. 2 téhož zákonného ustanovení. V odst. 3 je dále uvedeno, že k právnímu jednání rodiče, k němuž schází potřebný souhlas soudu, se nepřihlíží.

Toto ustanovení omezuje realizaci rodičovské péče o jmění dítěte tak, že k určitým právním jednáním vyžaduje souhlas opatrovnického soudu. Tohoto souhlasu je s ohledem na § 36 odst. 1 třeba i v případě, kdyby byl konkrétní nezletilý v těchto záležitostech způsobilý právně jednat, tedy měl dostatečnou rozumovou a volní vyspělost. Ačkoliv ust. § 898 o. z. mívá na právní jednání, tedy institut hmotného práva, dosavadní praxe zejména v civilních věcech jej rozšiřuje i na procesní úkony, zejména podání žaloby v tom směru, že jde o záležitost neběžnou, která může mít vliv na (především majetkovou) sféru nezletilého (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2289/2011), což se odráží nejen v předmětu řízení, ale i povinnosti případně hradit náklady řízení. Ani skutečnost, že určitá řízení jsou osvobozena od soudních poplatků a že nezletilým dětem v postavení žalobců nebývá v případě neúspěchu ukládána povinnost k náhradě nákladů řízení dle § 142 o. s. ř. (např. některá řízení o náhradu škody nebo jiné újmy), nemůže vést dle Nejvyššího soudu bez dalšího k závěru, že by zahájení takového řízení nemělo podléhat schválení soudu [srov. J. Psutka in Z. Králíčková, M. Hrušáková, L. Westphalová a kol.: Občanský zákoník II., Rodinné právo (§ 655-975), Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 912].

Za běžnou záležitostí ve smyslu § 898 o. z. není s ohledem na riziko uložení povinnosti hradit náklady soudního řízení považováno podání žaloby za nezletilého (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4740/2010).

Ovšem i pro oblast civilního soudního řízení je v literatuře zdůrazňováno, že je třeba ve všech souvislostech vždy vycházet z kritérií stanovených v § 898 odst. 1 o. z. a posoudit, zda podání žaloby spadá do běžného rámce hospodaření se jměním dítěte, nebo nikoliv. Souhlasu soudu např. není třeba tam, kde jde o žalobu v rámci běžné majetkové dispozice [J. Psutka in Z. Králíčková, M. Hrušáková, L. Westphalová a kol.: Občanský zákoník II., Rodinné právo (§ 655-975), Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 913 s dalšími odkazy].

Komentované rozhodnutí ukazuje, že **východisko v soudním řízení správním je jiné, neboť Nejvyšší správní soud vyšel z toho, že obecně podání návrhu ve správním soudnictví nijak výrazně majetkovou sféru nezletilého neovlivňuje. Připustil však, že mohou existovat případy, kdy tomu tak bude** (jejich příkladný výčet je uveden v § 898 odst. 2 o. z., bude-li se soudní řízení správní týkat těchto záležitostí).

Pro srovnání lze uvést, že nutnost souhlasu opatrovnického soudu se podle ústavněprávní judikatury nevztahuje ani na uplatnění nároku nezletilého jako poškozeného v trestním řízení, v němž v případě jeho neúspěchu mu povinnost k náhradě nákladů řízení být uložena nemůže (usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 3629/15).

- ✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Soudní dvůr EU:

K pojmu „pracovní doba“

Soudní dvůr EU upřesňuje rozsah pojmu „pracovní doba“ v souvislosti s dobou pracovní pohotovosti v režimu pracovní pohotovosti na zavolání.

Rozsudek SD EU ze dne 11. 11. 2021 ve věci C-214/20, M. G. v. Dublin City Council

Z odůvodnění:

M. G., záložní hasič zaměstnaný na částečný úvazek u Dublin City Council (magistrát města Dublin, Irsko), je v důsledku systému pracovní pohotovosti v režimu pracovní pohotovosti na zavolání k dispozici jednotce požární stanice, která jej vyškolila a vycvičila. M. G. má povinnost účastnit se 75 % zásahů této jednotky a možnost neúčastnit se ostatních zásahů. M. G. sice nemá povinnost se po dobu pracovní pohotovosti zdržovat na určitém místě, avšak v případě urgentního povolání k zásahu se musí dostavit na požární stanici nejpozději do deseti minut. Doba pohotovosti v režimu pracovní pohotovosti na zavolání trvá v zásadě 24 hodin denně, sedm dnů v týdnu, a přerušuje se jen v dobách dovolené či pracovní neschopnosti a v dobách, které M. G. předem nahlásí jako doby, kdy nebude k dispozici.

M. G. je nicméně oprávněn vykonávat výdělečnou činnost, pokud tato činnost nepřesáhne v průměru 48 hodin týdně. V této souvislosti vykonává samostatnou výdělečnou činnost řidiče taxislužby. M. G. měl za to, že dobu jeho pracovní pohotovosti pro jeho zaměstnavatele je nutné kvalifikovat jako „pracovní dobu“ ve smyslu zákona o úpravě pracovní doby a směrnice 2003/88, a tak podal v tomto smyslu stížnost k Workplace Relations Commission (komise pro vztahy na pracovišti, Irsko). Poté, co tato stížnost byla zamítnuta, podal M. G. žalobu k Labour Court (soud pro pracovní právní věci, Irsko).

M. G. tvrdí, že musí být neustále schopen velmi rychle reagovat na povolání k zásahu, což mu brání v tom, aby se volně věnoval rodinným a společenským činnostem, jakož i své výdělečné činnosti řidiče taxislužby. Magistrát města Dublin tím, že zavedl pracovní pohotovost 24 hodin denně 7 dnů v týdnu, a odmítá uznat, že doba pracovní pohotovosti představuje pracovní dobu, porušil pravidla týkající se denního a týdenního odpočinku a maximální týdenní pracovní doby. Soudní dvůr EU, kterému soud pro pracovní právní věci předložil žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, upřesňuje zejména, do jaké míry mohou být doby pracovní pohotovosti v režimu pracovní pohotovosti na zavolání kvalifikovány jako „pracovní doba“ vzhledem ke směrnici 2003/88.

Závěry Soudního dvora EU

Soudní dvůr předně připomíná, že pod pojem „pracovní doba“ ve smyslu čl. 2 bodu 1 směrnice 2003/88 spadají všechny doby pracovní pohotovosti, včetně těch držených v režimu pracovní pohotovosti na zavolání, během nichž jsou omezení uložena pracovníkovi takové povahy, že objektivně a význam-

ně ovlivňují jeho možnost během těchto dob volně nakládat s časem, během něhož nejsou jeho profesní služby jeho zaměstnavatelem požadovány, a věnovat se vlastním zájmům.

Soudní dvůr dále poskytuje předkládajícímu soudu vodítka k tomu, aby mohl posoudit, zda M. G. podléhá takovým značným omezením. V tomto ohledu Soudní dvůr poznamenává, že možnost M. G. vykonávat během doby pohotovosti jinou výdělečnou činnost představuje významný ukazatel toho, že podmínky režimu pracovní pohotovosti na zavolání neukládají tomuto pracovníkovi značná omezení, která mají velmi významný dopad na způsob, jakým dotýčný pracovník nakládá s časem, jestliže se ukáže, že jeho práva a povinnosti vyplývající z jeho pracovní smlouvy, kolektivních smluv a irské právní úpravy jsou nastaveny způsobem, který umožňuje skutečný výkon takové činnosti po značnou část těchto dob.

Okolností, že M. G. se během doby pohotovosti nikdy nemusí nacházet na určitém místě, že se nemusí účastnit všech zásahů zajišťovaných z jeho domovské požární stanice, neboť v daném případě nemá povinnost se účastnit čtvrtiny všech takových zásahů, a že smí vykonávat jinou výdělečnou činnost, mohou představovat objektivní skutečnosti, na jejichž základě lze mít za to, že má možnost podle svého zájmu vyvíjet během těchto dob tuto jinou výdělečnou činnost a věnovat jí značnou část těchto dob, ledaže by průměrná četnost povolání k zásahu a průměrná doba trvání zásahů znemožňovaly skutečný výkon výdělečné činnosti, kterou lze kombinovat se zaměstnáním záložního hasiče.

Organizační obtíže, které mohou vyplynout z rozhodnutí dotyčného pracovníka, např. z volby místa svého bydliště nebo místa výkonu jiné výdělečné činnosti, která jsou více či méně vzdálená od místa, na které musí být schopen se ve lhůtě stanovené v rámci jeho zaměstnání záložního hasiče dostavit, nemohou být zohledněny.

Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že čl. 2 bod 1 směrnice 2003/88 musí být vykládán v tom smyslu, že **doba pracovní pohotovosti záložního hasiče v režimu pracovní pohotovosti na zavolání**, během níž tento pracovník vykonává se souhlasem svého zaměstnavatele samostatnou výdělečnou činnost, ale v případě povolání k zásahu se musí dostavit na svou domovskou požární stanici nejpozději do 10 minut, **nepředstavuje „pracovní dobu“ ve smyslu tohoto ustanovení, jestliže z celkového posouzení všech okolností daného případu vyplývá, že omezení uložena tomuto pracovníkovi během uvedené doby nejsou takové povahy, že objektivně a velmi významně ovlivňují možnost pracovníka volně nakládat během uvedené doby s časem, během něhož nejsou vyžadovány jeho profesní služby záložního hasiče.**

✿ Rozhodnutí za využití informačního servisu SD EU připravila JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

Ke covid pasům

Stížnost proti „covid pasu“ k ESLP bez vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků a bez toho, aby stěžovatel uvedl, jakým způsobem se jej údajná porušení Úmluvy ze strany vnitrostátních orgánů osobně přímo dotýkala nebo se na něj osobně vztahovala, je nepřijatelná.

Rozsudek ESLP ze dne 21. 9. 2021 ve věci *Zambrano v. Francie*, stížnost č. 41994/21

Shrnutí fakt:

Dne 11. března 2020 Světová zdravotnická organizace prohlásila, že svět čelí pandemii způsobené novým koronavirem SARS-CoV-2, který způsobuje infekční onemocnění respirační povahy (covid-19). Šíření tohoto nového koronaviru ve Francii vedlo francouzské úřady od března 2020 k přijímání opatření za účelem prevence a omezení dopadů na veřejné zdraví.

Zákon č. 2021-689 ze dne 31. května 2021, účinný do 30. září 2021, zavedl přechodný režim zrušení nouzového stavu, a kromě jiného zmocnil předsedu vlády, aby mohl omezovat cestování a používání veřejné dopravy (zavedením povinnosti nosit roušky) nebo ukládat ochranná opatření v obchodech. Tento zákon zavedl s účinností do 30. září 2021 také tzv. „covid pas“ pro zahraniční turisty cestující do a z Francie a dále pro místa, kde se shromažďuje velké množství lidí (kina, divadla, muzea, veletrhy atd.).

Zákon č. 2021-1040 ze dne 5. srpna 2021 prodloužil tento přechodný režim do 15. listopadu 2021 a rozšířil používání covid pasu na další oblasti každodenního života, a to minimálně do 15. listopadu 2021. **Covid pas je s účinností od 30. srpna 2021 povinný pro dospělé, kteří se chtějí účastnit aktivit v určitých prostorech, a pro zaměstnance, kteří v takových prostorech pracují.** Za nepředložení covid pasu nebo za jeho podvodné použití mohou být ukládány pokuty. Pokutu lze rovněž udělit obchodníkům a zaměstnancům odpovědným za kontrolu covid pasů, pokud tento požadavek nesplní. Tento zákon dále uložil **povinné očkování proti covid-19 osobám pracujícím v sektorech zdravotnictví a sociální péče**, s výjimkou případů, kde je lékařem stanovena kontraindikace.

V daném případě stěžovatel, **Guillaume Zambrano, který je vysokoškolským učitelem v oboru soukromého práva na Univerzitě v Montpellier, založil hnutí „NO PASS!!!“ zaměřené proti francouzským covid pasům.** Na své internetové stránce navrhoval čtenářům, aby vyplnili předvyplněný formulář za účelem podání hromadné stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva a aby vzrostl počet stížností k tomuto soudu. Přitom uváděl, že jeho cílem je způsobit „zahlcení a přetížení“ ESLP a „paralyzování“ jeho činnosti. Pan Zambrano podal individuální stížnost k ESLP, ve které mj.

uvedl následující: „*Stížnosti jménem 7 934 stěžovatelů. Seznam příložen. Plné moci zaslány prostřednictvím jednotlivých stížností.*“ V době rozhodování o předmětné věci ESLP obdržel v důsledku postupu pana Zambrana téměř 18 000 stížností.

Předmět stížnosti:

Stížnost pana Zambrana byla podána dne 17. srpna 2021. S odvoláním na čl. 3 Úmluvy (zákaz nelidského nebo ponižujícího zacházení) si pan Zambrano stěžoval na zákon č. 2021-689 a č. 2021-1040, jejichž účelem bylo dle jeho názoru donutit jednotlivce k tomu, aby podstoupili očkování. Dále namítal porušení čl. 8 (právo na respektování soukromého života) a 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy a čl. 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě (obecný zákaz diskriminace), jelikož tím, že předmětné zákony zavedly povinný systém covid pasů, diskriminačním způsobem zasáhly do práva na respektování soukromého života. Takový zásah přitom nebyl „*v souladu se zákonem*“ v tom smyslu, že nebyl předvídatelný, nesledoval legitimní cíl ve veřejném zájmu a nebyl nezbytný v demokratické společnosti.

Rozhodnutí ESLP:

ESLP úvodem poznamenal, že nesouhlas s dotčenými opatřeními vyvolal ve Francii demonstrace, a dále, že tato stížnost se netýká ani práva na svobodu projevu podle čl. 10 Úmluvy, ani práva na svobodu sdružování ve smyslu čl. 11 Úmluvy.

Co se týče téměř 18 000 standardizovaných stížností podaných v důsledku postupu pana Zambrana, ESLP konstatoval, že nesplňovaly podmínky stanovené v čl. 47 odst. 1 Jednacího řádu (obsah individuální stížnosti), přičemž jejich nedostatky nebyly odstraněny ani ve lhůtě stanovené ESLP. Pan Zambrano, který byl ve všech těchto standardizovaných stížnostech označen jako zástupce, byl vyzván, aby stížnosti doplnil s upozorněním, že jinak nemohou být ESLP projednány. Vzhledem k tomu, že pan Zambrano na výzvu nereagoval, tyto stížnosti ESLP nemohl posoudit jako řádně podané, a tudíž se jimi nemohl zabývat, jakkoliv mohly být závěry ESLP o přijatelnosti individuální stížnosti pana Zambrana aplikovatelné i na tyto standardizované stížnosti.

Co se týče otázky **vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků**, ESLP zdůraznil, že pan Zambrano **nepodal žalobu**

ke správnímu soudu ohledně prováděcích vyhlášek k napařeným zákonům. Ve stížnosti pouze uvedl, že jelikož zákon č. 2021-689 a zákon č. 2021-1040 byly Ústavní radou shledány v souladu s Ústavou (rozhodnutí č. 2021-824 ze dne 5. srpna 2021), neexistoval žádný účinný a dostupný opravný prostředek, jenž mohl být vyčerpán před podáním stížnosti k ESLP.

ESLP poukázal na skutečnost, že ve Francii přezkum souladu právního předpisu s Úmluvou provádějí obecné soudy a je oddělený od přezkumu ústavnosti, který provádí Ústavní rada. To znamená, že prováděcí právní předpis nebo individuální rozhodnutí, které byly shledány Ústavní radou za slučitelné s Ústavou, nemusí být shledány obecným soudem za slučitelné s Úmluvou. **Pan Zambrano přitom nepředložil příslušnému správnímu soudu otázku, zda jsou dotčené zákony slučitelné s ustanoveními Úmluvy, jejichž porušení před ESLP namítá.**

ESLP dále poznamenal, že jednotlivec, který podává ke Conseil d'État žádost o přezkum prováděcí vyhlášky nebo rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zrušení takové vyhlášky, je oprávněn výjimečně namítat, že dotčený právní předpis není v souladu s Úmluvou. **Podle ESLP pan Zambrano tak měl k dispozici účinný prostředek nápravy. Pokud existovala pochybnost o účinnosti opravného prostředku, tato otázka měla být předložena vnitrostátním soudům.** ESLP konstatoval, že i za předpokladu, že by pan Zambrano mohl tvrdit, že má status „oběti“ ve smyslu Úmluvy (viz níže), jeho stížnost je v každém případě nepřijatelná z důvodu nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků ve smyslu čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy. Ačkoliv tento závěr sám o sobě postačuje k tomu, aby byla stížnost shledána nepřijatelnou, ESLP přesto považoval za užitečné, a s ohledem na specifický okolnostem případu dokonce za nezbytné, přezkoumat, zda tato stížnost může být považována za neslučitelnou s jinými kritérii přijatelnosti.

ESLP se proto zabýval otázkou zneužití práva na individuální stížnost ze strany pana Zambrana, který se rozhodl postavit se proti zavedení covid pasu ve Francii tím, že vyzýval návštěvníky své internetové stránky, aby se k němu připojili za účelem podání hromadné stížnosti k ESLP. Ve videích zveřejněných na jeho internetové stránce a na YouTube opa-

kovaně vyzýval k podávání stížností prostřednictvím automaticky generovaného a standardizovaného formuláře stížnosti a upozorňoval čtenáře na právo individuální stížnosti k ESLP. Podle ESLP bylo zřejmé, že velký nárůst stížností podaných k ESLP na podporu stěžovatelova záměru byl způsobitelný ovlivnit schopnost tohoto soudu plnit jeho poslání ve vztahu k ostatním stížnostem podaným jinými stěžovateli, které splňovaly podmínky pro to, aby byly přiděleny soudním formacím, a *prima facie* podmínky přijatelnosti stanovené Úmluvou. S ohledem na tyto skutečnosti a zejména k cílům, které pan Zambrano otevřeně sledoval, **přístup, který zvolil, byl zjevně v rozporu s účelem práva na individuální stížnost k ESLP.** Stěžovatel záměrně usiloval o podkopání systému Úmluvy a fungování ESLP v rámci toho, co označoval za „*právní strategii*“, jež byla ve skutečnosti v rozporu s duchem a cíli Úmluvy.

Co se týče postavení stěžovatele jako „oběti“ ve smyslu Úmluvy, ESLP konstatoval, že pan Zambrano neposkytl podrobné informace o své vlastní situaci a nevysvětlil, jakým způsobem se jej údajná porušení Úmluvy ze strany vnitrostátních orgánů osobně přímo dotýkala nebo se na něj osobně vztahovala. Pokud jde o stížnost na porušení čl. 3 Úmluvy, ESLP poznamenal, že oproti tvrzení pana Zambrana dotčené zákony neukládaly žádnou obecnou povinnost být očkovan. ESLP v této souvislosti uvedl, že stěžovatel nepředložil důkazy o tom, že vykonával některé z povolání podléhající povinnému očkování podle zák. č. 2021-1040 ze dne 5. srpna 2021. Pan Zambrano tudíž podle ESLP neprokázal, že jako jedinec, který si nepřál být očkovan, byl vystaven nátlaku.

Podle jde o jeho status oběti podle čl. 8 Úmluvy, pan Zambrano neposkytl informace o své osobní situaci ani podrobné vysvětlení toho, jakým způsobem dotčené zákony byly způsobitelné přímo zasáhnout do jeho práva na respektování soukromého života. Při popisu toho, jak se tyto zákony vztahovaly na neočkované osoby, zdůrazňoval, že se vztahovaly také na očkované osoby. Dle názoru ESLP absence podrobnější informace v tomto ohledu lze částečně vysvětlit tím, že stěžovatel nevyčerpал veškeré vnitrostátní opravné prostředky, což je kritérium přijatelnosti stížnosti, které je úzce spojené s postavením stěžovatele jako „oběti“ ve smyslu Úmluvy. Vzhledem k tomu, že ESLP shledal stížnost v každém případě nepřijatelnou z důvodu nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, nepovažoval již za nezbytné zabývat se dále tím, zda měl pan Zambrano postavení „oběti“ ve smyslu Úmluvy.

ESLP uzavřel, že stížnost pana Zambrana byla nepřijatelná jednak z důvodu nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, a dále z důvodu, že jeho stížnost byla zneužitím práva na individuální stížnost ve smyslu čl. 35 odst. 1 a 3 Úmluvy. ❀

Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

TRESTNÍ PŘEDPISY 2022

- změny TR a TZ od ledna 2022
- novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže
- změny zákona o výkonu trestu
- změny dalších zákonů a vyhlášek
- kompletní soubor předpisů k 1. 1. 2022

více na www.tre.sagit.cz

Glosa:

K rozhodnutí NS ohledně zpětné účinnosti zákona o náhradě újmy způsobené povinným očkováním

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2479/2020

I. Východisko a popis skutkového stavu

Dne 26. 8. 2021 vydal Nejvyšší soud ve věci vedené pod sp. zn. 25 Cdo 2479/2020 rozsudek, v němž se zabýval problematikou odpovědnosti za újmu, která byla způsobena povinným očkováním.

Skutkový stav byl následující. Nezletilý žalobce se ve věku čtyř měsíců dne 28. 5. 2015 podrobil povinnému očkování očkovací látkou Infanrix a za týden poté utrpěl levostrannou obrnu lícního nervu těžkého stupně s trvalými následky, kterou žalobce označuje za komplikaci po očkování. Žalobce se domáhal náhrady takto vzniklé újmy, a to nikoli po zdravotnickém zařízení, nýbrž po České republice – Ministerstvu zdravotnictví.

V daném případě nastal problém spočívající v tom, že na daný případ nebylo možné aplikovat starý občanský zákoník (dále „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“), který by poškozenému poskytoval nárok vůči zdravotnickému zařízení, protože jeho účinnost skončila dnem 31. 12. 2013. Současně ještě nebylo možné aplikovat zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním, protože ten nabyl účinnosti až 8. 4. 2020.

II. Rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího

Jak soud prvního stupně, tak i odvolací soud dospěly k závěru, že nárok žalobce není dán, protože „žádný právní předpis nezakotvuje odpovědnost státu za újmu způsobenou povinným očkováním. Na danou věc nedopadá žádné ustanovení zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“), ani zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, a není ani žádný jiný právní předpis, který by bylo možné na věc aplikovat“.

III. Dovolání a rozhodnutí Nejvyššího soudu

Proti rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno dovolání. Dovolatel poukazoval na čl. 24 Úmluvy o biomedicině,¹ podle které má osoba, které vykonaným zákrokem vzniklo nepřiměřené poškození, resp. újma, právo domáhat se sprá-

vedlivé náhrady v souladu se zákonem a Česká republika se v roce 2001 ratifikací Úmluvy o biomedicině k přijetí takové vnitrostátní právní úpravy zavázala. Dále poukázal na *obiter dictum* nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14, podle něhož „stanovil-li stát sankci pro případ odepření povinnosti strpět vakcinaci, musí se zamýšlet i nad situací, při níž eventuálně výkonem práva očkované osobě újmu na zdraví“. Nepřijetí takové regulace považuje za deficit právní úpravy. Současně se dovolával *ratia legis* § 2925 o. z., neboť podávání očkovacích látek státem, jemuž jsou občané povinni se podrobit, lze přirovnat k provozu zvlášť nebezpečnému. Očkovací látku sice aplikuje zdravotnické zařízení, na to by však bylo možné hledět jako na pomocníka státu ve smyslu § 2914 o. z. Pokud by nebyla možná tato *analogia legis*, pak by se měla uplatnit *analogia iuris*. V duchu zásad spravedlnosti a zásad, na nichž spočívá o. z., je třeba pokládat za neakceptovatelné, aby za způsobenou újmu, kterou nelze přičíst poškozenému ani vyšší moci, nebyl nikdo odpovědný.

Nejvyšší soud do značné míry dovolací námitky akceptoval. Též poukázal na čl. 24 Úmluvy o biomedicině a dovolatelem citovaný nálezu Ústavního soudu. Dospěl k závěru, že „pokládá za nepřijatelné, nespravedlivé a diskriminující, aby se poškozeným, u nichž vznikla újma do 31. 12. 2013 a poté od 8. 4. 2020, náhrady újmy na zdraví dostalo, zatímco újma vzniklá v mezidobí mezi těmito daty by odškodněna nebyla, a to jen proto, že zákonodárce opomněl jejich nároky upravit“.

Nejvyšší soud nejprve dospěl k závěru, že absence právní úpravy, která by normovala odpovědnost za újmu způsobenou povinným očkováním, představuje mezeru v zákoně: „Dovolací soud předně vychází z ústavní zásady, že zákonodárnou pravomocí je nadán pouze parlament a soudy jsou povolány k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Tedy aby právní normy aplikovaly a vykládaly, nikoli aby nahrazovaly jejich absenci. Jen ve zcela výjimečných situacích, není-li určitá právní otázka upravena v důsledku opomenutí zákonodárce (jedná se o tzv. mezeru v zákoně či v právním řádu zákonodárcem nezamýšlenou) a jeví-li by se tato absence právní úpravy nepřijatelnou, nezbyvá, než aby se soud pokusil mezeru v právní úpravě překlenout (srov. např. nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13). V daném případě

¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny.

je absence právní úpravy odpovědnosti za újmu z povinného očkování v předmětném období, způsobená zrušením občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, zjevně neúmyslnou mezerou v právním řádu. Z důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., kterým byl dosavadní občanský zákoník nahrazen, je sice (v části vztahující se k § 2936-2938) seznatelný záměr zákonodárce nezaložit znovu tak širokou objektivní odpovědnost jako v § 421a obč. zák. č. 40/1964 Sb., nicméně z ní nevyplývá, že by zákonodárce přímo zamýšlel náhradu újmy z očkování vůbec neupravit. Totéž lze dovodit i z obsahu důvodové zprávy k zákonu č. 116/2020 Sb., podle níž „současný občanský zákoník představuje v oblasti odpovědnosti za následky zdravotního výkonu změnu oproti dříve dosaženému standardu, je [proto] nanejvýše vhodné vzniklou mezeru vyplnit, přičemž, zavedení odškodnění újmy vzniklé v důsledku povinného očkování je cestou, jak vyvážit solidaritu státu a většiny populace, která má jednoznačný benefit z existence povinného očkování, a několika jedinců, kteří v důsledku povinného očkování utrpí újmu na zdraví.“

Následně se zabýval tím, jak tuto mezeru v zákoně vyplnit. „Náprava popsaneho nežádoucího stavu mohla být zjednána při přijetí zák. č. 116/2020 Sb., obsahoval-li by přechodné ustanovení, které by pamatovalo na případy škod vzniklých od 1. 1. 2014 do jeho účinnosti, což se nestalo. Zákon č. 116/2020 Sb. nemá žádné přechodné ustanovení (zde lze hovořit o mezeře v zákoně). Ust. § 9 citovaného zákona, nazvané „ustanovení společná a přechodná“ ve skutečnosti přechodným ustanovením není, protože o nárocích vzniklých do účinnosti zákona nepojednává. Vzhledem k tomu se daný zákon zásadně vztahuje na nároky vzniklé za jeho účinnosti. Dovolací soud je však přesvědčen, že nejprávnější způsobem zaplnění mezery v právní úpravě, který odpovídá ust. § 10 odst. 1 o. z., je použití zák. č. 116/2020 Sb. i k posouzení nároků, vzniklých v době od 1. 1. 2014 do 7. 4. 2020, a to bez ohledu na chybějící přechodné ustanovení, které by takový postup výslovně umožnilo. Zákon č. 116/2020 Sb. totiž upravuje případy uplatněnému nároku nejen co do obsahu a účelu nejbližší, ale ve skutkové podstatě totožné, jen s tím rozdílem, že vznikly až po jeho účinnosti.“

Současně však posoudil svůj přístup jako **pravou retroaktivitu**, která je však v daném případě podle něj **přípustná**: „Dovolací soud si je vědom, že použití zákona účinného od 8. 4. 2020 i na případy újmy vzniklé před tímto datem je pravou retroaktivitou. Ústavní soud ve své judikatuře vymezil pojem pravá retroaktivita právních norem jako situaci, kdy právní norma působí vznik právních vztahů před její účinností za podmínek, které teprve dodatečně stanovila, nebo pokud dochází ke změně právních vztahů vzniklých podle staré právní úpravy, a to ještě před účinností nového zákona (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 53/10). Ústava neobsahuje explicitní zákaz retroaktivity právních norem pro všechny oblasti práva, ten však vyplývá ze zásady právního státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy, k jehož znakům patří i princip právní jistoty a ochrany důvěry občana v právo (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 6. 1995, sp. zn. IV. ÚS 215/94). Obsahem tohoto zákazu jako ústavního principu zároveň není vyloučení jakéhokoliv zpětného působení právní normy, nýbrž pouze takového, jenž

současně představuje zásah do principů ochrany důvěry v právo, právní jistoty, resp. nabytých práv (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, ze dne 13. 3. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 51/2000, ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 38/06), přičemž porušením zásady ochrany nabytých práv by byla pouze taková změna, která by se zpětnou účinností zhoršila právní postavení subjektu práva (nálezy sp. zn. Pl. ÚS 51/2000). Uvedené zásady představují rovněž **kritérium pro případné přípustění výjimek ze zákazu pravé retroaktivity**, z nichž některé ve své dosavadní judikatuře konkretizoval i Ústavní soud. Např. ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 21/96 uvedl, že o oprávněné důvěře v právo (ve stálost právního řádu) nelze uvažovat v případě, kdy právní subjekt musí, resp. musí s retroaktivní regulací počítat. Za takovou situaci označil působení právní normy stojící v příkrém rozporu se zásadními, obecně uznanými principy humanity a morálky. V daném (případě – pozn. aut.) je pravá retroaktivita ospravedlněna tím, že umožní dosáhnout spravedlivé náhrady poškozeným, kteří by jinak bez rozumného důvodu takové právo neměli (tedy právní postavení těchto subjektů, fyzických osob, lepší), zatímco povinnostmi zatíží stát, který pod následkem správní sankce ukládá občanům povinnost podrobit se konkrétním druhům očkování ve veřejném zájmu, přičemž sám povinnost k vytvoření zákonného podkladu pro náhradu újmy způsobené povinným očkováním, k níž se zavázal ratifikační Úmluva o biomedicíně již v roce 2001, splnil až v roce 2020.“

Pro úplnost se ještě vyjádřil k názoru dovolatele ohledně možné aplikace § 2925, 2914 o. z., resp. *ratia legis* těchto ustanovení: „Dovolatelem předestřené možné posouzení uplatněného nároku podle § 2925 a 2914 o. z. dovolací soud nepokládá za přiléhavé především proto, že povinné očkování obyvatelstva nelze označit za provoz (tím méně pak provoz zvlášť nebezpečný), neboť jde o aktivitu postrádající provozně technickou povahu. Navíc by tímto právním posouzením byl na přechodnou dobu založen odlišný (již třetí) právní režim téhož nároku, což by vedlo k právní nejistotě a k nežádoucímu stavu odlišného zacházení s poškozenými, kteří utrpěli újmu z očkování před 8. 4. 2020 a po tomto datu, zejména vzhledem k omezujícím podmínkám odškodnění stanoveným zákonem č. 116/2020 Sb.“

IV. Kritické zhodnocení

Nejvyšší soud nejprve správně dospěl k závěru, že absence právní úpravy zakládající nárok na odškodnění představuje **mezeru v zákoně**. Toto posouzení je správné. V návaznosti na Canaris² **definuje moderní právní metodologie mezeru v zákoně jako tzv. protiplánovou neúplnost zákona**. To znamená, že pro daný problém chybí z jazykového hlediska aplikovatelný předpis, který by však musel existovat, kdyby byl zákonodárce důsledný vzhledem k plánu zákonodárství, vzhledem k tomu, co právní řád ve své celistvosti vyžaduje.³ Soudy jsou zásadně oprávněny takové mezery vyplnit, pokud proti takovému postupu nehovoří ve zvláštním případě jiné ústavní hodnoty a principy (např. v trestním právu hmotném v neprospěch pachatele).

Ptáme se tedy, zda hodnoty, principy právního řádu jako celku nebo jeho příslušné oblasti vyžadují, aby daná otázka byla upravena. Pokud je tomu tak, pak absence této úpravy představuje onu protiplánovost, a tedy mezeru v zákoně.

Nejvyšší soud shodně s dovolatelem dospěl k závěru, že po-

2 C. W. Canaris: Die Feststellung von Lücken im Gesetz, 2. vydání, Duncker & Humblot, Berlin 1983, str. 6.

3 F. Melzer: Metodologie nalézání práva, Úvod do právní argumentace, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2011, str. 223, m. č. 231.

třeba této úpravy plyne z Úmluvy o biomedicině. Podrobněji však tuto potřebu nezdůvodňuje. Že je absence této úpravy „nepřijatelná, nespravedlivá a diskriminující“ je určité tvrzení, avšak zcela jistě to není právní argumentace. Domníváme se, že **snad nejvýznamnější důvod pro akceptování mezery v zákoně zůstal zcela nevyloven. Je jím princip rovnosti.** Z něj totiž plyne i požadavek rovného zatížení náklady či břemeny, kterých je třeba k dosažení veřejného zájmu (princip rovného rozložení břemene; *Prinzip der Lastengleichheit*).⁴ Pokud někdo musel přinést zvláštní oběť, tj. oběť vyšší než ostatní příslušníci společnosti, má mu být tato oběť nahrazena z veřejných zdrojů, a tím dosaženo rovného rozložení břemene mezi všechny příslušníky společnosti. Obecně může mít tato zvláštní oběť dvojí podobu.⁵ První, která je podstatně častější, spočívá v tom, že sice donucení je obecné (obecná povinnost k očkování), avšak zvláštní oběť se konstituuje až ve zvláštním následku tohoto donucení (zvláště závažné následky povinného očkování u konkrétní osoby). Druhou možností je situace, když již donucení má zvláštní povahu, neboť neexistuje obecně. Je zajímavé, že na stejné myšlence je založeno i právo na odškodnění osob, které poskytly zvláštní oběť při potírání pandemie covid-19.⁶ Ústavní princip rovnosti tedy vyžaduje, aby se osobám, které utrpěly zvláštní újmu jako následek povinného očkování, dostalo odškodnění, a to z veřejných zdrojů. Tato myšlenka též ospravedlňuje pasivní legitimaci České republiky. Takto se **nárok na odškodnění za obětování ve veřejném zájmu** (*Aufopferungsanspruch*) zdůvodňuje např. i v německém právu.⁷

Oprávnění soudce k vyplnění mezery v zákoně má však svou mez v tzv. hranici *lex lata*, tj. v situaci, kdy daná meze- ra je zákonodárcem chtěná.⁸ Je-li příslušná meze- ra v zákoně zákonodárcem chtěná, nemá soudce s ohledem na princip dělby moci právo tuto mezeru vyplnit. Takový předpis však může být posouzen jako protiústavní, a jako takový může být zrušen ze strany Ústavního soudu.

Nejvyšší soud se touto otázkou též zabýval a správně **do- spěl k závěru, že zde taková vědomá meze- ra v zákoně ne- existuje.** Změna § 2936 o. z. oproti předchozímu § 421a obč. zák. č. 40/1964 Sb. nebyla motivována tím, aby poško- zenému nebyla v případě povinného očkování poskytnuta náhrada, nýbrž byl zpochybněn důvod odpovědnosti povin- ného subjektu. Ust. § 421a obč. zák. č. 40/1964 Sb. totiž čini- lo objektivně odpovědného toho, kdo použil věc při plnění závazku, a to bez ohledu na to, zda došlo k (objektivnímu) pochybení při jednání poskytovatele plnění nebo alespoň k nějakému problému, který by mohl být poskytovateli při- čitatelný. Problém byl tedy v tom, že v těchto případech ne- byl naplněn žádný z důvodů, který je v našem právu považo- ván za legitimní důvod objektivní odpovědnosti.

Základním důvodem objektivní odpovědnosti je (i dovolené) ohrožení jiného ve vlastním zájmu (odpovědnost za ohrožení). Pokud někdo ve vlastním zájmu vykonává zvláště nebezpeč- nou aktivitu, pak je legitimní, aby odpovídal za škodu, která nastane tím, že se toto nebezpečí materializuje. V daném pří- padě však poskytnutí očkování není primárně v zájmu léka- ře. Jde sice o zdravotní službu, za kterou je odměněn, avšak podstatné je, že jde o plnění zákonné povinnosti, která je pri- márně v zájmu samotné očkované osoby a sekundárně ve ve- řejném zájmu (získání kolektivní imunity). Dřívější úprava

vedla např. k odpovědnosti lékaře i v případě, kdy pacient tr- pěl chorobou, která jej ohrožovala na životě, a lékař mu *lege artis* nabídl odpovídající lék, který byl objektivně nevhodněj- ší léčbou, upozornil na možná rizika vedlejších účinků spoje- ných s touto léčbou, pacient si lék vzal, avšak následně u něj tyto vedlejší účinky nastaly. I v případě této léčby, která byla zcela zjevně v zájmu pacienta, měl podle § 421a obč. zák. č. 40/1964 Sb. odpovídat lékař. Ve své podstatě to byla odpo- vědnost za stav lékařské vědy (stav úrovně lékařského pozná- ní). Avšak to, že bez působení jiného onemocnění nevylé- čitelnou nebo obtížně léčitelnou chorobou, nebo že nastane předvídatelný vedlejší účinek spojený s léčbou, je **součástí obecného životního rizika, které si každý nese sám.**

Dalším legitimním důvodem objektivní odpovědnosti je **od- povědnost za vlastní sféru vlivu.** Pokud dojde, byť bez zavinění příslušné osoby, k problému v její sféře vlivu, může za určitých okolností za tím způsobenou škodu odpovídat tato osoba ob- jektivně. Na tomto principu je postavena např. smluvní odpo- vědnost (srov. tzv. osobní poměry ve smyslu § 2913 odst. 2 věty druhé o. z.), do určité míry i konstrukce odpovědnosti za pro- voz zvláště nebezpečný a provoz dopravních prostředků (ne- lze se liberovat, pokud má škoda původ v provozu). Na tomto důvodu odpovědnosti je nyní postavena i odpovědnost po- dle § 2936 o. z., protože vychází z toho, že věci, které posky- tovatel plnění používá při plnění, spadají do jeho sféry vlivu. Pokud je tato věc vadná, pak bez ohledu na jeho zavinění od- povídá za tím způsobenou škodu. Předvídatelné vedlejší učin- ky léků nebo očkovací látky však jistě nejsou vadou této věci.

Zákonodárce tedy chtěl zamezit bezbřehé objektivní odpo- vědnosti poskytovatele plnění, resp. zdravotních nebo jiných biologických služeb, nikoli vyloučit jakékoli právo poškozené- ho na náhradu. Skutečně tedy není dána vědomá meze- ra v zá- koně, která by bránila soudcovskému dotváření práva.

K vyplnění uvedené mezery v zákoně Nejvyšší soud vy- užil úpravu zákona o náhradě újmy způsobené povinným očkováním. To je podle našeho názoru správný přístup.

Byť to tak na první pohled může vypadat, **ve skutečnosti nejde o případ pravé retroaktivity, nýbrž o případ tzv. před- účinného zákonodárství.** Pravá retroaktivita znamená, že ur- čitá norma je aplikována na skutkový stav, který se uskuteč- nil ještě před nabytím její účinnosti. Jde o podstatný zásah do právní jistoty, konkrétně do důvěry v právo. Právo zde to- tiž neplní svoji základní funkci, a to regulátora lidského jed- nání; v době, kdy k danému jednání dochází, není příslušná právní norma dosud účinná, a tím nemůže toto jednání ovliv- nit. Naopak pokud se daný subjekt spoléhal na tehdy platné právo a řídil se jím, je v této své důvěře v právo zklamán, pro- tože toto právo se ve výsledku pro posouzení jeho jednání ne- použije. To je stěžejní důvod pro zásadní nepřipustnost pra-

4 Ke genezi tohoto pojetí srov. R. Stödter: Öffentlich-rechtliche Entschädigung, Lütcke & Wulff, Hamburg 1933, str. 78 a násl.

5 Např. F. Ossenbühl: Staatshaftungsrecht, 5. vydání, C. H. Beck, München 1998, str. 137.

6 Srov. F. Melzer: Poskytování náhrad za újmy vyvolané mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví po jejich zrušení, Bulletin advokacie č. 6/2020, str. 15, 16 a násl.

7 Srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora BGHZ 9, 83; srov. též op. cit. sub 5, str. 132, 135.

8 Op. cit. sub 3, str. 235 a násl., m. č. 250 a násl.

vé retroaktivity v právním státě; lze však souhlasit s názorem Nejvyššího soudu, že nejde o absolutní nepřípustnost.⁹

**V dané věci však v době očkování existovala uvedená meze-
ra v zákoně, která nejen mohla, ale měla být vyplněna.** V tehdejší situaci (před přijetím zákona o náhradě újmy způsobené povinným očkováním) však mohla být vyplněna různým způsobem. Při aplikaci výše uvedených právních principů, které zakládaly mezeru v zákoně, měl soud určitý prostor pro uvážení. Toto uvážení však mohl naplnit způsobem, který by odpovídal následně přijatému zákonu. I dotčený subjekt (Česká republika) tedy mohl v době podání očkovací látky počítat s tím, že potenciálně poškozený subjekt bude mít právo na náhradu za újmu způsobenou povinným očkováním, a to (kromě jiného) i v podobě, kterou následně stanovil uvedený odškodňovací zákon. **Nedošlo tedy k zásahu do důvěry v právo a nejedná se o pravou retroaktivitu.** O pravou retroaktivitu by se jednalo jen v případě, kdyby následně zvolený zákonný způsob odškodnění měl podobu, ke které by v žádném případě nemohl dospět soud vyplňující mezeru v zákoně. Pak by však zpětné použití takového zákona bylo skutečně nepřípustné.

Často se může stát, že soud má vyplnit mezeru v zákoně, kterou již v mezidobí zákonodárce legislativně vyplnil s účinky do budoucna. Jak bylo uvedeno, v těchto případech má často soud prostor pro uvážení, protože jeho závěr vychází z pomě-

⁹ Pro podrobnosti viz F. Melzer in F. Melzer, P. Těgl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III., § 419–654, 1. vydání, Leges, Praha 2014, K intertemporálnímu právu obecně, m. č. 15 a násl., str. 1100 a násl.

¹⁰ Viz např. op. cit. sub 3, str. 145 a násl., m. č. 152.

řování relativně neurčitých právních principů. V takové situaci je však zcela správný postup, kdy soud oproti vlastní úvaze upřednostní řešení, se kterým je spojena demokratická legitimita zákonodárce, byť pro jiný časový úsek. V právní metodologii se takový přístup označuje jako tzv. předúčinné právo, resp. zákonodárství (*vorwirkende Gesetzgebung*), a je považován za zcela korektní způsob aplikace práva.¹⁰ Nejvyšší soud tedy, když použil pro vyplnění mezery v zákoně řešení podle zákona o náhradě újmy způsobené povinným očkováním, postupoval zcela korektně, aniž by v podobě pravé retroaktivity zasáhl do důvěry v právo povinného subjektu (České republiky).

V. Závěr

Z výše uvedeného plyne, že citovaný rozsudek Nejvyššího soudu lze přivítat. Správně rozpoznává existenci mezery v zákoně ve vztahu k právu na odškodnění osob, které utrpěly újmu povinným očkováním. Tato mezeza vznikla zcela legitimní změnou § 2936 o. z. oproti předchozí úpravě § 421a obč. zák. č. 40/1964 Sb., na kterou však již dále zákonodárce nereagoval. Tuto mezeru též korektně vyplňuje aplikací zákona o náhradě újmy způsobené povinným očkováním. V daném případě však nejde o případ pravé retroaktivity, jak se domnívá Nejvyšší soud, nýbrž o zcela přípustný případ tzv. předúčinného práva.

✿ Autory komentáře jsou doc. JUDr. PETR TĚGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

inzerce

JOIN US...

Nabídka pracovní pozice/ dlouhodobé spolupráce

Přední česká advokátní kancelář KŠD LEGAL hledá do svého týmu advokátního koncipienta/advokátního koncipientku nebo začínajícího advokáta/advokátku, který(á) má zájem o generální praxi. V KŠD máte možnost podílet se na případech pro prestižní klientelu, a to ve všech oblastech práva, včetně práva trestního či sportovního. Budete mít možnost účastnit se soudních jednání, komunikovat s klienty a samostatně řešit případy pod vedením seniorních advokátů a partnerů kanceláře.

- **Nabízíme** práci v mladém kolektivu v kancelářských prostorech v historickém paláci na Malé Straně, atraktivní finanční ohodnocení (dle dosavadních zkušeností a pracovních výsledků), bonusy za pracovní výsledky a další benefity.

Požadujeme výbornou znalost českého práva a velmi dobrou úroveň anglického jazyka.

Pokud Vás tato nabídka zaujala, pošlete nám svůj životopis v českém a anglickém jazyce na e-mail terezie.gloserova@ksd.cz.

...WE KNOW HOW TO SCORE!

2022 PF

Konec každého roku má v sobě začátek něčeho nového.
Přejeme Vám, abyste letošní Vánoce se svými blízkými
strávili naplněné klidem, láskou, radostí a štěstím.
A do toho nového roku a nových začátků vstoupili
s optimismem a srdcem na dlani.

Těší nás, že jsme i v letošním roce mohli přispět finančními
dary zdravotnickým zařízením, klientům postiženým tornádem,
dětem v dětských domovech a dalším lidem v nouzi
a pomohli jsme jim tak vykouzlit úsměv na tváři.

Přejeme Vám do nového roku jen to nejlepší.

Banka pro všechno,
na čem záleží.

UniCredit Bank

**Zbyněk Loebel, Pavel Loutocký,
Martin Maisner, Michal
Matějka, Radim Polčák,
Marína Urbániková:**

Online soudnictví v České republice

Wolters Kluwer, Praha 2021,
160 stran, 350 Kč.

Budoucnost online soudnictví v České republice již byla napsána. Nachází se v knize z pera předních českých odborníků na právo informačních technologií, která vznikla v rámci projektu analýzy proveditelnosti záměru vybudovat online soudnictví v České republice.

V deseti obsahových kapitolách autoři nejprve rozebírají obecnou problematiku přístupu k soudům. Na první pohled teoretický popis však zaujme právního praktika pohledem ke kořenům soudnictví a jeho důsledkům pro občany. Kdo nezná historii, je nucen ji opakovat. V knize tedy nechybí ani zajímavý historický exkurz.

Nezůstává však u pouhé teorie soudnictví. Autoři přirozeně vysvětlují, co

se skrývá za tajemnou zkratkou „ODR“, a rozvádějí etické zásady rozhodné pro *online dispute resolution*. Neopomínají ani tolik aktuálně diskutované etické zásady umělé inteligence.

Výhled online soudnictví autoři predikují s výhledem 10 až 15 let. Lze jej považovat za výhled střízlivý, vyjdeme-li z okolností, na které autoři správně poukazují. Nečekají nás totiž pouze překážky organizační, ale nepochybně i technologické, a co je důležité, také sociologické. K před-

povídanému stavu online soudnictví nevede přímá cesta, ale cesta lemovaná postupným rozvojem služeb soudnictví.

Příklady vedou. Jsou si toho vědomi i autoři knihy a **na kanadském, čínském a singapurském příkladu vysvětlují jednotlivé cesty, po kterých se lze vydat.** Jaká bude cesta česká a jaké kroky nás čekají v jednotlivých letech, autoři popisují také. Nabízelo by se namítnout, že autoři čtenému čtenáři nabízejí svůj jednostranný, byť odborný náhled, ale není tomu tak. Podporují jej detailně zpracovanou analýzou toho, jak soudnictví v jeho klasické a online podobě vnímá česká internetová populace. Dozvíme se tak, jakou soudní agendu by „*uživatelé justice*“ bez obav řešili online a jakou nikoliv. Ani u této analýzy se autoři nezastavili a čtenáři poskytují pohled dvou soudců na online soudnictví a jeho využitelnost v českém prostředí. Snad je škoda, že nezaznívá také pohled dalších právnických profesí. Proč se vlastně máme vydat na cestu online soudnictví a co nám přinese? I na tuto otázku autoři poskytují odpověď. Pozitivní.

♣ JUDr. JIŘÍ NOVÁK ml., advokát v Praze

inzerce

„My, Husákovy děti, si nic vymýšlet nemusíme.“

ROMÁN O DOSPÍVÁNÍ V NORMALIZAČNÍM ČESKOSLOVENSKU

U VŠECH DOBRÝCH KNIHKUPCŮ A NA WWW.JOTA.CZ

TAKÉ JAKO
E-KNIHA

JOTA[®]
NAKLADATELSTVÍ

Rodičovská odpovědnost a očkování

Rodičovská odpovědnost je sice součástí občanského zákoníku už mnoho let, přesto se nám právníkům nedaří rozšířit její všeobecnou známost mezi obecnou populaci. Ty tři paragrafy, které ji upravují, tak patří k nejčastějším tématům, o nichž se hovoří v našich advokátních kancelářích. Dvouletá pandemie jen zvýraznila neznalost základních ustanovení. Nelze se pak divit, že žhavým problémem dneška je očkování dětí rozvedených a rozloučených rodičů.

Zdálo by se, že podrobněji informovat o platném právu na stránkách Bulletinu advokacie je stejně trefné, jako nosit opeřence do Athén, vodu do rybníka nebo stromy do lesa. A přece se této neprozřetelnosti dopustíme, abychom si ty paradoxy názorně představili. Nejčastějším bludem, který rodinný advokát neustále dokola vysvětluje, je věta: „*Když mám dítě ve výlučné péči, můžu si o něm rozhodovat sám/sama.*“ Jaká škoda, že tento mylný názor zastávají i mnozí advokátní kolegové.

Výlučná péče již mnoho let neexistuje – namísto ní soud podle § 907 odst. 1 o. z. může svěřit dítě do péče jednoho rodiče, do společné nebo do střídavé péče. Rozhodnutí soudu o péči o dítě však nemá vliv na existenci rodičovské odpovědnosti – ta platí při všech druhích péče shodně pro oba rodiče.

Co je obsahem rodičovské odpovědnosti? Pojdme si ta ustanovení zopakovat doslova přesnou citací zákona. Je to koneckonců jen pět vět: *Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. Má ji každý rodič, ledaže jí byl zbaven (§ 865 odst. 1). Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče ve vzájemné shodě (§ 876). Nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče. Za významnou záležitost se považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte (§ 877).*

Z výše uvedeného plnou následující závěry: **Je jedno, komu z rodičů soud svěřil dítě do péče, či jak zní jejich dohoda. O podstatných věcech dětí se rodiče spolu mají a musí domluvit.** Prakticky se dá občanský zákoník zjednodušit na pravidlo: kdo chce změnu, ten musí vyjednávat, a pokud jednání není úspěšné, pak musí o svém pohledu na věc přesvědčit soud. Rozhodování o dítěti bez projednání s druhým rodičem je zjevně po-

rušení rodičovské odpovědnosti. Do doby oboustranné shody se dají rozhodovat jen nejakutnější a život ohrožující věci.

Praktická lecke z vyjednávání

Nejčastější otázkou dneška, s níž se rodinný advokát setkává, je dotaz na očkování proti covid-19. S ohledem na celospolečenskou debatu a spory o to, zda očkovat, či neočkovat, nejde o běžný léčebný zákrok, proto se na něm rodiče dítěte musejí shodnout. **Samotný rodič může bez souhlasu druhého dítě naočkovat jen tehdy, je-li druhý rodič mrtvý nebo jeho rodičovská odpovědnost je přinejmenším omezena.** Se zavřenýma očima lze připustit rozhodnutí bez účasti druhého rodiče snad jen tehdy, pokud se onen druhý rodič sám o dítě nijak nezajímá, resp. o výchovu nejeví zájem. Ve všech ostatních případech je třeba vyjednávat.

Pokud jeden rodič očkovat dítě chce a druhý nikoliv, pak je třeba se obrátit na soud, aby rodičovský spor rozhodl. Jak soud rozhodne, nelze předem odhadnout. Jak jsme zjistili konzultacemi se Spolkemrodinně právních a opatrovnických soudců, **soud bude v každém jednotlivém případě posuzovat individuálně zdravotní stav dítěte a argumenty obou rodičů.**

Obracejí se na nás také rodiče s obavou, že jejich expartner nechá dítě naočkovat bez jejich souhlasu. V takovém případě se nabízí návrh na vydání předběžného opatření, kterým soud zakáže druhému rodiči do skončení soudního sporu dítě naočkovat.

Očkování proti covid-19 lze jen obtížně porovnávat s jiným běžným dětským očkováním, mj. proto, že jiná dětská pravidelná očkování jsou vyhláškou č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, formulována jako povinná.

Je-li dítě schopno formulovat, pak jej rodiče musejí do svého vyjednávání zahrnout a jeho názor vzít v úvahu, což plyne z ust. § 875 odst. 2 o. z. Dítě, které je proti očkování a fyzicky se vzpouzí, totiž násilím stejně žádný zdravotník nenaočkuje.

Unie rodinných advokátů je přesvědčena, že dohoda je vždycky lepší než soud, proto v každém případě doporučuje vyjednávat.

Máte zájem o členství v Unii rodinných advokátů? Všechny informace včetně stanov, přihlášek a seznamu členů najdete na webových stránkách naší unie (www.uracr.cz).

✿ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ, prezidentka Unie rodinných advokátů

Z kárné praxe

Klamavé jednání vůči protistraně. Dohoda o vině a kárném opatření

ust. § 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii

ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 3. 9. 2021, jímž byla schválena dohoda o vině a kárném opatření uzavřená mezi kárným žalobcem a kárně obviněným z téhož dne, sp. zn. K 53/2020

Kárný senát Kárné komise ČAK schválil dohodu o vině a kárném opatření, dle níž se kárně obviněný advokát dopustil kárné-

ho provinění tím, že e-mailem kontaktoval J. K., bývalou manželku M. K., jemuž poskytuje právní služby ve všech jeho právních věcech, o níž mu bylo známo, že se se svým bývalým manželem nechce sejit, pod falešnou záminkou, že má zájem o její služby interiérové designérky, a následně ji e-mailem požádal o schůzku, která by se mu hodila dne 5. 11. 2019, a z důvodu jeho pracovní vytíženosti aby se uskutečnila v jeho advokátní kanceláři, přičemž po souhlasu J. K. s datem a místem schůzky se dne 5. 11. 2019 dostavil do své advokátní kanceláře se svým klientem M. K. a v rozporu s původním oslovením J. K. jako interiérové designérky, která se na schůzku dostavila v dobré víře, předmětem schůzky učinil vztahy mezi J. K. a svým klientem M. K.

Kárné opatření – pokuta 10 000 Kč.

Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Odešli do nebeské síně

V září a v říjnu 2021 opustili svoji praxi i své blízké čtyři advokáti:

JUDr. Milan Čapek, advokát v Ostrově

*6. 11. 1949

+1. 10. 2021

JUDr. Jiří Chmelenský, advokát v Chomutově

*24. 3. 1958

+25. 9. 2021

JUDr. Miroslav Kupilík, advokát v Praze

*16. 3. 1939

+24. 10. 2021

JUDr. František Tůma, advokát v Praze

*1. 8. 1945

+8. 10. 2021

Čest jejich památce!

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO A PODSTATNÉHO
NEJEN Z DĚNÍ NA KOMOŘE, V ADVOKACII, ALE I V CELÉM SVĚTĚ PRÁVA**

ADVOKÁTNÍ ONLINE DENÍK

– váš zpravodaj v PC i telefonu

RYCHLE A PŘEHLEDNĚ SE V NĚM
DOZVÍTE O VŠECH DŮLEŽITÝCH
ROZHODNUTÍCH ORGÁNŮ ČAK.

UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY,
TIPY A PODNĚTY!

PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY
WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

Zástupci ČAK v mezinárodních organizacích informují

ČAK je již řadu let aktivní v mezinárodních organizacích prostřednictvím svých zástupců, kteří jsou členy výborů, účastní se plenárních zasedání a výročních konferencí a dalších odborných jednání či seminářů. Zástupci ČAK v těchto mezinárodních organizacích zastávají různé funkce, jež potvrzují prestiž, kterou si ČAK za léta svých aktivit v zahraničí vydobyla. Na následujících stránkách vám tak nabízíme soubor zpráv o činnosti příslušných mezinárodních organizací za rok 2021.

Council of European Bars and Law Societies (CCBE)

JUDr. Antonín Mokry,
vedoucí české delegace v CCBE

www.ccbe.eu

Činnost CCBE v r. 2021 byla poznamenána covidovou situací pouze do té míry, že se po velkou část roku nemohla konat pravidelná zasedání Stálého výboru CCBE a odborných výborů prezenční formou, všechna plánovaná jednání se však v zmenšeném rozsahu uskutečnila prostřednictvím online spojení. Je třeba pochválit vedení CCBE, v čele se současnou prezidentkou Margaretou von Galen (Německo), že i v takto ztížených podmínkách dokázala připravit ambiciózní program, všechny plánované agendy byly projednány a velmi dobře byla zvládnuta i koordinace činnosti v rámci sekretariátu CCBE a komunikace s členskými delegacemi. Za to je třeba poděkovat také novému generálnímu tajemníkovi, jímž byl na samém počátku roku zvolen Simone Cuomo (Belgie).

Na počátku r. 2021 byly v rámci distančních jednání **přijaty následující důležité dokumenty: komentář CCBE ke komunikaci „Digitalizace justice v Evropské unii“ z 26. 3. 2021, příspěvek CCBE ke Zprávě o stavu právního státu za rok 2020 z 26. 3. 2021, návr-**

hy CCBE pro další reformu mechanismů u ESLP z 21. 5. 2021, a několik dalších stanovisek a doporučení.

Historický krok byl učiněn dne 18. června, kdy **CCBE podepsala ve Štrasburku Memorandum o spolupráci s Radou Evropy**, zastoupenou generální tajemnicí Rady paní Marijí Pejčinovič Burič. Cílem tohoto memoranda je založit pevný rámec spolupráce zejména v otázkách podpory a posilování právního státu, nezávislosti advokátní profese a svobody při poskytování právních služeb, to vše při zachování vysoké kvality poradenství a při zastupování klientů tak, aby advokátní stav požíval důvěry ze strany veřejnosti.

Dále **pokračovala jednání o Evropské konvenci o advokátech** s tím, že v červenci 2021 se uskutečnila informativní schůzka předsedy výboru CCBE pro Evropskou konvenci o advokátech, Laurenta Pettitiho, se zástupci občanských iniciativ, za účelem zajištění podpory vzniku této úmluvy ze strany veřejnosti.

CCBE vystoupila na obranu advokátů např. na společné schůzi se zástupci OECD k její zprávě nazvané „*Ukončení skořápkové hry: Došlápnutí si na profesionály, kteří umožňují zločiny v oblasti daní a bílých límečků*“, zúčastnila se kulatého stolu se zástupci ABA (American Bar Association), setkala se s výkonným ředitelem Afghánské nezávislé advokacie (AIBA) za účelem projednání možností pomoci pro ohrožené afghánské advokáty, prezidentka CCBE přednesla projev při otevření soudního roku v Londýně a uskutečnilo se mnoho další akcí.

V létě také pokračovaly aktivity Výboru AML, Výboru pro trestní právo a Výboru pro otázky evropských advokátů, jakož i podvýboru pro kvalitu slu-

žeb poskytovaných advokáty. Jednalo se o setkání s FATF, se zástupci Evropské komise k otázkám Mezinárodního transparentního registru skutečných vlastníků svěřenských fondů. Další jednání „výboru pro kvalitu“ navázala na červnové přijetí dokumentu CCBE nazvaného „*Zajištění kvality právních služeb*“. Tento schválený dokument je v celém znění dostupný na webových stránkách CCBE www.ccbe.eu.

Zvláštní zasedání Stálého výboru dne 21. 9. 2021 se zaměřilo specificky na otázky právního státu, zejména pak na diskusi o výroční zprávě Evropské komise o stavu právního státu za r. 2020 a související zprávy EU o stavu justice (EU Justice Scoreboard). Bylo odesláno přibližně dvacet dopisů vládám či vysokým státním hodnostářům zemí, v nichž dochází k závažnému porušování práv konkrétních advokátů při výkonu jejich profese nebo k zásahům do jejich nezávislosti. Jedná se jak o země, v nichž k takovým zásahům dochází pravidelně či opakovaně, tak o země, v nichž byly takové zásahy identifikovány zatím ojedinele nebo poprvé.

První zasedání Stálého výboru konané prezenční formou se uskutečnilo až v pátek 8. 10. 2021 v Bruselu a byl na něm předběžně odsouhlasen návrh rozpočtu CCBE na rok 2022, jehož finální schválení se očekává na plenárním zasedání v Berlíně v prosinci. Rozpočet je navrhován s mírným přebytkem, a poprvé za mnoho let se proto nebudou v r. 2022 navyšovat členské příspěvky. Rezervy CCBE byly nejen stabilizovány, ale dokonce významně vzrostly, což v následujícím období umožní mj. investovat do modernizace informačního systému CCBE, čímž, jak všichni doufáme, dojde k zefektivnění a zintenziv-

nění interních i externích komunikací.

Na zmíněném říjnovém jednání Stálého výboru bylo také **odsouhlaseno znění návrhu „Stanoviska k navrhovanému právnímu instrumentu o profesi advokáta“**, jehož klíčovým atributem by podle CCBE mělo být, že se bude jednat o **závazný, nikoli jen doporučující právní instrument**. Takový dokument by měl podle CCBE obsahovat přesnou definici toho, co se rozumí „profesí advokáta“, definovat možná rizika, která mohou příslušníkům této profese hrozit, vymezení vztahu této konvence k dalším instrumentům (převážně doporučujícím), které se k profesi advokáta vztahují, jakož i k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), která v dané oblasti některé tyto otázky již řešila, především však v návaznosti na Evropskou úmluvu o lidských právech. Zde jsou však upraveny jen minimální standardy ochrany práv, často aplikovatelné spíše ve vztahu k ochraně práv klientů advokátů než advokátů samotných, a tato pravidla je nutné doplnit o pravidla více specifická pro zajištění ochrany advokátů jako profesionálů a advokátní profese samotné.

Na říjnovém zasedání CCBE v Bruselu byl dále přijat dokument nazvaný „**Předběžný komentář CCBE k tzv. balíčku AML**“. Jedná se o **strategický dokument reagující na představení návrhů Evropské komise k posílení pravidel EU v oblasti boje s praním peněz a financování terorismu**, k jehož publikaci došlo v červenci 2021 a který obsahuje soubor návrhů čtyř právních instrumentů a jednu dopadovou studii. **Dokument CCBE by měl napomoci jednotlivým národním delegacím (komorám) při formulování jejich stanovisek k tomuto souboru návrhů při jejich konzultacích s národními vládami a příslušnými ministry.** Úplné znění tohoto nového dokumentu CCBE je dostupné na jejich webových stránkách.

Je vhodné zmínit dále to, že říjnové zasedání **odsouhlasilo také dokument nazvaný „Komentář CCBE k současným studiím představeným DG GROW, které zahrnují právní profese“**. Jedná se o odpověď evropských advokátů na dvě studie Komise, z nichž první se snaží analyzovat dopad regulovaného prostředí na digitální automatizaci v profesionálních službách (Study

on impact of regulatory environment on digital automation in professional services) a druhou pak Komise analyzuje právní a administrativní překážky v sektoru služeb (Mapping and assessment of legal and administrative barriers in services sector).

CCBE ve svém dokumentu **upozorňuje na nedostatky a nesprávnosti předmětné studie o tvrzených dopadech na digitální automatizaci a předkládá Komisi svá vlastní doporučení, jak postupovat dále v předmětném diskurzu**. Pokud jde o druhou citovanou studii, CCBE namítá, že ta vůbec nebere v úvahu sektorální směrnice o advokátech (směrnici 98/5/EC a směrnici 77/249/EEC), a **poukazuje na to, že Komisi konstatované bariéry jsou s ohledem na tyto směrnice nesprávné nebo přinejmenším přehnané a zjištění, k nimž Komise dochází ve vztahu k advokátní profesi, neobstojí** proto, že situaci v právních službách nelze srovnávat s jinými regulovanými profesemi, které obdobné sektorální směrnice nemají. Celé znění komentáře CCBE naleznete na webu CCBE.

International Bar Association (IBA)

JUDr. Dagmar Dubecká,
zástupkyně ČAK v IBA

www.ibanet.org

Aktivity IBA byly v r. 2021, tak jako u jiných organizací, ovlivněny pandemií covid-19. Ačkoli původně převládala optimismus, že již ve II. čtvrtletí tohoto roku bude možné organizovat různé konference v tradiční podobě s osobní účastí, tedy nejen pouze online, skutečnost byla kvůli celosvětově nepříznivé situaci jiná. Nicméně, začíná se snad „blýskat“ na lepší časy, neboť již na konci léta se konaly první klasické konference a např. koncem října se v Paříži uskutečnila tradičním způsobem

organizovaná konference na téma „*From start-up to IPO*“.

R. 2021 byl prvním rokem dvouletého funkčního období nového vedení IBA. Novým prezidentem IBA se stal pan Sternford Moyo, viceprezidentkou paní Almudena Arpon de Mendivil. Zcela netradičně byli do funkce generálního sekretáře IBA zvoleni dva advokáti – konkrétně pan Claudio Visco a pan Jaime Carey. V čele tzv. BIC (Bar Issues Commission), tedy součásti IBA věnující se primárně profesní problematice, se kterou se dnes a denně setkávají různé advokátní komory na celém světě, stanuli pan Kimitoshi Yabuki a pan Ken Murphy.

Výše zmíněná situace zapříčiněná pandemií neznamena, že by se život IBA zastavil. Od počátku roku neexistoval v podstatě týden, ve kterém by nebyly pořádány různé online semináře či vzdělávací kurzy. Řady z nich bylo přitom možné se zúčastnit bezplatně, což umožnilo účast i těm právníkům, kteří se tradičních konferencí, z důvodů nutných poplatků, neúčastní. Semináře byly zaměřeny nejen na tu kterou specializovanou oblast práva, ale např. i na řízení advokátních kanceláří, vztahy s klienty, společenskou odpovědnost atd. Přehled seminářů a konferencí, včetně těch, které by měly být uspořádány ještě do konce tohoto roku, lze najít na stránkách IBA (www.ibanet.org/conferences).

V rámci IBA působí celá řada specializovaných výborů, jejichž členové kromě pořádání seminářů a konferencí připravují a průběžně aktualizují velmi zajímavé a pro praxi advokátů **užitečné přehledy a příručky**. Řada z nich je dostupná i nečlenům IBA, a to rovněž na webových stránkách IBA (konkrétně www.ibanet.org/resources).

Hovoříme-li o IBA, nelze opomenout její nedílnou součást, a to institut zaměřený na lidská práva (IBAHRI – International Bar Association's Human Rights Institute). Tento institut dlouhodobě zajišťuje celosvětově pomoc advokátům, kteří se ocitli v nesnázích, např. kvůli svému politickému přesvědčení, organizuje vzdělávací programy pro nově vznikající advokátní profesní organizace; jeho zástupci často vystupují jako pozorovatelé v řadě procesů vedených proti advokátům apod.

IBA organizuje (a i v nadcházejícím

období bude organizovat) řadu vzdělávacích programů pro mladé advokáty, včetně poskytnutí různých podpor – mladším advokátům lze tudíž doporučit, aby pravidelně sledovali IBA a i takovýchto programů využili (bližší informace lze najít na www.ibanet.org/education-and-internship). Má-li kdokoli z kolegů advokátů či koncipientů zájem o získání detailnějších informací o činnosti IBA a výhodách, které členství v ní přináší, jsem připravena, nejen jako zástupkyně ČAK v IBA, ale i jako dlouhodobá členka IBA, takovéto informace případným zájemcům poskytnout.

Union Internationale des Avocats (UIA)

JUDr. Martin Maisner, PhD., MCI Arb.,
národní zástupce v UIA

www.uianet.org

Česká advokátní komora je kolektivním členem Union Internationale des Avocats (UIA), což je druhá největší mezinárodní právní asociace (hned po IBA). V UIA ale převažují frankofonní země a země, kde se mluví románskými jazyky. Představenstvem ČAK jsem byl pověřen zastupovat ČAK v rámci této organizace a jmenován tzv. národním zástupcem. S touto funkcí je zároveň spojeno i členství v Řídícím výboru (zasedání čtyřikrát do roka). K povinnostem národního zástupce patří jednak účast na výročním zasedání, jednak účast nejméně na dvou zasedáních Řídícího výboru.

Situace v UIA se ve srovnání s r. 2020 příliš nezměnila – veškeré akce byly zrušeny a pořádány náhradně online formou. Teprve ve druhé polovině r. 2021 začínají přípravy na přechod k prezenčnímu konání. Virtuální akce jsou zpravidla omezeny na hodinu trvání, a proto možnost vystoupit

s příspěvkem je téměř minimální – přispívající jsou vybíráni předem.

V r. 2021 jsem se jako zástupce zúčastnil online zasedání Řídícího výboru a celkem 72 různých online zasedání a přednášek. Pro r. 2022 nelze předvídat, jak se bude situace vyvíjet. Výroční kongres v Madridu a Řídící výbor se konaly prezenčně koncem října, kongresu ale bylo možné se zúčastnit i distančně.

Federation des Barreaux d'Europe (FBE)

JUDr. Lenka Vidovičová, LL.M.,
národní zástupkyně v FBE

www.fbe.org

Evropská federace advokátních komor (FBE) je sdružením advokátních komor členských států Rady Evropy. Organizace je postavena na zásadách spolupráce a výměny zkušeností mezi advokátními komorami při respektování jejich autonomie a nezávislosti. V současné době FBE sdružuje více než 250 advokátních národních i regionálních komor, reprezentujících přibližně jeden milion advokátů.

R. 2021 byl ve znamení dopadů pandemie i na poli FBE. Dne 19. 3. 2021 se konala volební valná hromada v mimořádných podmínkách (online), neboť nebylo možné konat ji prezenčně. O průběhu této valné hromady jsem informovala advokátní veřejnost podrobněji příspěvkem v Advokátním deníku nazvaným „Hlas české advokacie je v Evropě výrazně slyšet“.

Ve dnech 27. a 28. 9. 2021 se v Paříži konal výroční kongres FBE s tématem: „Přístup k právu a spravedlnosti – Evropské advokátní komory a advokáti v první linii“. Konference se konala prezenční formou a já jako zástupce ČAK jsem měla tu čest se akce zúčastnit. Bylo to poměrně odvážné rozhodnutí organizátorů, ale bylo zřejmé, že online komunikace není pro koná-

ni kongresu nejvhodnější formou. Jeli-kož všichni účastníci byli ukáznění – i když udržování rozestupů patrně ani nemohlo být striktně dodržováno –, proběhlo vše bez problémů. Konference zvolila základní aktuální témata, prezentovaná formou panelové diskuse ve čtyřech blocích – právní pomoc a úskalí jejího poskytování při výkonu právní praxe, odškodňování obětí teroristických útoků, krize veřejného zdravotního systému a nové výzvy advokátů v této oblasti a konečně pomoc *pro bono publico* jako nedílná součást práce advokáta za podpory advokátních komor.

Z diskusí účastníků bylo zřejmé, že ačkoli pandemická doba probíhala v každém státě poněkud jinak, styčné body v práci evropských advokátů byly obdobné – museli se novým podmínkám přizpůsobit a být oporou klientům i v této ztížené době. Evropské společnosti řešily obecně podobné potíže (např. těžkosti s nedostatkem ochranných pomůček byly řešeny všude, i francouzské regionální komory pro advokáty zajišťovaly respirátory jako ČAK), stejně tak všude fungovala pospolitost a solidarita. Jak jsem vyrozuměla od evropských kolegů, na advokáty v členských státech FBE (zejména tam, kde je zapsán násobně vyšší počet advokátů než v České republice) dolehly finanční a existenční potíže mnohem tvrději, než to pocítili advokáti čeští. Příští výroční kongres by se měl uskutečnit v bulharské Sofii ve dnech 23. až 25. 6. 2022.

European Criminal Bar Association (ECBA)

Mgr. Miroslav Krutina,
národní zástupce v ECBA, viceprezident ECBA

www.ecba.org

Evropská trestní advokátní komora (The European Criminal Bar Association, ECBA) je sdružením obhájců

ze všech členských států Rady Evropy, jehož cílem je podpora základních práv a procesních záruk osob účastnících se trestního řízení a prosazování vysokých procesních standardů. Zaměřuje se i na podporu advokátního stavu v Evropě a svobodný výkon povolání obhájce.

ECBA prostřednictvím svých konferencí, výborů, pracovních skupin a médií, včetně internetových stránek www.ecba.org, vytváří odborné fórum pro podporu vývoje evropské legislativy, a to zejména s ohledem na práva evropských občanů na spravedlivý proces v praxi. European Criminal Bar Association hájí tyto zájmy na půdě orgánů EU, především na půdě Evropské komise a Evropského parlamentu.

Každoroční jarní a podzimní konference, které ECBA pořádá, poskytují prostor pro setkání a odbornou diskusi nad aktuálními tématy jak evropské, tak vnitrostátních jurisdikcí. S ohledem na cestovní opatření a nejistý vývoj pandemické situace byla konference v Rize, která se měla uskutečnit v květnu letošního roku, odložena na r. 2022.

Podzimní konference v Berlíně, která se konala 1. a 2. října, se věnovala zejména otázkám spojeným s Úřadem evropského veřejného žalobce, a navazovala tak na setkání, které se mezi zástupci Komory a Úřadu odehrálo v únoru.

Na valném shromáždění ECBA konaném dne 2. 10. 2021 zároveň s konferencí v Berlíně bylo zvoleno nové představenstvo ECBA. **Prezidentem ECBA byl znovuzvolen francouzský elitní advokát Vincent Asselineau. Úspěchem diplomacie české advokacie je obsazení pozice viceprezidenta ECBA českým advokátem Mgr. Miroslavem Krutinou.**

Jedním z praktických nástrojů, které ECBA odborné veřejnosti poskytuje, je také *Příručka k evropskému zatykácímu rozkazu* (ECBA Handbook on the EAW). Ta bude v letošním roce rozšířena i o stručnou brožuru „*Jak obhajovat klienta v řízení o EZR*“ přeloženou do jazyků všech členských států Evropské unie včetně jazyka českého, na jehož překladu se zástupce ČAK podílel.

Členství v ECBA, které je zpoplatněno, je otevřeno individuálním členům i kolektivním členům (národním komorám a organizacím sdružujícím advokáty na bázi specializace). Zájemci z řad advokátů o členství v ECBA automaticky získávají členství v podsekcí ECBA s názvem EFCL (European Fraud and Compliance Lawyers). Více informací lze nalézt na internetových stránkách ECBA nebo na stránkách EFCL (www.efcl.eu).

International Association of Young Lawyers (AIJA)

JUDr. Eva Indruchová, LL.M., Ph.D.,
národní zástupkyně v AIJA

www.aija.org

Mezinárodní asociace mladých právníků (AIJA) sdružuje zhruba 3 000 individuálních členů (právníků do 45 let věku) a přes 60 kolektivních členů, a to z celého světa, celkem ze 101 různých zemí.

R. 2021 byl pro AIJA rokem dynamickým, inovativním a nadějným, neboť se některé aktivity uskutečnily opět i fyzicky. Doposud za tento rok AIJA a její členové zorganizovali přes 40 akcí, ať už online webinářů, zasedání pracovních výborů, společenských setkání, nebo fyzických konferencí.

Za zmínku stojí např. **24hodinový webathon na téma „právní stát“** ve spolupráci s Americkou advokátní komorou (ABA) a Mezinárodní unií advokátů (UIA). Jednalo se o **kontinuální sérii dvouhodinových online panelových diskusí, které se pohybovaly po celé planetě, napříč kontinenty a časovými pásmy.** V jednom z panelů vystoupila mj. i Madeleine Albright, bývalá ministryně zahraničních věcí Spojených států amerických. **Záznam z této mimořádné akce je možné shlédnout na kanále Youtube.**

V srpnu 2021 proběhl historicky první **hybridní výroční kongres AIJA**. Bylo tak možné si zvolit mezi online vzdáleným připojením nebo přímou fyzickou účastí na místě, konkrétně ve švýcarském Curychu. Celkem se kongresu zúčastnilo 652 právníků, z toho 483 fyzicky a 169 online. **Ústředním tématem kongresu byla „inovace v právním světě“.** Během výročního kongresu, jehož součástí je tradičně i valné shromáždění a volby, které od r. 2018 probíhají elektronicky, došlo k předání pomyslného žezla z rukou dosavadního prezidenta AIJA, francouzského advokáta Françoise Barré, **nově úřadující prezidentce Anně Wyrzykové, advokátce z Polska.** Ta ve svém slavnostním projevu uvedla, že se během svého prezidentského roku hodlá zaměřit na budoucnost právní profese. To bude též ústřední téma příštího výročního, již 60. kongresu AIJA, který se uskuteční v Singapuru, a to ve dnech 22. až 26. 8. 2022.

Pro velký úspěch AIJA pokračuje s novou iniciativou a organizuje další sérii online přednášek v rámci tzv. **AIJA Akademie**, kterou poprvé AIJA uvedla na jaře tohoto roku a která je naplánována na celý semestr, od října 2021 do února 2022. Tentokrát bude zaměřena na posílení profesní osobnosti pod vedením lektorky z Fordham Law School v New Yorku. Po zbytek r. 2021 se uskuteční ještě několik akcí i fyzicky. Z nich nejvýznamnější jmenujme tzv. **půlroční konferenci ve dnech 16. až 19. listopadu v Dubaji.** AIJA i nadále pokračuje ve svých odborných **podcastech**, které si můžete poslechnout na webové adrese www.aija.org.

Na závěr bych ráda opět vyzvala všechny advokátní koncipienty a advokáty do 45 let věku, aby zvážili své členství v této exkluzivní profesní mezinárodní organizaci. V případě jakýchkoli souvisejících otázek jsem plně k dispozici na e-mailové adrese indruchova@cak.cz.

ČAK a Asociace Masaryk uspořádaly mezinárodní konferenci v Paříži

ČAK zorganizovala ve spolupráci se svým dlouhodobým partnerem, frankofonní Asociací Masaryk, konferenci pro české a francouzské advokáty a advokátní koncipienty v Paříži. Akce, která byla pro účastníky zdarma, se uskutečnila 26. listopadu 2021 na půdě českého velvyslanectví. Hlavním tématem jednání bylo ADR v ČR a ve Francii.

Konference probíhala v angličtině a francouzštině a zúčastnilo se jí téměř 30 účastníků. Konference se uskutečnila v Paříži jednak u příležitosti nadcházejícího francouzského (leden až červen 2022) a českého (červenec až prosinec 2022) předsednictví v Radě EU, ale též jako symbolická oslava 30. výročí od založení Asociace.

Konferenci oficiálně zahájila JUDr. Eva Indruchová, vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK. Následovalo přivítání velvyslancem ČR ve Francii Michele Fleischmannem. Prostřednictvím videoprojekce účastníky pozdravil i Robert Badinter, prezident Asociace.

První dva příspěvky programu byly zaměřeny na historii česko-francouzských vztahů, historii spolupráce ČAK a Asociace Masaryk i historii ADR. Za ČAK přednášel JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., advokát, právní historik a děkan Fakulty právnické ZČU v Plzni, a za Asociací Masaryk Yves Laurin, její spoluzakladatel.

Následoval zajímavý exkurz do současných (především obchodních) vztahů, které společně shrnuli Ing. Vítězslav Blažek, ředitel CzechTrade France, a Zuzana Gamrotová, vedoucí obchodně-ekonomického úseku velvyslanectví ČR.

Jako další vystoupily prostřednictvím videokonference

mediátorky Catherine Kessedjian, emeritní profesorka University Paris 2, a JUDr. Martina Doležalová, LL.M., advokátka a vedoucí sekce ADR, s praktickými příspěvky shrnujícími právní úpravu ve Francii a ČR.

Následoval networking všech účastníků u číše vína s výhledem na dominantu Paříže – Eiffelovu věž. Konference se setkala s velkým pozitivním ohlasem všech účastníků.

✿ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, Ph.D., LL.M.,
vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK

Mezinárodní seminář ke svěřenským fondům v Praze

Dva roky po úspěšném mezinárodním semináři „Svěřenské fondy v České republice po 5 letech existence právní úpravy – praxe a mezinárodní srovnání“ se podařilo 12. listopadu 2021 zorganizovat, přes veškeré covidové restriktce, v krásných prostorách Braunova domu na pražském Karlově náměstí pokračování tohoto semináře s mezinárodní účastí, nazvané „Svěřenské fondy v České republice po 7 letech existence právní úpravy – praxe a mezinárodní srovnání“, kterého se zúčastnilo přes 70 účastníků a 10 zahraničních lektorů.

Seminář organizovala ČAK, Advokátní kancelář Holubová advokáti s. r. o., jejíž společník, advokát, Mgr. Štěpán Holub, seminář moderoval, lichtenštejská Allgemeines Treuunternehmen (ATU) a First Advisory Group.

Program semináře byl velmi pestrý a účastníci tak měli možnost porovnat právní úpravy svěřenských fondů jak v oblasti práva kontinentálního, tak i v oblasti anglosaského *common law*, byli informováni o praktickém využití svěřenských fondů a v závěru nabyli informace o dalších novinkách z oblasti právní úpravy svěřenských fondů a nadací ve Švýcarsku a Polsku.

✿ Mgr. LENKA VOJÍŘOVÁ, právnička Odboru mezinárodních vztahů ČAK

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

SEMINÁŘE NA NEJBLIŽŠÍ OBDOBÍ plánujeme v PREZENČNÍ I ONLINE PODOBĚ.

Pozvánky a registrace na ně jsou již uveřejněny na webových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz a MŮŽETE SE NA NĚ PŘIHLAŠOVAT – viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Pozvánky na pozdější semináře budeme zveřejňovat postupně a přihlašovat se na ně bude možné asi jeden až dva měsíce před jejich konáním.

V Praze se prezenční akce konají na nové adrese Vzdělávacího a školicího střediska ČAK: Myslíkova 258/8, Praha 2 - Nové Město, a v Brně buď v sídle pobočky ČAK na nám. Svobody 84/15, nebo v sídle veřejného ochránce práv, Údolní 39.

Vzhledem k nadále nejisté situaci sledujte, prosím, kvůli nejaktuálnějším informacím webové stránky Komory i každoměsíční newslettery ČAK.

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK v Praze

ve čtvrtek 13. ledna 2022

Domácí násilí v justiční praxi

Konference pro advokáty, advokátní koncipienty, soudce a další odborníky, pořádaná ve spolupráci ČAK a Justiční akademie.

Lektoři: JUDr. Tomáš Lichovník, ústavní soudce
JUDr. Daniela Kovářová, prezidentka Unie rodinných advokátů

JUDr. Libor Vávra, prezident Soudcovské unie

Mgr. Jana Provazníková, předsedkyně Spolku rodinně-právních a opatrovnických soudců

JUDr. Lucie Hrdá, advokátka specializující se na domácí násilí

Mgr. Alicja Leix, dětská vývojová psycholožka

Mgr. Martin Beneš, předseda Okresního soudu Most

doc. PhDr. Ludmila Čírtková, policejní psycholožka

Mgr. Kamila Bobysudová, terapeutka

ve čtvrtek 6. ledna 2022

Advokátní psychohygienu 2 (práce s pamětí)

Lektor: Mgr. et Mgr. Alicja Leix, Ph.D., psycholožka

ve čtvrtek 20. ledna 2022

Rozhodování o nákladech řízení a jeho ústavněprávní aspekty

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 27. ledna 2022

Náhrada hmotných újem i nemateriálních újem podle zákoníku práce (zejm. odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání) v souvislosti s bezpečností a ochranou zdraví při práci a s pracovnělékařskými službami ve srovnání s obdobnými náhradami podle o. z.

Lektor: JUDr. Martin Mikyska, advokát, soudní znalec pro obor ekonomika, odvětví mzdy, se zvláštní specializací náhrady za ztrátu na výděleku při úrazech a nemocech z povolání

ve čtvrtek 3. února 2022

Nezbytná cesta a předkupní právo k pozemkům a stavbám podle přechodných ustanovení občanského zákoníku v aktuální rozhodovací praxi Nejvyššího soudu

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 10. února 2022

Nové povinnosti advokátů podle AML předpisů

Lektoři: JUDr. Robert Němec, LL.M., předseda ČAK, advokát se specializací na bankovníctví, fúze a akvizice, insolvenční řízení, restrukturalizace, obchodní spory a arbitráž
Mgr. Illia Antonov, advokát se specializací na všeobecné korporativní právo, fúze a akvizice, bankovníctví a finance, řešení sporů a migrační právo

ve čtvrtek 3. března 2022

Medicínské právo – vybrané otázky

Lektor: JUDr. Petr Vojtek, soudce Nejvyššího soudu

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK v Brně

ve čtvrtek 6. ledna 2022

Aktuální rozhodování v kárné praxi advokátů

Lektoři: JUDr. Irena Schejbalová, advokátka, ředitelka pobočky ČAK v Brně, místopředsedkyně Kontrolní rady ČAK
Mgr. Michal Zahnaš, advokát, člen Kárné komise ČAK

ve čtvrtek 13. ledna 2022

Věci péče soudu o nezletilé pohledem soudce Ústavního soudu

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

17. ledna až 13. června 2022

Kurz právníkové ruštiny – jaro 2022

Pololetní kurz – 17 lekcí, vždy v pondělí 14 až 15.30 hod., hybridní forma.
Lektor: Mgr. Vladimír Srebnitskiy, lektor, jazykový poradce, překladatel a tlumočnick

17. ledna až 20. června 2022

Kurz právníkové angličtiny – jaro 2022

Pololetní kurz – 17 lekcí + intenzivní tříhodinový modul, vždy v pondělí 16 až 17.30 hod., hybridní forma.
Lektor: Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

19. ledna až 13. dubna 2022

Kurz právníkové angličtiny – I. pololetí 2022

Distanční forma online coachingu – 13 lekcí, vždy ve středu 10 až 11.30 hod.
Lektor: Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

ve čtvrtek 27. ledna 2022

Vybrané otázky podílového spoluvlastnictví v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu (správa společné věci a zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Po JUDr. Aleši Pejchalovi přebírá štafetu u Evropského soudu pro lidská práva JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.

Dne 13. prosince 2021 se na dalších devět let stala novou českou soudkyní Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ústavní soudkyně JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. Ve funkci vystřídala JUDr. Aleše Pejchala, který byl soudcem ESLP za Českou republiku od 1. listopadu 2012. Není jisté jen čistou náhodou, že oba tito významní čeští právníci strávili velkou část svého profesního života v advokacii, aby se pak na vrcholu své kariéry stali českými reprezentanty právě u ESLP, nejvýznamnějšího mezinárodního soudu, poskytujícího ochranu a zastání lidem, jejichž lidská práva a základní svobody byly porušeny státem.

Nová soudkyně ESLP JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. (*1966), pracovala na začátku své profesní dráhy jako asistentka soudce Ústavního soudu ČSFR JUDr. Antonína Procházky. Patnáct let (od roku 1994 až do roku 2009) byla advokátkou v Brně. Ve své advokátní praxi se zabývala především ústavním právem, ale i právem správním, finančním a některými oblastmi soukromého práva. Často vystupovala jako právní zástupkyně před Ústavním soudem, a to jak v řízeních o ústavních stížnostech, tak i v řízeních o návrzích na zrušení zákonů. Od roku 1990 působí i jako vyučující na Katedře ústavního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. V roce 2009 byla jmenována soudkyní Nejvyššího správního soudu, kde působila jako předsedkyně senátu sociálně-správního kolegia a jako členka kompetenčního a rozšířeného senátu. O čtyři roky později, 7. srpna 2013, ji prezident Miloš Zeman jmenoval soudkyní Ústavního soudu.

I přes minimum volného času a maximum záležitostí k vyřízení, které s jejím pracovním přesunem zcela zákonitě nastaly, si doktorka Šimáčková našla chvíli na rozhovor pro Bulletin advokacie a Advokátní deník:

Když jste byla před lety na stáži u Evropského soudu pro lidská práva, napadlo Vás, že se jednou vrátíte jako soudkyně?

Nenapadlo. Ale Evropský soud pro lidská práva byl pro mě celoživotní inspirací. Zejména jeho rozhodnutí, v nichž se snoubí konkrétní lidský příběh a současně je použita jasná systematika a přesvědčivé a kontrolovatelné testy, jimiž jsou transparentně usměrňovány a strukturovány právní úvahy. Vychází prostě z toho nejlepšího z anglosaského, francouzského i německého přístupu k právu.

Jak se na své působení ve Štrasburku připravujete?

Do výběrového řízení na ESLP jsem se rozhodla přihlásit proto, že mi došlo, že se na práci na tomto soudu vlastně připravuji celý profesní život. Jako advokátka jsem pociťovala deficit soudní ochrany obyčejných účastníků řízení. Podarilo se mi získat i mezinárodní zkušenosti zejména díky působení v Benátské komisi nebo Výboru pro výběr soudců Soudu pro veřejnou službu. Jako soudkyně jsem stále hledala vyvážení mezi různými právy různých lidí či mezi ochra-

Budova Evropského soudu
pro lidská práva ve Štrasburku.

nou lidských práv a veřejným zájmem. I judikaturu ESLP znám docela dobře. Nakonec asi nejtěžší bude začít pracovat ve dvou cizích jazycích, takže jsem se dost věnovala jazykové přípravě, což bylo těžké zejména v covidové době omezeného cestování a mezinárodního setkávání.

Co říkáte na změny, které přináší Protokol č. 15, jenž vstoupil v platnost 1. srpna 2021, především pak posílení pravomoci Soudu odmítnout stížnost, pokud její autor neutrpěl namítaným porušením svých lidských práv a základních svobod závažnou újmu?

ESLP se stal tak trochu obětí svého úspěchu. Lidé v Evropě mu věří, a proto jej zásobují enormním počtem podání. Je třeba najít nějakou rovnováhu mezi snahou poskytnout spravedlnost každému a efektivitou a rychlostí rozhodování. Právě tento instrument (že soud bude řešit jen závažné újmy) mi připadá jako rozumný nástroj, jak zaměřit pozornost soudu na ty nejdůležitější otázky.

Jak by se podle Vás mělo dále vyvíjet fungování ESLP a jeho judikatura?

Benátská komise, v níž jsem působila, ale i 15. protokol k Úmluvě zdůrazňují subsidiaritu působení ESLP. Aby ESLP nebyl přetížen, měl by se zavést podobný mechanismus ochrany lidských práv, jako je u nás nebo třeba v Německu, tedy individuální ústavní stížnost k vnitrostátnímu orgánu, který se bude zabývat výlučně ochranou lidských práv. Úlohou ESLP by pak bylo v jednotlivých případech korigovat tuto ochranu, protože každý stát má nějaké slepé místo, na které jeho soudci nedohlédnou. A ESLP je orgán reaktivní, nemá si dělat žádné velké plány do budoucna, ale reagovat právě na ta slepá místa, která vnitrostátní orgány konkrétního státu přehlížejí – teď je to třeba téma zákonného soudu nebo ochrany práv dětí. Před nedávnem to bylo

téma ochrany práv obětí trestné činnosti. Teprve uvidíme, co objevíme v budoucnu.

Čím podle Vás ohrozila pandemie onemocnění covid-19 a především opatření proti šíření této nemoci lidská práva a svobody v Evropě i ve světě?

V České republice i v Evropě pocíťuji dlouhodobě jako největší riziko pro náš právněpolitický režim to, že ztrácíme společný narativ. Všichni už neprožíváme ten stejný příběh, jak tomu bylo ještě třeba v osmdesátých či devadesátých letech. Zatímco přemýšlíme, jak čelit klimatické krizi, jiní žijí ve světě ohroženém čipy Gatese a Sorose. Už nesledujeme debaty, kde se střetávají různé názory, ale jen twitterové účty našich oblíbenců. A myslím, že právě pandemie způsobuje další zhoršování směrem k více rozdělené společnosti bez společného příběhu.

Z celosvětového pohledu naopak vnímám určitý pokrok v tom, že jsme si snad uvědomili, jak moc je globalizovaný svět opravdu propojený. Když chceme dovážet z Číny výrobek o půl dolaru levnější než takový, který vyrobí naši dělníci, musíme brát v potaz, že se může něco vážného zadrhnout – a pak ztratíme mnohem více než ten půldolar. Také vidíme, že bez vakcinace lidí z opravdu chudých zemí se nám nepodaří vyřešit náš problém s pandemií. V reálném životě se potvrzuje to, nač upozorňuji už dlouhou dobu. Tedy že „*nikdo není svobodný, pokud všichni nejsou svobodní*“. Dokud nebude zabezpečen všem lidem na světě přístup k vědeckým objevům, sociokulturní minimum, svoboda a férová rovnost šancí, naše civilizace bude ohrožena.

Děkujeme za rozhovor a přejeme mnoho pracovních úspěchů i osobního štěstí.

Rozhovor s JUDr. Alešem Pejchalem

JUDr. Aleš Pejchal (*1952) se stal advokátem v roce 1980. Po změně režimu založil v roce 1990 advokátní kancelář Pejchal, Nespala a spol. Jako advokát zastupoval u Evropského soudu pro lidská práva desítky klientů; byl prvním českým advokátem, kterému se v roce 2000 povedlo u ESLP uspět, a to v restituční kauze o továrnu Rakona v Rakovníku, ve které zastupoval rodinu Ottových. Od roku 2005 byl členem představenstva České advokátní komory a v letech 2008 až 2012 byl jejím místopředsedou. Je Právníkem roku v oboru Občanská a lidská práva a právo ústavní za rok 2007.

V posledních dnech svého devítiletého působení u Evropského soudu poskytl doktor Pejchal rozhovor Bulletinu advokacie, stejně, jako to učinil, když do funkce nastupoval (viz BA č. 9/2012, str. 4-7):

Pane doktore, když se ohlédnete za roky svého působení u ESLP, jak se proměnilo fungování soudu a jeho judikatura?

Tak to je otázka pomalu na habilitační práci, jde přeci jenom o dlouhých devět let, a já skutečně o post profesora v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod neusiluji. Zjednodušení jsou však velmi často zavádějící, toho bych se taktéž nechtěl dopustit. Navíc ať již jako činný soudce, ale i jako soudce emeritní mám velmi vážnou povinnost mlčenlivosti a především loajality, pokud jde o vnitřní fungování ESLP. Těžké odpovědět. Ne, nebojte se, nechci se z toho vylhat. Zkusím to asi takto.

Když jsem v devadesátých letech minulého století začal navštěvovat ESLP jako advokát zastupující klienty, nejvýraznějším rozsudkem velkého senátu v oblasti práva na spravedlivý proces byl *Pellegrin proti Francii* z konce roku 1999. V něm bylo konstatováno, že zaměstnanecké spory mezi veřejnými orgány a zaměstnanci, jejichž povinnosti jsou typickým příkladem specifických činností veřejné služby, nespádají pod kategorii občanských práv, a proto jsou vyloučeny z působnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Tedy ten, kdo se podílí na výkonu státní moci, se nemůže ohledně tohoto výkonu dovolávat práva na spravedlivý proces. Tento názor soudu „vydržel“ něco přes sedm let.

Rozsudek *Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* z první poloviny roku 2007 už hovoří poněkud jinak. Vyloučení z ochrany čl. 6 odst. 1 je možné jen za současného splnění dvou podmínek: stát musí ve svém vnitrostátním právu výslovně vyloučit přístup k soudu pro určité pozice či kategorie zaměstnanců a současně vyloučení musí být odůvodněno objektivními důvody ve státním zájmu. Stát musí prokázat, že předmět daného sporu souvisí s výkonem veřejné moci.

O devět let později, v polovině roku 2016, a to už jsem byl soudcem ESLP a v dané věci jsem byl členem velkého senátu, jenž rozhodoval, došlo k ještě většímu posunu názoru. Jednalo se o velmi známý rozsudek *Baka proti Maďarsku*. Připomeňme si, že stěžovatel byl předsedou maďarského nejvyššího soudu. O svoji funkci předsedy, nikoli o funkci soudce nejvyššího soudu, přišel před vypršením svého mandátu ústavní změnou, řádně schválenou maďarským parlamentem. Většina soudců ve velkém senátu ESLP dospěla k závěru, že touto ústavní změnou došlo k zásahu do samé podstaty stěžovatelova práva na přístup k soudu zaručeného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Tedy bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces.

A je také veřejně známo, že jsem hlasoval proti většině a ve svém nesouhlasném stanovisku jsem, stručně řečeno, uvedl, že žádný soud (ani mezinárodní) nemá pravomoc přezkoumávat, v rámci demokratického právního státu, důvody svobodného hlasování členů parlamentu. Otázka nastavení podmínek, které musí splňovat kandidát na pozici předsedy nejvyšší soudní instance, je součástí prostoru pro uvážení každého členského státu Rady Evropy.

Co tím vším chci říci. Jako u každého mezinárodního soudu v průběhu devíti let většinou dochází k posunům jeho vlastní judikatury, někdy i velkým. Museli bychom zkoumat článek po článku celou Úmluvu a stejně bychom nedošli k nějakému úplně sjednocujícímu závěru. Poznávám, že jako konzervativně založený člověk nejsem zastáncem, což je jistě zřejmé z uvedeného příkladu, přílišných změn výkladu stále stejného textu mezinárodní smlouvy prostřednictvím mezinárodního soudu. Výklad prováděný mezinárodním soudem by měl neustále reflektovat příslušná ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu, a ne se v průběhu cca dvou desetiletí podstatným způsobem měnit. Tak. Doufám, že jsem byl ve své odpovědi dostatečně otevřený, a přitom zůstal plně loajální k ESLP.

Jakou stopu Vy jako výrazná osobnost ve Štrasburku zanecháváte?

Stopy obvykle vyhodnocuje ten, jenž je sleduje, nikoliv ten, jenž je zanechává. Asi tou největší „stoparkou“ byla jedna česká studentka mezinárodních vztahů a evropských studií, dnes již advokátní koncipientka, která v loňském roce obhájila diplomovou práci na téma „*Socializace soudce na Evropském soudě pro lidská práva*“. Tuto diplomovou práci jsem náhodně objevil volně přístupnou na internetu a zjistil, že předmětem jejího, velmi zajímavého, zkoumání bylo tehdy osm let mého působení na ESLP. Musím podotknout, že to měla mnohem lépe zmapované, než mi umožňuje moje vzpomínky.

Moje nesouhlasná stanoviska či naopak souhlasná, stejně tak rozsudky nebo rozhodnutí, na kterých jsem se podílel, si může kterýkoliv advokát či advokátní koncipient přečíst, kdykoliv jej to napadne. Hodnocení přísluší čtenáři, nikoliv mně.

Z toho, co se nedočtete, asi jen zopakují, co už jsem uváděl v jiném rozhovoru. Jsem v současnosti (cca 14 dní před skončením mého mandátu – *rozhovor proběhl 26. 11. 2021 - pozn. red.*) nejstarším soudcem ESLP. A jediným, jenž relativně dlouhou dobu působil jako advokát v době před rokem 1989. Svým kolegům i v rámci rozprav nad jednotlivými rozhodnutími jsem předával zkušenosti, které nemohli nikdy získat. Buď komunistickou diktaturu vůbec nepoznali, anebo v té době byli na působení v justici v širším slova smyslu příliš mladí.

Ze všech 47 soudců ESLP jsem jediný bývalý zaměstnavatel. Byl jsem jím relativně dlouhou dobu. Plných dvacet dva let. Můj pohled na poměrně velké množství případů byl zákonitě odlišný od pohledu celoživotních zaměstnanců. Vedli jsme s kolegy soudci velmi zajímavé diskuse a věřím, že v jejich myslích zůstalo spousty „mých“ stop.

V neposlední řadě je určitou „stopou“ i moje spoluautorství na knize „*The Impact of the ECHR on Democratic Change in Central and Eastern Europe*“, kterou v roce 2016 vydalo nakladatelství Cambridge University Press.

Podařilo se díky pravidlu, které zavedl již 14. protokol, tedy že stížnost je přijatelná jen tehdy, pokud došlo ke zjevné, podstatné újmě stěžovatele, snížit počet věcí, kterými se ESLP meritorně zabývá?

Na problematiku velkého či malého počtu stížností podávaných k ESLP mám poněkud jiný úhel pohledu. Stížnost by, dle mého názoru, měla konstatovat takové porušení Úmluvy, jež má skutečný mezinárodněprávní rozměr. Zjevná, podstatná újma stěžovatele je jedním z kritérií pro zjištění tohoto rozměru při úvaze soudce ESLP, proč by takováto stížnost měla být seznána přijatelnou, či nikoliv. Statistikami zvýšení či snížení počtu stížností a jejich meritorního vyřízení jsem se nezabýval a zabývat nechci, od toho je tu kancelář soudu, k ní by mohla směřovat Vaše otázka.

Pro soudce ESLP je daleko důležitější zjištění, zda národní soudy implementují judikaturu ESLP, zda případné konkrétní porušení Úmluvy ze strany Vysoké smluvní strany Rady Evropy bylo vyřešeno již na národní úrovni atd. Po více než šedesáti letech existence ESLP by především ústavní a nejvyšší soudy členských států měly brát judikaturu ESLP jako naprostou samozřejmost. Neboť samozřejmostí je pro kteroukoliv lidskou bytost toliko jen pár nejzásadnějších vztahových pravidel v rámci života komunity. Tím chci vyjádřit, že v dnešní době se ESLP musí zabývat především těmi nejzávažnějšími porušeními Úmluvy, jinak by pomalíčku ztrácel smysl. A pokud i dnes dochází k hojným zásadním porušením Úmluvy na národní úrovni, tak soudce ESLP nemůže přemýšlet o tom, zda by se nějak dal snížit počet věcí řešených meritorně. Na druhé straně se nesmí, jinak by totiž nenaplňoval svoji úlohu, zabývat věcmi, jež by se pro svoji bezvýznamnost neměly na mezinárodní úrovni vůbec řešit.

A je problémem stále množství typově se opakujících stížností?

Nevidím v tom problém. Myslím, že vyřízení takovýchto věcí prostřednictvím tříčlenného senátu (výboru) je rozumným řešením. Zde se v podstatě odkazuje na ustálenou judikaturu soudu a není nutné se případy rozsáhleji zabývat. Otázkou zůstává, proč si takové případy nevyřešila členská země na národní úrovni. Ale to už je spíše úkolem Výboru ministrů v rámci dohledu na výkon rozsudků ESLP.

Jaké problematiky se nejčastěji týkají stížnosti na Českou republiku, dá se vysledovat nějaký systémový problém, který by bylo třeba na domácí české půdě vyřešit?

V posledních letech mi na můj pracovní stůl od kanceláře soudu přicházelo relativně málo stížností z České re-

publiky. Pokud je případů málo, pak lze spíše konstatovat, že šlo či jde o jednorázové vybočení nebo selhání než hovořit o nějaké nefunkčnosti systému. Stížnosti podané proti České republice, které skončily rozhodnutím samosoudce, mi samozřejmě přidělovány nebyly. Ty řeší či řešil některý z mých kolegů. V posledních letech to je holandská soudkyně. A pokud jsem ročně řešil na úrovni tříčlenného či sedmičlenného senátu skutečně jen několik stížností namířených proti České republice, pak se systémově toho moc vysledovat nedá.

**Jak zasáhla rozhodovací praxi ještě stále probíhající pandemie covid-19? Celý svět si nyní v této souvislosti klade otázky týkající se revize základních práv a svobod, jak tuto skutečnost vnímáte Vy osobně?
Jak se může tato otázka vyvíjet?**

Pandemie či epidemie zatím příliš nezasáhla, v merituu ESLP nerozhodoval prakticky nic. Jako odcházející soudce musím odpovědi na Vaše další otázky přenechat mým kolegům soudcům a jejich nástupcům. Prognózy či publikované silné názory by z mé strany nebyly eticky v pořádku především s ohledem na loajalitu, kterou budu muset a zároveň chci zachovávat i po skončení mého mandátu.

Veřejnosti jsou známy „Vaše“ případy, ale je nějaký případ pro Vás osobně obzvláště významný, takový, který Vás zasáhl, podrobil Vás náročným úvahám a jste na něj pyšný?

Jakýkoliv soudce si nemůže dovolit být pyšný na kterýkoliv z rozsudků či rozhodnutí, na kterých se podílel. Nepatří to k jeho poslání. To je záležitost především pro advokáta po „vyhrané soudní bitvě“ a já všem advokátům přeji, aby takové pocity zažívali často.

Velice hluboce jsem se zabýval rozsudkem velkého senátu *N. D. a N. T. proti Španělsku*. Vypracoval jsem k němu souhlasné stanovisko, ve kterém jsem pečlivě vycházel z Rawlsovy práce „*Teorie spravedlnosti*“. Taktéž jsem v tomto stanovisku nadhodil významnou otázku jurisdikce tzv. afrického soudu pro lidská práva. Velmi stručně řečeno, domnívám se, že by Evropa jako taková, myslím tím všechny členské země Rady Evropy, měla poněkud přehodnotit otázku spolupráce s Afrikou, zejména pokud jde o ochranu základních práv a svobod, tedy otázku spolupráce konkrétně s Africkým soudem pro práva člověka a národů. Vždyť jakékoliv zahájené azylové řízení ohledně žadatelů přicházejících z Afriky do Evropy má jednotící podtext. V jejich zemi jsou údajně porušována základní práva a svobody, hrozí jim nebezpečí, a proto se obracejí s žádostí o azyl na některý z evropských států. Neměli by mít však tito žadatelé šanci obrátit se nejdříve na „svůj“ vlastní soud se sídlem v městě Arusha v Tanzanii? Nebylo by od Evropy rozumnější pomoci Africe jinou formou než doposud? Vynaložit co největší úsilí, aby se Africký soud pro práva člověka a národů významným způsobem podílel na změně současné situace, kdy Africká charta práv člověka a náro-

dů zůstává povětšinou jenom zajímavým textem bez většího dopadu na jednotlivé africké státy? Nevnímám to jako „vnucování“ evropských zvyků a tradic Afriky, ale jako logickou reakci na nepřehledné množství zahájených azylových řízení, obsahujících jediný cíl mnoha afrických obyvatel – žít v Evropě.

Jaké jsou Vaše plány do budoucna? Přemýšlíte o návratu do advokacie?

Začnu odzadu. V advokacii jsem působil dlouhých a krásných třicet šest let. Pokud bych měl uvažovat o „návratu“ ve svých téměř sedmdesáti letech, tak by muselo jít o skutečný návrat někam, co jsem na více než devět let dočasně opustil. To však možné není. Od roku 1991 až do roku 2012 jsem vždy působil ve sdružení advokátů. Moji spolupracovníci se čas od času měnili, jednotlivým prvkem sdružení jsem byl vždy já. V roce 2012 jsem spolupracoval se dvěma spolupracovníky. Jeden z nich se v souvislosti s mým odchodem do Štrasburku rozhodl působit jako samostatný advokát a je velmi spokojený, alespoň mi to z občasných rozhovorů s ním vyplynulo. Druhý začal v roce 2012 provozovat advokacii ve formě společnosti s ručením omezeným, ve které je jediným společníkem. S ním jsem se před devíti lety rozešel pracovní a před několika lety i názorově a lidsky. Čili do „řeky“, která tu před devíti lety plynula, již skutečně nevstoupím. A jiný návrat neexistuje. To bychom museli hovořit o začátku a v mém věku se v tak náročném oboru, jakým je advokacie bezesporu je, začínat skutečně nedá. Tolik soudnosti ještě mám.

Tož hodlám, bude-li mi zdraví sloužit, ještě něco většího napsat. Pokud stále budex na tom pan děkan Stanislav Balík trvat, tak rád udělám několik přednášek pro studenty na Právnické fakultě Západočeské univerzity, kde jsem členem vědecké rady.

Především však chci vynahradit jedné skvělé právničce, mé paní, oněch devět let, kdy mne v Alsasku úžasně podpořovala, a tudíž velmi omezila svoje vlastní aktivity. Nyní já budu pomáhat jí, moc si to zaslouží.

Jste znám i svými brilantními filozoficko-historickými příspěvky, mohou se i naši čtenáři do budoucna těšit na Vaše řádky?

Před několika lety se se mnou dohodl na stálé spolupráci časopis *Právní rádce*, samozřejmě prostřednictvím jeho tehdejší šéfredaktorky. Ona spolupráce trvá nadále a velmi mne naplňuje. Od příštího roku, oprostěn od svých soudcovských povinností, budu mít poněkud více času. Chcete-li otázkou naznačit, že i *Bulletin advokacie* hoří zájmem o mé úvahy, rozhodně se nebudu bránit a určitě najdeme vhodnou formu. Zároveň Vám velmi děkuji za všechny dnes položené otázky.

Děkujeme za rozhovor a přejeme hodně zdraví a osobní pohody.

♣ Red.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- před pracovními soudy bylo podle ust. § 23 odst. 1 zák. č. 131/1931 Sb. z. a n., o soudnictví ve sporech z poměru pracovního, služebního a učebního (o pracovních soudech), ve věcech, jejichž předmět sporu neměl hodnotu vyšší než 1 000 Kč, vyloučeno zastoupení advokátem? „Pro posouzení otázky, zda v tom kterém sporu strany mohou být zastoupeny advokátem, jest rozhodný okamžik podání žaloby a převyšuje-li hodnota sporu při podání žaloby částku 1000 Kč, mohou zastupovati advokáti strany během celého procesu, i kdyby se později spor omezil. Opačný názor nelze vyvoditi z ustanovení § 23 zák. o soudech prac., který má jen na zřeteli spory, v nichž od prvopočátku nepřesahuje předmět sporu částky 1000 Kč. Jde o ustanovení výjimečné, jež nelze rozšiřovati,“ dovodil Krajský soud civilní v Praze v rozhodnutí ze dne 3. června 1933, č. j. Cpr III 344-33/8.

- dne 12. listopadu 2021 se konala již posedmnácté Konference o historii advokacie? Tato tradiční česko-slovenská akce s mezinárodní účastí, která se poprvé konala dne 11. listopadu 2004 a vystřídala za dobu svého tr-

vání řadu míst setkání (Praha, Bratislava, Brno, Banská Bystrica, Plzeň, Olomouc, Kroměříž, Kutná Hora, Hradec Králové, Luhačovice, Český Krumlov, Chýše, Česká Lípa), se tentokrát poprvé konala online. Bližší informace o XVII. konferenci o historii advokacie přináší Advokátní deník (www.advokatnidenik.cz) v příspěvku *Konference o historii advokacie poprvé vstoupila do virtuálního prostoru*.

- advokátem byl v letech 1865-1874 i ruský právník, politik, žurnalista, spisovatel a literární kritik Konstantin Konstantinovič Arsenjev? Arsenjev (1837-1919) prošel po právnických studiích profesní dráhou úředníka na ministerstvu spravedlnosti, advokáta a „pomocníka hlavního prokurátora občanského kasačního departementu senátu“. Po dobu svého působení v advokacii byl v letech 1867-1874 předsedou Petrohradské advokátní komory. Mezi jeho četnými pracemi zaujme spis *Poznámky o ruské advokacii (Заметки о русской адвокатуре)*, vydaný v roce 1875.

✦ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel	
Martin Maisner: Am Tag danach	3
Aktuelles	
Aufteilung der Zuständigkeiten der Vorstandsmitglieder der Tschechischen Rechtsanwaltskammer (ČAK) für die einzelnen Tätigkeitsbereiche der ČAK	4
Programmerklärung des Vorstandes der ČAK	7
Galaabend anlässlich des Wettbewerbs Jurist des Jahres 20/21 auf Mai 2022 verschoben	10
Rechtsanwälte mit eingestellter Tätigkeit werden wieder über die Datenbox kommunizieren können Red.	10
Die Tschechische Rechtsanwaltskammer unterschrieb die Absichtserklärung mit Law Society of England and Wales Eva Indruchová	12
Der Präsident der ČAK führte Gespräche mit dem Präsidenten der Pariser Rechtsanwaltskammer Eva Indruchová	12
Mitteilung der ČAK über die Pflichtzahlungen und Versicherungsbeiträge	14
Aus der Rechtstheorie und Praxis	
Artikel	
Stellungnahme zur Anklage und Vergütung des Strafverteidigers Jan Kocina	19
Strittige Fragen im Bereich des Vorbehalts der Rangordnung beim beschränkten dinglichen Recht, das in ein öffentliches Verzeichnis eingetragen wird. <i>Studie zu § 982 Abs. 2 tsch. Bürgerliches Gesetzbuch – 2. Teil</i> Petr Tégl	22
Zur neuen gesetzlichen Regelung der einstweiligen Anordnung in Kindschaftssachen Renáta Šinová	28
Erbunfähigkeit – wie steht es mit dem Zeitpunkt, an dem der Tatbestand erfüllt ist Václav Bednář	36
Ermittlungen und Strafverfolgungsmaßnahmen im Lichte der Verordnung 2017/1939 und der tschechischen Strafprozessordnung Lukáš Hendrych	39
Aus der Judikatur	
Oberstes Gericht: Zur Natur des gesetzlichen Vorkaufsrechts nach § 3056 des tschechischen Bürgerlichen Gesetzbuchs und zu den Ansprüchen des Vorkäufers beim Abschluss des Kaufvertrags und dessen anschließender Auflösung	45
Verfassungsgericht: Zur Feststellung des entscheidenden Grundes für die Nichtvorlage einer gültigen Vollmacht durch den Parteivertreter	53
Verfassungsgericht: Zur Verweigerung des Zugangs zum Berufungsgericht durch eine unrichtige Auslegung der Berufung als fehlerhaft	56
Oberstes Verwaltungsgericht: Erforderlichkeit der Zustimmung des Vormundschaftsgerichts zum Antrag des gesetzlichen Vertreters des Minderjährigen im Verwaltungsverfahren	60
Gerichtshof der Europäischen Union: Zum Begriff „Arbeitszeit“	62
Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte: Zu Covidpässen	63
Glosse: Zur Entscheidung des Obersten Gerichts über die Rückwirkung des Gesetzes über die Entschädigung für durch Pflichtimpfungen verursachte Schäden	65
Aus der Fachliteratur	
Zbyněk Loebel, Pavel Loutocký, Martin Maisner, Michal Matějka, Radim Polčák, Marína Urbániková: Online-Justiz in der Tschechischen Republik (Jiří Novák Jr.)	70
Aus der Rechtsanwaltschaft	
Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft	
Elterliche Sorge und Impfung Daniela Kovářová	71
Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková	72
Wir wollen gedenken...	72
Aus Europa und aus der Welt	
Vertreter der ČAK in internationalen Organisationen informieren	73
ČAK und Association Masaryk organisierten eine internationale Konferenz in Paris Eva Indruchová	77
Internationales Seminar über Treuhandfonds in Prag Lenka Vojířová	77
Informationen und Interessantes	
Wissenswertes	
Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in Zeiten der Pandemie	78
Aus der Gesellschaft der Juristen	
JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. ist Nachfolgerin von JUDr. Aleš Pejchal am Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte Red.	80
Zum Schluss	
Zeichnung von Lubomír Lichý	85
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík	85
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Jan Kocina: Stellungnahme zur Anklage und Vergütung des Strafverteidigers

Der Artikel bezieht sich auf die Neuregelung von § 177 lit. d) StPO, die die formalen Anforderungen an den Inhalt der Anklageschrift erweitert und darüber hinaus in § 196 Abs. 2 StPO neu vorsieht, dass der vorsitzende Richter den Angeklagten zusammen mit der Zustellung einer Kopie der Anklageschrift darauf hinweist, dass er das Recht hat, sich innerhalb der festgelegten Frist zu den in der Anklageschrift genannten Tatsachen zu äußern. Der Autor schließt daraus, dass der Rechtsanwalt sich grundsätzlich die Anklageschrift besorgen sollte, nachdem ihn der Staatsanwalt über die Anklageerhebung informiert hatte, und im Lichte des Inhalts der Anklageschrift erwägen sollte, ob es für die Verteidigung zweckmäßig ist, zur Anklageschrift schriftlich Stellung zu nehmen. In der Gerichtspraxis ist es umstritten geworden, ob es sich bei einer solchen Stellungnahme des Verteidigers zur Anklageschrift um eine abrechenbare anwaltliche Leistung im Sinne des Rechtsanwaltsstarifs handelt. In seiner Entscheidung vom 20. Oktober 2021 ist das Obere Gericht in Prag zu dem Schluss gekommen, dass eine solche Stellungnahme eine voll abrechenbare anwaltliche Leistung im Sinne von § 11 Abs. 1 lit. d) des Rechtsanwaltsstarifs bei Anwendung von § 11 Abs. 3 des Rechtsanwaltsstarifs ist.

Petr Tégel: Strittige Fragen im Bereich des Vorbehalts der Rangordnung beim beschränkten dinglichen Recht, das in ein öffentliches Verzeichnis eingetragen wird. Studie zu § 982 Abs. 2 tsch. Bürgerliches Gesetzbuch – 2. Teil

In seinem Artikel, dessen erster Teil in der Zeitschrift Bulletin advokacie (*Bulletin der Rechtsanwaltschaft*) Nr. 11/2021 veröffentlicht wurde, befasst sich der Autor ausführlich mit dem Inhalt und der Form des Rechtsgeschäfts über die Errichtung des Vorbehalts der Rangordnung, mit der Eintragung des Rechts, für das die Reihenfolge vorbehalten wurde, in ein öffentliches Verzeichnis und mit der Beendigung des Vorbehalts der Rangordnung.

Renáta Šínová: Zur neuen gesetzlichen Regelung der einstweiligen Anordnung in Kindschaftssachen

Der Artikel befasst sich mit der Novellierung des Gesetzes über besondere Gerichtsverfahren durch das Gesetz Nr. 363/2021 Slg., das am 1. Januar 2022 in Kraft treten wird. Wie die Autorin ausführlich darlegt, birgt die Änderung, obwohl sie sicherlich mit guten Absichten angenommen wurde, die Gefahr einer uneinheitlichen Auslegung der gesetzlichen Regelung der einstweiligen Anordnung in Kindschaftssachen.

Václav Bednář: Erbunfähigkeit – wie steht es mit dem Zeitpunkt, an dem der Tatbestand erfüllt ist

Der Artikel befasst sich mit dem Problem

der Auslegung der Frage, wann die einzelnen Tatbestandsmerkmale der Erbunfähigkeit erfüllt sein sollen. Der Autor versucht, die bisherige Auffassung von diesem Thema zu widerlegen, indem er die historische Entwicklung der einzelnen Tatbestandsmerkmale vergleicht. In diesem Artikel kommt er zu dem Schluss, dass es keinen Grund dafür gibt, die einzelnen Tatbestandsmerkmale unterschiedlich zu behandeln.

Lukáš Hendrych: Ermittlungen und Strafverfolgungsmaßnahmen im Lichte der Verordnung 2017/1939 und der tschechischen Strafprozessordnung

Die Europäische Staatsanwaltschaft bedeutet einen wichtigen Schritt im Rahmen der Europäisierung des Strafrechts. Ein näherer Blick auf den Rechtsrahmen, der diese neue Einrichtung der Union *de jure* definiert, offenbart jedoch viele Unklarheiten und Probleme. Eines davon ist der Inhalt der Begriffe „Ermittlungen“ und „Strafverfolgungsmaßnahmen“. Die EU-Verordnung 2017/1939 versteht nämlich diese für das Strafverfahren grundlegenden Institute anders als die tschechische Strafprozessordnung. In diesem Artikel soll untersucht werden, wie diese verfahrensrechtlichen Institute in der Verordnung und in der tschechischen Rechtsordnung verstanden werden. Im Artikel werden auch die Auswirkungen dieser Unklarheiten auf den Verlauf der von der Europäischen Staatsanwaltschaft zu führenden Strafverfahren erwähnt.

Jan Kocina: Response to an indictment and fee for the defence counsel

The article points out the new provisions comprised in Section 177 (d) of the Code of Criminal Procedure, which extended the formal requirements on the contents of a criminal indictment, and in Section 196 (2) of the Code of Criminal Procedure, where the law newly requires the presiding judge to advise the defendant, when serving a copy of the indictment on the defendant, that they have the right to provide, by the set deadline, a statement on the facts set out in the indictment. The author infers that, after having been notified of the indictment by the public prosecutor, the defence counsel should generally ask for a copy of the indictment and, in view of its contents, consider whether it would be purposeful for the defence to provide a written response. It became disputable in judicial practice whether such a response to an indictment drafted by the defence counsel can be considered a chargeable legal service based on the Lawyer's Tariff. In its decision of 20 October 2021, the Superior Court in Prague concluded that such a response was indeed a fully chargeable act of legal

service pursuant to Section 11 (1)(d) of the Lawyer's Tariff, in conjunction with Section 11 (3) of the Lawyer's Tariff.

Petr Tégel: Controversial issues concerning the reservation of a priority ranking for a limited right in rem recorded in a public list. Study on Section 982 (2) of the Civil Code – Part 2

In his article (*Part One was published in BA No. 11/2021*), the author deals in detail with the contents and form of the legal act aimed to establish the reservation of a priority ranking, registration of the right for which the priority ranking was reserved in a public register, and also termination of the reservation.

Renáta Šínová: On the new legal regulation of a preliminary injunction on the arrangement of a child's relationships

The article focuses on an amendment to the Special Court Proceedings Act brought by Act No. 363/2021 Coll., which will enter into effect on 1 January 2022. As the author analyses in detail, the amendment – although certainly adopted with good intentions – creates the risk of inconsistent interpretation of the regulation of preliminary injunctions ordered to arrange for a child's relationships.

Václav Bednář: Incapacity to inherit – when exactly does this institution of law come into play?

The article deals with the question of when the individual cases of an incapacity to inherit, as defined in the law, should actually apply. Based on a historical comparison of the development of these individual cases, the author argues against the current view of this issue. In the article, he concludes that there is no reason to assess the individual cases differently.

Lukáš Hendrych: Investigation and criminal prosecution in the light of EU Regulation 2017/1939 and the Czech Code of Criminal Procedure

The establishment of the European Public Prosecutor's Office was a major step forward in the context of Europeanisation of criminal law. However, a closer look at the legal framework that defines this new body of the EU *de jure* unveils many ambiguities and problems. One of them is the actual substance of the concepts of investigation and prosecution. EU Regulation 2017/1939 approaches these institutes of law, which are essential for criminal proceedings, differently than the Czech Criminal Procedure Code. The article focuses on how these procedural concepts are understood in the Regulation, on the one hand, and by Czech law, on the other hand. It also mentions the impacts of these ambiguities on the course of criminal proceedings conducted by the European Public Prosecutor's Office.

Leading Article	
Martin Maisner: The day after	3
Current News	
Division of responsibilities for the individual fields of activities of the Czech Bar Association among the CBA Board members	4
Programme declaration of the CBA Board of Directors	7
Lawyer of the Year 2020/21 gala evening postponed to May 2022	10
Suspended lawyers will again be able to communicate via data boxes Ed.	10
The Czech Bar Association signs a Memorandum of Understanding with the Law Society of England and Wales Eva Indruchová	12
The President the Czech Bar Association meets with his counterpart from the Paris Bar Association Eva Indruchová	12
Communication of the Czech Bar Association on mandatory payments and premiums	14
Legal Theory and Practice	
Articles	
Response to an indictment and fee for the defence counsel Jan Kocina	19
Controversial issues concerning the reservation of a priority ranking for a limited right <i>in rem</i> recorded in a public list. <i>Study on Section 982 (2) of the Civil Code – Part 2</i> Petr Těgl	22
On the new legal regulation of a preliminary injunction on the arrangement of a child’s relationships Renáta Šínová	28
Incapacity to inherit – when exactly does this institution of law come into play? Václav Bednář	36
Investigation and criminal prosecution in the light of EU Regulation 2017/1939 and the Czech Code of Criminal Procedure Lukáš Hendrych	39
Judicial Decisions	
Supreme Court: On the nature of the statutory pre-emptive right pursuant to Section 3056 of the Civil Code and claims of the person vested with the pre-emptive right in conclusion of the purchase contract and its subsequent cancellation	45
Constitutional Court: On determining the decisive cause of a failure to present a valid power of attorney by a party’s representative	53
Constitutional Court: On the denial of access to the appellate review court due to incorrect assessment of an appellate review application as defective	56
Supreme Administrative Court: Need for consent of the guardianship court with regard to an application filed by a minor’s legal representative in administrative justice	60
EU Court of Justice: On the concept of “working time”	62
European Court of Human Rights: On Covid passports	63
Comment: On the Supreme Court’s decision regarding retroactive effects of the Act on compensation for damage caused by mandatory vaccination	65
Professional Literature	
Zbyněk Loebel, Pavel Loutocký, Martin Maisner, Michal Matějka, Radim Polčák, Marína Urbániková: Online justice in the Czech Republic (Jiří Novák Jr.)	70
Legal Profession	
Czech Legal Profession	
Parental responsibility and vaccination Daniela Kovářová	71
Disciplinary decisions Petra Vrábliková	72
Passed Away	72
From Europe and from the world	
Information from representatives of the Czech Bar Association in international organisations	73
The Czech Bar Association and the Masaryk Association organise an international conference in Paris Eva Indruchová	77
International seminar on trusts in Prague Lenka Vojířová	77
Information and Points of Interest	
You Should Know	
Lectures and seminars for lawyers and trainee lawyers during the pandemic	78
Law Society	
JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. will succeed JUDr. Aleš Pejchal at the European Court of Human Rights Ed.	80
Finally	
Drawing by Lubomír Lichý	85
Do you know that ... Stanislav Balík	85
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

ZMĚNA JE TEĎ

Pomáháme byznysu
přejít na zelenou

Dělej ESG s námi!

PF 2022

...milostivé

J. BERNARDI

Férovější rok zodpovědným přeje Mgr. Michal Suchánek